

Utbildningsutskottets betänkande

2012/13:UbU3

Forskning och innovation

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2012/13:30 Forskning och innovation samt motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. Finansutskottet, socialutskottet, kulturutskottet, trafikutskottet, miljö- och jordbruksutskottet, näringsutskottet och arbetsmarknadsutskottet har lämnat yttranden i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Vidare behandlas motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2012 om forskning, forskarutbildning och rymdfrågor. I betänkandet behandlas även skrivelse 2011/12:161 Riksrevisionens rapport Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett? Några följdmotioner har inte väckts med anledning av skrivelsen.

I propositionen föreslås att verksamhet som i högskolelagen (1992:1434) benämns konstnärligt utvecklingsarbete ska omfattas av begreppen konstnärlig forskning och utvecklingsarbete. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juni 2013.

Utbildningsutskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker samtliga motionsyrkanden. Utskottet föreslår också att riksdagen lägger skrivelse 2011/12:161 till handlingarna. Utskottet föreslår att ärendet avgörs efter endast en bordläggning.

Vidare redovisar regeringen sin syn på forsknings- och innovationspolitikens inriktning under perioden 2013–2016. Utbildningsutskottet bedömer i likhet med regeringen att ökade anslag för forskning och kunskapsintensiv innovation är viktiga instrument för att höja kvaliteten på svensk forskning. I budgetpropositionen för 2013 föreslog regeringen att anslagen för forskning och utveckling skulle höjas med 1,74 miljarder kronor 2013 och att anslagen som en planeringsförutsättning borde öka med ytterligare 960 miljoner kronor 2014 och med ytterligare 365 miljoner kronor 2015. Riksdagen har beslutat om utgiftsramar för 2013 och godkänt den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2014, 2015 respektive 2016 som riktlinje för regeringens budgetarbete i enlighet med budgetpropositionens förslag (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:FiU1, rskr. 2012/13:37).

Förslagen är första steget i en fortsatt kraftfull satsning på svensk forskning, som sammantaget skulle innebära en successiv nivåökning t.o.m. 2016 med 4 miljarder kronor. I denna proposition redovisar regeringen sin bedömning av hur dessa medel bör fördelas närmare. Bedömningarna har följande utgångspunkter:

- ökad strävan efter kvalitet genom långsiktighet och resursförstärkning som ger större möjligheter till risktagande
- ökat fokus på individer och goda villkor för forskare
- ökade insatser för forskning för samhällets och näringslivets behov
- ökat nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap.

Bland de satsningar som presenteras närmare i propositionen kan nämnas en satsning på internationell rekrytering av framstående forskare och stöd till yngre forskare samt flera betydande satsningar på forskningens infrastruktur: på ett nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning (SciLifeLab), den europeiska spallationskällan (ESS), synkrotronljusanläggningen Max IV och den internationella termonukleära experimentreaktorn (ITER). Satsningarna innefattar vidare industriforskningsinstitutens strategiska kompetensutveckling, forskning inom den livsvetenskapliga sektorn (bl.a. infektioner och antibiotika, åldrande och hälsa, läkemedelsutveckling, behandlingsforskning, kliniska studier, registerbaserad forskning och vårdforskning), forskning för

näringsliv och samhälle (skogsråvara och biomassa, gruv-, mineral- och stålforskning, hållbart samhällsbyggande, rymdforskning och energiforskning) samt konstnärlig forskning och forskning för evidensbaserad skola och förskola. Ett nytt instrument för medelstilldelning införs för Verket för innovationssystem, s.k. strategiska innovationsområden. Vidare aviseras ökade anslag för forskning och forskarutbildning till universitet och högskolor samt ökade medel till forskningsfinansierande myndigheter.

I propositionen redovisas även åtgärder som syftar till att öka forskningens kvalitet och nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap, bl.a. genom att modellen för fördelning av anslagen för forskning och forskarutbildning till universitet och högskolor utvecklas så att lärosätenas samverkan får en ökad betydelse. Regeringen presenterar även åtgärder för att förbättra doktoranders studiesociala villkor.

I betänkandet finns 73 reservationer från Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet.

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1.
Konstnärlig forskning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434). Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:30 och avslår motion

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 6 och 8.

Reservation 1 (SD)

2.
Politikens inriktning

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 1 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 1–3.

Reservation 2 (S)

Reservation 3 (MP)

3.
Fördelning av anslagen för forskning och forskarutbildning

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 6.

Reservation 4 (S, MP, V)

4.

Andelen av anslagen för forskning och forskarutbildning som fördelas efter kvalitet

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 5.

Reservation 5 (MP)

5.
Samverkan som indikator för fördelning av forskningsresurser

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 4 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 10.

Reservation 6 (S, MP, V)

6.
Andra indikatorer för fördelning av forskningsresurser

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 7 och

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 7 (MP)

Reservation 8 (V)

7.
Basresurs till forskning

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 7 och 8,

2012/13:Ub440 av Hans Ekström m.fl. (S) och

2012/13:Ub480 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 1.

Reservation 9 (S)

8.
Fördelning av forskningsresurser efter kollegial bedömning

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 8,

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 2 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 11.

Reservation 10 (S, V)

Reservation 11 (MP)

9.
Internationell rekrytering av forskare

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 9 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 22 och 40 i denna del.

Reservation 12 (S)

Reservation 13 (V)

10.
Forskarkarriär i högskolan

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 18 och 21 samt

2012/13:N365 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 10.

Reservation 14 (S)

11.
Jämn fördelning av rekryteringsmedel mellan kvinnor och män

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 6 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 17.

Reservation 15 (S, V)

12.
Jämställdhet i högskolan

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 1–3 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 12–14.

Reservation 16 (S, V)

13.

Klinisk behandlingsforskning

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:So357 av Hillevi Larsson och Åsa Lindestam (båda S) yrkande 3,

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 34,

2012/13:Ub214 av Ingela Nylund Watz (S) och

2012/13:Ub219 av Pyry Niemi m.fl. (S).

Reservation 17 (S)

14.

Forskning om infektion och antibiotika

Riksdagen avslår motion

2012/13:So253 av Jan Lindholm (MP) yrkande 2.

15.

Forskning om åldrande och hälsa m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:So546 av Finn Bengtsson och Ann-Britt Åsebol (båda M),

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 24 och 25,

2012/13:Ub385 av Jan Lindholm (MP) yrkande 1 och

2012/13:Ub490 av Anne Marie Brodén och Maria Lundqvist-Brömster (M, FP).

Reservation 18 (MP)

16.

Vårdforskning

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 36 och 40 i denna del och

2012/13:Ub491 av Anne Marie Brodén och Finn Bengtsson (båda M).

Reservation 19 (S)

17.

Forskning om läkemedelsutveckling

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 26.

Reservation 20 (MP)

18.

Riktade forskningssatsningar för näringsliv och samhälle

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub418 av Suzanne Svensson m.fl. (S).

19.

Sammanställning och spridning av forskningsresultat för höjd kvalitet i skola och förskola

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 27 och 40 i denna del.

Reservation 21 (S)

20.

Utbildningsvetenskaplig forskning

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 15,

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 26 och 40 i denna del,

2012/13:Ub401 av Carin Runeson och Kurt Kvarnström (båda S),

2012/13:Ub408 av Roza Güclü Hedin m.fl. (S) yrkande 1 och

2012/13:Ub484 av Börje Vestlund och Carin Runeson (båda S) yrkande 3.

Reservation 22 (S)

Reservation 23 (V)

21.

Forskningsanknytningen i grundutbildningen på högskolan m.m.

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 13 och 29.

Reservation 24 (S, MP, V)

22.

Ämnesdidaktiska centrum

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 30.

Reservation 25 (MP)

23.

Rymdforskning

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 2,

2012/13:Ub231 av Eva Flyborg (FP),

2012/13:Ub297 av Penilla Gunther (KD),

2012/13:Ub403 av Staffan Anger (M),

2012/13:Ub454 av Agneta Börjesson (MP) och

2012/13:Ub479 av Helene Petersson i Stockaryd (S).

Reservation 26 (SD)

24.

Genus- och jämställdhetsforskning

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 16 och

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 7.

Reservation 27 (SD)

Reservation 28 (S, V)

25.

Medel till genusforskning

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 17 och 18.

Reservation 29 (V)

26.

Forskning inom kultur- och kulturarvsområdet

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 30 (SD)

27.

Forskning inom vissa områden

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub269 av Penilla Gunther (KD) yrkandena 1 och 3,

2012/13:Ub330 av Lars Tysklind och Barbro Westerholm (båda FP),

2012/13:Ub337 av Hans Wallmark (M),

2012/13:Ub443 av Kerstin Engle m.fl. (S) yrkandena 2 och 3,

2012/13:Ub467 av Finn Bengtsson m.fl. (M) och

2012/13:Ub517 av Lise Nordin m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2.

28.

Forskning inom miljö och de areella näringarna

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:C305 av Jan Lindholm (MP) yrkande 5,

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 37 och 40 i denna del och

2012/13:Ub278 av Tomas Eneroth m.fl. (S).

Reservation 31 (S)

29.

Klimatforskning

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 21 och

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 22.

Reservation 32 (S, MP)

Reservation 33 (V)

30.

Samordning av klimatforskningen

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 23.

Reservation 34 (S, MP, V)

31.

Gruv-, mineral- och stålforskning

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 35 (SD)

32.

Arbetslivs- och arbetsmiljöforskning

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 20 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 38.

Reservation 36 (S, V)

33.

Forskning om ett hållbart arbetsliv

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 21.

Reservation 37 (S, MP, V)

34.

Forskning inom humaniora och samhällsvetenskap

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 24, 25 och 40 i denna del.

Reservation 38 (S)

35.
Välfärdsnära forskning

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 27.

Reservation 39 (MP)

36.
Energiforskning

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 5.

Reservation 40 (SD)

37.
Forskning om hedersrelaterat våld m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 73 och

2012/13:A394 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 6.

Reservation 41 (S)

Reservation 42 (SD)

38.
Robotik och artificiell intelligens

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub507 av Erik Almqvist (SD).

Reservation 43 (SD)

39.

Ett nationellt samiskt forskningscentrum

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub393 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD).

Reservation 44 (SD)

40.

En hållbar omställning av svensk basindustri

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 15.

Reservation 45 (MP)

41.

Tjänsteinnovationer

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 16.

Reservation 46 (S, MP)

42.

Industriforskningsinstitutet

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 11 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 28 och 40 i denna del.

Reservation 47 (S)

Reservation 48 (V)

43.

Högskolans roll för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 18 och 19,

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 5 och 40 i denna del,

2012/13:Ub480 av Monica Green m.fl. (S) yrkandena 2 och 3 samt

2012/13:T357 av Anita Brodén och Nina Larsson (båda FP) yrkande 3.

Reservation 49 (S)

Reservation 50 (MP)

44.

Högskolans strategiska arbete för samverkan

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 4.

Reservation 51 (S, MP)

45.

Innovationsinfrastruktur

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 12,

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 3 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 31.

Reservation 52 (S)

Reservation 53 (SD)

Reservation 54 (V)

46.

En försäkring mot patentintrång

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 32.

Reservation 55 (S)

47.

Läraryrket

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 20.

Reservation 56 (MP)

48.

Skatteincitament för forskning och utveckling

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 30.

Reservation 57 (S)

49.

Instrument för ökad innovation

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 10,

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 14 och 17 samt

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 6 och 29.

Reservation 58 (S)

Reservation 59 (MP)

Reservation 60 (V)

50.

Innovationsupphandling

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 13 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 33.

Reservation 61 (S)

Reservation 62 (V)

51.

Forskningens infrastruktur

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:So283 av Maria Ferm och Ulf Holm (båda MP) yrkandena 4 och 5 samt

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 35 och 39.

Reservation 63 (S)

52.

Forskningsfinansiärerna

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 19,

2012/13:Ub349 av Yvonne Andersson (KD) och

2012/13:Ub424 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M).

53.

Jämställdhet inom forskningsfinansieringen

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 4 och 5,

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 7,

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 15 och 16 samt

2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 64 (S, MP, V)

54.

Tvärvetenskaplighet inom forskningsfinansieringen

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 8.

Reservation 65 (S, MP, V)

55.

Styrning av forskningsråden

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 31.

Reservation 66 (MP)

56.

Doktoranders studiesociala villkor

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 14,

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 11 och 28 samt

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 19 och 20.

Reservation 67 (S)

Reservation 68 (MP)

Reservation 69 (V)

57.

Rekrytering till forskarutbildningen

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 12.

Reservation 70 (S, MP, V)

58.

Internationalisering och EU:s forskningsprogram

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 23.

Reservation 71 (S)

59.

EU:s ramprogram för forskning, utveckling och demonstration

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 32.

Reservation 72 (S, MP, V)

60.

Högskolans internationalisering

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 9 och 10.

Reservation 73 (MP)

61.

Skrivelse 2011/12:161

Riksdagen lägger skrivelse 2011/12:161 till handlingarna.

Utskottet föreslår att ärendet avgörs efter endast en bordläggning.

Stockholm den 12 februari 2013

På utbildningsutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Ibrahim Baylan (S), Betty Malmberg (M), Louise Malmström (S), Jan Ericson (M), Thomas Strand (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Tina Acketoft (FP), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (FP), Jabar Amin (MP), Yvonne Andersson (KD), Björn Söder (SD), Rossana Dinamarca (V) och Emil Källström (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlas proposition 2012/13:30 Forskning och innovation. Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Med anledning av propositionen har fyra motioner med totalt 101 motionsyrkanden väckts (bilaga 1). Yttranden över propositionen samt de motioner som väckts med anledning av denna har lämnats av finansutskottet, socialutskottet, kulturutskottet, trafikutskottet, miljö- och jordbruksutskottet, näringsutskottet och arbetsmarknadsutskottet i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. I samband med yttrandet har ett yrkande överlämnats från socialutskottet. Utskotten föreslår i samtliga fall att utbildningsutskottet avstyrker aktuella motionsyrkanden. Utskottens yttranden finns i bilaga 3–9.

Utskottet behandlar även 43 motionsyrkanden om forskning, forskarutbildning och rymdfrågor från den allmänna motionstiden 2012. Förslagen i motionerna återges i bilaga 1.

I ärendet behandlas även skrivelse 2011/12:161 Riksrevisionens rapport Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett? Några följdmotioner har inte väckts med anledning av skrivelsen.

Utskottet höll den 29 september 2011 en öppen utfrågning om forsknings- och innovationsfrågor. Utskottet har vidare under 2011 och 2012 informerats om forskning och innovation av ett flertal aktörer, bl.a. företrädare för Kungl. Vetenskapsakademien, Sveriges unga akademi, Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, Vetenskapsrådet, Verket för innovationssystem, Teknikföretagen och Svenskt Näringsliv. Statsrådet Jan Björklund och företrädare för departementet har informerat utskottet om propositionen.

Utskottets överväganden disponeras så att det lagförslag som läggs fram i propositionen behandlas först. Därefter behandlas motionsyrkandena i en ordning som i huvudsak följer propositionens struktur. Avslutningsvis behandlas skrivelsen.

Bakgrund

Sedan början av 1980-talet lägger regeringen fram en principproposition om forskning en gång per mandatperiod. Fram till slutet av 1990-talet innehöll forskningspropositionerna även förslag till anslag. Då infördes en ny ordning för den statliga budgetprocessen som fortfarande gäller och bl.a.

innebär att regeringen ska lägga fram sitt förslag till statens budget för det kommande året senast den 20 september och att budgetförslaget ska vara heltäckande. Ytterligare förslag om utgifter och inkomster får i princip inte lämnas senare under hösten. Sedan den nya ordningen infördes har forskningspropositionerna överlämnats till riksdagen vid olika tidpunkter under året. Förslagen om anslag till forskning har behandlats i budgetbetänkandena, medan forskningspropositionerna har behandlats i egna betänkanden.

Behandling av budgetpropositionen för 2013

Regeringen överlämnade proposition 2012/13:1 Budgetpropositionen för 2013 till riksdagen den 20 september 2012. I propositionen föreslog regeringen att de statliga anslagen till forskning skulle öka med 1,74 miljarder kronor 2013. Av tabell 1 framgår hur föreslagna medel fördelas mellan olika utgiftsområden. Av tabellen framgår inte omfördelningar mellan utgiftsområden eller fördelning av medel inom ramen för medelstillsdelningar. Satsningarna presenteras närmare i denna proposition, Forskning och innovation (prop. 2012/13:30), och i propositionen Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem (prop. 2012/13:21).

Tabell 1 Forskningsmedel för 2013 per utgiftsområde

Miljoner kr

Utgiftsområde
Belopp

Utg.omr. 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg
55

Utg.omr. 16 Utbildning och universitetsforskning
820

Utg.omr. 20 Allmän miljö- och naturvård
50

Utg.omr. 21 Energi
250

Utg.omr. 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel
25

Utg.omr. 24 Näringsliv
305

Utg.omr. 27 Avgiften till Europeiska unionen
230

Totalt
1 735

Inför behandlingen av den proposition som nu är aktuell vill utbildningsutskottet, i likhet med finansutskottet (yttr. 2012/13:FiU4y bilaga 3), påminna om att riksdagen hösten 2012 behandlade bl.a. regeringens förslag till utgiftstak och fördelning av utgifterna på utgiftsområden i det s.k. rambetänkandet från finansutskottet. Också oppositionspartiernas förslag i motsvarande delar behandlades. Riksdagen fastställde den 21 november 2012 utgiftstaket för staten för 2013, 2014 respektive 2015 och beslutade om utgiftsramar för 2013 för vart och ett av de 27 utgiftsområdena. Riksdagen godkände vidare den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2014, 2015 respektive 2016 som riktlinje för regeringens budgetarbete (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:FiU1, rskr. 2012/13:37).

Utgiftsramarna var styrande när sedan riksdagen senare under december fattade beslut om de olika anslagen. Fackutskottens förslag till anslagsfördelning inom respektive utgiftsområde för 2013 överensstämde med regeringens förslag i dessa delar. Riksdagen biföll utskottens förslag för samtliga utgiftsområden.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår att verksamhet som i högskolelagen (1992:1434) benämns konstnärligt utvecklingsarbete ska omfattas av begreppen konstnärlig forskning och utvecklingsarbete. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juni 2013.

Regeringen redovisar i propositionen sin syn på forsknings- och innovationspolitikens inriktning under perioden 2013–2016. Regeringen bedömer att ökade anslag för forskning och kunskapsintensiv innovation är viktiga instrument för att höja kvaliteten på svensk forskning. Forskning av hög kvalitet kan bättre bidra till medborgarnas välfärd, samhällets utveckling, näringslivets konkurrenskraft och en hållbar utveckling. I propositionen redovisar regeringen åtgärder som syftar till att öka forskningens kvalitet och nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap.

Regeringen har tidigare i budgetpropositionen för 2013 föreslagit att anslagen för forskning och utveckling höjs med 1,74 miljarder kronor 2013. Som en planeringsförutsättning borde anslagen öka med ytterligare 960 miljoner kronor 2014 och med ytterligare 365 miljoner kronor 2015. Förslagen är första steget i en fortsatt kraftfull satsning på svensk forskning, som sammantaget skulle innebära en successiv ökning t.o.m. 2016 med 4 miljarder kronor. I denna proposition redovisar regeringen sin bedömning av hur dessa medel bör fördelas närmare.

Regeringen föreslog även att anslagen till universitet och högskolor för forskning och forskarutbildning skulle höjas med 220 miljoner kronor 2013. År 2016 borde anslagen, inklusive riktade satsningar, vara 1,2 miljarder kronor högre än för 2012. De höjda anslagen till universitet och högskolor skulle även innefatta satsningar på ett nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning (SciLifeLab), forskning om läkemedelsutveckling och konstnärlig forskning.

I sin budgetproposition föreslog regeringen också en satsning på 175 miljoner kronor till Vetenskapsrådet för stärkt kvalitet och effektivitet genom en satsning på internationell rekrytering av framstående forskare och stöd till yngre forskare. Som en planeringsförutsättning borde satsningen vara 300 miljoner kronor högre för 2016 än för 2012.

Ett annat förslag var en satsning på forskning inom livsvetenskap på sammantaget 455 miljoner kronor. Den innebar riktade satsningar på forskning om infektioner och antibiotika, åldrande och hälsa, behandlingsforskning, kliniska studier, registerbaserad forskning, forskning om läkemedelsutveckling, ökade medel till SciLifeLab samt medel till ett institut för processutveckling och katalys. Som en planeringsförutsättning borde anslagen till forskning inom livsvetenskap vara 600 miljoner kronor högre för 2016 än för 2012. Vidare borde Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap genomföra en satsning på vårdforskning.

Utöver strategiska innovationsområden som ett arbetsinstrument presenteras satsningar på forskning för näringsliv och samhälle inom skogsråvara och biomassa, gruv-, mineral- och stålforskning, hållbart samhällsbyggande, rymdforskning och energiforskning samt på forskning för evidensbaserad skola och förskola. I budgetpropositionen för 2013 föreslog regeringen att dessa satsningar skulle uppgå till 415 miljoner kronor. Som en planeringsförutsättning borde satsningen uppgå till 910 miljoner kronor 2016.

Regeringen presenterar i denna proposition ett antal åtgärder för att öka nyttiggörandet av den kunskap som genereras i den offentligt finansierade forskningen. Dessa åtgärder syftar till att främja kvaliteten och prestationen i universitetens och högskolornas samverkan och nyttiggörande.

Vidare behandlar regeringen tillkännagivanden som riksdagen har lämnat om systemet för fördelning av anslaget för forskning och forskarutbildning (bet. 2011/12:UbU8, rskr. 2011/12:152) och om skolforskning (bet. 2010/11:UbU12, rskr. 2010/11:237).

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser i granskningsrapporten Svensk klimatforskning – vad har den gett och vad kostar den? (RiR 2012:2). Vidare redovisar regeringen vilka åtgärder som kommer att vidtas med anledning av rapporten.

Utskottets överväganden

Konstnärlig forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434) som innebär att verksamhet som i lagen benämns konstnärligt utvecklingsarbete ska omfattas av begreppen konstnärlig forskning och utvecklingsarbete. Därmed bifalls propositionen, och motionsyrkanden om konstnärlig forskning avslås.

Jämför reservation 1 (SD).

Propositionen

I propositionen föreslås att verksamhet som i högskolelagen (1992:1434) benämns konstnärligt utvecklingsarbete ska omfattas av begreppen konstnärlig forskning och utvecklingsarbete. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juni 2013.

Regeringen har vid upprepade tillfällen betonat det konstnärliga områdets särart och särskilda behov som motiv för vissa separata regler för konstnärlig utbildning, forskning och utvecklingsarbete i högskolan. Det är enligt propositionen viktigt att den konstnärliga forskningen även fortsättningsvis får utrymme att utvecklas utifrån de principer och angreppssätt som bäst gynnar det konstnärliga området. Emellertid bör en stor del av den verksamhet som tidigare bedrevs inom ramen för konstnärligt utvecklingsarbete i dag beskrivas som konstnärlig forskning. Mot denna bakgrund och för att samtidigt markera den konstnärliga forskningens särart och betydelse i förhållande till vetenskaplig forskning bör begreppet konstnärlig forskning föras in i högskolelagen. Vidare bör begreppet konstnärligt utvecklingsarbete utgå ur högskolelagen. Verksamhet som enligt lagen i dess nuvarande lydelse benämns konstnärligt utvecklingsarbete bör i stället omfattas av begreppen konstnärlig forskning och utvecklingsarbete.

Regeringen anser att den verksamhet som kan beskrivas som konstnärligt utvecklingsarbete fortfarande utgör en viktig verksamhet i anslutning till de konstnärliga utbildningarna. Men den har i förhållande till den konstnärliga forskningen minskat i betydelse för det konstnärliga områdets utveckling.

Konstnärlig verksamhet som inte kan benämnas forskning kan även fortsättningsvis vara viktig i anslutning till konstnärliga högskoleutbildningar. Eftersom utvecklingsarbete är ett mångtydigt begrepp i högskolan bör sådan konstnärlig verksamhet som inte är att betrakta som forskning eller utbildning men som fortsätter att vara väsentlig för de konstnärliga utbildningsmiljöerna kunna inrymmas i utvecklingsarbete.

Anslagsökningen under 2013–2016 för konstnärlig forskning presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Motionen

I motion 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 6 anförs att begreppet konstnärlig forskning måste definieras vetenskapligt och kunna utvärderas likt andra discipliner. Sverigedemokraterna motsätter sig därför den föreslagna ändringen i högskolelagen som innebär att begreppet konstnärlig forskning förs in i lagen och yrkar avslag på regeringens förslag (yrkande 8). I motionen framförs att den definition av vetenskaplig forskning som återfinns på Vetenskapsrådets webbplats varken är en definition eller en målsättning och att man finner den otillräcklig och direkt ovetenskaplig. Innan man ändrar i högskolelagen måste man ha svar på vad exakt konstnärlig forskning är och vad målsättningen med forskningen är. I motionen anförs vidare att kvaliteten på forskningen inom övriga discipliner mäts genom antalet publiceringar och citeringar. Detta, menar man, kunde även vara en mätbar variabel för konstnärlig forskning.

Kulturutskottets yttrande

Kulturutskottet anser att förslaget om att införa begreppet konstnärlig forskning i högskolelagen bör tillstyrkas av utbildningsutskottet. Kulturutskottet konstaterar att en stor del av den verksamhet som tidigare bedrevs inom ramen för konstnärligt utvecklingsarbete i dag beskrivs som konstnärlig forskning. Genom att föra in begreppet konstnärlig forskning i högskolelagen markerar man den konstnärliga forskningens särart och betydelse i förhållande till vetenskaplig forskning. Kulturutskottet konstaterar vidare att metoder och hållningar i vetenskaplig forskning och konstnärlig forskning ofta är överlappande och att gränserna mellan vetenskaplig och konstnärlig forskning är flytande. Kulturutskottet menar dock att det är viktigt att den konstnärliga forskningen även fortsättningsvis får möjlighet att utvecklas utifrån de principer och angreppssätt som bäst gynnar det konstnärliga området. Kulturutskottet erinrar också om att det, mellan universiteten och högskolorna, har utvecklats gemensamma synsätt och metoder för den konstnärliga forskningen.

Utskottets ställningstagande

Utbildningsutskottet vill inledningsvis erinra om att konstnärligt utvecklingsarbete infördes i högskolelagen (1992:1434) som det konstnärliga områdets motsvarighet till den vetenskapliga forskningen i samband med 1993 års högskolereform. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att det konstnärliga utvecklingsarbetet för det konstnärliga området är en parallell till forskning inom andra områden (prop. 1992/93:1, bet. 1992/93:UbU3, rskr. 1992/93:103).

Utbildningsutskottet kan konstatera att vad som avses med konstnärligt utvecklingsarbete och konstnärlig forskning har diskuterats genom åren. Frågorna har främst handlat om graden av vetenskaplighet samt hur och med vilka mått konstnärligt utvecklingsarbete ska relateras till annan kunskapsbildning. Utbildningsutskottet vill i sammanhanget påminna om det resonemang kring konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete som regeringen förde i propositionen Forskarutbildning med profilering och kvalitet (prop. 2008/09:134, bet. 2008/09:UbU18, rskr. 2008/09:276). Regeringen anförde då att konstnärligt utvecklingsarbete har kommit att ändra betydelse över åren och att en successiv övergång börjat ske från användandet av "konstnärligt utvecklingsarbete" till "konstnärlig forskning".

Förutsättningarna för att bedriva en framgångsrik konstnärlig forskning i Sverige har förbättrats avsevärt under de senaste tio åren. Större forskningsresurser har tillförts, nu senast genom riksdagens beslut vid behandlingen av budgetpropositionen för 2013, och en särskild kommitté för konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete har inrättats vid Vetenskapsrådet. Vidare har konstnärliga examina på forskarnivå införts och en konstnärlig forskarskola har inrättats. Utbildningsutskottet noterar också att en organisationskommitté har fått i uppdrag att inrätta en ny högskola från den 1 januari 2014 som omfattar verksamheterna vid tre konstnärliga högskolor i Stockholm (dir. 2012:121).

Utbildningsutskottet menar att de senaste årens satsningar på konstnärlig forskning och utveckling har gett positiva effekter inom det konstnärliga forskningsfältet och bidragit till att den svenska konstnärliga forskningen har utvecklats kraftfullt under det senaste decenniet och nu också uppmärksammas internationellt.

Utbildningsutskottet delar kulturutskottets uppfattning att den konstnärliga forskningens särart och betydelse i förhållande till vetenskaplig forskning markeras genom att begreppet konstnärlig forskning förs in i högskolelagen. Utbildningsutskottet anser därför, i likhet med kulturutskottet, att förslaget om att införa begreppet konstnärlig forskning i högskolelagen bör tillstyrkas. Utbildningsutskottet menar dock att det är viktigt att den konstnärliga forskningen även fortsättningsvis får möjlighet att utvecklas utifrån de principer och angreppssätt som bäst gynnar det konstnärliga området.

I den föreslagna lagändringen anges att staten som huvudman ska anordna högskolor för forskning och konstnärlig forskning samt utvecklingsarbete. Utskottet vill peka på att begreppet utvecklingsarbete alltså enligt förslaget ska finnas kvar i lagen. Det innebär enligt propositionen att verksamhet som i dag benämns konstnärligt utvecklingsarbete omfattas av såväl begreppet konstnärlig forskning som begreppet utvecklingsarbete. Utskottet vill understryka att konstnärlig verksamhet som inte kan benämnas forskning även fortsättningsvis kan vara viktig i anslutning till konstnärliga högskoleutbildningar. Eftersom utvecklingsarbete är ett mångtydigt begrepp i högskolan, bör enligt utskottet sådan konstnärlig verksamhet som inte är att betrakta som forskning eller utbildning men som även i fortsättningen är väsentlig för de konstnärliga utbildningsmiljöerna kunna inrymmas i utvecklingsarbete.

Utskottet tillstyrker därmed propositionen och avstyrker motion 2012/13:Ub4 (SD) yrkandena 6 och 8.

Politikens inriktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om politikens inriktning.

Jämför reservationerna 2 (S) och 3 (MP).

Propositionen

Regeringens mål för forskningspolitiken är att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Sverige baserar mer än de flesta andra länder sin ekonomi på en hög kunskapsnivå i samhället och näringslivet. Fortsatt forskning och utbildning på en internationellt konkurrenskraftig nivå liksom nyttiggörande av den svenska forskningen är därför av stor vikt för det svenska samhället och näringslivet.

Det finns inget motsatsförhållande mellan att den fria forskningen behöver ha goda villkor och att forskningens resultat ska leda till nytta. Fri forskning av hög kvalitet skapar förutsättningar för framtidens innovationer och bidrar därmed till näringslivets produktivitet och konkurrenskraft, offentliga verksamheters effektivitet och till utvecklingen av nya varor och tjänster samt exportframgångar. Forskning av hög kvalitet bidrar också till att utveckla demokratiska, kulturella och bildningsmässiga värden i samhället. Den utgör grunden för kunskapssamhällen och för en högre utbildning av god kvalitet. Insatser för att stimulera innovation genom forskning i samverkan mellan universitet och högskolor, forskningsinstitut, företag, den offentliga sektorn och civilsamhället är av stor vikt för att forskning ska bidra till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

Resurserna för forskning och utveckling i Sverige är omfattande och den vetenskapliga kvaliteten på svensk forskning är hög. Det är likväl oroväckande att det finns tecken på att Sverige tappat i kvalitet i förhållande till ett antal jämförbara länder. Svensk forskning behöver kunna hävda sig tillräckligt bra internationellt sett när det gäller den allra främsta forskningen för att ha goda förutsättningar att konkurrera med kunskap och vara attraktivt för kunskapsintensiva företag. Därigenom kan intresset i det kunskapsintensiva näringslivet att placera forskning och utveckling i Sverige öka, och därmed förbättras långsiktigt också förutsättningarna för innovationer och övrigt nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap.

För att stärka svensk forsknings internationella konkurrenskraft har regeringen följande utgångspunkter för de bedömningar som görs i propositionen:

- ökad strävan efter kvalitet genom långsiktighet och resursförstärkning som ger större möjligheter till risktagande
- ökat fokus på individer och goda villkor för forskare
- ökade insatser för forskning för samhällets och näringslivets behov
- ökat nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap.

De satsningar som beskrivs i propositionen har de utgångspunkter som anges ovan. Satsningarna är viktiga instrument för att uppnå regeringens mål för forsknings- och innovationspolitiken och utgör ytterligare steg mot att stärka svensk forsknings konkurrenskraft. De är en fortsättning på den nivåökning av resurser som beskrevs i den förra forsknings- och innovationspropositionen då anslagen till svensk forskning ökade med 5 miljarder kronor under 2009–2012. I denna proposition presenteras ytterligare ökningar på sammanlagt 4 miljarder kronor t.o.m. 2016 som fördelas mellan olika satsningar enligt tabell 2 nedan. Motsvarande tabell finns i propositionen (prop. 2012/13:30 s. 24 tabell 4.1).

Tabell 2 Satsningar i denna proposition jämfört med 2012

Miljoner kr

Anslagsökning

2013

2014

2015

2016

Totalt

1 735

2 695

3 060

4 000

Kvalitet och effektivitet

Ökade direkta anslag

–

600

600

900

Bedömning av samverkan

30

50

60

60

Rekrytering av toppforskare

Internationell rekrytering

150
150
200
250

Yngre forskare

25
50
50
50

Strategiska innovationsområden

75
175
225
225

Näringsliv och samhälle

Gruv-, mineral- och stålforskning

25
30
50
100

Skogsråvara, biomassa

—
40
50
100

Hållbart samhällsbyggande

25
30
50
100

Livsvetenskap

Infektion och antibiotika

40
75
75
75

Åldrande och hälsa

50
100
100
100

SciLifeLab

150
150
150
200

Läkemedelsutveckling

40
40
40
50

Klinisk behandlingsforskning

20
50
75
75

Kliniska studier

30
40
40
50

Inst. för processutv. och katalys (3 år)

100
40
10
—

Riktade satsningar

Evidensbaserad skola, förskola

40
40
40
40

Konstnärlig forskning

20
40
40
40

Rymdforskning

75
75
75
100

Internationell ekonomi (1 år)

10

—

—

—

Infrastruktur för forskning

ESS

75

150

200

200

Max IV

—

20

30

50

Register för forskning

25

50

50

50

Nyttiggörande

Innovationskontor

20

20

20

20

Test- och demonstrationsanläggningar

50

50

50

50

RISE Holding

25

85

115

125

Forskningsfinansiärer

Vetenskapsrådet

75
75
150
175

Formas inkl. 25 mnkr för SIO

50
75
100
100

FAS

30
45
45
45

Statens energimyndighet

250
250
270
470

EU, internationellt

EU, medfinansiering

–
100
100
200

ITER (1 år)

230
–
–
–

SciLifeLab – Sweden Science for Life Laboratory, ESS – europeiska spallationskällan, Max IV – synkrotronljusanläggningen Max IV, Formas – Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, FAS – Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, RISE – RISE Research Institutes of Sweden Holding AB, SIO – strategiska innovationsområden, ITER – internationella termonukleära experimentreaktorn.

Satsningarna motsvarar de anslagsökningar inom olika utgiftsområden som regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2013. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag i dessa delar. I den proposition som nu är aktuell redovisas även regeringens bedömning om anslagsnivåerna för 2014–2016. Bedömningarna överensstämmer med de planeringsförutsättningar för 2014–2016 som regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2013 och som riksdagen godkände hösten 2012 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:FiU1, rskr. 2012/13:37).

Motionerna

I Socialdemokraternas kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 1 anförs att utbildning, forskning och innovation ska stå i samhällets och människornas tjänst. Sveriges välfärd bygger på att akademien, näringslivet och den offentliga sektorn i samverkan förmår omvandla ny kunskap och nya idéer till innovationer som är till gagn för hela samhället. Utbildning, forskning och innovation ska också stå i bildningens tjänst. Samhällsnytta och tillväxt står inte i konflikt med bildningsideal och humanistiska perspektiv.

I samma motion yrkande 2 anförs att det behövs en öppen och förutsättningslös utredning av den svenska forskningspolitiken för att stärka svensk forskning. Socialdemokraterna menar att Sverige trots ökade resurser inte har förbättrat sin internationella position som forskningsnation och framhåller att det inte bara krävs mer medel utan också strukture reformer för att få ut mer av svensk forskning.

I samma motion yrkande 3 anförs att det behövs långsiktighet i forskningspolitiken. Motionärerna betonar att forskning är en långsiktig verksamhet och att forskningspolitiken trots det styrs om varje mandatperiod genom de fyraåriga forskningspropositionerna. Forskning och innovation skulle gynnas av att vissa grundlinjer i politiken stakades ut för ett längre tidsperspektiv, menar man. Det förutsätter en reell politisk samsyn kring vissa kärnvärden i svensk forsknings- och innovationspolitik som enligt motionärerna borde vara möjlig att nå.

I partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 1 anförs att forskningspolitiken möjliggör ett ständigt tillskott av ny kunskap i samhällets alla delar. Miljöpartiet räknar vetenskapen som en av grundpelarna för samhällsutvecklingen. Det är genom att ta grundläggande principer om mänskliga fri- och rättigheter och visionen om en social, ekologisk och ekonomiskt hållbar utveckling och förena dessa med kunskap och kunskapsutveckling som vi bygger ett bättre samhälle för framtiden, menar Miljöpartiet.

Finansutskottets yttrande

Finansutskottet vill understryka betydelsen av forskning för den långsiktiga ekonomiska utvecklingen. En lyckad forskningspolitik får återverkningar även i ett bredare samhällsperspektiv. Framgångsrik forskning kan bidra till att hantera de utmaningar som ekonomin och samhället står inför. Finansutskottet välkomnar därför att högt prioriterade områden som forskning och innovation ges ökade resurser under de kommande fyra åren.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i vad som anförs i propositionen om målen för den svenska forskningspolitiken och vikten av fortsatt forskning och utbildning på en internationellt konkurrenskraftig nivå liksom nyttiggörande av den svenska forskningen. Utskottet delar vidare uppfattningen att det inte finns något motsatsförhållande mellan att den fria forskningen behöver ha goda villkor och att forskningens resultat ska leda till nytta. Utskottet anser liksom motionärerna att forskning och innovation är av grundläggande betydelse för Sveriges välfärd och samhällsutveckling. Utskottet vill framhålla att forskningens kvalitet är en förutsättning för att den ska vara relevant och framgångsrik kunna nyttiggöras i samhället och näringslivet.

Utskottet anser att utgångspunkterna för de bedömningar som görs i propositionen är väl motiverade: ökad strävan efter kvalitet genom långsiktighet och resursförstärkning som ger större möjligheter till risktagande, ökat fokus på individer och goda villkor för forskare, ökade insatser för forskning för samhällets och näringslivets behov samt ökat nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap.

De satsningar på sammanlagt 4 miljarder kronor t.o.m. 2016 som beskrivs i propositionen och sammanställs i tabell 2 ovan är enligt utskottet viktiga instrument för att uppnå målen för forsknings- och innovationspolitiken och utgör ytterligare steg mot att stärka svensk forsknings konkurrenskraft.

De är dessutom en fortsättning på den nivåökning av resurser som beskrevs i den förra forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50) då anslagen till svensk forskning ökade med 5 miljarder kronor under 2009–2012 (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:FiU1, rskr. 2008/09:46).

Utskottet vill i sammanhanget framhålla den sammanlagda ökningen av de statliga forskningsanslagen på 9 miljarder kronor under perioden 2009–2016. Detta innebär en resursökning med 30 procent (prot. 2012/13:52) och är den i särklass största resursökningen för svensk forskning och dess nyttiggörande som har skett under en så kort tidsperiod. Utskottet vill betona att en sådan kraftfull resursökning medför långsiktighet och stabilitet i forskningspolitiken.

Utskottet noterar att regeringen i proposition 2012/13:21 Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem aviserar en utvärdering av energiforskningen inför beslut som ska fattas om insatser för nästa period (2017–2020). Utskottet välkomnar initiativet och kommer att följa det med intresse.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 1–3 och 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 1.

En utvecklad modell för resursfördelning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om fördelning av anslagen för forskning och forskarutbildning, andelen av anslagen för forskning och forskarutbildning som fördelas efter kvalitet, samverkan som indikator för fördelning av forskningsresurser, andra indikatorer för fördelning av forskningsresurser, en basresurs till forskning samt fördelning av forskningsresurser efter kollegial bedömning.

Jämför reservationerna 4 (S, MP, V), 5 (MP), 6 (S, MP, V), 7 (MP), 8 (V), 9 (S), 10 (S, V) och 11 (MP).

Propositionen

Ökade anslag för forskning och forskarutbildning

Regeringen har för avsikt att under denna mandatperiod utreda ledarskapet (inklusive styrelsernas roll och sammansättning) vid svenska lärosäten. Utredningen ska bl.a. behandla hur ledarskapet, med särskilt fokus på rektorsnivån, är organiserat vid lärosätena och ge vägledande principer vid tillsättningar av ledande befattningar.

Anslagsökningen under 2014–2016 av anslagen för forskning och forskarutbildning till universitet och högskolor (exklusive de riktade satsningar till vissa lärosäten som beskrivs närmare i andra delar av propositionen) presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Fördelning av resurser efter kvalitet

I propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) presenterades ett nytt system för fördelning och omfördelning av anslagen för forskning och forskarutbildning som har den tydliga utgångspunkten att delar av forskningsanslagen bör tilldelas efter kvalitet. Syftet med modellen är att premiera kvalitet i forskningen samt att ge ledningen vid universitet och högskolor incitament att vidta åtgärder för att höja kvaliteten och öka konkurrenskraften i den forskning som utförs vid lärosätena. Modellen beaktar också samverkan genom att externa medel i många fall tilldelas för detta ändamål.

Modellen innebär att nya medel fördelas och att ca 10 procent av de befintliga anslagen omfördelas med hjälp av kvalitetsindikatorerna publiceringar och citeringar samt externa medel för forskning. I propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50) benämndes indikatorerna vetenskaplig produktion och citeringar respektive externa medel. Med hjälp av modellen har 1,5 miljarder kronor i nya forskningsanslag fördelats under perioden 2009–2012.

För att garantera alla lärosäten en basresurs till forskning och forskarutbildning har respektive universitet och högskola garanterats ett belopp motsvarande 8 000 kronor per helårsstudent som inte har ingått i omfördelningen (antalet helårsstudenter som lärosätet avräknade från grundutbildningsanslaget 2007). De lärosäten som inte nådde upp till denna nivå 2008 kompensades.

I kvalitetsindikatorn publiceringar och citeringar ingår för publiceringar andelen artiklar av det totala antalet artiklar från svenska universitet och högskolor, och för citeringar mäts de sammanlagda genomsnittliga medelciteringarna för varje lärosäte. De genomsnittliga citeringarna mäts som antalet citeringar för en artikel dividerat med medelvärdet av citeringar inom varje område.

I kvalitetsindikatorn externa medel för forskning ingår bidrags-, avgifts- och uppdragsintäkter, (prop. 2008/09:50). Intäkter utbetalda från stiftelser knutna till lärosäten eller från Kammarkollegiet ingår inte i indikatorn externa medel för forskning. För Södertörns högskola har dess intäkt från Stiftelsen för forskning inom områden med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa (Östersjöstiftelsen) inte inkluderats.

Kvalitetsindikatorn publiceringar och citeringar beräknas som ett fyraårigt medelvärde och kvalitetsindikatorn externa medel för forskning beräknas som ett treårigt medelvärde (prop. 2008/09:50). Eftersom publiceringstraditionerna och möjligheterna att få externa bidrag skiljer sig mellan olika vetenskapsområden viktas de båda indikatorerna så att inte lärosäten med stora inslag av humaniora och samhällsvetenskap och till viss del också naturvetenskap missgynnas. Utgångspunkten för viktningen var den uppdelning av respektive lärosätes anslag på vetenskapsområden som fanns t.o.m. 2008.

I modellen ingår inte de konstnärliga högskolorna och Försvarshögskolan. De högskolorna har inte i dag en tillräcklig forskningsvolym som gör det meningsfullt att tillämpa resursfördelningsmodellen.

En utvecklad modell för resursfördelning

Den nuvarande resursfördelningsmodellen bör i huvudsak behållas oförändrad med vissa justeringar för att ytterligare premiera kvalitet i forskningen.

Omfördelning av en del av anslaget för forskning och forskarutbildning

En ambition som angavs i den förra forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50) var att premiera hög kvalitet i forskningen. För att uppnå detta bör ytterligare 10 procent av anslagen omfördelas fr.o.m. 2014. Som en konsekvens av denna höjning bör den andel av de ökade anslagen till forskning och forskarutbildning som tillförs omfördelningen höjas från 10 procent till 20 procent.

Utformning av kvalitetsindikatorerna

Indikatorn för externa medel för forskning bör ändras något. I dagens resurstilldelningssystem summeras intäkter från avgifter, bidrag och uppdragsforskning i indikatorn för externa medel. Indikatorn bör ändras så att intäkter av avgifter inte ingår i fördelningen. Skälet är att avgifter inte speglar forskningens kvalitet och att avgifter inte fördelas i konkurrens.

Publikationer inom humaniora och delar av samhällsvetenskapen har dålig täckning i den internationella databasen Web of Science, som i dag används för att få uppgifter om publiceringar och citeringar. Regeringen föreslår att Kungl. biblioteket bör få i uppdrag att i samarbete med Vetenskapsrådet och med lärosätena genom Sveriges universitets- och högskoleförbund vidareutveckla databasen SwePub för att möjliggöra och kvalitetssäkra bibliometriska analyser. Data från SwePub möjliggör att även publikationer inom humaniora och samhällsvetenskap på sikt kan mätas inför resursfördelningen.

Basresurs och ett garanterat tillskott 2014

I enlighet med den förra forsknings- och innovationspropositionen har flertalet universitet och högskolor garanterats en basresurs om 8 000 kronor per helårsstudent. Enligt regeringens mening bör basresursen anpassas för att ta hänsyn till utvecklingen av antalet helårsstudenter genom att beräknas på genomsnittet av antalet helårsstudenter under perioden 2007–2011 och basresursen bör gälla hela perioden 2013–2016.

Det är angeläget att alla universitet och högskolor får del av de nya resurserna som tilldelas forskningsanslagen för 2014. För att säkerställa detta bör alla universitet och högskolor garanteras ett tillskott om 1 procent till anslagen för forskning och forskarutbildning för 2014. Konstfack, Kungl. Konsthögskolan, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm och Försvarshögskolan bör tilldelas ett tillskott om 0,5 miljoner kronor vardera.

De universitet och högskolor som inte presterar tillräckligt väl i fråga om de indikatorer för kvalitet som regeringen har ställt upp riskerar att få minskade anslag efter 2014.

Förutsättningar att kunna fatta långsiktiga beslut

Riksdagen har gett regeringen till känna att regeringen bör överväga om systemet för fördelning av anslaget för forskning och forskarutbildning är väl avvägt i relation till målet att varje universitet och högskola ska ha förutsättningar att fatta långsiktiga beslut om sin forskning och att värna lärosätets integritet gentemot samarbetspartner (bet. 2011/12:UbU8, rskr. 2011/12:152). Regeringen framhåller i propositionen att samtliga universitets och högskolors forskningsanslag har ökat jämfört med 2009. Genom detta har lärosätena fått ökade möjligheter att självständigt fatta beslut om satsningar som ger bättre förutsättningar att koppla forskningsresurser till utbildningen och skapa tydliga forskningsprofiler och ger bättre förutsättningar för forskningssamverkan med hög kvalitet. Den satsning på ökade anslag och det garanterade tillskott till samtliga lärosäten som presenteras i propositionen ger påtagliga öknings av forskningsresurserna till flertalet lärosäten som ingår i resursfördelningsmodellen. Sammantaget innebär de satsningar som regeringen presenterar att universiteten och högskolorna kommer att ha goda förutsättningar för att fatta långsiktiga beslut om sin forskning, och regeringen anser att riksdagens tillkännagivande därmed har tillgodosetts.

Fördelning av forskningsresurser efter samverkan

Verket för innovationssystem bör enligt regeringen ges i uppdrag att, i samråd med Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, utforma metoder och kriterier för bedömning av prestationen och kvaliteten i lärosätenas samverkan i termer av relevans och nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap och utifrån dessa genomföra en utlysning och fördela medel. Medlen bör fördelas till de lärosäten som efter ett ansökningsförfarande bedöms ha bäst kvalitet och prestation i samverkan med det omgivande samhället. I uppdraget bör även ingå att ansvara för uppföljning och utvärdering av satsningen samt ett löpande utvecklingsarbete med syfte att förbättra och kvalitetssäkra statistik och metoder som tydligare kan visa på resultaten av samverkan och nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap.

Anslagsökningen under 2013–2016 för finansiering av universitets och högskolors forskning och forskarutbildning utifrån bedömning av kvalitet i samverkan med det omgivande samhället presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Fördelning av forskningsresurser efter kollegial bedömning

Regeringen bedömer att ett system för resursfördelning som innefattar kollegial bedömning bör utredas vidare för att kunna införas på sikt. Vetenskapsrådet bör få i uppdrag att, i samråd med Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande och Verket för innovationssystem, utreda och lämna förslag till ett resursfördelningssystem som gör det möjligt att fördela resurser efter kollegial bedömning av universitets och högskolors kvalitet i forskning vilket inkluderar såväl vetenskapliga bedömningar som bedömning av dess relevans och nyttiggörande för samhället. Det bör även ingå i uppdraget att

föreslå statistiska data som underlag till bl.a. den kollegiala bedömningen av forskningens kvalitet och relevans.

En utgångspunkt för kollegial bedömning bör vara att all forskning regelbundet utvärderas med områdesvisa utvärderingar under en cykel som varar i fyra till sex år. En fördelning av resurser utifrån en sådan bedömning av forskningens kvalitet kan dock inte vara aktuell att införa förrän tidigast 2018.

Motionerna

Fördelning av anslaget för forskning och forskarutbildning

I partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 6 anförs att fördelningen av forskningsanslag till lärosätena inte systematiskt ska missgynna mindre högskolor och forskningssamhällen. Enligt en promemoria från riksdagens utredningstjänst (RUT) går huvuddelen av forskningsanslagen till Lunds universitet, Uppsala universitet och Göteborgs universitet (RUT-PM, dnr 2012:1529).

Andelen av anslagen för forskning och forskarutbildning som fördelas efter kvalitet

I partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 5 anförs att andelen konkurrensutsatta forskningsmedel till lärosätena inte ska öka från 10 procent till 20 procent. Att konkurrensutsätta en sådan stor andel av de fasta anslagen leder till att den långsiktiga planeringen försvåras, det blir färre tillsvidareanställningar på lärosätena och därmed sämre förutsättningar för svensk forskning.

Indikatorer för fördelning av forskningsresurser

I kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 10 föreslås att samverkan ska tillkomma som en ny indikator jämte publiceringar, citeringar och externa medel för fördelning av anslag för forskning och forskarutbildning till universitet och högskolor. Forskningsråden och Verket för innovationssystem bör inom ramen för sitt uppdrag om resursfördelning efter bedömning av kvalitet och prestation i samverkan med det omgivande samhället ta fram en fungerande indikator för samverkan och eventuellt också andra värderingsformer.

I partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 3 anförs att den sneda könsfördelningen inom akademien måste motverkas genom att fördelningen av resurser delvis utgår från andelen kvinnliga professorer. I samma motion yrkande 4 anförs att incitament för samverkan bör ingå i fördelningen av forskningsanslag. Det behövs tydligare incitament för att akademien ska stärka sin samverkan med omvärlden.

I kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 7 anförs att en utredning ska tillsättas som ska göra en grundlig översyn av kvalitetsindikatorerna i resursfördelningssystemet. I Resursutredningen (SOU 2007:81) föreslogs att antalet kvinnliga professorer skulle påverka resursfördelningen, vilket åter bör tas i beaktande och utvecklas tillsammans med andra mått på jämställdhet. Det kan vidare handla om kriterier som visar lärosätenas förmåga att ställa nya frågor, hur väl forskarutbildningen fungerar, tvärvetenskaplighet, incitament för nyskapande forskning och risktagande samt stöd till ämnen och miljöer som har utvecklingspotential.

Basresurs till forskning

I kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 7 anförs att det har flera fördelar att bedriva forskning vid alla lärosäten. Det är en förutsättning för att högskoleutbildningarna ska hålla hög kvalitet. Den forskning som bedrivs vid högskolorna och de yngre universiteten har ofta ett gott samarbete med det lokala och regionala näringslivet, inte minst basnäringarna, och har ofta nära till tillämpning och kommersialisering. Aktiva forskare vid alla lärosäten runtom i landet inspirerar unga och gamla. I samma motion yrkande 8 anförs att basresurserna för forskning och utbildning på forskarnivå bör höjas till minst 10 000 kronor per helårsstudent fr.o.m. 2014.

I motion 2012/13:Ub440 av Hans Ekström m.fl. (S) anförs vikten av resursfördelningssystem som gynnar forskningskvaliteten och slår vakt om forskning och forskningsbaserad högre utbildning i hela landet. Det är viktigt att vårda de regionala universiteten och högskolorna som är betydelsefulla tillväxtmotorer i de regioner där de finns, bl.a. för att trygga sysselsättningen i regionen.

I motion 2012/13:Ub480 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 1 anförs att anslagen för forskning och forskarutbildning skulle behöva ses över för att underlätta satsningar som t.ex. forskarskolor.

Fördelning av forskningsresurser efter kollegial bedömning

I kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 11 anförs att riksdagens godkännande ska inhämtas innan ett nationellt system med peer review för fördelning av direkta anslag för forskning och forskarutbildning till högskolor och universitet införs. Ett likalydande yrkande finns i kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 8.

I partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 2 anförs att ökade inslag av kollegial bedömning i resursfördelningssystemet kan leda till en mer nyanserad bedömning, men ett sådant förslag behöver beredas noga med tanke på den kritik som en del av remissinstanserna uttryckt.

Yttranden från andra utskott

Finansutskottet anser att det är komplext att på ett objektivt sätt mäta resultat inom forskning och innovation, och därför bör modellen för resurstilldelning kontinuerligt omprövas och modifieras efter hand som erfarenheter vinnas. Därför välkomnar finansutskottet de ändringar i resurstilldelningsmodellen som regeringen föreslår.

Näringsutskottet framhåller att det är svårt att skapa en modell för att kunna göra rättvisande bedömningar av kvalitetsaspekterna i, och effekterna av, universitetens och högskolornas samverkan med det omgivande samhället och i deras uppgift att verka för att forskningsbaserad kunskap ska komma till nytta. Näringsutskottet ser mot denna bakgrund positivt på regeringens förslag om att Verket för innovationssystem ges i uppdrag att, i samråd med Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, utforma metoder och kriterier för bedömning av prestationen och kvaliteten i lärosätenas samverkan i termer av relevans och nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap samt utifrån dessa genomföra en utlysning och fördela medel.

Utskottets ställningstagande

Fördelning av anslagen för forskning och forskarutbildning

Utskottet vill inledningsvis påminna om att det är universitet och högskolor som utför den nyfikenhetsstyrda grundforskningen men också delar av den behovsmotiverade forskningen. Rygggraden i forskningen är därmed de statliga anslagen till lärosätena för forskning och forskarutbildning.

Utskottet vill också erinra om att den största delen av den statliga forskningsfinansieringen går till universitet och högskolor i form av de direkta anslagen. Utskottet vill framhålla att det innebär att lärosätena får ett stort eget handlingsutrymme för bedömningar och prioriteringar av vilken forskning som ska bedrivas och för hur den ska genomföras. Samtidigt ställer det stora krav på lärosätena att använda dessa betydande resurser så att högsta möjliga kvalitet kan uppnås. Utskottet välkomnar därför regeringens avsikt att utreda ledarskapet vid svenska universitet och högskolor.

Utskottet menar att det är viktigt med en fortsatt kraftfull satsning på anslagen för forskning och forskarutbildning till universitet och högskolor enligt de planeringsförutsättningar för 2014–2016 som riksdagen godkände vid behandling av budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:FiU1, rskr. 2012/13:37). Genom de direkta anslagen skapas möjlighet att ge goda villkor för forskare i form av en tryggare finansiering och fler anställningar. Anslagen fyller också en viktig

funktion för att möjliggöra ett risktagande där det krävs större långsiktighet än vad kortare projektbidrag kan ge. Utskottet vill i sammanhanget påminna om att flertalet universitet och högskolor får en garanterad s.k. basresurs för forskning och forskarutbildning och att alla universitet och högskolor garanteras ett tillskott till anslagen för forskning och forskarutbildning 2014.

Utskottet anser att riksdagens tillkännagivande om förutsättningar för universitet och högskolor att kunna fatta långsiktiga beslut om sin forskning har tillgodosetts genom att samtliga universitets och högskolors forskningsanslag har ökat jämfört med 2009 till följd av olika satsningar (bet. 2011/12:UbU8, rskr. 2011/12:152).

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 6.

Andelen av anslagen för forskning och forskarutbildning som fördelas efter kvalitet

Utskottet delar regeringens bedömning att en omfördelning av anslagen för forskning och forskarutbildning leder till att resurser riktas till de universitet och högskolor som har hög kvalitet i sin forskning och ger ytterligare incitament för lärosätena och deras ledningar att vidta åtgärder för att öka forskningens kvalitet och konkurrenskraft. För att premiera hög kvalitet i forskningen bör, i enlighet med regeringens bedömning, den andel som fördelas baserat på kvalitetsindikatorerna höjas från 10 procent till 20 procent av anslagen fr.o.m. 2014.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 5.

Indikatorer för resursfördelning

För att forskning och utbildning effektivt ska bidra till samhällets utveckling och Sveriges globala konkurrenskraft är universitets och högskolors samverkan med det omgivande samhället av stor betydelse. Riksdagen har också tidigare beslutat att det i högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan ska komma till nytta (1 kap. 2 § högskolelagen [1992:1434]).

Hög kvalitet i samverkan med omvärlden är även en viktig aspekt för att uppnå kvalitet i forskning och utbildning. Utbildningsutskottet ser, liksom näringsutskottet, därför positivt på att Verket för innovationssystem ges i uppdrag att utarbeta ett system för att fr.o.m. 2013 fördela medel till universitet och högskolor efter bedömning av kvalitet och prestation i samverkan med det omgivande samhället. Utbildningsutskottet instämmer med regeringen i att ett sådant system bör utvärderas när det gäller hur lärosätens kvalitet och prestation inom samverkan vad avser forskningens relevans och nyttiggörande kan inkluderas vid bedömning av forskningens kvalitet. Utbildningsutskottet menar att erfarenheterna från Verket för innovationssystem bör vara en viktig del i ett kommande resursfördelningssystem så att metoder och kriterier för bedömning som ska tas fram utformas för att kunna ingå i ett sådant framtida system. Utbildningsutskottet noterar att Socialdemokraterna och Miljöpartiet framför önskemål som är väl i linje med det aviserade uppdraget.

Utbildningsutskottet välkomnar att regeringen i mars 2012 beslutade om nya rekryteringsmål för professorer. Universiteten och högskolorna har getts ett mål att öka andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer under perioden 2012–2015. Högskoleverket fick i sitt regleringsbrev för 2012 i uppdrag att lämna förslag på hur rekryteringsmålen kan utvecklas och bli mer effektiva och ändamålsenliga. Uppdraget har redovisats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottet ser inte några skäl att föregripa det pågående utrednings- och beredningsarbetet och avstyrker därför motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 10, 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 3 och 4 och 2012/13:Ub3 (V) yrkande 7.

Basresurs till forskning

Forskning av hög kvalitet kan finnas vid alla lärosäten. Sedan 2010 har också alla högskolor möjlighet att ansöka om tillstånd att utfärda examina på forskarnivå inom områden som speglar de forskningsprofiler som finns vid högskolan (prop. 2008/09:134, bet. 2008/09:UbU18, rskr. 2008/09:276).

Utskottet anser att det är angeläget att alla universitet och högskolor för 2014 får del av de nya resurser som tilldelas forskningsanslagen. Utskottet välkomnar därför att detta säkerställs genom att alla universitet och högskolor som omfattas av resursfördelningsmodellen enligt propositionen bör garanteras ett tillskott om 1 procent till anslagen för forskning och forskarutbildning för 2014. Övriga högskolor bör enligt propositionen tilldelas ett fast belopp. Utskottet välkomnar även att regeringen avser att anpassa basresursen till forskning om 8 000 kronor per helårsstudent till utvecklingen av antalet helårsstudenter.

Utskottet anser att nivån på basresursen är väl avvägd och avstyrker därför motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 7 och 8, 2012/13:Ub440 (S) och 2012/13:Ub480 (S) yrkande 1.

Fördelning av forskningsresurser efter kollegial bedömning

Utskottet vill understryka att riksdagen och regeringen har en viktig roll när det gäller att utforma systemet för att tilldela resurser för forskning till universitet och högskolor på ett sådant sätt att det stimulerar till och skapar förutsättningar för hög kvalitet i forskningen. Det system för resursfördelning som infördes med anledning av regeringens bedömningar i den förra forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50) bygger på den principiella ståndpunkten att det behövs tydliga incitament för en höjd kvalitet i forskningen och att resurstilldelningssystemet bör innehålla sådana incitament. Att som i det nuvarande systemet basera resursfördelningen på indikatorer för kvalitet är ett sätt, men det passar olika bra för olika forskningsområden och visar bara vissa aspekter av kvalitet.

Utskottet delar mot denna bakgrund regeringens bedömning att ett system för resursfördelning som innefattar kollegial bedömning bör utredas vidare i syfte att kunna införas på sikt. Utskottet menar att ett system som innefattar kollegial bedömning skulle kunna ge en mer sammantagen bedömning och också ta hänsyn till ett bredare kvalitetsbegrepp än vad enbart exempelvis citeringar och externa medel för forskning kan. Det kan t.ex. ingå bedömningar av olika former av nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap. Utskottet vill understryka vikten av att den kollegiala bedömningen görs utifrån respektive forskningsområdes förutsättningar. Utskottet vill också peka på vikten av att kommittéerna är väl sammansatta ur olika aspekter, t.ex. kön, ålder och avnämare. Vidare vill utskottet framhålla att system med kollegiala bedömningar har utvecklats för internt bruk av flera av de stora universiteten, bl.a. Uppsala universitet och Lunds universitet.

Utskottet välkomnar därför att Vetenskapsrådet ges i uppdrag att, i samråd med Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande och Verket för innovationssystem, utreda och lämna förslag till ett resursfördelningssystem som gör det möjligt att fördela resurser efter kollegial bedömning av universitets och högskolors kvalitet i forskning vilket inkluderar såväl vetenskapliga bedömningar som bedömning av dess relevans och nyttiggörande för samhället. Utskottet är positivt till att samverkansaspekten omfattas av den kollegiala bedömningen. Enligt regeringen kan en fördelning av resurser utifrån en sådan bedömning av forskningens kvalitet inte vara aktuell att införa förrän tidigast 2018.

Utskottet vill inte föregripa den nämnda utredningen med något ställningstagande om beslutsformer för eventuella kommande ändringar och avstyrker mot denna bakgrund motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 11 och 2012/13:Ub3 (V) yrkande 8. Utskottet anser att yrkande 2 i motion 2012/13:Ub5 (MP) får anses ha tillgodosetts och avstyrker det därmed.

Rekrytering av forskare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om internationell rekrytering av forskare, forskarkarriär i högskolan, jämn fördelning av rekryteringsmedel mellan kvinnor och män samt jämställdhet i högskolan.

Jämför reservationerna 12 (S), 13 (V), 14 (S), 15 (S, V) och 16 (S, V).

Propositionen

Internationell rekrytering av framstående forskare

Som ett led i arbetet med att stärka kvaliteten inom svensk forskning bör ett system skapas för internationell rekrytering till universitet och högskolor av de forskare som har störst potential för framtiden. Vetenskapsrådet bör därför få medel för att inrätta ett program för rekrytering av internationellt framstående forskare för att dessa ska kunna flytta sin forskning till Sverige och det lärosäte som ansöker om medlen för rekryteringen. Vetenskapsrådet bör samråda med Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande samt Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap när det gäller ansökningar inom rådets expertområden. Beroende på kostnader för olika vetenskapliga inriktningar är det rimligt att lärosäten ansöker om bidrag för rekrytering av internationellt framstående forskare med omkring 5–15 miljoner kronor per rekrytering och år och finansierar övriga kostnader från andra källor. Varje rekryteringsstöd bör normalt löpa under 7–10 år. Vetenskapsrådet bör särskilt bevaka att kvinnor och män ges lika möjligheter och förutsättningar att ta del av dessa forskningsmedel.

Anslagsökningen under 2013–2016 för programmet för internationell rekrytering av framstående forskare presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Rekrytering av framstående yngre forskare

Svenska universitet och högskolor saknar en tydlig karriärväg för yngre forskare. Vetenskapsrådet bör få medel för finansiering av anställningar och forskningsprojekt för de allra främsta yngre forskarna i fasen efter deras postdoktorala forskningsperiod och efter en inledande meriteringsanställning. Härigenom får de en möjlighet att bygga en karriär som oberoende forskare. Framstående yngre forskare kan genom ett sådant program få stöd för lön till en fortsatt anställning som inledning till en tillsvidareanställning vid ett svenskt lärosäte. Vetenskapsrådet bör samråda med Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande samt Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap när det gäller ansökningar inom dessa råds expertområden. Vetenskapsrådet behöver också fortsätta och förstärka insatser för yngre forskare direkt efter postdoktoral tjänstgöring vid ett annat lärosäte. Vetenskapsrådet bör särskilt bevaka att kvinnor och män ges lika möjligheter och förutsättningar att ta del av de forskningsmedel som avsatts för framstående yngre forskare.

Anslagsökningen under 2013–2016 för finansiering av anställningar och forskningsmedel för framstående yngre forskare presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Stöd till de mest framstående forskarna

Det svenska systemet för forskningsfinansiering har hittills inte gynnat långsiktigt risktagande i forskningsprojekt, eftersom finansieringsperioderna har varit korta och misslyckanden har riskerat att missgynna en fortsatt karriär. Förutsättningarna för att bedriva sådan forskning behöver förbättras. I linje med vad Vetenskapsrådet redan har initierat bör möjligheterna att kunna ägna sig åt långsiktig gränsöverskridande forskning med stor risk men med stor potential förbättras. Vetenskapsrådet bör därför få i uppdrag att inrätta ett särskilt program som riktas till de mest framstående forskarna i Sverige, där forskare under normalt 7–10 år tilldelas forskningsbidrag som möjliggör forskning med hög risk och stor potential.

Motionerna

Internationell rekrytering av forskare

I kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 22 anförs att satsningen på internationell rekrytering av forskare bör inriktas mot internationell rekrytering av unga framtidslöften inom forskningen. Vetenskapsrådet bör få i uppdrag att se till att medlen används för att rekrytera yngre internationella forskare som kan utgöra framtida toppforskare jämte mer seniora internationella toppforskare. Medlen ska fördelas jämnt mellan kvinnor och män. I samma motion yrkande 40 i denna del förordas en lägre nivå än regeringen avsätter för satsningen på internationell rekrytering av framstående forskare.

I kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 9 anförs att satsningens utformning riskerar att leda till att "gårdagens män" rekryteras. Man bör i stället satsa på generellt goda forskningsmiljöer och använda de medel som avsätts för denna satsning till att öka de direkta anslagen till universitet och högskolor, menar Vänsterpartiet.

Rekrytering av yngre forskare

I kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 18 anförs att för att yngre forskare ska kunna vara självständiga i sin forskning och ha möjlighet att bryta ny mark krävs att de har trygga villkor under sin doktorandtid och att det finns tydliga karriärvägar för nydisputerade med möjligheter till fortsatt forskning och meritering.

I samma motion yrkande 21 anförs att det måste finnas ett attraktivt, transparent och tydligt karriärsystem i högskolan med en väl avvägd fördelning av anställningar på olika nivåer, från forskarstuderande och postdoktorer till professorer. Socialdemokraterna förordar ett enhetligt karriärsystem inom hela universitets- och högskolesfären som gynnar nationell och internationell rörlighet och främjar ämnesövergripande forskning och samverkan med det omgivande samhället.

I kommittémotion 2012/13:N365 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 10 anförs att forskarrörligheten mellan akademien och näringslivet behöver öka, bl.a. genom att man premierar ökad rörlighet mellan akademien och näringslivet i villkoren för forskaranställningar.

I kommittémotion 2012/13: Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 17 anförs att regeringen ska säkerställa att medlen för rekrytering av framstående yngre forskare ska fördelas jämnt mellan kvinnor och män. Regeringen bör ge Vetenskapsrådet i uppdrag att se till att de medel som regeringen avsätter för rekrytering av framstående yngre forskare fördelas jämnt mellan kvinnor och män. Motsvarande yrkande finns i kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 6.

Jämställdhet i högskolan

I kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 12 anförs att utvecklingen mot en jämställd akademi går alltför långsamt. Uppföljningen av rekryteringsmålen för professorer bör därför förbättras.

I samma motion yrkande 13 vill motionärerna införa en jämställdhetsbonus som ska utgå till lärosäten där jämställdheten efter systematisk utvärdering bedöms vara påtagligt god respektive ha påtagligt förbättrats, både kvantitativt och kvalitativt. Jämställdhetsbonusen ska vara 30 miljoner kronor årligen under perioden 2014–2016. I samma motion yrkande 14 anförs att regeringen ska återkomma med förslag för att öka den numerära jämställdheten i akademien. Likalydande yrkanden finns i kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 1–3.

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

Arbetsmarknadsutskottet anser att det är av stor betydelse att det råder jämställda villkor inom den offentliga sektorn, näringslivet och akademien. Arbetsmarknadsutskottet välkomnar därför att Verket för innovationssystem tillförs medel från utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet för forskning som bedöms bidra till utveckling av och framsteg för det praktiska jämställdhetsarbetet inom universiteten och högskolorna, näringslivet och den offentliga sektorn.

Arbetsmarknadsutskottet anser att det är av största vikt för jämställdheten att män och kvinnor har lika möjligheter och förutsättningar att ta del av tillgängliga forskningsmedel. Det är därför positivt att Vetenskapsrådet särskilt bör bevaka att så blir fallet när det gäller forskningsmedel för internationell rekrytering av forskare som bedriver forskning av högsta kvalitet och för finansiering av anställningar och forskningsmedel för framstående yngre forskare.

Arbetsmarknadsutskottet välkomnar att regeringen i mars 2012 beslutade om nya rekryteringsmål för professorer. Universitet och högskolor har getts ett mål att öka andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer under perioden 2012–2015. Högskoleverket fick i sitt regleringsbrev för 2012 i uppdrag att lämna förslag på hur rekryteringsmålen kan utvecklas och bli mer effektiva och ändamålsenliga. Uppdraget har redovisats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Arbetsmarknadsutskottet värdesätter att regeringen har gett Högskoleverket två betydelsefulla uppdrag inom jämställdhetsområdet. Det första uppdraget (U2010/5703/UH) avser jämställdhet i högskolan och består av en uppföljning av hur jämställdheten vid universiteten och högskolorna har utvecklats till följd av lärosätenas ökade frihet och självbestämmande i fråga om läraranställningar fr.o.m. den 1 januari 2011 och ett uppdrag att sprida den kunskap om jämställdhet som genererats inom ramen för de projekt som finansierats av Delegationen för jämställdhet i högskolan, som nu har upphört. Uppdraget ska redovisas i två separata rapporter senast den 1 april 2014. Sedan arbetsmarknadsutskottet yttrade sig har Högskoleverket avvecklats och uppdraget har övertagits av den nya myndigheten Universitets- och högskolerådet.

Högskoleverkets andra uppdrag (U2011/6115/JÄM) går ut på att göra en förstudie om anslagen för forskning och forskarutbildning ur ett jämställdhetsperspektiv. Syftet är att kartlägga tillgängliga underlag samt vilket underlag som saknas för att följa upp lärosätenas anslag för forskning och forskarutbildning ur ett jämställdhetsperspektiv. I uppdraget ingår även att kartlägga och analysera vilka aspekter som i övrigt behöver beaktas för att följa upp anslaget ur ett jämställdhetsperspektiv. Uppdraget redovisades i december 2012 och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Sammantaget bedömer arbetsmarknadsutskottet att regeringens satsningar på ett tillfredsställande sätt förstärker arbetet för ökad jämställdhet inte minst genom att betona betydelsen av att det råder jämställda villkor inom akademien samt lika möjligheter och förutsättningar för kvinnor och män att ta del av tillgängliga forskningsmedel.

Utskottets ställningstagande

Internationell rekrytering av forskare

Utskottet kan inledningsvis konstatera att internationell rekrytering av de främsta forskarna görs i många länder, och de forskare som rekryteras erbjuds många gånger goda villkor för att flytta sin forskningsverksamhet. Trots att svenska forskare har omfattande internationella samarbeten har Sverige generellt sett en låg internationell rekrytering av forskare jämfört med många konkurrentländer. Utskottet anser att den låga nivån av internationell rekrytering jämfört med andra framstående forskningsländer är en tydlig brist i det svenska forskningssystemet. Möjligheterna behöver därför ökas för att erbjuda långvarig och tillräcklig finansiering för särskilt framstående forskningsmiljöer som leds av särskilt inbjudna forskare. I linje med detta har riksdagen vid behandling av budgetpropositionen för 2013 också beslutat om medel till Vetenskapsrådet för att inrätta ett program för rekrytering av internationellt framstående forskare för att dessa ska kunna flytta sin forskning till ett lärosäte i Sverige.

Utskottet vill framhålla att den internationella rekryteringen till universitet och högskolor enligt propositionen bör inriktas på de forskare som har störst potential för framtiden. Enligt propositionen ska Vetenskapsrådet särskilt bevaka att kvinnor och män ges lika möjligheter och förutsättningar att ta del av dessa forskningsmedel. Utskottet vill framhålla att Vetenskapsrådet även i andra sammanhang har i uppdrag att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män i forskarsamhället. Utskottet anser att yrkande 22 i motion 2012/13:Ub6 (S) samt yrkande 9 i motion 2012/13:Ub3 (V) därmed får anses ha tillgodosetts.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 22 och 40 i denna del och 2012/13:Ub3 (V) yrkande 9.

Rekrytering av yngre forskare

Universitet och högskolor kan, efter en ändring av högskoleförordningen (1993:100), anställa lärare på meriteringsanställningar, dock längst fyra år. Sådana anställningar, som karriärmässigt ligger mellan postdoktoral anställning och tillsvidareanställning som framför allt lektor eller professor, är mycket få. Enligt utskottets mening behövs det därför tillräckligt stora forskningsanslag för att göra det möjligt för yngre forskare att självständigt producera forskningsresultat som kan meritera för tillsvidareanställning vid ett lärosäte och en fortsatt karriär som forskare.

Utskottet vill påminna om satsningen på finansiering av anställningar och forskningsprojekt för de allra främsta yngre forskarna i fasen efter deras postdoktorala forskningsperiod och efter en inledande meriteringsanställning som riksdagen beslutade om vid behandling av budgetpropositionen för 2013 (se tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning). Framstående yngre forskare kan genom ett sådant program få stöd för lön till en fortsatt anställning som inledning till en tillsvidareanställning vid ett lärosäte. Härigenom får yngre forskare en möjlighet att bygga en karriär som oberoende forskare.

Utskottet välkomnar därför denna satsning och vill peka på att Vetenskapsrådet enligt propositionen bör avsätta minst lika stora resurser som de nya medlen för rekrytering av framstående yngre forskare och fortsätta att förstärka insatser för yngre forskare direkt efter postdoktoral tjänstgöring vid ett annat lärosäte. Utskottet vill vidare peka på och understryka vikten av att Vetenskapsrådet enligt propositionen särskilt bör bevaka att kvinnor och män ges lika möjligheter och förutsättningar att ta del av de forskningsmedel som avsatts för framstående yngre forskare. Utskottet vill framhålla att Vetenskapsrådet även i andra sammanhang har i uppdrag att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män i forskarsamhället. Utskottet anser att yrkande 17 i motion 2012/13:Ub6 (S) och yrkande 6 i motion 2012/13:Ub3 (V) därmed får anses vara tillgodosedda.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 17, 18 och 21, 2012/13:N365 (S) yrkande 10 och 2012/13:Ub3 (V) yrkande 6.

Jämställdhet i högskolan

Utbildningsutskottet anser, i likhet med arbetsmarknadsutskottet, att det är av stor betydelse att det råder jämställda villkor inom den offentliga sektorn, näringslivet och akademien och vill i sammanhanget lyfta fram riksdagens beslut vid behandlingen av budgetpropositionen för 2013 om medel för forskning som bedöms bidra till utveckling av och framsteg för det praktiska jämställdhetsarbetet inom universiteten och högskolorna, näringslivet och den offentliga sektorn.

Utbildningsutskottet anser, liksom arbetsmarknadsutskottet, att det är av största vikt för jämställdheten att kvinnor och män har lika möjligheter och förutsättningar att ta del av tillgängliga forskningsmedel. Utbildningsutskottet vill därför understryka regeringens avsikt att låta Vetenskapsrådet särskilt bevaka att så blir fallet när det gäller forskningsmedel för internationell rekrytering av forskare som bedriver forskning av högsta kvalitet och för finansiering av anställningar och forskningsmedel för framstående yngre forskare. Utskottet vill framhålla att Vetenskapsrådet även i andra sammanhang har i uppdrag att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män i forskarsamhället. Att på detta sätt integrera jämställdhet i satsningar och åtgärder bör enligt utskottets mening vara den huvudsakliga strategin.

Utbildningsutskottet vill, i likhet med arbetsmarknadsutskottet, framhålla att nya rekryteringsmål för professorer har beslutats av regeringen, och förslag på hur målen kan utvecklas och bli mer effektiva och ändamålsenliga bereds för närvarande i Regeringskansliet. Vidare har två betydelsefulla uppdrag inom jämställdhetsområdet getts, det ena om anslagen för forskning och forskarutbildning, som nyligen har redovisats och för närvarande bereds i Regeringskansliet, det

andra om läraranställningar respektive kunskapsspridning efter Delegationen för jämställdhet i högskolan, som ska redovisas våren 2014.

Utskottet anser att beredningen av dessa uppdrag inte bör föregripas och avstyrker mot denna bakgrund motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 12–14 och 2012/13:Ub3 (V) yrkandena 1–3.

Livsvetenskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om klinisk behandlingsforskning, forskning om infektion och antibiotika, forskning om åldrande och hälsa, vårdforskning och forskning om läkemedelsutveckling.

Jämför reservationerna 17 (S), 18 (MP), 19 (S) och 20 (MP).

Propositionen

Livsvetenskap

Med livsvetenskaper avses i detta sammanhang vetenskaper som studerar människor och andra levande organismer, inklusive närliggande områden såsom bioetik. Verksamheterna inom livsvetenskaperna syftar till att förbättra liv och hälsa och är ofta tvärvetenskapliga till sin natur. I propositionen redovisas ett antal åtgärder för att ytterligare stärka Sveriges position som en stark forskningsnation inom det livsvetenskapliga området och som ett attraktivt land för den internationella läkemedels-, medicinteknik- och bioteknikindustrin för etablering av forsknings- och utvecklingsenheter.

Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning (SciLifeLab)

Forskningscentrumet för livsvetenskaplig forskning, som de deltagande lärosätena har benämnt Science for Life Laboratory (SciLifeLab), är ett vetenskapligt centrum för storskalig molekylärbiologisk forskning och metodutveckling. SciLifeLab drivs av fyra universitet: Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Stockholms universitet och Uppsala universitet. Regeringen ser det som mycket angeläget att SciLifeLab får möjligheter att utvecklas till ett världsledande centrum för storskalig molekylärbiologisk forskning på högsta internationella nivå för att kunna attrahera de allra främsta forskarna i världen inom området. Med Sveriges styrkeområden, framför allt forskning med hjälp av register, longitudinella befolkningsstudier och biobanker, kan Sverige genom SciLifeLab få en konkurrensmässig fördel och skapa bra förutsättningar för den svenska forskningen. SciLifeLab bör bli ett forskningscentrum för nationell samverkan kring storskaliga molekylära analyser inom livsvetenskapen.

Anslagsökningen under 2013–2016 för finansiering av verksamheten vid det nationella centrumet för livsvetenskaplig forskning (SciLifeLab) presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Klinisk behandlingsforskning

Resultat från klinisk behandlingsforskning kan bidra till förbättrad hälso- och sjukvård och syftar både till att optimera existerande behandlingsrutiner och till att samtidigt utveckla och utvärdera nya behandlingsmetoder baserade på ny kunskap. Klinisk behandlingsforskning kan vara initierad såväl av oberoende forskare som av myndigheter och näringslivet. En del av den behandlingsforskning som genomförs i Sverige finansieras av läkemedels-, medicinteknik- och bioteknikföretag. Näringslivet efterlyser förbättrade möjligheter för samverkan med universitet och högskolor och med sjukvården för att kunna utveckla nya och bättre läkemedel och behandlingsmetoder. Möjligheten att bedriva dessa mer omfattande samverkansprojekt inom kliniska behandlingsstudier skulle ge många positiva effekter, inte minst för de patienter som snabbare kan få effektiv och säker behandling men också för hälso- och sjukvårdens utveckling, forskningens kvalitet, näringslivets utveckling och tillväxten i Sverige.

Det finns även många idéer om studier som inte prioriteras av läkemedels-, bioteknik- och medicinteknikföretagen men som likafullt kan ha stor betydelse för att förbättra sjukvården. Det gäller t.ex. utvärdering av diagnostiska tekniker, användning av etablerade läkemedel, behandlingsmetoder som inte kräver läkemedel och behandlingar av små patientgrupper med sällsynta diagnoser. Antalet sådana icke-sponsrade, forskarinitierade kliniska studier har minskat successivt de senaste tio åren. Det beror bl.a. på att denna forskning kräver samverkan mellan olika aktörer och en omfattande infrastruktur för att genomföras med förutsättningar att leda till väl underbyggda resultat som kan komma till användning i hälso- och sjukvården. Det krävs bl.a. tillgång till stora patientunderlag, personalresurser, administrativa resurser och specialkompetenser inom flera discipliner och högkvalitativa dataunderlag. Kostnaderna för kliniska behandlingsstudier är stora och det saknas i dag finansiärer med tydligt ansvar för sådana studier.

Flera utredningar har betonat behovet av bättre förutsättningar för den kliniska behandlingsforskningen, och området framhölls redan i den förra forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50).

Vetenskapsrådet och Verket för innovationssystem har inom ramen för ett gemensamt uppdrag från regeringen (N2009/9694/FIN) utarbetat rapporten Svensk behandlingsforskning, SBF – Ett förslag för ökad samverkan inom den kliniska forskningen. I rapporten föreslås en ny nationell finansiering för klinisk behandlingsforskning bl.a. avsedd för större forskningsprojekt om prevention, behandling och diagnostik. I rapporten konstateras att kostnaderna för kliniska behandlingsstudier är höga och att det i dag saknas enskild eller samordnad finansiering. I rapporten föreslås att staten och landstingen tillför nya medel för klinisk behandlingsforskning som samlas i en särskild struktur med namnet Svensk behandlingsforskning.

Enligt propositionen är det därför viktigt att en satsning görs på klinisk behandlingsforskning med en sådan inriktning som såväl utredningen som Vetenskapsrådet och Verket för innovationssystem har föreslagit. Satsningen bör göras i nära samverkan med sjukvårdshuvudmännen. Avsikten är att sjukvårdshuvudmännen ska bidra med motsvarande finansiering under 2013. Från och med 2014 och framåt är en förutsättning för statens fortsatta satsning via Vetenskapsrådet att sjukvårdshuvudmännen bidrar med motsvarande finansiering. En kommitté för klinisk behandlingsforskning bör inrättas vid Vetenskapsrådet. Sjukvårdshuvudmännen bör föreslå ledamöter i kommittén för klinisk behandlingsforskning i proportion till deras finansiering. Genom en sådan kommitté skapas en sammanhållen finansiering av grundläggande experimentell forskning och mer behovsmotiverad klinisk forskning och tillämpning. För att säkerställa att kommittén för klinisk behandlingsforskning får ett brett omvärldsperspektiv och en förankring i det omgivande samhället bör en rådgivande grupp bildas. Denna bör företräda samhällets intressenter av klinisk behandlingsforskning, såsom forskningsfinansiärer, intresseorganisationer, patientföreningar, näringsliv och myndigheter, och bör bestå av personer med ansvar för eller erfarenhet av forskningsfrågor inom sina respektive organisationer. Vetenskapsrådet bör genomföra satsningen i samråd med Verket för innovationssystem och i enlighet med det förslag som dessa myndigheter har presenterat som redovisas ovan.

Anslagsökningen under 2013–2016 för klinisk behandlingsforskning presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Forskning om infektion och antibiotika

Behovet av ett effektivt användande av antibiotika vid bakteriella infektioner hos människor och djur har tidigare slagits fast i propositionen Strategi för ett samordnat arbete mot antibiotikaresistens och vårdrelaterade sjukdomar (prop. 2005/06:50, bet. 2005/06:SoU13, rskr. 2005/06:178). Om de mål som formulerades i propositionens handlingsplan ska uppnås, behöver resurserna för forskning öka. Såväl grundläggande forskning som klinisk forskning inom immunologi är stark i Sverige. Vidare finns det här stark forskning om hiv, malaria, diarrésjukdomar, tuberkulos och urinvägsinfektioner och inom det veterinärmedicinska området. Däremot har forskningen inom området mikrobiologi (bakterier, virus och parasiter) minskat. Att den grundläggande forskningen inom dessa områden har minskat har en negativ påverkan även på immunologisk forskning, och risken är att också denna kommer att försvagas. Forskning om infektion och antibiotikaresistens är därför ett prioriterat

område. Viktiga områden är grundläggande forskning om molekylära mekanismer vid bakterieinfektion, utveckling av nya antibiotika, diagnostiska metoder, mekanismer för resistensutveckling, vårdrelaterade infektioner, vaccin och andra smittförebyggande åtgärder, hur antibiotika omsätts i människor och djur, hälsoekonomi och effekter av spridningen av antibiotika till den yttre miljön.

Anslagsökningen under 2013–2016 för forskning om infektion och antibiotika presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Forskning om åldrande och hälsa m.m.

Forskning om äldre och åldrande innefattar såväl medicinsk forskning som teknisk och socialvetenskaplig forskning. Studier kan gälla förebyggande, diagnostik eller behandling av sjukdomar som är direkt relaterade till åldrande. Forskningen kan också innefatta äldres arbets- och levnadsvillkor samt äldreomsorgens förutsättningar och demografiska förändringar. Medicinsk och annan forskning samt teknisk utveckling kan leda till nya lösningar som kan komma att förbättra hälsan för de äldre genom att ge effektiv prevention, diagnostik, vård och omsorg. Även vårdforskning, som är ett område under uppbyggnad, kan bidra med värdefulla resultat inom specifika områden, såsom reumatism, cancer, hjärnans åldrande, äldres psykiska ohälsa och läkemedelsanvändning samt odontologisk forskning och medicinsk teknik. Regeringen gör därför bedömningen att både Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap är viktiga för en satsning på forskning om åldrande och hälsa.

Åldrande är för många förknippat med sämre hälsa och att drabbas av åldersrelaterade sjukdomar. Vissa sjukdomar, såsom demens och vissa neurodegenerativa sjukdomar, förekommer nästan uteslutande hos äldre. Andra sjukdomar såsom psykisk ohälsa, benskörhet, inflammatoriska sjukdomar, nedsatt funktionsförmåga, hjärt- och kärlsjukdomar samt cancer, är också vanligt förekommande hos den äldre befolkningen.

Forskning inom åldrande och hälsa är en viktig del av de områden som stöds av Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap. För att uppnå ett högt och förlångt arbetskraftsdeltagande, och därmed fler arbetade timmar, efterfrågas bred forskning om hur vi skapar ett hälsosamt arbetsliv och vilken roll arbetsmiljö och arbetsförhållanden spelar för mäns och kvinnors deltagande i arbetslivet och utnyttjande av socialförsäkringar. Kunskapen om vilka rehabiliteringsinsatser och vilken kombination av insatser som bidrar till att bygga upp och återge människor arbetsförmåga behöver också öka.

Forskningsresultat som rör effektiva förebyggande och hälsofrämjande metoder kan bidra till att stimulera individen att engagera sig i sin egen hälsa och därmed bidra till att skapa ett hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande perspektiv inom vård och omsorg. Kost och hälsa för äldre är ett område som är angeläget. Nutritionsforskning kan t.ex. resultera i nya möjligheter att förebygga och fördröja kostrelaterade sjukdomar, såsom hjärt- och kärlsjukdomar.

De största utmaningarna för vård och omsorg handlar mer och mer om tvärsektoriella problemställningar och sammansatta behov hos patienter och brukare. Forskningsresultat behöver kombineras på nya sätt, föras ut till relevanta målgrupper och nyttiggöras i verksamheter. Det är därför angeläget att stimulera forskningssamarbete mellan olika forskningsdiscipliner. Det tvärvetenskapliga samarbetet kan bidra till ökad vetenskaplig kvalitet och relevans för att möta de utmaningar samhället nu står inför. Forskningssatsningen bör därför genomföras av både Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap.

Anslagsökningen under 2013–2016 för forskning om åldrande och hälsa presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Vårdforskning

Vårdforskning är ett förhållandevis ungt forskningsområde. I och med 1977 års högskolereform gavs möjlighet att avlägga doktorsexamen i olika vårdforskningsämnen. Vårdforskningen har sitt ursprung

i traditionella yrkeskategorier inom omvårdnad, arbetsterapi och sjukgymnastik. Forskningsområdet har sedan dess vuxit snabbt och kommit att omfatta ett stort antal ämnesområden.

De viktigaste externa statliga finansiärerna av vårdforskning är Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap och Vetenskapsrådet. Råden har med sina olika inriktningar och olika ansvarsområden finansierat olika delar av vårdforskningen. Vetenskapsrådet har framför allt finansierat vårdforskning som har medicinsk koppling, medan Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap har finansierat forskning inom bl.a. omvårdnad, socialmedicin, folkhälsa och epidemiologi.

I förra forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50) gjordes en satsning på vårdforskning som ett av de strategiska forskningsområdena. I propositionen angavs att i forskningsmiljöerna skulle forskarna kunna arbeta med allt från grundforskning till insatser inom vård, folkhälsa, behandlingsmetoder och läkemedel.

På regeringens uppdrag (U2010/7048/F och U2011/2977/F) har Vetenskapsrådet kartlagt och utvärderat vårdforskningen för att utifrån detta rekommendera åtgärder för att utveckla forskningsområdet. Slutsatserna i rapporten Vetenskapsrådets kartläggning, utvärdering och rekommendationer angående svensk vårdforskning (2:2012) är att svensk vårdforskning generellt håller god kvalitet, men att den står inför ett generationsskifte.

Vetenskapsrådet anser att det finns ett behov av att stärka såväl vårdforskningens vetenskapliga bas som dess koppling till hälso- och sjukvårdens behov samt att vårdforskningens multi- och interdisciplinära karaktär vidare bör bejakas. Det ger, enligt Vetenskapsrådet, möjligheter till nya infallsvinklar och korsbefruktande samarbeten av nytta för svensk hälso- och sjukvård. Vidare framhåller Vetenskapsrådet i rapporten att det finns ett avstånd mellan relevansen i forskningens innehåll och hur den relevanta kunskapen tas till vara i praktiken och att kommunikationen med utomvetenskapliga intressenter behöver stärkas. I rapporten rekommenderar Vetenskapsrådet dels strukturella förändringar genom bildning av större vårdforskningscentra, dels att forskningsfinansiering inom vårdforskning bör ske genom kvalitetsgaranterade och långsiktiga program där det även ingår forskarskolor med inriktning mot teoriutveckling eller vårdrelevant innovation samt att karriärstöd i form av halvtidsforskartjänster i vårdrelevant miljö inrättas.

De utmaningar som samhället står inför gör enligt regeringens bedömning i propositionen att vårdforskningen behöver stärkas. Vårdforskning är av central betydelse för att utveckla vård och omsorg och förbättra befolkningens hälsa. I bl.a. Vetenskapsrådets rapport (2:2012) och i Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskaps samlade forskningsstrategi för hälsa och välfärd (S2011/991/SAM) identifieras insatser som kan bidra till att stärka området.

Regeringen delar Vetenskapsrådets bedömning att det finns behov av att stärka såväl vårdforskningens vetenskapliga bas som dess koppling till hälso- och sjukvårdens behov och att vårdforskningens multi- och interdisciplinära karaktär bör bejakas.

Vårdforskningen ser ofta individen ur ett socialt perspektiv och är därför ett viktigt komplement till det traditionellt medicinska perspektivet i forskningen. En del av forskningen involverar landstingens hälso- och sjukvård, men det är viktigt att även kommunernas omsorgsverksamhet inkluderas. Forskningen om vårdens arbetsorganisation och personalens arbetsmiljö har betydelse både för kvaliteten i vård och omsorg och för ett hälsosamt arbetsliv. Det är också viktigt att forskare inom vårdområdet samverkar med forskare inom andra medicinska områden. Medicinsk vårdforskning och mer omsorgs- och samhällsorienterad vårdrelaterad forskning behöver kopplas samman, t.ex. genom inrättande av transnationella miljöer och genom satsningar där forskare från olika bakgrund arbetar tillsammans. Det är enligt regeringens mening väsentligt att finansieringen av både praktisk forskning och implementeringsforskning inom Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap blir långsiktig och att stöd ges till tvärvetenskapliga forskningsprojekt.

Regeringen delar i propositionen Vetenskapsrådets bedömning att vårdforskningens koppling till vård- och omsorgsverksamheternas behov behöver stärkas och att nyttiggörandet av forskning inom vård och omsorg behöver öka. Därför bör det innovativa praktiska forskningssamarbetet stärkas.

Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap bör inom ramen för medlen till vårdforskning fördela medel till innovativ praktikinlärande forskning inom sina respektive forskningsområden. De två råden bör samverka om bl.a. utlysningar av medlen till vårdforskning och till innovativ praktikinlärande forskning genom ett gemensamt samrådsorgan.

Av regleringsbrevet för Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap för budgetåret 2013 framgår att de ska fördela 20 miljoner kronor respektive minst 30 miljoner kronor till vårdforskning.

Forskning om läkemedelsutveckling

Sverige har länge haft en läkemedelsindustri som har utvecklats tillsammans med den medicinska och kliniska forskningen vid universitet och högskolor. Nu genomgår läkemedelsindustrin globalt en genomgripande förändring och ställer om sina forsknings- och utvecklingsstrategier genom att i högre utsträckning förlita sig på samarbeten med små bioteknikföretag och partner vid universitet och högskolor. De stora läkemedelsbolagen kommer att välja samarbeten baserat på kompetens och effektivitet.

Om Sverige ska fortsätta att vara en attraktiv plats för etablering av forskning och utveckling inom detta område måste det finnas miljöer som erbjuder vetenskapliga samarbeten av hög klass, avancerad infrastruktur och god kompetens.

Mot denna bakgrund bör forskningen inom läkemedelsutveckling utvidgas och medel avsättas för att fler läkemedelskandidater i tidiga skeden ska kunna komma fram. För att tillvarata kompetens, och som ett led i att vidareutveckla ett attraktivt klimat för livsvetenskap i Sverige, bör en nationell satsning på läkemedelsutveckling göras kopplat till centrumet för livsvetenskaplig forskning, SciLifeLab. Med Sveriges bas av kvalificerad forskning, tradition av kvalitetskontroll och god infrastruktur finns det goda förutsättningar att skapa en attraktiv miljö vid SciLifeLab för samarbeten mellan universitet och högskolor samt läkemedelsföretag inom läkemedelsutveckling.

Anslagsökningen under 2013–2016 för finansiering av en verksamhet för läkemedelsutveckling vid SciLifeLab presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Motionerna

Klinisk behandlingsforskning

I Socialdemokraternas kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 34 framhålls att utvecklingen när det gäller omfattningen av kliniska prövningar i sjukvården är mycket oroande. Mot denna bakgrund föreslås bl.a. att sjukvårdshuvudmännens ansvar för klinisk forskning förtydligas. Regeringen bör också inleda samtal med företrädare för svensk medicinteknisk forskning och sjukvårdshuvudmännen för att utveckla strategier för kliniska prövningar av medicinsk teknik som kan bidra till att utveckla nya effektiva behandlingsmetoder.

I motion 2012/13:So357 av Hillevi Larsson och Åsa Lindestam (båda S) yrkande 3 begärs att fler äldre kvinnor ska delta i kliniska behandlingsstudier på bröstcancerpatienter. Det finns enligt motionärerna på grund av den låga andel äldre kvinnliga bröstcancerpatienter som deltar i kliniska studier en osäkerhet om mediciner och andra behandlingsmetoder inte är tillräckligt utprovade på denna grupp av kvinnor.

En ny strategi för kliniska prövningar av medicinsk utrustning i svensk hälso- och sjukvård efterfrågas i motion 2012/13:Ub214 av Ingela Nylund Watz (S).

I motion 2012/13:Ub219 av Pyry Niemi m.fl. (S) föreslås bl.a. att regeringen bör se till att patientunderlaget säkerställs även för Akademiska sjukhuset så att den strategiska forskningen och utbildningen garanteras för framtiden.

Forskning om infektion och antibiotika

I motion 2012/13:So253 av Jan Lindholm (MP) yrkande 2 framhålls vikten av forskning som syftar till att ta fram nya antibiotika och vikten av att tydligare än i dag styra forskningsmedel till detta område.

Forskning om åldrande och hälsa m.m.

I Miljöpartiets partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 24 anföras att forskning behövs för att tydliggöra kopplingen mellan miljöfaktorer och hälsa och inte bara livsstil som regeringen enligt motionärerna fokuserar på i sin nuvarande politik. Vidare anser Miljöpartiet att den hälsofrämjande forskningen bör vara bredare och ta upp hur livsmiljöer och socioekonomiska faktorer påverkar befolkningens hälsa. Detta till skillnad från propositionen som enligt motionärerna fokuserar på medicin och hälsa och vårdforskning. I yrkande 25 efterfrågas en bredare ansats kring de strategiska medicinska satsningarna i forskningspolitiken och då särskilt att det förebyggande perspektivet bör inkluderas i denna ansats.

I motion 2012/13:So546 av Finn Bengtsson och Ann-Britt Åsebol (båda M) efterfrågas en satsning på forskning om myalgisk encefalomyelit (ME), även kallad kroniskt trötthetssyndrom (CFS), och känslig tarm (IBS). Motionärerna hänvisar bl.a. till att många patienter lider av dessa sjukdomar och att det ännu inte finns någon säkert effektiv behandling.

En satsning på ökad forskning om hälsoaspekter kring bruket av vått snus föreslås i motion 2012/13:Ub385 av Jan Lindholm (MP) yrkande 1.

I motion 2012/13:Ub490 av Anne Marie Brodén och Maria Lundqvist-Brömster (M, FP) betonas vikten av att inrätta en professur i ämnet hälsa och kultur. Mot bakgrund av nya forskningsrön om musikerterapiens förmåga att hjälpa svårt sjuka människor är det enligt motionärerna dags att ta ytterligare steg i arbetet med att föra sektorerna medicin och kultur närmare varandra.

Vårdforskning

I Socialdemokraternas kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 36 framhålls att djärva och innovativa idéer inom vårdforskningen behöver uppmuntras och finansieras. I yrkande 40 i denna del föreslås att medel avsätts för Forum för Health Policy under perioden 2014–2016. Forum för Health Policy är ett projekt för att stärka analysen av hälsopolitik i Sverige och för att stimulera innovation och nya policyalternativ. Vidare föreslås att ytterligare medel avsätts under perioden 2014–2016 för framtagande av nya forskningsidéer för vårdforskning.

En översyn av forskningen inom området integrativ medicin föreslås i motion 2012/13:Ub491 av Anne Marie Brodén och Finn Bengtsson (båda M). Det krävs nya strategier och ett nytänkande kring forskningen som kan främja ett inkluderande förhållningssätt med större fokus på individens egen önskan att vilja bevara respektive få tillbaka sin hälsa.

Forskning om läkemedelsutveckling

Miljöpartiet anför i partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 26 att framtiden för läkemedelsforskningen i Sverige bygger på en kombination av god grundforskning, spetsforskning och internationell excellens.

Yttranden från andra utskott

Socialutskottet konstaterar att forskningssatsningar görs bl.a. inom områdena infektion och antibiotika, åldrande och hälsa, forskning om läkemedelsutveckling, vårdforskning och klinisk behandlingsforskning. Socialutskottet välkomnar dessa breda satsningar. Förutom den stora betydelse som många forskningsresultat har för människors hälsa och välbefinnande kan forskningen ge värdefulla bidrag till utvecklingen av offentligt finansierade verksamheter som bedrivs effektivt.

Vidare påtalar socialutskottet att det görs en satsning på det nationella centrumet för livsvetenskaplig forskning, SciLifeLab. Socialutskottet anser att SciLifeLab bör bli ett forskningscentrum för nationell samverkan. Med Sveriges styrkeområden, framför allt forskning med hjälp av register, longitudinella befolkningsstudier och biobanker, kan Sverige genom SciLifeLab få en konkurrensmässig fördel och skapa bra förutsättningar för den svenska forskningen.

Socialutskottet välkomnar de satsningar som görs på den kliniska forskningen. Förutsättningarna för att bedriva klinisk forskning har under en tid försämrats genom att utrymmet för sådan forskning inom sjukvården har minskat. Avtalet mellan staten och vissa landsting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården, det s.k. ALF-avtalet, är en viktig länk mellan staten och landstingen när det gäller ansvaret för den kliniska forskningen. Socialutskottet konstaterar att förhandlingar mellan regeringen och berörda sjukvårdshuvudmän om ett nytt avtal inleddes under hösten 2012. Målet är att ett nytt avtal ska bidra till att långsiktigt säkra att den kliniska utbildningen av blivande läkare håller hög kvalitet, att internationellt konkurrenskraftig klinisk forskning främjas och att universitetssjukvården stärks som en kvalitetsdrivande och innovativ faktor i utvecklingen av svensk sjukvård.

När det gäller motionsyrkandet om att fler äldre kvinnor bör ingå i kliniska behandlingsstudier, kan socialutskottet konstatera att det redan finns sådana krav inom EU. I februari 2011 lanserade Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) en strategi för geriatrisk medicin.

Näringsutskottet välkomnar satsningen på att stärka Sveriges ställning inom livsvetenskap.

Utskottets ställningstagande

Utbildningsutskottet välkomnar i likhet med socialutskottet och näringsutskottet de stora satsningar som görs på livsvetenskap, inte minst mot bakgrund av att svensk forskning inom ett antal områden inom livsvetenskap håller högsta internationella klass. Den största delen av satsningen avser det nationella centrumet för livsvetenskaplig forskning, SciLifeLab. Utbildningsutskottet instämmer i likhet med socialutskottet i regeringens bedömning att SciLifeLab bör bli ett forskningscentrum för nationell samverkan. Med Sveriges styrkeområden, framför allt forskning med hjälp av register, longitudinella befolkningsstudier och biobanker, kan Sverige genom SciLifeLab få en konkurrensmässig fördel och skapa bra förutsättningar för den svenska forskningen.

Klinisk behandlingsforskning

Utbildningsutskottet välkomnar i likhet med socialutskottet de satsningar som görs på klinisk behandlingsforskning. Utbildningsutskottet noterar särskilt att regeringen framhåller att satsningen bör göras i nära samverkan med sjukvårdshuvudmännen. Vidare bör framhållas den viktiga roll det pågående arbetet med att omförhandla det s.k. ALF-avtalet, som omfattar staten och vissa landsting, kommer att ha för den kliniska forskningen. Enligt regeringens inriktning ska ett nytt ALF-avtal bl.a. bidra till att långsiktigt säkra att internationellt konkurrenskraftig klinisk forskning främjas.

När det gäller motionsyrkandet om att fler äldre kvinnor ska delta i kliniska behandlingsstudier kan utbildningsutskottet konstatera att det redan finns sådana krav inom EU. I februari 2011 lanserade Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) en strategi för geriatrisk medicin. Syftet med strategin är att försäkra sig om att äldre personer får läkemedel som är av hög kvalitet och som på adekvata sätt har testats på och utvärderats för just den åldersgruppen. Mot den bakgrunden får motionsyrkandet anses tillgodosett. I övrigt anser utbildningsutskottet mot bakgrund av det anförda att något uttalande från riksdagen inte är motiverat. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2012/13:So357 (S) yrkande 3, 2012/13:Ub6 (S) yrkande 34, 2012/13:Ub214 (S) och 2012/13:Ub219 (S).

Forskning om infektion och antibiotika

Mot bakgrund av vad som framkommer i propositionen om att forskning om infektion och antibiotikaresistens är ett prioriterat område och om de satsningar som görs konstaterar utskottet att det motionsyrkande som efterfrågar att regeringen tydligare ska styra forskningsmedel till detta område får anses tillgodosett. Därmed avstyrks motion 2012/13:So253 (MP) yrkande 2.

Forskning om åldrande och hälsa m.m.

Av propositionen framgår bl.a. att forskning inom åldrande och hälsa är en viktig del av de områden som stöds av Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap. För att uppnå ett högt och förlångt arbetskraftsdeltagande, och därmed fler arbetade timmar, efterfrågas bred forskning om hur vi skapar ett hälsosamt arbetsliv och om vilken roll arbetsmiljö och arbetsförhållanden spelar för mäns och kvinnors deltagande i arbetslivet och utnyttjande av socialförsäkringar. Vidare framhålls i propositionen att de största utmaningarna för vård och omsorg mer och mer handlar om tvärssektoriella problemställningar och sammansatta behov hos patienter och brukare. Forskningsresultat behöver kombineras på nya sätt, föras ut till relevanta målgrupper och nyttiggöras i verksamheter. Det är därför angeläget att stimulera forskningssamarbete mellan olika forskningsdiscipliner. Forskningssatsningen bör därför genomföras av både Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap. Utskottet delar dessa bedömningar och välkomnar de satsningar som görs på forskning om åldrande och hälsa. Utskottet är således inte berett att ställa sig bakom de forskningsinriktningar som tas upp i de aktuella motionsyrkandena.

När det gäller yrkandet om att inrätta en professur i ämnet hälsa och kultur kan utskottet konstatera att beslut om att anställa professorer fattas av respektive lärosäte och är således inte en fråga för riksdagen.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2012/13:So546 (M), 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 24 och 25, 2012/13:Ub385 (MP) yrkande 1 och 2012/13:Ub490 (M, FP).

Vårdforskning

Utskottet delar regeringens bedömning att det finns behov av att stärka såväl vårdforskningens vetenskapliga bas som dess koppling till hälso- och sjukvårdens behov och att vårdforskningens multi- och interdisciplinära karaktär bör bejakas. Utskottet vill vidare i likhet med regeringen framhålla att det är väsentligt att finansieringen av både praktisknära forskning och implementeringsforskning inom Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap blir långsiktig och att stöd ges till tvärvetenskapliga forskningsprojekt. Vidare vill utskottet ställa sig bakom regeringens bedömning att vårdforskningens koppling till vård- och omsorgsverksamheternas behov behöver stärkas och att nyttiggörandet av forskning inom vård och omsorg behöver öka. Därför bör det innovativa praktisknära forskningssamarbetet stärkas. Utskottet är således inte berett att ställa sig bakom en satsning på Forum för Health Policy eller någon annan inriktning på vårdforskningen som motionärerna föreslår och avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 36 och yrkande 40 i denna del samt 2012/13:Ub491 (M).

Forskning om läkemedelsutveckling

Utskottet ställer sig bakom de bedömningar som ligger till grund för satsningarna inom läkemedelsutvecklingen. Utskottet instämmer i Miljöpartiets syn att framtiden för läkemedelsutvecklingen i Sverige bygger på en kombination av god grundforskning, spetsforskning och internationell excellens. Utskottet vill i sammanhanget framhålla att satsningen på SciLifeLab tillsammans med andra åtgärder ligger i linje med denna syn på forskningsområdet. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 26.

Riktade forskningssatsningar för näringsliv och samhälle

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. sammanställning och spridning av forskningsresultat för höjd kvalitet i skolan och förskolan, utbildningsvetenskaplig forskning, forskningsanknytningen i grundutbildningen på högskolan, ämnesdidaktiska centrum, rymdforskning, genus- och jämställdhetsforskning och forskning inom kultur- och kulturarvsområdet.

Jämför reservationerna 21 (S), 22 (S), 23 (V), 24 (S, MP, V), 25 (MP), 26 (SD), 27 (SD), 28 (S, V), 29 (V) och 30 (SD).

Propositionen

Sammanställning och spridning av forskningsresultat för höjd kvalitet i skolan och förskolan

Riksdagen har genom ett tillkännagivande (bet. 2010/11:UbU12, rskr. 2010/11:237) uttalat att regeringen bör vidta åtgärder så att de forskningsinstitutioner som bedriver skolforskning får en förstärkt och förtydligad samverkansuppgift för att garantera att nya forskningsresultat verkligen vidareförmedlas till dem som är verksamma i skolan och att kunskaperna omsätts i praktiken. Riksdagen uttalade även att fler yrkesverksamma lärare bör ges möjlighet till egen forskning som en del av eller parallellt med eget arbete. Genom de åtgärder och medelstilldelningar som beskrivs i följande avsnitt anser regeringen att riksdagens tillkännagivande har tillgodosetts.

Det är viktigt att forskningsresultat med relevans för skolans och förskolans verksamhet systematiskt vägs samman och sprids till dem som är verksamma i skolan och förskolan, så att kunskaperna omsätts i praktiken i undervisningen och i utformningen av stödet till eleverna men också i det pågående skolutvecklingsarbetet. De som är verksamma i skolan och förskolan måste få stöd och vägledning i att välja metoder och arbetssätt som är vetenskapligt väl underbyggda och effektiva, t.ex. när det gäller hur man kan underlätta inläringen för barn och elever i behov av särskilt stöd.

Forskningsresultat från en mängd olika vetenskapliga discipliner bör därför systematiskt bevakas och värderas ur ett relevansperspektiv för skolan och förskolan, men även utifrån den vetenskapliga kvaliteten. Nationella och internationella forskningsresultat och slutsatser bör sammanställas och föras ut, främst till personer som är verksamma inom skolväsendet och skolhuvudmän, men även till beslutsfattare, lärarutbildare och andra intressenter. Det övergripande syftet är att främja ett vetenskapligt, evidensbaserat förhållningssätt hos dem som arbetar i skolan och förskolan för att nå en ökad måluppfyllelse och generellt högre kunskapsresultat.

Ett gemensamt deltagande och åtagande ger en långsiktighet och bidrar till att syftet kan uppfyllas. Det är därför viktigt att såväl lärare som forskare liksom skolhuvudmän och andra intressenter engageras i det fortsatta arbetet. Det är också angeläget att personer som är verksamma i skolan och förskolan får vara med och formulera de frågeställningar som forskningssammanställningarna ska behandla för att arbetet ska vara relevant för verksamheten.

Anslagsökningen under 2013–2016 för finansiering av insatser för att systematiskt väga samman och sprida forskningsresultat med relevans för dem som arbetar i skolan och förskolan presenteras i tabell 2 (Evidensbaserad skola, förskola) i avsnittet om politikens inriktning.

Forskarskolor för lärare och förskollärare

En lärare eller förskollärare som får möjlighet att delta i utbildning på forskarnivå med relevans för verksamheten kan bidra till att bygga upp sin skolas eller förskolas kunskapsbas. Forskarutbildningen bidrar även till en naturlig koppling mellan verksamheten i skolväsendet och aktuell forskning, vilket ger goda möjligheter att höja kvaliteten i undervisningen.

Sedan 2007 har tre satsningar på forskarskolor för lärare och förskollärare genomförts för att öka antalet forskarutbildade i skolväsendet. Den senaste satsningen innebär att lärare och förskollärare på deltid kan genomföra en två år lång utbildning som leder till en licentiatexamen samtidigt som läraren eller förskolläraren på deltid fortsätter att arbeta i skolan eller förskolan. Forskarutbildningen omfattar fördjupning i ett undervisningsämne eller ämnesdidaktik eller, för förskolläraren, fördjupning i ämnesområden som har relevans för barns lärande och utveckling, särskilt barns språkliga och matematiska utveckling.

Högskoleverket konstaterar i sin rapport Utvärdering av forskarskolor för lärare (2012:9 R) att deltagarna, kommunerna och forskarskolorna i huvudsak är positiva till satsningen och att satsningen har inneburit en ökad forskarkompetens. Samtidigt konstateras att få skolhuvudmän har

en plan för att ta till vara de forskarutbildades kompetens i skolan och att en relativt stor andel av deltagarna har behövt längre tid än avsett för att bli färdiga med sina studier. Många forskarutbildade lärare och förskollärare har också valt att övergå till arbeten utanför skolväsendet, t.ex. till arbeten inom universitet och högskolor.

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) remitterade i september 2012 promemorian Karriärvägar m.m. i fråga om lärare inom skolväsendet (U2012/4904/S).

I de tidigare satsningarna på forskarskolor har det betalats ut ett statsbidrag som täckte stora delar av lärarnas och förskollärarnas lönekostnader. Kompetensutveckling av anställda lärare och förskollärare är dock i huvudsak skolhuvudmannens ansvar. Det är därför rimligt att låta huvudmannen ta ansvaret för lönekostnaderna i den fortsatta satsningen på forskarskolor. Staten bör däremot även fortsättningsvis finansiera utbildningsinsatsen.

Anslagsökningen under 2013–2016 för finansiering av forskarskolor för lärare och förskollärare presenteras i tabell 2 (Evidensbaserad skola, förskola) i avsnittet om politikens inriktning.

Ämnesdidaktiska centrum inom matematik, naturvetenskap och teknik

Genom bl.a. särskilda satsningar på forskarskolor av staten och andra finansiärer är det ämnesdidaktiska forskningsfältet i Sverige förhållandevis väl utvecklat. Men det finns ett fortsatt behov av att på nationell nivå ta initiativ till strukturer för att stimulera den ämnesdidaktiska forskningen och sprida dess resultat.

Som forskningsområde kan bland de ämnesdidaktiska disciplinerna matematikdidaktiken nämnas som ett internationellt sett väl utvecklat område med en lång rad vetenskapliga tidskrifter, konferenser och ett livligt vetenskapligt samarbete. Nationellt centrum för matematikutbildning vid Göteborgs universitet har sedan starten 1999 utgjort ett framgångsrikt exempel på en ämnesdidaktisk centrubildning som bidragit till att knyta samman yrkesverksamma lärares behov med aktuell forskning. Centrumet har varit en viktig forskningsnära drivkraft i den lokala och nationella skolutvecklingen inom matematikämnet.

Inom naturvetenskap och teknik finns det i dag s.k. nationella resurscentrum vid fyra universitet som har till syfte att bl.a. stödja utvecklingen i ämnena biologi, fysik, kemi och teknik. Centrumen har spelat en betydelsefull roll när det gäller att stärka lärarkårens kompetens inom naturvetenskap och teknik och utgör viktiga samrådsaktörer i fråga om Skolverkets utvecklingsuppdrag inom området. Att höja kvaliteten i undervisningen inom dessa ämnesområden motiveras av bl.a. ämnenas centrala betydelse för den svenska ekonomin och arbetsmarknaden. Det har därför genomförts flera nationella skolutvecklingsinsatser inom dessa områden. I augusti 2012 gavs ett nytt flerårigt uppdrag till Skolverket att svara för utvecklingsinsatser inom områdena naturvetenskap och teknik (U2012/4111/GV). Det behövs dock en starkare förankring i ämnesdidaktisk forskning för att ge nödvändig vetenskaplig underbyggnad till skolutvecklingsarbetet inom områdena. Det kan också finnas fördelar med att samla den verksamhet som i dag bedrivs vid resurscentrumen vid ett lärosäte eller vid flera lärosäten i samarbete. Inom skolväsendet hör de naturorienterande ämnena naturligt ihop, t.ex. undervisar många lärare i två eller flera naturorienterande ämnen. En samlad verksamhet bör också kunna leda till att arbetet inom ett ämne kan stödja och stimulera arbetet inom de andra. Regeringen bedömer därför att ett lärosäte, eller flera lärosäten i samarbete, bör ges i uppdrag att stimulera den ämnesdidaktiska forskningen inom naturvetenskap och teknik och sprida dess resultat.

Anslagsökningen under 2013–2016 för utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet presenteras i tabell 2 (Evidensbaserad skola, förskola) i avsnittet om politikens inriktning.

Rymdforskning

Rymdverksamhet har en stor och växande betydelse i samhället, både internationellt och i Sverige. Forskning i och om rymden ger ny kunskap om frågor kring livets ursprung och förutsättningar i vårt

eget och andra planetsystem. Rymdteknik används av myndigheter, företag och privatpersoner inom områden som transport och logistik, miljö, klimat, finansiella transaktioner och kommunikation.

Avancerad kunskap och teknik som ursprungligen är utvecklad för de extrema krav som rymdverksamheten ställer överförs regelbundet för användning inom andra samhällsområden och kommersiella tillämpningar och produkter. Spridningseffekterna av de investeringar som görs i rymdforskning och rymdteknik skapar ekonomisk tillväxt, samhällsnytta och välfärdsvinster långt utöver de först avsedda användningsområdena. Den ökade betydelsen av rymdverksamhet inom många samhällsområden innebär att en sammanhållen nationell strategi för svensk rymdverksamhet är motiverad. En sådan strategi skulle underlätta såväl nationell som internationell samverkan, och delar av denna bör lämpligen utgå från den strategi som Rymdstyrelsen arbetar enligt sedan 2010 (Rymdstyrelsens strategi med fokus på 2011–2015, N2010/6840/FIN). I underlaget bör också ingå rymdagendan Fördel Rymd, som företag, institut, universitet och högskolor inom den svenska rymdsektorn har tagit fram. I sin strategi pekar Rymdstyrelsen ut två fokusområden: verksamhet i rymden och tillträde till rymden. En sammanhållen nationell strategi för svensk rymdverksamhet skulle också vara av värde som underlag för Sveriges internationella samarbeten inom rymdområdet.

Sverige är världsledande på forskning och teknikutveckling för miniatyrisering av satelliter och mikrovågsinstrument. Sverige är också delägare i flera satelliter och förfogar över den unika anläggningen Esrange som medger såväl kommunikation med satelliter som uppsändning av sondraketer och forskningsballonger.

Satellitbaserade jordobservationssystem har stort värde för lösningen av gränsöverskridande problem inom miljö-, klimat- och säkerhetsarbetet. Adekvat och aktuell information om tillståndet för miljön krävs för en hållbar utveckling, ett område där bl.a. svensk forskning ligger i framkant, dels med den existerande satelliten Odin, dels med det planerade klimatinstrumentet STEAMR på satelliten PREMIER.

Anslagsökningen under 2013–2016 för rymdforskning presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Flygteknisk forskning

Inom flygteknisk forskning är svensk kompetens efterfrågad internationellt. Flygindustrin har även en väl utvecklad och fungerande samverkan med universitet och högskolor och industriforskningsinstitut samt mellan små och större företag inom industrin. I anslutning till de stora nationella aktörerna inom flygindustrin finns det även en inhemsk flora av underleverantörer i form av små och medelstora företag med hög kompetens. Det finns en dokumenterat stark länk mellan grundforskning och produktutveckling inom landet och en industriell kompetens inom avancerad teknologi.

I dag sker utvecklingsarbete framför allt inom följande teknikområden: grundläggande flygteknik, helhetsförmåga och konceptstudier, intelligenta ombordsystem, motorteknologi samt flygtrafikledning. För att stärka dessa områden har det nationella flygtekniska forskningsprogrammet, som Verket för innovationssystem ansvarar för, stor betydelse. Det nationella flygtekniska forskningsprogrammet ger goda effekter hos deltagande företag, forskningsutförare vid universitet och högskolor samt industriforskningsinstitut och i förekommande fall Försvarsmakten. Vidare har det nationella flygtekniska forskningsprogrammet gjort det möjligt för företag att höja sin kompetens, dels genom kompetensutveckling av medarbetare, dels genom rekrytering av forskare.

Det är regeringens bedömning att programmet bör fortsätta inom ramen för Verket för innovationssystemns befintliga anslag.

Behovsmotiverad forskning för ökad jämställdhet

Regeringens mål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Särskilt jämställdhetspolitikens delmål om en jämn fördelning av makt

och inflytande och delmål om ekonomisk jämställdhet har bäring på forsknings- och innovationspolitiken.

I grunden är jämställdhet en fråga om rättvisa, men det är även en fråga om kvalitet och om hur vi i dagens kunskapsintensiva samhälle väljer att förvalta våra mänskliga resurser. Jämställda villkor inom universitet och högskola är en strategisk framtidsfråga för Sveriges ställning som forskningsnation och för att skapa så goda förutsättningar för innovation som möjligt.

Jämställda villkor inom den offentliga sektorn, näringslivet och akademien handlar både om hur en arbetsorganisation och dess villkor ser ut och hur verksamheten utformas när det gäller mottagaren (t.ex. medborgaren, brukaren, kunden eller studenten). Universiteten och högskolorna bedriver redan i dag ett jämställdhetsarbete, men kvaliteten i arbetet och förutsättningarna för att arbeta med dessa frågor varierar mellan olika universitet och högskolor. Utveckling och framsteg inom området genom ökad kunskap från forskning av hög vetenskaplig kvalitet och relevans för verksamheterna är nödvändigt för att uppnå jämställdhetspolitikens mål.

Förutsättningarna för det praktiska jämställdhetsarbetet ser mycket olika ut när det gäller t.ex. organisation, verksamhetsinnehåll, storlek, kultur och styr- och ledningsprocesser. Det finns behov av forskning inom olika vetenskapliga discipliner som närmare undersöker och prövar under vilka förutsättningar olika metoder och arbetssätt fungerar.

Regeringen bedömer i propositionen att Verket för innovationssystem bör få i uppdrag att i samråd med Vetenskapsrådet fördela medel för forskning som är av högsta vetenskapliga kvalitet inom olika vetenskapliga discipliner och som bedöms bidra till utveckling och framsteg för praktiskt jämställdhetsarbete inom universitet och högskolor, näringslivet och den offentliga sektorn. Regeringen betonar i sammanhanget behovet av en bred vetenskaplig ansats.

Medel för forskning som bedöms bidra till utveckling och framsteg för praktiskt jämställdhetsarbete inom universitet och högskolor, näringslivet och den offentliga sektorn tillförs för perioden 2013–2016 från utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet, anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.

Motionerna

Sammanställning och spridning av forskningsresultat för kvalitet i skolan och förskolan

I Socialdemokraternas kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 27 föreslås att ett nytt forskningsinstitut för lärande inrättas som också ska arbeta med skolutveckling i nära samarbete med landets lärosäten, Skolverket och Skolinspektionen samt kommuner och fristående skolor. Det behövs enligt motionärerna en ny organisation som tar fram och sprider systematiska översikter av såväl nationell som internationell forskning inom lärandets område, från förskola till högre utbildning. I yrkande 40 i denna del föreslår Socialdemokraterna medel för institutets verksamhet för perioden 2014–2016.

Utbildningsvetenskaplig forskning

I Socialdemokraternas kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 26 framhålls bl.a. att den utbildningsvetenskapliga forskningen ska bedrivas i nära anslutning till lärarutbildningen och svara mot behov inom lärarutbildningen och den pedagogiska yrkesverksamheten. Fler yrkesverksamma lärare ska också ges möjlighet till egen forskning som en del av eller parallellt med sitt ordinarie arbete. Socialdemokraterna föreslår dessutom att den utbildningsvetenskapliga kommittén görs till ett ämnesråd inom Vetenskapsrådet. I yrkande 40 i denna del föreslås en förstärkning av anslaget till Vetenskapsrådet för åren 2015–2016 för forskarskolor för lärare och förskollärare. Därutöver föreslås att den utbildningsvetenskapliga forskningen tillförs ytterligare medel för åren 2014–2016.

I Miljöpartiets partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 13 framhålls att det behövs en stärkt forskningsanknytning i grundutbildningen på högskolan, bl.a. inom lärarutbildningen. Vidare

föreslås i yrkande 29 att utbildningsvetenskapliga kommittén inom Vetenskapsrådet görs till ett ämnesråd.

I Vänsterpartiets kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. yrkande 15 föreslås att regeringen ska ge Universitetskanslersämbetet i uppdrag att, i samverkan med bl.a. Sveriges Kommuner och Landsting, utforma program med mötesplatser för forskning och yrkespraktik och med incitament för forskningsfinansiering från skolornas huvudmän.

I motion 2012/13:Ub401 av Carin Runeson och Kurt Kvarnström (båda S) framhålls behovet av att ge stöd till forskning som kan utveckla pedagogiken, t.ex. genom intryck från aktuell hjärnforskning, och därmed bidra till en skola där alla barn och ungdomar kan utvecklas och lära.

I motion 2012/13:Ub408 av Roza Güclü Hedin m.fl. (S) yrkande 1 betonas vikten av att satsa på forskning och forskarutbildning inom lärarutbildningen för att bl.a. långsiktigt garantera och öka kompetensen hos lärare.

Forskningen om sexualundervisningen i skolan behöver stärkas enligt motion 2012/13:Ub484 av Börje Vestlund och Carin Runeson (båda S) yrkande 3.

Ämnesdidaktiska centrum

Miljöpartiet framhåller i partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 30 bl.a. att det behövs ämnesdidaktiska centrum på fler områden än vad regeringen pekar ut i propositionen. Den kunskap som finns om undervisningsmetoder och arbetssätt som förbättrar undervisningen och ökar elevernas måluppfyllelse behöver nå ut bättre och omsättas i praktiken.

Rymdforskning

I motion 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 2 begärs ökade satsningar på rymdforskning för perioden 2014–2016. Motionärerna vill öka anslagen till rymdforskning successivt med målet att svensk rymdforskning ska ligga i framkant.

I motion 2012/13:Ub231 av Eva Flyborg (FP) begärs ett tillkännagivande om etableringen av en nationell strategi för rymdverksamhet. Mot bakgrund av de långa ledtiderna, de stora investeringarna och tillämpningen av spjutspetsteknologi inom rymdnäringen är den i stort behov av långsiktighet. Regeringen bör därför utvärdera kommande behov och möjligheter för en svensk rymdverksamhet de kommande 15 åren. Denna utvärdering bör enligt motionären följas av en långsiktig strategi och resurssatsning.

I motion 2012/13:Ub297 av Penilla Gunther (KD) uppmärksammas rymdforskning som ett viktigt forskningsområde med direkt anknytning till hur klimat- och energipolitiken ska utformas.

Enligt motion 2012/13:Ub403 av Staffan Anger (M) bör regeringen se över hur den kompetens kan nyttiggöras som Sverige byggt upp när det gäller att utveckla kostnadseffektiva satellitsystem för forskning och direkt samhällsnytta kring t.ex. klimat- och säkerhetsfrågor.

Enligt motion 2012/13:Ub454 av Agneta Börjesson (MP) bör regeringen klargöra att vindkraft är ett riksintresse och att rymdforskningen vid Onsala rymdobservatorium (tidigare Råö rymdobservatorium) bör kunna bedrivas utan att inskränka all vindkraftsutbyggnad i Kungsbacka kommun.

I motion 2012/13:Ub479 av Helene Petersson i Stockaryd (S) framhålls vikten av att rymdforskningen och teknikutvecklingen har en tydlig koppling till globala utmaningar, t.ex. miljö- och klimatforskningen. Enligt motionären är det särskilt viktigt att Sverige fortsätter satsningen på mikrovägsinstrumentet STEAMR.

Flygteknisk forskning

I motion 2012/13:Ub418 av Suzanne Svensson m.fl. (S) framhålls bl.a. behovet av ökade satsningar på flygforskningen, om svensk flygforskning ska vara fortsatt världsledande. Motionärerna betonar särskilt behovet av ett nationellt flygtekniskt demonstratorprogram.

Genus- och jämställdhetsforskning

Vänsterpartiet begär i kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. yrkande 16 att genusforskningen bör uppmärksammas mer i den nationella forskningspolitiken. Enligt Vänsterpartiet bidrar genusforskningen till att utveckla samhällskritiken och därigenom analyser av maktstrukturer i samhället. Genusforskningen och dess integrering i andra forskningsområden tillmäts inte tillräckligt stor betydelse i propositionen. I yrkande 17 föreslås en ökad satsning på genusforskning genom att delar av Vetenskapsrådets anslag ska gå till utlysningar för genusforskning. Vidare föreslår Vänsterpartiet i yrkande 18 att medel från Vetenskapsrådets anslag bör användas till att utlysa ytterligare sex professorer med tillhörande resurser för att finansiera doktorand- och forskarassistenttjänster.

I motion 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 7 betonas att en stor del av svensk genusforskning har utmärkt sig för att inte bygga på vetenskaplig grund. Orsaken till detta är enligt motionärerna den politisering som skett inom detta ämne. Seriös genusforskning är dock av godo och för samhällsutvecklingen framåt. Därför bör regeringen säkerställa att genusforskningen vid universitet och högskolor vilar på vetenskaplig grund och har sin utgångspunkt i verkliga förhållanden.

Forskning inom kultur- och kulturarvsområdet

I motion 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 4 anføres att kulturarvsforskningen måste få ett större anslag. Motionärerna vill därför utöver de redan beslutade och beräknade medlen satsa ytterligare medel på Riksantikvarieämbetet för perioden 2014–2016.

Yttranden från andra utskott

Kulturutskottet konstaterar inledningsvis att forskningen inom kultur- och kulturarvsområdet inte bara omfattar kultur och kulturarv utan även frågor om bl.a. värderingar och förhållningssätt samt kulturens och kulturarvets roll, funktion och betydelse i samhället.

Forskningen inom kultur- och kulturarvsområdet är utpräglad tvärvetenskaplig med anknytning till flera olika forskningsdiscipliner inom främst humaniora och samhällsvetenskap, men det kan också förekomma beröringspunkter med naturvetenskapliga och tekniska discipliner. Forskningsområdet öppnar också för samverkan mellan universitet och högskolor och institutioner inom kultur- och kulturarvssektorn. Forskningen har vidare stor betydelse för kunskapsuppbyggnaden och verksamhetsutvecklingen inom kultur- och kulturarvssektorn.

Kulturutskottet vill understryka betydelsen av kultur- och kulturarvsforskningen för utvecklingen inom andra samhällsområden. Många viktiga samhällsutmaningar, t.ex. förändringar i klimat och demografi, kräver insatser inom kulturarvsforskning. Kulturutskottet anser vidare att kulturen och kulturarvet utgör en viktig resurs för att gynna kreativitet i samhälls- och näringslivsutvecklingen och menar att det inom området finns stora behov av ytterligare forskning och utveckling. Kulturutskottet välkomnar därför ytterligare forskningsinsatser på detta område.

Arbetsmarknadsutskottet instämmer med regeringen att jämställdhetsintegrering bör vara den huvudsakliga strategin för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Målet för regeringens jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina liv. Jämställdhetsintegrering innebär att all verksamhet ska bedrivas med utgångspunkt från kunskap om kvinnors och mäns villkor och behov. De som vanligen ansvarar för beslutsprocessen ansvarar också för att den genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

Arbetsmarknadsutskottet vill i sammanhanget peka på webbportalen Jämställ.nu som är ett värdefullt instrument för att samla och sprida erfarenheter av och kunskaper om praktiskt arbete och

forskning inom området jämställdhetsintegrering. Arbetsmarknadsutskottet anser att det är av stor betydelse att det råder jämställda villkor inom offentlig sektor, näringsliv och akademi.

Arbetsmarknadsutskottets anser att det är av största vikt för jämställdheten att män och kvinnor har lika möjligheter och förutsättningar att ta del av tillgängliga forskningsmedel. Det är därför positivt att Vetenskapsrådet särskilt bör bevaka att så blir fallet när det gäller forskningsmedel för internationell rekrytering av forskare som bedriver forskning av högsta kvalitet och för finansiering av anställningar och forskningsmedel för framstående yngre forskare.

Med anledning av Vänsterpartiets motionsyrkanden om genusforskning kan arbetsmarknadsutskottet nämna det nationella sekretariatet för genusforskning, som arbetar med att analysera och informera om genusforskningens utveckling och villkor. Sekretariatet är en del av Göteborgs universitet, men uppdraget omfattar hela Sverige. I verksamheten ingår regelbundet deltagande i olika former av arrangemang över hela landet. Sekretariatet har i uppdrag att förbättra villkoren för genusforskning av hög internationell klass, synliggöra svensk genusforskning och bidra till samverkan med omvärlden och underlätta svensk genusforskningens internationalisering.

Sammantaget bedömer arbetsmarknadsutskottet att regeringens satsningar på ett tillfredsställande sätt förstärker arbetet för ökad jämställdhet, inte minst genom att betona betydelsen av att det råder jämställda villkor inom akademien samt lika möjligheter och förutsättningar för män och kvinnor att ta del av tillgängliga forskningsmedel.

Utskottets ställningstagande

Sammanställning och spridning av forskningsresultat för kvalitet i skola och förskola

Utskottet anser att det är viktigt att forskningsresultat med relevans för skolans och förskolans verksamhet systematiskt vägs samman och sprids till dem som är verksamma i skolan och förskolan, så att kunskaperna omsätts i praktiken i undervisningen och i utformningen av stödet till eleverna men också i det pågående skolutvecklingsarbetet. Det framhålls i propositionen att forskningsresultat från en mängd olika vetenskapliga discipliner bör bevakas systematiskt och värderas utifrån ett relevansperspektiv för skolan och förskolan, men även utifrån den vetenskapliga kvaliteten. Det är också viktigt betonar regeringen att engagera såväl lärare som forskare, skolhuvudmän och andra intressenter i det fortsatta arbetet. När det gäller personer verksamma i skolan är det inte minst viktigt att de är med och formulerar frågeställningarna för att säkerställa relevansen av arbetet för verksamheten. Utskottet ställer sig bakom dessa utgångspunkter och erinrar också om de medel som tillförs anslaget för utveckling av skolväsendet för att sammanställa och sprida forskningsresultat för höjd kvalitet i skola och förskola. Utskottet anser i och med detta att den delen av tillkännagivandet (bet. 2010/11:UbU12, rskr. 2010/11:237) som handlar om att förmedla nya forskningsresultat till skolan får anses tillgodosett. Utskottet bedömer vidare att dessa insatser, tillsammans med den utvärderingsfunktion för utbildningsområdet som inrättades i början av 2012 vid Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), bör förbättra förutsättningarna för att reformer, metoder och insatser inom skolväsendet vilar på vetenskaplig grund. Utskottet noterar att Socialdemokraterna framför motionsönskemål som är väl i linje med de insatser som aviseras. Därmed avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 27 och 40 i denna del.

Utbildningsvetenskaplig forskning

Utskottet kan inledningsvis erinra om att sedan 2007 har tre satsningar på forskarskolor för lärare och förskollärare genomförts för att öka antalet forskarutbildade i skolväsendet. Den senaste satsningen innebär att lärare och förskollärare på deltid kan genomföra en två år lång utbildning som leder till en licentiatexamen samtidigt som läraren eller förskolläraren på deltid fortsätter att arbeta i skolan eller förskolan. Ytterligare medel tillförs för finansiering av forskarskolor för lärare och förskollärare under de närmaste åren genom budgetpropositionen för 2013 som riksdagen ställt sig bakom. Utskottet kan vidare konstatera att regeringen i Statsrådsberedningens propositionsförteckning aviserat en proposition om karriärsteg för lärare inom skolväsendet under

våren 2013. Genom den aviserade reformen om karriärsteg för lärare bör, som regeringen anför, förutsättningarna för att ta till vara forskarutbildade lärares kompetens förbättras.

När det gäller den del av tillkännagivandet som handlar om att fler yrkesverksamma lärare bör ges möjlighet till egen forskning som en del av eller parallellt med eget arbete (bet. 2010/11:UbU12, rskr. 2010/11:237) anser utskottet att genom de åtgärder och den medelstillelning som redovisats ovan får även denna del av tillkännagivandet anses tillgodosett. Utskottet anser således att tillkännagivandet i sin helhet får anses tillgodosett.

När det gäller motionsyrkandet om forskningsanknytningen i högskolans grundutbildning vill utskottet påminna om att högskolans uppgift enligt högskolelagen (1992:1434) är att anordna utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet. För att kunna fullgöra denna uppgift får flertalet universitet och högskolor bl.a. en garanterad s.k. basresurs för forskning och forskarutbildning. Alla universitet och högskolor garanteras också ett tillskott till anslagen för forskning och forskarutbildning 2014 inom ramen för resursfördelningsmodellen. Vidare framgår i examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), vilka krav som ska uppfyllas för respektive examen. För ämneslärarexamen finns bl.a. följande mål för studenten: visa fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.

Utskottet ställer sig vidare bakom de bedömningar som görs i propositionen och anser således att något uttalande från riksdagen inte är motiverat med anledning av de motionsyrkanden som föreslår andra satsningar och åtgärder som rör utbildningsvetenskaplig forskning. När det slutligen gäller frågan om att göra utbildningsvetenskapliga kommittén inom Vetenskapsrådet till ett ämnesråd kan utskottet konstatera att det är en fråga för regeringen att besluta om. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub3 (V) yrkande 15, 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 13 och 29, 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 26 och 40 i denna del, 2012/13:Ub401 (S), 2012/13:Ub408 (S) yrkande 1 och 2012/13:Ub484 (S) yrkande 3.

Ämnesdidaktiska centrum

Utskottet delar de bedömningar som ligger till grund för att stimulera den ämnesdidaktiska forskningen inom matematik, naturvetenskap och teknik. Matematikdidaktiken är internationellt sett ett väl utvecklat område med en rad vetenskapliga tidskrifter och konferenser och ett livligt vetenskapligt arbete. Vidare har Nationellt centrum för matematik vid Göteborgs universitet varit en viktig forskningsnära drivkraft, bl.a. i den nationella skolutvecklingen. När det gäller satsningen på den didaktiska forskningen inom såväl matematik som naturvetenskap och teknik delar utskottet regeringens uppfattning om ämnenas centrala betydelse för svensk ekonomi och arbetsmarknad.

När det gäller motionsyrkandet om att inrätta ämnesdidaktiska centrum inom fler områden än de som nämns i propositionen kan utskottet konstatera att motionärerna inte pekar ut några lämpliga områden och således inte heller anger några skäl till varför ämnesdidaktiska centrum bör inrättas inom vissa områden. Utskottet har erfarit att flera lärosäten har visat intresse för att inrätta ämnesdidaktiska centrum och är mot denna bakgrund inte berett att uttala sig till förmån för att inrätta ämnesdidaktiska centrum inom ytterligare något eller några områden. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 30.

Rymdforskning

Utskottet vill inledningsvis framhålla att rymdverksamhet har stor och växande betydelse i samhället, både internationellt och i Sverige. Detta motiverar enligt utskottet ett fortsatt starkt statligt engagemang, vilket också är fallet genom de anslagsökningar som är beslutade och beräknas för de kommande åren.

Avancerad kunskap och teknik som ursprungligen är utvecklad för de extrema krav som rymdverksamheten ställer överförs regelbundet för användning inom andra samhällsområden och

kommersiella tillämpningar och produkter. Spridningseffekterna av de investeringar som görs i rymdforskning och rymdteknik skapar ekonomisk tillväxt, samhällsnytta och välfärdsvinster långt utöver de först avsedda användningsområdena. Den ökade betydelsen av rymdverksamhet inom många samhällsområden innebär enligt regeringen att en sammanhållen nationell strategi för svensk rymdverksamhet är motiverad. Utskottet delar denna bedömning om vikten av att ta fram en sammanhållen nationell strategi för svensk rymdverksamhet, vilket är i linje med ett motionsönskemål. Utskottet ser dock ingen anledning att föregripa detta arbete. Utskottet vill vidare påminna om satsningen på rymdforskning (se tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning). Sammanfattningsvis ser utskottet ingen anledning att vidta några åtgärder med anledning av motionsyrkandena och avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub4 (SD) yrkande 2, 2012/13:Ub231 (FP), 2012/13:Ub297 (KD), 2012/13:Ub403 (M), 2012/13:Ub454 (MP) och 2012/13:Ub479 (S).

Flygteknisk forskning

När det gäller motionsyrkandet om en ökad satsning på flygforskningen delar utskottet regeringens bedömning att flygtekniska forskningsprogrammet bör fortsätta inom ramen för Verket för innovationssystemers befintliga anslag. Därmed avstyrks motion 2012/13:Ub418 (S).

Genus- och jämställdhetsforskning

Utbildningsutskottet anser i likhet med arbetsmarknadsutskottet att regeringens satsningar på ett tillfredsställande sätt förstärker arbetet för ökad jämställdhet, inte minst genom att betona betydelsen av att det råder jämställda villkor inom akademien samt lika möjligheter och förutsättningar för män och kvinnor att ta del av tillgängliga forskningsmedel. Utskottet vill därtill påminna om de medel som tillförs Verket för innovationssystem för forskning som bedöms bidra till utveckling och framsteg för praktiskt jämställdhetsarbete inom universitet och högskolor, näringsliv och offentlig sektor. Medel för forskning som är av högsta vetenskapliga kvalitet ska fördelas i samråd med Vetenskapsrådet. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub3 (V) yrkandena 16 och 17 och 2012/13:Ub4 (SD) yrkande 7.

Forskning inom kultur- och kulturarvsområdet

Utbildningsutskottet vill inledningsvis i likhet med kulturutskottet understryka betydelsen av kultur- och kulturarvsforskningen för utvecklingen inom andra samhällsområden. Många viktiga samhällsutmaningar, t.ex. förändringar i klimat och demografi, kräver insatser inom kulturarvsforskning. Utskottet vill i sammanhanget påminna om att inom utgiftsområde 17 ges stöd till forsknings- och utvecklingsinsatser inom kultursektorn (anslag 1:4), och även anslaget 1:7. Myndigheten för kulturanalys används delvis för forsknings- och utvecklingsinsatser på kulturområdet. Utskottet är mot bakgrund av det anförda inte berett att ställa sig bakom motionsyrkandet om resurstillskott till Riksantikvarieämbetet och avstyrker därmed motion 2012/13:Ub4 (SD) yrkande 4.

Forskning inom vissa områden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. forskning inom miljö och de areella näringarna, klimatforskning, gruv-, mineral- och stålforskning, arbetslivs- och arbetsmiljöforskning, forskning om ett hållbart arbetsliv, forskning inom humaniora och samhällsvetenskap, energiforskning och ett nationellt samiskt forskningscentrum.

Jämför reservationerna 31 (S), 32 (S, MP), 33 (V), 35 (SD), 36 (S, V), 37 (S, MP, V), 38 (S), 39 (MP), 40 (SD), 41 (S), 42 (SD), 43 (SD) och 44 (SD).

Propositionen

Forskning inom miljö och de areella näringarna

De utmaningar som samhället står inför när det gäller miljö, samhällsbyggande och utveckling av en hållbar produktion inom de areella näringarna gör att forskningen på området behöver stärkas. Svensk miljö- och lantbruksvetenskaplig forskning håller hög kvalitet, vilket innebär att Sverige kan bidra med viktiga och nya kunskaper för att möta de globala utmaningar vi står inför när det t.ex. gäller livsmedelsförsörjning och minskad användning av fossila råvaror. En trygg och säker livsmedelsförsörjning, god djurvälstånd och hållbart nyttjande av producerad biomassa samt de areella näringarnas roll för utvecklingen av en biobaserad samhällsekonomi är områden som är centrala. Skogens liksom landsbygdens roll i det sammanhanget bör särskilt uppmärksammas. Regeringen anser att forskningen om riskerna med kemikalieanvändning inklusive forskning om användning och spridning av nanomaterial och läkemedel bör stärkas. Det behövs även forskning om farliga ämnen och grön kemi.

Anslagsökningen under 2013–2016 till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande för forskningsfinansiering presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Gruv-, mineral och stålforskning

Den globala efterfrågan på stål, andra metaller och mineral är stark och förutspås vara fortsatt stark under den kommande tioårsperioden. Sverige har en unik geologisk potential och är den ledande gruvnationen i Europa. En växande gruv- och mineralnäring skapar nationell och regional tillväxt. Stålintustrin betecknas av många som en av de stora utvecklingsbranscherna inom svensk industri.

Svenska ytnära malmer är väl kartlagda, och för den framtida svenska malmutvinningen är det prioriterat att lokalisera djupliggande malmer. För att finna malmerna krävs det avancerad forskning inom malmgeologi och prospekteringsteknik. Till skillnad från gruvteknikforskningen har prospekteringsforskningen haft det svårare att etablera sig i motsvarande omfattning. Finansiering till prospekteringsforskning har varit svår att finna hos såväl forskningsfinansiärer som näringsliv.

Svensk metallurgisk forskning ligger i den internationella framkanten, och svenska stålföretag tillhör de mest forskningsintensiva i världen. Forskningen omfattar en mängd områden – från tillverkningsprocesser och avancerade material till miljöpåverkan och användning av restprodukter. Exempel på forskningsområden där stålintustrin just nu ser möjligheter att stärka svensk konkurrenskraft genom forskningsansträngningar är inom nya användningsområden för restprodukter och substitution av kritiska råvaror.

Mot denna bakgrund finns det ett tydligt behov av ytterligare insatser för att kunna hålla en tillräckligt hög vetenskaplig kompetens inom de geovetenskapliga områdena och inom metallbaserad materialforskning. Därför behöver forskningsmedlen för dessa områden ökas.

Anslagsökningen under 2013–2016 för satsningen på gruv-, mineral- och stålforskning presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Arbetslivs- och arbetsmiljöforskning

Arbetsmarknadens funktionssätt och arbetslivets utveckling är av stor betydelse för samhällsutvecklingen. Det är därför angeläget att arbetslivs- och arbetsmiljöforskning bedrivs med hög kvalitet och i tillräcklig omfattning. För att uppnå en hög sysselsättningsgrad och ett längre deltagande i arbetskraften, behövs forskning om hur ett inkluderande, utvecklande och hälsosamt arbetsliv skapas med en bra arbetsmiljö, som inte i förtid slår ut människor på grund av skador eller ohälsa. Detta tas upp i den forskningssatsning på åldrande och hälsa som bör genomföras med utgångspunkt från den demografiska utmaningen.

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap stöder för närvarande forskning inom de sex huvudområdena Arbete och hälsa, Arbetsorganisation, Arbetsmarknad, Folkhälsa, Velfärd och socialförsäkring samt Omsorg och sociala relationer. Inom Arbete och hälsa återfinns forskning om arbete, arbetsmiljö, vardag och hälsa, interventioner, implementering och metodutveckling samt betydelsen för bl.a. hälsan och arbetskraftsdeltagandet. Inom området Arbetsorganisation finansieras bl.a. forskning om ny teknik och ledarskapets roll för verksamhetens styrning och för att

skapa goda arbetsvillkor. Inom området Arbetsmarknad återfinns forskning om arbetsmarknadens funktionssätt och reglering. Inom området Folkhälsa stöds forskning som bl.a. handlar om orsaker, förekomst och förebyggande av ohälsa i befolkningen liksom om levnadsvanornas, miljöns, samhällsförhållandenas och vårdssystemets betydelse för befolkningens hälsa och hälso- och sjukvårdens effektivitet. Inom området Velfärd och socialförsäkring stöds forskning om socialpolitik och socialförsäkring liksom om välfärd och levnadsvillkor, men även forskning om samspelet mellan arbetsvillkor, hälsa och socialförsäkring. Inom området Omsorg och sociala relationer stöder Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap bl.a. forskning om olika behandlingsmetoder. Frågor och villkor inom vård och omsorg stöds direkt inom flera av myndighetens forskningsområden, exempelvis anställdas hälsa och kompetens, arbetsorganisation och ledarskap samt hälsoekonomi.

Forskning om hälsa, arbetsliv och välfärd har starka beröringspunkter. Forskningsresultat inom dessa områden kan bidra till ett väl fungerande arbetsliv, befolkningens hälsa och välfärd, till att vård, stöd och omsorg, socialförsäkrings- och välfärdssystem var för sig och i interaktion med varandra fungerar effektivt och ger värde för pengarna.

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap stöder forskning med hög relevans för de samhällsutmaningar Sverige står inför som berör hälsa, arbetsliv och välfärd och kan belysa frågeställningar tvärvetenskapligt, multidisciplinärt och ur ett helhetsperspektiv.

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap stödjer också välfärdsforskning, bl.a. forskning som rör människors välfärd: hälsa, vardagsliv, arbete, arbetsförmåga och delaktighet samt hur socialförsäkringen och dess finansieringsformer påverkar människors hälsa, välfärd och arbetskraftsdeltagande. Detta återspeglas dock inte i nuvarande namn. Namnet på Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap bör därför ändras till Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.

Anslagsökningen under 2013–2016 till Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap för forskningsfinansiering presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Forskning inom humaniora och samhällsvetenskap

I dag bedrivs forskning inom humaniora och samhällsvetenskap annorlunda än tidigare. Det blir allt vanligare med experimentella och ofta beräkningskrävande metoder, samarbeten inom större forskargrupper och nätverk, ökat engagemang i europeiska forskningsinfrastrukturer, omfattande insamling och hantering av digitaliserad data samt skapande av och deltagande i storskaliga databaser. Detta öppnar nya forskningsinriktningar där svensk humaniora och samhällsvetenskap har en möjlighet att bli internationellt uppmärksammat i ökad utsträckning. Även publiceringstraditionen inom humaniora och samhällsvetenskap håller på att förändras, och inom flera områden ökar de internationella publikationerna. Likaså ses en ökad citeringsgrad. Denna utveckling bör uppmuntras och tas i beaktande vid medelstillelse. Den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen bidrar på många olika sätt till ny kunskap om samhällets utveckling. I det mångkulturella samhället ökar behovet av kunskap och förståelse om oss själva och vår omvärld. Bland annat den religionsvetenskapliga forskningen kan i det sammanhanget bidra med ökad kunskap och förståelse. Det finns också starka forskningsmiljöer på flera håll i Sverige med stark kompetens i dessa frågor.

Anslagsökningen under 2013–2016 till Vetenskapsrådet för forskningsfinansiering presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Energiforskning

Stöd för forskning och innovation inom energiområdet är en viktig och integrerad del av energipolitiken. Utveckling av ny teknik och nya tjänster ökar väsentligt de möjligheter som med tiden minskar kostnaderna för att uppnå klimat-, energi- och miljöpolitiska mål. Insatserna på detta område bidrar till att uppfylla nationella och internationella energi- och klimatpolitiska mål. Insatserna

fokuseras på områden inom vilka Sverige har en nationell styrkeposition i form av naturresurser eller kompetens samt goda förutsättningar för export av teknik eller kunnande.

Energiutmaningen är en av de största samhällsutmaningarna. Analyser från Europeiska kommissionen, Internationella energirådet och andra pekar på det utökade behovet av investeringar i ny teknik för att möta utmaningen. Forskning och innovation på energiområdet utformas och genomförs så att dess resultat bidrar till att uppfylla energi- och klimatpolitiska mål samt energirelaterade miljöpolitiska mål.

Regeringens satsningar på forskning och innovation, i kombination med ett positivt företagsklimat som uppmuntrar till nytänkande och satsningar inom energi- och miljöområdet, skapar tillväxt, nya jobb, och goda exportmöjligheter inom energi- och miljösektorn samtidigt som resultaten bidrar till en bättre miljö.

Denna förstärkning möjliggör höjda ambitioner när det gäller teknikverifiering och demonstration på energiområdet, samfinansiering inom EU:s strategiska energiteknikplan och andra energiaktiviteter inom det europeiska samarbetet samt inom ingångna bilaterala avtal om forskningssamarbeten. Insatserna för forskning och utveckling av hög kvalitet för långsiktig kompetensuppbyggnad ökas och insatser kring strategiska innovationsområden med energirelevans kan skapa starka tvärvetenskapliga och tvärsektoriella samverkansstrukturer.

Anslagsökningen under 2013–2016 till Statens energimyndighet för energiforskning presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Yttranden från andra utskott

Miljö- och jordbruksutskottet delar regeringens bedömning att forskningen om riskerna med kemikalieanvändning inklusive forskningen om användning och spridning av nanomaterial och läkemedel bör stärkas. Det behövs även forskning om farliga ämnen och grön kemi.

Miljö- och jordbruksutskottet ansluter sig till regeringens bedömning att det är viktigt att på ett effektivt sätt ta till vara jordbrukets och skogsbrukets kolsänka genom att säkerställa en fortsatt hög tillväxt och att använda biomassa på olika sätt som ersättning för fossilintensiva produkter och fossilintensiv energi. Eftersom klimatnyttan blir större när ett effektivt hållbart skogsbruk kombineras med materialval, materialåtervinning och återanvändning i form av nya produkter samt direkt- eller återanvändning av biomassa i form av bioenergi, är det av vikt att helhetslösningar utvecklas. Det måste också tas hänsyn till hur ändrad markanvändning och ändrade bruksformer påverkar livsmedelsförsörjningen. Eftersom behovet av en ökad biomassaproduktion bedöms som stort, är det väsentligt att i detta sammanhang knyta framsynt forskning till olika skötselsystem och miljöhänsyn i skogs- och annan markanvändning för att kunna upprätthålla hållbara produktionssystem. Andra nödvändiga insatser för en ökad produktion är förädling av skogsträd och växter för att ta fram lämpliga växtsorter.

Utbildning och forskning inom Landsbygdsdepartementets ansvarsområde, tillsammans med den fortlöpande miljöanalysen vid Sveriges lantbruksuniversitet, är medel för att uppnå regeringens vision bruka utan att förbruka. Hög kompetens och nya forskningsrön är av största vikt för att visionen ska kunna uppnås. Utbildning och forskning inom Landsbygdsdepartementets ansvarsområde är väsentligt för att kunna möta globala utmaningar som t.ex. klimatfrågan, livsmedelsförsörjningen och smittsamma djursjukdomar samt det ökade behovet av en hållbar produktion av biomassa för energi och förnybara råvaror.

Miljö- och jordbruksutskottet nämner i sammanhanget att enligt uppgift från Regeringskansliet är frågan om hur mer forskningsmedel för tillämpad lantbruksforskning ska tas fram under beredning inom Regeringskansliet.

Kemikalieinspektionen har fått en resursförstärkning på sammanlagt 100 miljoner kronor under perioden 2011–2014 för att genomföra en handlingsplan för en giffri vardag. Även andra

myndigheter, näringsliv, forskning och konsument- och miljöorganisationer kommer att engageras i genomförandet.

Vidare noterar miljö- och jordbruksutskottet att Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra), som är en viktig finansiär av åtgärdsinriktad forskning, erbjuder ett forskningsstöd som uppgår till ca 200 miljoner kronor per år.

Arbetsmarknadsutskottet anser att arbetsmarknadens funktionssätt och arbetslivets utveckling är av stor betydelse för samhällsutvecklingen. Det är därför angeläget att arbetslivs- och arbetsmiljöforskning bedrivs med hög kvalitet och i tillräcklig omfattning. För att uppnå en hög sysselsättningsgrad och ett längre deltagande i arbetskraften, behövs forskning om hur man kan skapa ett inkluderande, utvecklande och hälsosamt arbetsliv med en bra arbetsmiljö, som inte i förtid slår ut människor på grund av skador eller ohälsa. Arbetslivsforskning behövs också för att få kunskap om hur olika grupper av människor påverkas av strukturomvandlingar som uppstår på arbetsmarknaden och hur politiska reformer påverkar arbetsmarknadens funktionssätt.

Arbetsmarknadsutskottet välkomnar därför regeringens satsningar på forskning inom detta område. Arbetsmarknadsutskottet är positivt till ökningen av s.k. fria forskningsmedel. Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap stöder forskning inom de sex huvudområdena Arbete och hälsa, Arbetsorganisation, Arbetsmarknad, Folkhälsa, Velfärd och socialförsäkring samt Omsorg och sociala relationer. Arbetsmarknadsutskottet vill också framhålla den satsning som Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap ska genomföra för forskning om åldrande och hälsa. Arbetsmarknadsutskottet vill understryka behovet av bred forskning om hur ett högt och förlångt arbetskraftsdeltagande kan uppnås och därmed fler arbetade timmar. Det är också angeläget att få större kunskap om hur ett hälsosamt arbetsliv skapas och om vilken roll arbetsmiljön och arbetsförhållandena spelar för mäns och kvinnors deltagande i arbetslivet och för nyttjandet av socialförsäkringarna.

Arbetsmarknadsutskottet vill också framhålla att regeringen i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 14) utökar Arbetsmiljöverkets kunskapsspridningsuppdrag så att det också omfattar uppgiften att inrätta en nationell funktion för kunskapsområdet arbetsmiljö och arbetsliv. Funktionen ska inte bedriva egen forskning utan vara en kunskapsförmedlande resurs och nyttiggöra arbetsmiljö- och arbetslivsforskning. Arbetsmarknadsutskottet vill betona att detta är ett sätt att stärka den kunskapsspridning inom området som redan görs av andra aktörer. Arbetsmarknadsutskottet instämmer i regeringens bedömning att det finns ett behov av att förmedla en mer sammanhängande bild av detta breda och vittomfattande kunskapsområde, som även bedrivs i mång- och tvärvetenskapliga miljöer.

När det gäller forskning om kvinnor i arbetslivet vill arbetsmarknadsutskottet särskilt peka på att regeringen hösten 2011 tillsatte en delegation för jämställdhet i arbetslivet (dir. 2011:80). Delegationen ska bl.a. sammanställa och tillgängliggöra kunskap om kvinnors och mäns olika villkor och möjligheter i arbetslivet, liksom om de förhållanden som är grunden för dessa skillnader. Uppdraget ska redovisas för regeringen senast den 24 oktober 2014.

Motionerna

Forskning inom miljö och de areella näringarna

I Socialdemokraternas kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 37 uppmärksammas forskningen om bl.a. kemikalier och den tillämpade lantbruksforskningen. I yrkande 40 i denna del föreslås en resursförstärkning för perioden 2014–2016 för forskning i de gröna näringarna.

I motion 2012/13:C305 av Jan Lindholm (MP) yrkande 5 framhålls behovet av att stärka forskningen kring hur byggmaterial, särskilt under inverkan av fukt, och olika kemiska substanser påverkar inomhusmiljön och vilka hälsoeffekter det ger.

I motion 2012/13:Ub278 av Tomas Eneroth m.fl. (S) förordas att skogsforskningen vid Linnéuniversitetet ska stärkas. Enligt motionären finns en av de starkaste forskarmiljöerna i landet inom trämaterial och träbyggnadsteknik vid Linnéuniversitetet.

Klimatforskning

Enligt Miljöpartiets partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 22 finns behov av en förbättrad styrning och uppföljning av klimatforskningen. Regeringen bör ge en samlad redovisning av klimatforskningen till riksdagen när det gäller forskningens omfattning, inriktning och resultat. I yrkande 23 framhålls behovet av att en myndighet eller ett departement har ett utpekat ansvar för att samordna klimatforskningen och dess resultat eftersom klimatforskningen ofta är sektorsövergripande och involverar flera departement.

Enligt Vänsterpartiets kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. yrkande 21 bör forskningen stärkas när det gäller livsstilsförändringar som ger minskad klimatbelastning, t.ex. minskad köttkonsumtion.

Gruv-, mineral och stålforskning

I motion 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 1 begärs att för perioden 2014–2016 ska medel satsas på geovetenskap, mineralogi och andra liknande forskningsinitiativ utöver vad regeringen bedömer ska satsas inom aktuellt anslag. Motionärerna föreslår att de satsade medlen används till bl.a. ett nytt forskningscentrum inom mineralogi och geovetenskap som ska etableras inom ramen för ett gemensamt, nordiskt initiativ.

Arbetslivs- och arbetsmiljöforskning

Socialdemokraterna anser i kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 38 att regeringens forskningspolitik inte säkerställer forskningen om arbetslivet och att förslaget till finansiering av arbetslivsforskning är otillräckligt. Det kommer att saknas en överblick över läget och utvecklingen i arbetslivet. Partiet ser enskilda lärosätens möjlighet att prioritera tvärvetenskap och arbetslivsforskning som en möjlighet att återupprätta arbetslivsforskningen. Därför bör det göras en översyn av tänkbara framtida strukturer enligt Socialdemokraterna.

I Miljöpartiets partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 21 begärs ett tillkännagivande om ett hållbart arbetsliv som social innovation. Betydelsen av ett hållbart arbetsliv med ett tydligt jämställdhetsperspektiv behöver lyftas fram, liksom arbetsmiljöfrågorna. Forskningen måste också enligt Miljöpartiet omfatta den diskriminering som förekommer på arbetsmarknaden.

Vänsterpartiet begär i kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. yrkande 20 ett tillkännagivande om att tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag om hur arbetslivsforskningen kan samlas och stärkas. Arbetslivsforskningen har enligt Vänsterpartiet minskat drastiskt och skingrats sedan regeringen lade ned Arbetslivsinstitutet. Det finns ett värde i att samla denna forskning och kompetens inom ramen för ett nationellt kunskapscentrum som arbetar i nära kontakt med parterna på arbetsmarknaden och som kan bidra till att resultatet av forskningen kommer till praktisk tillämpning.

Forskning inom humaniora och samhällsvetenskap

Socialdemokraterna framhåller i kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 24 betydelsen av att humanistisk kunskap, samhällsvetenskap och konstnärlig forskning för kommersialisering och utveckling av nya tjänster och varor ofta underskattas. Därför kan dessa vetenskapsområden enligt Socialdemokraterna inte i samma omfattning attrahera externa medel som andra forskningsområden. Staten måste därför alltid ha ett särskilt ansvar att värna och utveckla de forskningsområden som inte är kommersialiserbara eller kan attrahera externa medel på samma sätt som andra forskningsområden. I yrkande 25 betonas att statens forskningsstöd till humaniora och samhällsvetenskap i större utsträckning än tidigare systematiskt bör verka för att stimulera framväxten av integrerade miljöer som förenar utbildning och forskning kring angelägna

utmaningar. I linje med det bör statens forskningsmyndigheter göra satsningar i programform, så som i andra framstående forskningsnationer. Socialdemokraterna föreslår därför ett forskningsprogram om välfärd och social sammanhållning. I yrkande 40 i denna del föreslår Socialdemokraterna för åren 2014–2016 ett tillskott av medel inom humaniora och samhällsvetenskap till tvärgående program och ett forskningsprogram om välfärd och social sammanhållning. Samtidigt föreslås vissa omfördelningar av ändamålen inom Vetenskapsrådets anslag.

Välfärdsnära forskning

Miljöpartiet begär i partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 27 ett tillkännagivande om stimulans för välfärdsnära forskning. Enligt Miljöpartiet tar kommuner, landsting och regioner i dag ett stort ansvar för forskning och utveckling inom välfärdsområdet. Men staten kan och bör göra mer för att stimulera ändamålsenliga mötesplatser för att åstadkomma ett ömsesidigt växelspel mellan praktiska erfarenheter och forskningsbaserade kunskaper.

Energiforskning

I motion 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 5 begärs att ytterligare medel satsas på energiforskning och energieffektivisering under perioden 2014–2016 utöver vad regeringen bedömer ska satsas på dessa områden. Satsningen är en del i Sverigedemokraternas övergripande och långsiktiga målsättning om ett Sverige fritt från beroende av olja och andra fossila bränslen.

Forskning inom övriga områden

Forskning om hedersrelaterat våld m.m.

I Socialdemokraternas kommittémotion 2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. yrkande 73 framhålls behovet av mer forskning kring hedersrelaterat våld. Enligt Socialdemokraterna saknas statistik om omfattningen av hedersrelaterat våld och mycket talar för att mörkertalet är stort.

I motion 2012/13:A394 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 6 anföras att det finns ett behov av ökade medel till och tydliga direktiv om forskning och uppföljning av hederskulturers utbredning i Sverige. Det finns enligt motionärerna stora brister i den befintliga forskningen om hederskulturer.

Forskning om robotik och artificiell intelligens

Ett riktat forskningsanslag för grundforskning inom robotik och artificiell intelligens efterfrågas i motion 2012/13:Ub507 av Erik Almqvist (SD) för att Sverige på sikt ska kunna fortsätta ha en konkurrenskraftig tillverknings- och processindustri.

Ett nationellt samiskt forskningscentrum

I motion 2012/13:Ub393 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD) begärs ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att inrätta ett nationellt samiskt forskningscentrum med samordningsansvar. I Norge och Finland har samiska forskningscentrum inrättats.

Forskning inom vissa områden

Möjligheten att etablera mötesindustrin som forskningsområde och inrätta en eller flera professorer bör utredas enligt motion 2012/13:Ub269 av Penilla Gunther (KD) yrkande 1. I yrkande 3 efterfrågas vidare en utredning om riktade satsningar för forskning och innovation kring mötesindustrin inom ramen för den nationella innovationsstrategin. Detta bör enligt motionären göras för att höja den svenska mötesindustrins status.

I motion 2012/13:Ub330 av Lars Tysklind och Barbro Westerholm (båda FP) betonas bl.a. behovet av forskning om manipulativt ledarskap. Enligt motionärerna har förslaget i utredningen I god tro –

Samhället och nyandligheten (SOU 1998:113) om en speciell forskningssatsning om barnens situation i manipulativa och destruktiva rörelser inte initierats.

Ett forskningsprojekt bör enligt motion 2012/13:Ub337 av Hans Wallmark (M) initieras av Utbildningsdepartementet där någon eller några institutioner tilldelas resurser för att granska den östtyska regimens förhållande till Sverige och försök till påverkan i Sverige fram till Berlinmurens fall.

Enligt motion 2012/13:Ub443 av Kerstin Engle m.fl. (S) yrkandena 2 och 3 bör tilldelningen av medel till forskning om idéburet företagande ses över.

I motion 2012/13:Ub467 av Finn Bengtsson m.fl. (M) begärs ett tillkännagivande om att ge ett forskningsuppdrag till Linköpings universitet gällande den forna östtyska säkerhetstjänsten Stasis verksamhet i Sverige.

I motion 2012/13:Ub517 av Lise Nordin m.fl. (MP) yrkande 1 uppmärksammar motionärerna behovet av att utveckla svensk lyckoforskning. I yrkande 2 framhålls att forskningen om lycka kan komplettera BNP och andra välfärdsåtgärder som underlag för politiska beslut.

Utskottets ställningstagande

Forskning inom miljö och de areella näringarna

Utbildningsutskottet anser, i likhet med miljö- och jordbruksutskottet, att forskningen om riskerna med kemikalieanvändning bör stärkas. Utbildningsutskottet noterar vidare att frågan om hur mer forskningsmedel för tillämpad lantbruksforskning ska tas fram är under beredning inom Regeringskansliet.

När det gäller motionsyrkandena om forskning rörande kemikalier i byggmaterial och skogsforskningen vid Linnéuniversitetet ser utskottet inget behov av att riksdagen ska uttala sig om denna typ av specifika forskningsinsatser.

Utskottet välkomnar satsningarna inom de områden som hör till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (se tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning). Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2012/13:C305 (MP) yrkande 5, 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 37 och 40 i denna del och 2012/13:Ub278 (S).

Klimatforskning

Utskottet vill inledningsvis framhålla den växande betydelse som rymdforskning har för klimatforskningen och hur viktig satsningen på rymdverksamhet därmed är även för klimatforskningen (se tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning).

När det gäller frågan om samordning och förbättrad styrning av klimatforskningen presenterade Riksrevisionen våren 2012 rapporten Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett? (RiR 2012:2). I rapporten anfördes att regeringen särskilt bör redovisa statens samlade stöd till klimatforskningen i budgetpropositionerna. Regeringen har i skrivelse 2011/12:161 med anledning av rapporten anfört att den avser att i kommande budgetpropositioner ge en samlad redovisning av klimatforskningens omfattning och resultat i anslutning till redovisningen av det övriga klimatarbetet. Utskottet kan konstatera att den utlovade redovisningen i budgetpropositionen är i linje med motionsyrkanden om samordning och förbättrad styrning av klimatforskningen.

När det gäller frågan om en myndighets eller ett departements samordningsansvar för klimatforskningen delar utskottet regeringens uppfattning i ovan nämnda skrivelse att det är ett ansvar för forskningsfinansiärerna att samordna forskningen inom ramen för det samordningsansvar som myndigheterna har i sina instruktioner. Enligt skrivelsen ska forskningsfinansiärerna genom sina regleringsbrev få tydligare krav på att redovisa hur samordningen av klimatforskningen har skett. Utskottet vill i sammanhanget också framhålla att konstitutionsutskottet tidigare har uttalat att

det är regeringens uppgift att ta ställning till frågor som rör Regeringskansliets organisation (bet. 1987/88:KU9 s. 12).

När det sedan gäller forskning om livsstilsförändringar som ger minskad klimatbelastning, t.ex. minskad köttkonsumtion, ser utskottet inget behov av att riksdagen ska uttala sig om så specifika forskningsinsatser.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 22 och 23 samt 2012/13:Ub3 (V) yrkande 21.

Gruv-, mineral och stålforskning

I propositionen konstaterar regeringen att det finns behov av ytterligare insatser för att kunna hålla en tillräckligt hög vetenskaplig kompetens inom de geovetenskapliga områdena och inom metallbaserad materialforskning. Satsningen på gruv-, mineral- och stålforskning presenteras följdriktigt i propositionen, vilket utskottet välkomnar. Däremot ser utskottet inte behovet av att öka medlen ytterligare i enlighet med motionsönskemålet i syfte att skapa ett nordiskt forskningscentrum inom mineralogi och geovetenskap. Därmed avstyrks motion 2012/13:Ub4 (SD) yrkande 1.

Arbetslivs- och arbetsmiljöforskning

Utbildningsutskottet anser i likhet med arbetsmarknadsutskottet att arbetsmarknadens funktionssätt och arbetslivets utveckling är av stor betydelse för samhällsutvecklingen. Det är därför angeläget att arbetslivs- och arbetsmiljöforskning bedrivs med hög kvalitet och i tillräcklig omfattning. För att uppnå en hög sysselsättningsgrad och ett längre deltagande i arbetskraften behövs forskning om hur man kan skapa ett inkluderande, utvecklande och hälsosamt arbetsliv med en bra arbetsmiljö, som inte i förtid slår ut människor på grund av skador eller ohälsa. Arbetslivsforskning behövs också för att få kunskap om hur olika grupper av människor påverkas av strukturomvandlingar som uppstår på arbetsmarknaden och hur politiska reformer påverkar arbetsmarknadens funktionssätt. Utbildningsutskottet välkomnar därför satsningar på forskning inom detta område under Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap. Utbildningsutskottet ser i övrigt inte några behov av att vidta några åtgärder med anledning av motionsyrkandena och avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub3 (V) yrkande 20, 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 21 och 2012/13:Ub6 (S) yrkande 38.

Forskning inom humaniora och samhällsvetenskap

I dag bedrivs forskning inom humaniora och samhällsvetenskap annorlunda än tidigare. Det blir allt vanligare med experimentella och ofta beräkningskrävande metoder, samarbeten inom större forskargrupper och nätverk, ökat engagemang i europeiska forskningsinfrastrukturer, omfattande insamling och hantering av digitaliserad data samt skapande av och deltagande i storskaliga databaser. Detta öppnar nya forskningsinriktningar där svensk humaniora och samhällsvetenskap har en möjlighet att bli internationellt uppmärksammat i ökad utsträckning. Även publiceringstraditionen inom humaniora och samhällsvetenskap håller på att förändras och inom flera områden ökar de internationella publikationerna. Likaså ses en ökad citeringsgrad. Utskottet ser positivt på denna utveckling.

Utskottet vill betona vikten av humaniora och samhällsvetenskap och anser att forskningen inom dessa båda områden på många olika sätt bidrar till ny kunskap om samhällets utveckling. Utskottet menar att det är viktigt att såväl bevara som utveckla denna kunskap. Utbildningsutskottet välkomnar därför satsningar på forskning inom humaniora och samhällsvetenskap under Vetenskapsrådet och avstyrker därmed motion 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 24, 25 och 40 i denna del.

Välfärdsnära forskning

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap stöder välfärdsforskning, bl.a. forskning som rör människors välfärd: hälsa, vardagsliv, arbete, arbetsförmåga och delaktighet samt hur socialförsäkringen och dess finansieringsformer påverkar människors hälsa, välfärd och

arbetskraftsdeltagande. Av propositionen framgår att regeringen avser att ändra namnet på Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap till Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd eftersom stödet till välfärdsforskning inte återspeglas i det nuvarande namnet. Utbildningsutskottet välkomnar en satsning på välfärdsforskning under Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap. Utbildningsutskottet ser i övrigt inte några behov av att vidta några åtgärder med anledning av motionsyrkandet och avstyrker därmed motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 27.

Energiforskning

Den 19 oktober 2012 överlämnades propositionen Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem (prop. 2012/13:21) till riksdagen. I propositionen anger regeringen riktlinjerna för de fortsatta insatserna kring forskning och innovation på energiområdet för perioden 2013–2016. Energiforskningen kommer under de kommande fyra åren främst att fokuseras på följande fem prioriterade områden, nämligen

- att ställa om till en fossiloberoende fordonsflotta
- att forma ett kraftsystem som klarar att ta emot alltmer förnybar elproduktion
- ökad energieffektivitet i bebyggelsen
- ökad användning av bioenergi
- energieffektivisering i industrin.

I propositionen Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem anger regeringen riktlinjer för de fortsatta insatserna kring forskning, utveckling, demonstration och kommersialisering på energiområdet. Regeringen föreslår även övergripande mål för insatserna. Energimyndigheten har en sammanhållande roll för energiforskningen.

I den proposition som behandlas här presenteras en anslagsnivå för energiforskning till Statens energimyndighet. Utskottet noterar samtidigt att verksamhetens inriktning beskrivs i propositionen Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub4 (SD) yrkande 5.

Forskning inom övriga områden

Ett antal motionsyrkanden tar upp frågor som gäller forskning inom mindre avgränsade områden, såsom hedersrelaterat våld, robotik och artificiell intelligens, mötesindustrin, manipulativt ledarskap, den östtyska regimens förhållande till Sverige, idéburet företagande, Stasis verksamhet i Sverige, lyckoforskning och ett nationellt samiskt forskningscentrum. Inga förslag eller bedömningar finns om dessa forskningsområden i propositionen. Forskning inom mindre, avgränsade områden som dessa är inte en fråga för riksdagen att besluta om. De forskningsfinansierande myndigheterna har till uppgift att i konkurrens mellan forskare och forskargrupper besluta om finansiering av forskning. Det är också möjligt för lärosäten att själva initiera forskning inom dessa forskningsområden inom ramen för sina direkta forskningsanslag. I sammanhanget vill utskottet därtill påminna om att propositionen beskriver satsningar som höjer nivån på forskningsanslagen med 4 miljarder kronor för perioden 2013–2016. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ju373 (S) yrkande 73, 2012/13:Ub269 (KD) yrkandena 1 och 3, 2012/13:Ub330 (FP), 2012/13:Ub337 (M), 2012/13:Ub443 (S) yrkandena 2 och 3, 2012/13:Ub393 (SD), 2012/13:Ub467 (M), 2012/13:Ub507 (SD), 2012/13:Ub517 (MP) yrkandena 1 och 2 och 2012/13:A394 (SD) yrkande 6.

Innovation – nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en hållbar omställning av svensk basindustri, tjänsteinnovationer, industriforskningsinstitut, högskolans roll för nyttiggörande av

forskningsbaserad kunskap, högskolans strategiska arbete för samverkan, innovationsinfrastruktur, en försäkring mot patentintrång, lärarundantaget, skatteincitament för forskning och utveckling, instrument för ökad innovation samt innovationsupphandling.

Jämför reservationerna 45 (MP), 46 (S, MP), 47 (S), 48 (V), 49 (S), 50 (MP), 51 (S, MP), 52 (S), 53 (SD), 54 (V), 55 (S), 56 (MP), 57 (S), 58 (S), 59 (MP), 60 (V), 61 (S) och 62 (V).

Propositionen

Förnyelse av näringslivet i Sverige

Regeringen konstaterar att Sveriges stora globala företag är motorer för innovations- och konkurrenskraftsutveckling i det svenska samhället. Samtidigt blir innovationsförmågan och konkurrenskraften hos små och medelstora företag allt viktigare för sysselsättning och förnyelse av det svenska näringslivet. Att stimulera systematiskt innovationsarbete i många små och medelstora företag är därför viktigt.

För företag med små eller inga egna resurser för systematiskt innovationsarbete är offentligt finansierade resurser som forskning och utveckling, spetskompetens och specialiserad utrustning, test- och demonstrationsmiljöer vid universitet och högskolor samt industriforskningsinstitut särskilt viktiga. Behovsanpassade offentliga insatser behöver enligt regeringen utvecklas för att nå fram till dessa företag.

Industriforskningsinstitut

Regeringen anser att RISE Research Institutes of Sweden Holding AB bör verka för att RISE-institutet bl.a. stöder nyttiggörandet av tjänsteforskning.

Vidare bedömer regeringen att det inom ramen för Verket för innovationssystemers forskningsanslag även bör genomföras en riktad satsning på tjänsteforskning i syfte att skapa en svensk tjänsteforskning med internationellt hög vetenskaplig kvalitet som kan bidra till näringslivets konkurrenskraft och till förnyelse av den offentliga sektorn.

Anslagsökningen 2013–2016 för RISE Holding presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Högskolans roll för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap

Regeringen anför att det är angeläget att fortsätta att utveckla universitets och högskolors roll och förmåga att bidra till samhällsutvecklingen. Möjligheten för universitet och högskolor att använda anslagen för forskning och forskarutbildning och för konstnärlig forskning och konstnärligt forskningsarbete för samverkan och nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap bör ses över under 2013. Enligt regeringens mening krävs också ytterligare insatser för att utveckla universitets och högskolors samverkan och deras roll och arbete när det gäller att nyttiggöra forskningsbaserad kunskap.

Regeringen avser att ge Verket för innovationssystem i uppdrag att, i samråd med Vetenskapsrådet, stödja lärosätenas strategiska arbete när det gäller samverkan med det omgivande samhället och deras arbete med att verka för att forskningsbaserad kunskap kommer till nytta.

Regeringen bedömer vidare att alla universitet bör få samma förutsättningar att bedriva innovationsstödande verksamhet via ett innovationskontor.

Anslagsökningen 2013–2016 för innovationskontor presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Innovationsinfrastruktur

Regeringen bedömer att tillgängligheten till test- och demonstrationsanläggningar vid industriforskningsinstituterna inom RISE Research Institutes of Sweden Holding AB (RISE-instituterna) bör öka. Syftet med test- och demonstrationsanläggningar är att testa forskningsresultat och nya lösningar tidigt i utvecklingskedjan av en idé, under verkliga förhållanden, ofta i samverkan med potentiella användare och kunder. Anläggningarna är en viktig infrastruktur för innovation.

Anslagsökningen 2013–2016 för test- och demonstrationsanläggningar presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

I behandlingen av vårändringsbudgeten för 2012 (prop. 2011/12:99, bet. 2011/12:FiU21, rskr. 2011/12:282) bemyndigades regeringen att överlåta sina aktier i Innovationsbron AB till Almi Företagspartner AB som ett steg i att slå samman de två bolagen till ett bolag.

Ramvillkor för innovation

I propositionen framhålls att för att möta behoven av ökad kompetens på immaterialrättens område har regeringen under 2011 och 2012 gjort insatser för att stödja framför allt kunskapsintensiva små och medelstora företag med anpassad finansiering, rådgivning och kompetenshöjning för affärsstrategisk hantering av immateriella tillgångar genom uppdrag till Verket för innovationssystem och Patent- och registreringsverket (N2011/2210/FIN och N2011/6169/FIN).

Vidare anförs att regeringen den 13 januari 2011 beslutade att tillsätta en kommitté, Företagsskattekommittén (Fi 2011:01), med uppdrag att se över beskattningen av bolag (dir. 2011:1). Som en del av uppdraget ska kommittén belysa de svenska reglerna om avdrag för forskning och utveckling samt lämna förslag på skatteincitament för forskning och utveckling, utöver de avdragsmöjligheter som redan ges i befintlig lagstiftning.

Företagsskattekommitténs delbetänkande med förslag när det gäller skatteincitament för forskning och utveckling lämnades den 26 september 2012 (SOU 2012:66). Slutbetänkandet ska lämnas senast den 1 november 2013.

Instrument för ökad innovation

Regeringen anför att Verket för innovationssystem bör ges i uppdrag att utforma utmaningsinriktade strategiska innovationsområden som med fördel kan vara flervetenskapliga. Verket för innovationssystem och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande bör ansvara för urval och uppföljning av de strategiska innovationsområdena. Centralt i utformandet av instrumentet strategiska innovationsområden är att användarna av forskningsresultaten aktivt kan involveras redan i problemformuleringsstadiet. De strategiska innovationsområdena bör identifieras inom svenska styrkeområden utifrån ett syfte att bidra till att möta samhällsutmaningar.

Anslagsökningen 2013–2016 för strategiska innovationsområden presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Motionerna

Förnyelse av näringslivet i Sverige

Miljöpartiet begär i partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 15 ett tillkännagivande om forskningspolitikens betydelse för att främja en hållbar omställning av svensk basindustri. Forskningspolitiken och näringspolitiken kan enligt Miljöpartiet skapa förutsättningar för basindustrin att modernisera, utveckla och ställa om sin produktion. Forskningen vid forskningsinstitut och på lärosäten i nära samarbete med industrin gör att industrin kan gå en långsiktigt hållbar utveckling till mötes och samtidigt fortsätta vara central i den svenska ekonomin och skapa nya arbetstillfällen. I yrkande 16 framhåller Miljöpartiet att forskningspolitiken tydligare behöver se till behovet av tvärvetenskaplig kunskap för ökad tjänsteinnovation. Det finns enligt motionärerna potential att skapa många nya jobb i små forskningsintensiva företag. Tjänsteinnovationer leder till utveckling dels genom ny verksamhet eller nya företag, dels genom att förnya och vitalisera befintliga företag.

Ökad samverkan och mer tjänsterelaterad forskning krävs, menar motionärerna och begär ett tillkännagivande om forskningspolitikens roll för att stimulera utvecklingen inom tjänstesektorn.

Industriforskningsinstitutet

Socialdemokraterna uppmärksammar i kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 28 att de framtida utmaningarna för industriforskningsinstitutet är att kunna erbjuda testmiljöer som svarar mot det omvandlingstryck som svenska företag lever under. Den växande tjänstesektorn är ett exempel på hur institutet kan svara mot företagens behov. Utvecklingen av innovativa tjänster blir allt viktigare för små och medelstora företags möjligheter att växa och internationaliseras. Behovsmotiverad samhälls- och näringslivsrelevant forskning som utgår från tjänstesamhällets förutsättningar och egenskaper behöver därför utvecklas. I yrkande 40 i denna del föreslår Socialdemokraterna för perioden 2014–2016 en förstärkning av tjänsteforskningen inom ramen för forskningsinstitutets verksamhet.

Vänsterpartiet föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. yrkande 11 att industriforskningsinstitutets verksamhet ska förstärkas med inriktning på miljöteknik, innovation och institutets verksamhet när det gäller demonstrationsanläggningar och testbäddar.

Högskolans roll för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap

Socialdemokraterna begär i kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 4 ett tillkännagivande om samverkan för ett konkurrenskraftigt Sverige. Genom en nära samverkan mellan staten, näringslivet och forskningen kan den kunskapsbaserade delen av ekonomin där Sverige har konkurrensfördelar utvecklas. Socialdemokraterna vill även se en bred samverkan mellan akademi och hela det omgivande samhället. Utan ett kraftfullt helhetsgrepp på samverkansuppgiften kommer inte Sveriges fulla potential som kunskaps- och forskningsnation att utnyttjas. I yrkande 5 förespråkas vidare en modell för strategisk samverkan mellan olika samhällssektorer som tar sin utgångspunkt i centrala framtidsutmaningar för samhället. I yrkande 40 i denna del föreslås en förstärkning av strategiska samverkansprogram under åren 2014–2016.

Miljöpartiet framhåller i partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 18 att lärosätena bör stimuleras att ta en ledningsroll i de regionala innovationssystemen. Ett sådant tydligare uppdrag bör dessutom åtföljas av basresurser för dess genomförande. I yrkande 19 anför Miljöpartiet vidare att det fokus som legat på högskolans forskare som idébärare delvis bör flyttas över till studenterna. Regeringen skriver i propositionen att studenternas roll inte ska underskattas. Det är en för svag skrivning som inte ger någon förändring. Lärosätena bör stimuleras att i större utsträckning koppla samman utbildningen med dess roll i innovationssystemen.

Behovet av att etablera holdingbolag vid samtliga universitet och högskolor bör enligt motionärerna i motion 2012/13:Ub480 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 2 ses över. Högskolan i Skövde, som saknar holdingbolag, har enligt motionärerna behov av att nyttja samma verktyg som övriga lärosäten i processen att nyttiggöra forskningsbaserad kunskap. I yrkande 3 begärs att befintliga innovationskontor ska få ett tydligt uppdrag att stötta lokala innovationsprocesser vid lärosäten som inte har sådana kontor. Stödet bör utgöras av tillgång till expertkunskap.

I motion 2012/13:T357 av Anita Brodén och Nina Larsson (båda FP) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om betydelsen av att stärka forskningssamverkan mellan näringslivet, industrin och lärosätena. Denna samverkan är en av nycklarna till framgång och överlevnad för såväl bygder som branscher.

Innovationsinfrastruktur

Riskkapital

Socialdemokraterna anför i kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 31 att det finns brister i kapitalförsörjningen för företag i tidiga investeringsskeden där behovet av statlig stödfinansiering är som störst. Samtidigt finns god tillgång till statligt riskkapital som till betydande

del inte utnyttjas. Socialdemokraterna föreslår därför att det inrättas en marknadskompletterande investeringsfond med inriktning mot investeringar i tidiga investeringsskeden byggd på statlig och privat samfinansiering.

Vänsterpartiet efterfrågar i kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. yrkande 12 ett tillkännagivande om kapitalförsörjning. En väl fungerande kapitalförsörjning är av avgörande betydelse för en innovationsdriven tillväxt, enligt Vänsterpartiet. Vidare anføres att det i Sverige generellt sett inte råder brist på utvecklingskapital utan det som framför allt saknas är mer samordning och renodling av de statliga myndigheternas och bolagens verksamheter. Det finns även vissa branschmässiga och geografiska inlåsningar som behöver rättas till, och det saknas kapital i de tidiga faserna av ett företags utveckling. Inte sällan uppstår konkurrens mellan olika statliga aktörers insatser. Mot denna bakgrund föreslår Vänsterpartiet att Innovationsbron AB, Almi Företagspartner AB och Inlandsinnovation AB förs ihop till en ny organisation med uppgift att stimulera kapitalförsörjningen i de riktigt tidiga faserna.

I motion 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att en riskkapitalfond bör inrättas. Riskkapitalfondens uppgift ska vara att kommersialisera svenska innovationer, där en del av finansieringen ska ske genom vinstuttag, på upp till 5 miljarder kronor om året, från Vattenfall AB. Det finns behov av en marknadskompletterande riskkapitalfond, där fonden prioriterar företag och innovatörer som har små möjligheter att söka kapital på den ordinarie riskkapitalmarknaden, för att på det sättet främja innovationsutvecklingen och stärka landets konkurrenskraft.

Ramvillkor för innovation

En försäkring mot patentintrång

I Socialdemokraternas kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 32 föreslås att Patent- och registreringsverket får i uppdrag att undersöka förutsättningarna för en bättre fungerande försäkring mot patentintrång. Små och medelstora företag är enligt motionärerna beroende av rådgivning och juridiska ombud för att kunna bedöma sina möjligheter att skydda sina patent mot patentintrång. Till följd av de kostnader som detta leder till avstår många företag från att försöka värna sina rättigheter. För att små och medelstora företag bättre ska kunna försvara sina rättigheter behöver ett bättre skydd mot patentintrång utvecklas.

Läraryrket

Miljöpartiet begär i partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 20 ett tillkännagivande om läraryrket. Miljöpartiets bedömning är att lärosätenas bidrag till innovationer och en ökad effektivitet och produktivitet i samhället i stort måste inkludera det arbete som utförs av lärare anställda vid svenska högskolor inom ramen för det s.k. läraryrket. Det är en variabel som måste ingå i utvärderingen av forskning och utbildning vid svenska lärosäten. Lärosätenas generering av innovationer måste enligt partiet utvärderas och uppvärderas.

Skatteincitament för forskning och utveckling

Socialdemokraterna föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 30 en utökad avdragsrätt för forsknings- och utvecklingsutgifter så att företag under ett uppbyggnadsskede ska kunna få en nedsättning av arbetsgivaravgifter för forsknings- och utvecklingsutgifter. I dag får man bara en nedsättning av bolagsskatten för utgifter för forskning och utveckling, vilket förutsätter att verksamheten genererar vinst. Verksamheten i mindre och nystartade forskningsintensiva företag genererar sällan vinst. Syftet med förslaget är bl.a. att förstärka forsknings- och utvecklingsinvesteringarna i småföretag.

Instrument för ökad innovation

Strategiska innovationsområden

Socialdemokraterna begär i kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 29 ett tillkännagivande om strategiska forskningsområden och strategiska innovationsområden. Motionärerna anför att de strategiska forskningsområdena i grunden inte är samverkansprogram mellan akademi, företag och andra aktörer eftersom det saknas direkta incitament och uppföljningskriterier för samverkan. Satsningen har enligt motionärerna inte heller i tillräcklig omfattning genererat nya, utökade eller fördjupade samarbeten med näringslivet. Det kan därför inte heller förväntas att projekt inom ramen för strategiska forskningsområden kommer att bidra till innovationer i medverkande organisationer, eftersom direkta samarbetsrelationer är en nödvändig förutsättning för effektivt kunskapsutbyte. Socialdemokraterna välkomnar att man nu inrättar strategiska innovationsprogram som syftar till att öka forskningssamverkan mellan aktörerna, men framför att kritiken mot strategiska forskningsområden bättre behöver tas till vara. De svenska forskningsinstituten bör tillsammans med Verket för innovationssystem ges huvudansvaret för de strategiska innovationsområdena.

Vänsterpartiet föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. yrkande 10 att de strategiska innovationsprogrammen bör inriktas på tre övergripande samhällsutmaningar: klimatet (miljö och energi), den växande åldrande befolkningen (hälsa och sjukvård) och globaliseringen (konkurrenskraftig produktion och råvarutillgång).

Inrättande av ett innovationsråd i Regeringskansliet

Socialdemokraterna föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 6 att det inrättas ett innovationsråd i Regeringskansliet som leds av statsministern. Innovationsrådet ska ha i uppgift att departementsövergripande samordna frågor av betydelse för forskning och innovation, däribland forskningspolitikens övergripande inriktning, strategisk kompetens- och kapitalförsörjning, immaterialrätt och offentlig upphandling av innovationer.

Innovationsupphandling

I Socialdemokraternas kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 33 begärs ett tillkännagivande om att inrätta en nationell strategi för innovationsupphandling. I motionen förespråkas även att ett nationellt kompetenscentrum för offentlig innovationsupphandling bildas för att ge innovations- och jobbskapande en mer framträdande roll i den offentliga upphandlingen. De uppdrag som finns inom området bör samordnas med det nya centrumet. I det framtida arbetet bör man också se över om det finns möjligheter att koppla dessa förslag till förslaget om att inrätta ett innovationsråd för att stärka utfallet av insatserna. Den offentliga upphandlingen bör enligt motionärerna i högre utsträckning användas som verktyg för att driva fram fler innovationer.

I Vänsterpartiets kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. yrkande 13 begärs ett tillkännagivande om innovationsupphandling. Den offentliga upphandlingen måste bli strategiskt innovationsorienterad, menar motionärerna och hänvisar till att Verket för innovationssystem har föreslagit att offentliga innovationsupphandlingar för miljö, energi, hälsa, säkerhet, it och telekom ges en kraftfull statlig stimulans genom särskilt stöd för att minska de risker som möter enskilda statliga myndigheter, landsting och kommuner i deras upphandlingsprocesser och som kan hämma upphandlingar av innovativa lösningar. Motionärerna stöder Verket för innovationssystem förslag och framhåller att offentliga aktörer på så sätt kan använda upphandlingar för att driva utvecklingen framåt när det gäller forskning och utveckling, innovationer och teknikutveckling.

Innovationsfrämjande forskningspolitik

Miljöpartiet framhåller i partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 14 att en innovationsfrämjande forskningspolitik måste se till hela produktionsledet. Det finns flera modeller för innovationsprocessen som bygger på interaktivitet mellan de olika aktörerna i processen. Det går därför inte att politiskt prioritera bara en del av produktionskedjan, anför motionärerna. Däremot går det att politiskt peka ut de utmaningar som forskarsamhället och innovationssystemen behöver stärkas i och samlas kring.

Öppen innovation

Miljöpartiet begär i partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 17 ett tillkännagivande om att offentliga medel i innovationssystemen bör främja en öppen innovation. Aktörer inom forskningen kan inte enbart förlita sig på egen forskning eller eget utvecklingsarbete utan måste också köpa eller licensiera processer och uppfinningar (patent) från andra aktörer. Då skapas dessutom förutsättningar för att interna idéer som inte utnyttjas i ett företags verksamhet kan användas någon annanstans, exempelvis genom licensiering eller i form av samriskföretag kring spin-off-produkter.

Yttranden från andra utskott

Finansutskottet påminner, med anledning av motionsyrkandena om upphandling, om att syftet med de strikta reglerna för offentlig upphandling är att värna skattebetalarnas intresse av en effektiv resursanvändning inom offentlig förvaltning och vid offentliga inköp.

Finansutskottet konstaterar vidare att regeringen aktivt verkar för att stärka innovationsupphandlingen genom det arbete som pågår med en översyn av upphandlingsdirektiven inom EU1 [Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (KOM(2011) 895). Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om offentlig upphandling (KOM(2011) 896). Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tilldelning av koncessioner (KOM(2011) 897).]. Den pågående upphandlingsutredningen (dir. 2010:86) ska också, i översynen av upphandlingsregelverket i Sverige, ta hänsyn till eventuella ändringar av EU-direktiven. Finansutskottet ser, i likhet med regeringen, i huvudsak positivt på de förslag till revideringar som presenterats och ställer sig därmed bakom regeringens arbete för att bättre stimulera innovationer. Finansutskottet bedömer att motionärernas förslag kan komma att tillgodoses genom arbetet med att utveckla EU-direktiven och den pågående upphandlingsutredningen.

Näringsutskottet framhåller att upphandling är ett viktigt instrument i strävan efter fler innovationer. Den nationella innovationsstrategin som regeringen nyligen har beslutat om kan ses som ett långsiktigt arbete för att behålla och vidareutveckla Sveriges ledande position vad gäller innovationsklimat och innovationsförmåga för att möta de globala samhällsförändringarna, öka konkurrenskraften och förnya framtidens välfärds- och samhällstjänster. Det handlar om att värna och vidareutveckla de områden där Sverige i dag är starkt i jämförelse med andra länder och öka samordningen mellan politikområden, mellan olika nivåer och mellan samhällssektorer för att effektivisera de offentliga insatserna och uppnå största möjliga effekt på förnyelse, hållbar tillväxt och samhällsutveckling i Sverige.

Näringsutskottet välkomnar vidare regeringens satsning på institutens strategiska kompetensmedel m.m. till RISE Holding AB och satsningen på tjänsteforskning.

Näringsutskottet framhåller att sammanslagningen av Almi Företagspartner AB och Innovationsbron AB bidrar till en tydligare aktörsstruktur där finansiering i tidiga faser samlas hos en aktör. Förutsättningarna för kommersialisering av kunskapsintensiva idéer i tidiga skeden stärks för att bättre kunna tillgodose varierande behov av marknadskompletterande finansiering i hela landet. Näringsutskottet erinrar även om att den s.k. Företagsskattekommittén i ett delbetänkande i september 2012 (SOU 2012:66) lämnade förslag när det gäller skatteincitament för forskning och utveckling. Kommittén föreslår att det ska vara möjligt för arbetsgivare att i vissa fall få nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning och utveckling.

När det gäller skydd mot patentintrång framhåller näringsutskottet att regeringen under 2011 och 2012 gjort insatser för att stödja framför allt kunskapsintensiva små och medelstora företag med anpassad finansiering, rådgivning och kompetenshöjning för affärsstrategisk hantering av immateriella tillgångar genom uppdrag till Verket för innovationssystem och Patent- och registreringsverket. Frågan om försäkringslösningar eller annat statligt stöd när det gäller patentintrång och skydd för patent främst för små och medelstora företag har utretts flera gånger i

Regeringskansliet. Det har konstaterats att en statlig försäkring inte går att genomföra med hänvisning till att den skulle bli alltför dyr för staten.

Utskottets ställningstagande

Förnyelse av näringslivet i Sverige

Utskottet delar uppfattningen i motionen om att det är angeläget att skapa förutsättningar för en hållbar omställning av basindustrin. Utskottet instämmer även i att tjänsteinnovationer har stor potential att bidra till utveckling och jobbskapande. Utskottet är dock övertygat om att de omfattande satsningar som regeringen redogör för i forsknings- och innovationspropositionen kommer att skapa de förutsättningar som motionärerna efterlyser. Regeringen lyfter särskilt fram små och medelstora företag och menar att dessa får en allt större betydelse som förändringsagenter, som viktiga kanaler för kommersialisering av ny kunskap och teknik och inte minst som källor till nya växande företag. Utskottet anser, i likhet med regeringen, att det är viktigt att stimulera systematiskt innovationsarbete i många små och medelstora företag. Utskottet menar därmed att motionärernas förslag kan anses tillgodosedda och avstyrker motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 15 och 16.

Industriforskningsinstitutet

I fråga om motionsyrkanden som gäller förstärkning av industriforskningsinstitutet vill utskottet erinra om den anslagsökning som riksdagen beslutat om vid behandling av budgetpropositionen för 2013. Utskottet anser, i likhet med regeringen, att en fortsatt stark och växande institutssektor bidrar till att höja näringslivets och inte minst små och medelstora företags innovationsförmåga, som i sin tur kan omsättas i hållbar tillväxt, effektivare offentlig verksamhet och ökad sysselsättning. En stärkt institutssektor kan också bidra till det långsiktiga arbetet med regionala strategier som avser starka innovationsmiljöer. RISE-institutets breda verksamhet och samarbete sinsemellan genererar dessutom tvärsektoriella och branschöverskridande samarbeten som är viktiga för att främja innovationer som uppstår när beprövad teknik används inom nya sektorer.

I likhet med näringsutskottet välkomnar utbildningsutskottet regeringens satsning på industriforskningsinstitutets strategiska kompetensutveckling och bedömer att de medel som riksdagen beslutat om skapar förutsättningar för instituten att ta en mer aktiv roll vad gäller att stödja små och medelstora företag i deras innovationsarbete. Utbildningsutskottet avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 28 och 40 i denna del samt 2012/13:Ub3 (V) yrkande 11.

Högskolans roll för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap

Utskottet kan konstatera att högskolans roll för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap genom samverkan med det omgivande samhället har varit en av tyngdpunkterna i den svenska forsknings- och innovationspolitiken under den föregående och den nuvarande mandatperioden. I 1 kap. 2 § högskolelagen (1992:1434) föreskrivs att det i högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan ska komma till nytta. Genom riksdagens beslut med anledning av den förra forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation förtydligades universitets och högskolors uppgift till att även inkludera nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160). Det tydliggjordes också att samverkan ska vara en integrerad del av högskolans huvuduppgifter att bedriva forskning och utbildning.

Utskottets utgångspunkt är, i likhet med regeringens, att forskningsbaserad kunskap från universitet och högskolor har ett grundläggande värde för samhället och att sådan kunskap utgör en central källa till innovation. Regeringen redogör i propositionen för en rad åtgärder som syftar till att ytterligare stärka universitets och högskolors samverkan och möjliggöra en mer aktiv roll, såväl lokalt som globalt, när det gäller att nyttiggöra forskningsbaserad kunskap. Möjligheten för universitet och högskolor att använda anslagen för forskning och forskarutbildning och för konstnärlig forskning och konstnärligt forskningsarbete för samverkan och nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap bör enligt regeringen ses över under 2013. Regeringen avser vidare att

ge Verket för innovationssystem i uppdrag att, i samråd med Vetenskapsrådet, stödja lärosätenas strategiska arbete när det gäller samverkan med det omgivande samhället och deras arbete med att verka för att forskningsbaserad kunskap kommer till nytta. Även de medel för nya innovationskontor vid universitet och högskolor som riksdagen beslutat om i samband med budgetpropositionen för 2013 bidrar enligt utskottets mening till att förbättra universitets och högskolors möjligheter till nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap.

Utskottet välkomnar dessa insatser och bedömer sammantaget att den långsiktiga forsknings- och innovationspolitik som grundlades i och med den förra forsknings- och innovationspropositionen och som nu utvecklas ger mycket goda förutsättningar för en strategisk samverkan mellan universitet och högskolor och det omgivande samhället. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 18 och 19, 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 4, 5 och 40 i denna del, 2012/13:Ub480 (S) yrkandena 2 och 3 samt 2012/13:T357 (FP) yrkande 3.

Innovationsinfrastruktur

När det gäller motionsyrkanden om bl.a. riskkapital konstaterar utskottet att det i stort instämmer med motionärerna om att en fungerande kapitalförsörjning är av stor betydelse i arbetet med att öka värdeskapandet med bas i forskningsbaserad kunskap och andra kunskapsintensiva affärsidéer och att det finns behov av offentligt stödkapital. Internationella jämförelser visar att det finns jämförelsevis gott om offentligt och privat riskkapital i Sverige, men i relation till flera andra jämförbara länder är en mindre andel av det tillgängliga kapitalet riktat till de allra tidigaste faserna, där behovet av marknadskompletterande offentlig stödfinansiering är som störst. Utskottet konstaterar att Utredningen om stödsystem för hantering av innovationer och immateriella tillgångar vid universitet och högskolor i sitt slutbetänkande Innovationsstödjande verksamheter vid universitet och högskolor (SOU 2012:41) anser att det statliga riskkapitalet måste komma i tidigare faser för att på ett bättre sätt komplettera det privata riskkapitalet. Utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Med anledning av motionsyrkandet som bl.a. tar upp sammanslagning av bolag kan utskottet konstatera att regeringen i behandlingen av vårandringsbudgeten för 2012 (prop. 2011/12:99, bet. 2011/12:FiU21, rskr. 2011/12:282) bemyndigades att överlåta sina aktier i Innovationsbron AB till Almi Företagspartner AB som ett steg i att slå samman de två bolagen till ett bolag. Regeringen framhåller i forsknings- och innovationspropositionen att det sammanslagna bolaget genom att realisera potentialen för synergier och effektivisering bör öka fokus på insatser i de allra tidigaste investeringsskedena, inte minst när det gäller kunskapsintensiva affärsidéer, och därmed förbättra förutsättningarna för tillväxt i hela landet. Kundnyttan, tillgängligheten och tydligheten ökar genom att marknadskompletterande statlig finansiering, i tidiga faser, samlas hos en aktör med tillräcklig kritisk massa för att upprätthålla och effektivt utnyttja specialiserad kompetens kring affärsutveckling. Utbildningsutskottet anser, i likhet med näringsutskottet, att sammanslagningen av Almi Företagspartner AB och Innovationsbron AB bidrar till en tydligare aktörsstruktur där finansieringen i tidiga faser samlas hos en aktör. Förutsättningarna för kommersialisering av kunskapsintensiva idéer i tidiga skeden stärks för att bättre kunna tillgodose varierande behov av marknadskompletterande finansiering i hela landet.

När det gäller motionsyrkandet om inrättande av en riskkapitalfond som bl.a. finansieras genom vinstuttag från Vattenfall AB konstaterar utbildningsutskottet att ett motsvarande yrkande avslogs av riksdagen i samband med beslutet om utgiftsramar vid behandlingen av budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:FiU1, rskr. 2011/12:32).

Utskottet kan sammantaget konstatera att det tycks finnas en bred politisk samsyn kring vikten av en väl fungerande infrastruktur för innovationer som bl.a. innefattar kapitalförsörjning. Med hänvisning till att utskottet inte ser någon anledning att föregripa det beredningsarbete som pågår inom Regeringskansliet och med hänvisning till redan gjorda insatser avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 31, 2012/13:Ub3 (V) yrkande 12 och 2012/13:Ub4 (SD) yrkande 3.

Ramvillkor för innovation

När det gäller motionsyrkandet om en försäkring mot patentintrång kan utbildningsutskottet, i likhet med näringsutskottet, konstatera att regeringen under 2011 och 2012 gjorde insatser för att stödja framför allt kunskapsintensiva små och medelstora företag med anpassad finansiering, rådgivning och kompetensförsörjning för affärsstrategisk hantering av immateriella tillgångar genom uppdrag till Verket för innovationssystem och Patent- och registreringsverket. Frågan om försäkringslösningar eller annat statligt stöd när det gäller patentintrång och skydd för patent främst för små och medelstora företag har utretts flera gånger i Regeringskansliet. Det har konstaterats att en statlig försäkring inte går att genomföra med hänvisning till att den skulle bli alltför dyr för staten. Mot bakgrund av detta avstyrker utbildningsutskottet motion 2012/13:Ub6 (S) yrkande 32.

Beträffande motionsyrkandet om lärarundantaget anförde regeringen i den förra forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50 s. 122) att regeringen avser att återkomma i fråga om att även lärare bör ha en skyldighet att underrätta sin arbetsgivare om en patenterbar uppfinning som han eller hon har gjort. Denna fråga bereds för närvarande inom Regeringskansliet, och utskottet anser att detta arbete inte bör föregripas. Därför avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 20.

Vad gäller skatteincitament för forskning och utveckling erinrar utskottet om att regeringen har tillsatt en kommitté, Företagsskattekommittén, med uppdrag att se över beskattningen av bolag (dir. 2011:1). Som en del av uppdraget ska kommittén belysa de svenska reglerna om avdrag för forskning och utveckling samt lämna förslag på skatteincitament för forskning och utveckling, utöver de avdragsmöjligheter som redan ges i befintlig lagstiftning. I ett delbetänkande i september 2012 (SOU 2012:66) föreslår kommittén att det ska vara möjligt för arbetsgivare att i vissa fall få nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning och utveckling. Utskottet anser att det inte finns skäl att föregripa Regeringskansliets beredning av detta ärende och avstyrker därför motion 2012/13:Ub6 (S) yrkande 30.

Instrument för ökad innovation

Strategiska innovationsområden

I syfte att möta de globala samhällsutmaningarna anser utskottet, i likhet med regeringen, att strategiska innovationsområden bör användas som ett sätt att lägga grunden för att nya, långsiktiga och fördjupade samverkansprojekt mellan universitet och högskolor, forskningsinstitut, näringsliv, offentlig sektor, civilsamhälle och andra aktörer utvecklas. Utskottet kan också konstatera att det av motionsyrkandena att döma även tycks finnas ett stöd för inrättandet av strategiska innovationsområden hos oppositionspartierna. Strategiska innovationsområden är ett sätt att stärka Sveriges konkurrenskraft, och utskottet vill betona att denna nya företeelse dessutom har en bred förankring genom att många myndigheter har kommit med underlag inför regeringens proposition.

När det gäller motionsyrkandet om inriktningen på de strategiska innovationsområdena anser utskottet, i likhet med regeringen, att det bör vara varken riksdagen eller regeringen som avgör vilka områden som kan bli aktuella utan att detta bör avgöras utifrån gemensamma processer för problemformulering omfattande bl.a. företag, universitet, högskolor och forskningsinstitut. Regeringen framhåller också i propositionen att insatserna bör utformas så att det finns möjlighet att ompröva inriktning och struktur allt eftersom för att möta nya utmaningar i samhället. Regeringen framhåller vidare att återkommande uppföljning av de strategiska innovationsområdena bör genomföras. Dessutom bör en eller flera utvärderingar av effekter, både i termer av uppnådda resultat och av effekter på samverkansmönster mellan aktörer, på medellång och längre sikt genomföras. Utskottet anser att den ordning som regeringen har presenterat för omprövning, uppföljning och utvärdering av de strategiska innovationsområdena är ändamålsenlig och skapar goda möjligheter till kursändringar om sådana skulle visa sig vara befogade. När det gäller nivån på satsningen vill utskottet erinra om att riksdagen genom beslutet om budgetpropositionen för 2013 har anslagit betydande medel för 2013 och att omfattningen beräknas öka stegvis. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 29 och 2012/13:Ub3 (V) yrkande 10.

Inrättande av ett innovationsråd i Regeringskansliet

När det gäller motionsyrkandet om ett innovationsråd i Regeringskansliet instämmer utskottet i vikten av att regeringen har tillgång till kvalificerad rådgivning i forsknings- och innovationspolitiska frågor. Utskottet noterar dock att det redan finns rådgivande organ till regeringen i dessa frågor. Sedan länge finns en forskningsberedning under Utbildningsdepartementet. Därtill finns ett innovationsråd under Näringsdepartementet. Vidare har konstitutionsutskottet med anledning av motionsyrkanden som rört Regeringskansliets organisation tidigare anfört att det främst måste ankomma på regeringen att ta ställning till hur arbetet inom Regeringskansliet ska organiseras för att regeringen ska kunna styra landet på ett så effektivt sätt som möjligt. Varje regering bör – inom de ekonomiska ramar som riksdagen fastställer – få fördela arbetet mellan sina medlemmar och mellan olika delar av Regeringskansliet med hänsyn till den parlamentariska situationen, regeringens sammansättning, olika ärendegrupperns samband och betydelse osv. Riksdagen får sedan i olika sammanhang tillfälle att bedöma resultaten av regeringens arbete (bet. 1987/88:KU9 s. 12). Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub6 (S) yrkande 6.

Innovationsupphandling

I likhet med finansutskottet vill utbildningsutskottet påminna om att syftet med de strikta reglerna för offentlig upphandling är att värna skattebetalarnas intresse av en effektiv resursanvändning inom offentlig förvaltning och vid offentliga inköp. Utbildningsutskottet konstaterar att regeringen aktivt verkar för att stärka innovationsupphandlingen genom det arbete som pågår med en översyn av upphandlingsdirektiven inom EU. Förslagen till nya EU-direktiv har som mål att ge upphandlare bättre möjligheter att använda offentlig upphandling till stöd för gemensamma samhällsliga mål, såsom skyddet av miljön, högre resurs- och energieffektivitet, kampen mot klimatförändringar, främjande av innovation, sysselsättning och social integration samt säkerställande av bästa tänkbara villkor för tillhandahållande av sociala tjänster av hög kvalitet. Den pågående upphandlingsutredningen (dir. 2010:86) ska också, i översynen av upphandlingsregelverket i Sverige, ta hänsyn till eventuella ändringar av EU-direktiven. Utbildningsutskottet ser, i likhet med regeringen, i huvudsak positivt på de förslag till revideringar som presenterats och ställer sig därmed bakom regeringens arbete för att bättre stimulera innovationer. I sammanhanget kan utbildningsutskottet påminna om att riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1 utg.omr. 24, bet. 2011/12:NU1, rskr. 2011/12:101) innebar att Verket för innovationssystem tillfördes medel för att stötta uppbyggnad av kompetens, metod och erfarenhet för innovationsupphandling. I december 2012 beslutade regeringen en ändring av förordningen (2009:1101) med instruktion för Verket för innovationssystem. Av förordningen framgår att myndigheten ska tillhandahålla metod- och kompetensstöd för offentlig upphandling av innovationer.

Utbildningsutskottet bedömer sammantaget att motionärernas förslag kan komma att tillgodoses genom ett befintligt uppdrag till Verket för innovationssystem, arbetet med att utveckla EU-direktiven, den pågående upphandlingsutredningen och den fortsatta beredningen av Innovationsupphandlingsutredningen. Därmed avstyrker utbildningsutskottet motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 33 och 2012/13:Ub3 (V) yrkande 13.

Innovationsfrämjande forskningspolitik

Utskottet noterar att även motionärerna anser att en innovationsfrämjande forskningspolitik behövs och att öppen innovation och samarbete bör främjas. Enligt utskottets bedömning utgör propositionen ett helhetsgrepp på forsknings- och innovationspolitiken som stärker Sveriges internationella konkurrenskraft. Genom att satsningarna som regeringen redogör för i propositionen bygger vidare på de bedömningar som presenterades i den förra forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50) betonas långsiktigheten i politiken. Utskottet välkomnar detta och kan konstatera att samverkan i en rad olika aspekter utgör en av grundpelarna i politiken. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 14 och 17.

Forskningens infrastruktur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om forskningens infrastruktur, nationella kvalitetsregister och registerbaserad forskning.

Jämför reservation 63 (S).

Propositionen

Med forskningens infrastruktur avses t.ex. centrala eller distribuerade forskningsanläggningar, databaser, biobanker eller storskaliga beräknings-, analys- och modelleringsresurser som instrument för forskningen. Dessa resurser är många gånger avgörande för möjligheten att bedriva högklassig forskning. I takt med att infrastrukturerna blir alltmer omfattande och kostnadskrävande är det nödvändigt att utveckla dem gemensamt på regional, nationell eller internationell nivå. Vetenskapsrådet har i uppdrag att finansiera nationell forskningsinfrastruktur och Sveriges medverkan i internationell infrastruktur medan universiteten och högskolorna har ett ansvar för lokal infrastruktur och utrustning.

Europeiska spallationskällan (ESS)

Den europeiska spallationskällan (European Spallation Source, ESS) är en spallationskälla för neutronstrålning. Med hjälp av neutronstrålning kan ett föremåls struktur i tre dimensioner bestämmas. Detta möjliggör studier av exempelvis ett proteins struktur och funktion i förhållanden som liknar dem där molekylen verkar i sin ursprungliga miljö. Sedan 2009 planerar man att bygga ESS i Lund. ESS är en av de största satsningarna på forskningsinfrastruktur som har skett i Europa de senaste decennierna.

Stödet från andra länder för att bygga ESS i Sverige är ett tecken på den starka ställning som svensk forskning har i Europa. Konstruktionen kommer att främja utvecklingen av svensk forskning ytterligare. Dessutom beräknas konstruktionen och driften av ESS att leda till positiva effekter för näringslivet både regionalt och nationellt.

I april 2010 bildades det svenska aktiebolaget ESS AB (European Spallation Source) som har till uppgift att planera, uppföra och driva spallationskällan ESS (prop. 2009/10:1 utg.omr. 16, bet. 2009/10:UbU1, rskr. 2009/10:126). Bolaget ägs nu till 74 procent av den svenska staten och till 26 procent av den danska staten.

För att möjliggöra bildandet av ESS AB och finansiera dess verksamhet, såsom uppdatering av projektplanen, den inledande konstruktionen och det europeiska samarbetet, har Vetenskapsrådets anslag för forskning och forskningsinformation ökat med 150 miljoner kronor årligen sedan 2009. Vidare kommer Lunds universitet och Region Skåne att delfinansiera ESS. Dessa medel är dock inte tillräckliga för att täcka Sveriges åtagande för ESS. Uppräknat med inflationen kan Sveriges andel av totalkostnaden beräknas bli ca 6 miljarder kronor. Det kommer under perioden t.o.m. 2025 att krävas ytterligare statlig finansiering på ca 2 miljarder kronor. Kostnaderna för konstruktionen av ESS är inte desamma under alla konstruktionsåren, utan de högsta kostnaderna finns i början av konstruktionsfasen.

Anslagsökningen 2013–2016 för planering, konstruktion samt framtida kostnader för drift och utveckling av infrastruktur anläggningen ESS presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Finansiering av synkrotronen Max IV

Synkrotronljuskällan Max IV är nu under uppbyggnad norr om Lund och öppnar för världsledande forskning inom materialvetenskap, strukturbologi, övriga livsvetenskaper och energi- och miljöforskning. Max IV finansieras huvudsakligen av Vetenskapsrådet men även av Verket för innovationssystem, Lunds universitet och Landstinget i Skåne län. Max IV utgör en forskningsinfrastruktur av stor betydelse för hela regionen norra Europa.

Anslagsökningen 2014–2016 för finansiering av synkrotronen Max IV presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Internationella termonukleära experimentreaktorn (International Thermonuclear Experimental Reactor, ITER)

För närmare information om ITER, se avsnittet om europeiskt forskningssamarbete och internationella frågor nedan.

Infrastrukturer för registerbaserad forskning

I Sverige finns det register hos olika statliga myndigheter, t.ex. hos statistikansvariga myndigheter som Statistiska centralbyrån och Socialstyrelsen. Därutöver finns det register hos andra aktörer, t.ex. register med uppgifter genererade i olika forskningsprojekt. Med register avses i det följande register, databaser och olika elektroniska ärendehanteringssystem. De svenska registren är i sig unika. Att kombinera uppgifter från dem ger helt nya möjligheter för forskningen. Det finns ett antal viktiga frågeställningar som kan besvaras genom forskning om man kan kombinera olika register och datamaterial. Genom att använda historiska befolkningsdata kan olika samband undersökas, bl.a. genom modellberäkningar av effekter av genomförda förändringar. Härigenom kan effekter av olika insatser och behandlingar (interventioner) och policyförändringar studeras och simuleras. Detta kan göras med hjälp av s.k. simuleringsmodeller, som använder data ur databaser och register.

Register innehåller ofta personuppgifter, dvs. information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person. Därför är det viktigt att den enskildes personliga integritet värnas i arbete med register. De registerbaserade uppgifterna är i dagsläget underutnyttjade. En av anledningarna är att samordningen av register och databaser i dag är mycket begränsad. En annan orsak är att det är både tekniskt och juridiskt komplicerat att sammanvända data i register och databaser som inrättas och används för särskilda ändamål. Datakällor är spridda över ett stort antal aktörer. Forskare känner ofta inte till innehållet i registren eller hur de kan få tillgång till dem. Den nuvarande författningsregleringen kring reglering av register och deras användning för forskning är svåröverskådlig och spridd på en mängd olika lagar, varav de mest grundläggande är offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), personuppgiftslagen (1998:204) och lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. Det finns också särregleringar för ett stort antal register (ca 200 registerförfattningar). De särskilda registerförfattningarna kan se olika ut för olika myndigheter och register, eftersom de riktar sig till olika verksamheter. De har också olika ändamålsbegränsningar och detaljeringsgraden varierar. Det finns sålunda oklarheter i tillämpningen och svårigheter att överblicka regelverket. Det är viktigt att forskarna har kunskap om vilka register som finns och hur de kan använda uppgifter i registren för sin forskning. Det är dessutom angeläget att forskarna har kunskap om relevant lagstiftning och att regelverket som tillgodoser enskildas integritetsskydd följs.

Det finns ett stort antal register som skulle kunna utnyttjas på ett effektivare och mer samordnat sätt för att fullt ut ta till vara deras möjligheter för att ta fram ny kunskap. Svensk registerhållning och personnummersystemet ger unika förutsättningar att studera angelägna, tvärvetenskapliga frågor, t.ex. kring sambandet mellan samhällsförhållanden, ekonomi, arbetsmarknad och arbetsplatser, boende och regionala förhållanden, hälsa och sjukvård och simulering av olika förändringar. Samtidigt måste uppgifter i register hanteras på ett sådant sätt att integriteten för den enskilde, vars uppgifter förekommer i registren, värnas. Det är regeringens bedömning att ansvaret för att bistå forskare med information om register och om relevant lagstiftning och därmed förbättra möjligheterna till registerbaserad forskning bör hanteras av en myndighet med brett ansvar för statlig forskningsfinansiering och med en upparbetad organisation för utvärdering och bedömning av forskning inom flertalet områden som använder registeruppgifter i forskningen. En informations- och rådgivningsfunktion bör därför finnas och Vetenskapsrådet bör ansvara för en sådan verksamhet. Rådet har sedan tidigare god erfarenhet och kompetens av den registerbaserade forskningens särskilda frågor.

För att forskare som använder sig av registeruppgifter ska få tillräcklig information om de register som finns, hur registeruppgifterna är lagrade och vilken lagstiftning som bl.a. tillgodoser enskildas integritetsskydd bör det vid Vetenskapsrådet inrättas en funktion med uppgift att öka tillgängligheten till och underlätta användningen av registeruppgifter för forskningsändamål, inklusive

sambearbetning av uppgifter och metodutveckling för att nyttiggöra registeranvändning bl.a. i syfte att genomföra s.k. mikrosimulering.

I arbetet med att inrätta en ny funktion är det viktigt att Vetenskapsrådet undviker eventuell överlappning med statistikansvariga myndigheters uppdrag och beaktar hur samverkan med dessa myndigheter kan öka användandet och tillgängliggörandet av register. Vetenskapsrådet bör därför samarbeta med de myndigheter och organisationer som ansvarar för de aktuella registren.

Anslagsökningen 2013–2016 för att tillgängliggöra register för forskning presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning.

Motionerna

Socialdemokraterna framhåller i kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 39 att partiet i stort delar regeringens syn på hur Sverige ska gå vidare med att stärka forskningens infrastruktur och tillstyrker därför regeringens förslag till insatser och medelstildelning. I yrkande 35 begärs ett tillkännagivande om nationella kvalitetsregister. Motionärerna anför att kvalitetsregistren ger oss förutsättningar att följa upp patienterna och därigenom utveckla vården och bedriva forskning. Den satsning som görs på att utveckla kvalitetsregistren måste följas upp med det tydliga målet att kvalitetsregistren ska komma till praktisk användning i forskning, uppföljning och utveckling.

I motion 2012/13:So283 av Maria Ferm och Ulf Holm (båda MP) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att register för befolkningsbaserad forskning ska regleras i lag i stället för förordning. LifeGene och EpiHealth, startad av svenska universitet, har som idé att spara och kartlägga hundratusentals svenskars gener genom att ta enkla urin- och blodprov. I yrkande 5 begärs en översyn av de forskningsetiska regler som rör biobanker som LifeGene.

Socialutskottets yttrande

När det gäller frågan om att de nationella kvalitetsregistren bör komma till praktisk användning i forskning, uppföljning och utveckling, konstaterar socialutskottet att en översyn av de nationella kvalitetsregistren – Guldgruvan i hälso- och sjukvården – Förslag till gemensam satsning 2011–2015 – presenterades hösten 2010. Under 2011 tillsatte regeringen en nationell samordnare för utveckling av de nationella kvalitetsregistren. Arbetsformen var enligt socialutskottet framgångsrik och möjliggjorde att de förslag som lämnades i rapporten Guldgruvan i hälso- och sjukvården på ett snabbt och effektivt sätt realiserades. Det gjordes bl.a. genom att regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting under 2011 träffade en överenskommelse om utvecklingen och finansieringen av nationella kvalitetsregister för vård och omsorg. Överenskommelsen är femårig och sträcker sig över åren 2012–2016.

Utskottets ställningstagande

Vetenskapsrådet har i uppdrag att finansiera nationell forskningsinfrastruktur och Sveriges medverkan i internationell infrastruktur medan universiteten och högskolorna har ett ansvar för lokal infrastruktur och utrustning. Det är en ordning som enligt utskottet har tjänat Sverige väl. Det finns tre mycket stora infrastrukturprojekt som för närvarande planeras och byggs i Sverige och som riksdagen beslutat om ökade medel för eller godkänt planeringsförutsättningar för vid behandling av budgetpropositionen för 2013: europeiska spallationskällan ESS, synkrotronen Max IV och nationellt centrum för livsvetenskap SciLifeLab AB (se avsnittet om livsvetenskap). Utskottet noterar att Socialdemokraterna i stort delar regeringens syn på hur Sverige ska gå vidare med att stärka forskningens infrastruktur. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub6 (S) yrkande 39.

När det gäller motionsyrkandet om nationella kvalitetsregister kan utskottet konstatera att regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting under 2011 träffade en överenskommelse om utvecklingen och finansieringen av nationella kvalitetsregister för vård och omsorg. Överenskommelsen är femårig och sträcker sig över åren 2012–2016. Satsningen har som mål att leda till ökad kvalitet på data i registren, bättre analyser och återkoppling som stöd för förbättringsarbetet i vården, bättre tillgång till och användning av kvalitetsregistren för forsknings- och innovationsändamål, ökad

öppenhet och tillgång till data även för patienter och i slutändan en bättre och mer jämlik vård. Utskottet värdesätter överenskommelsen. Utskottet noterar vidare att det framgår av propositionen att regeringen har för avsikt att vid Vetenskapsrådet inrätta en funktion med uppgift att öka tillgängligheten till och underlätta användningen av registeruppgifter för forskningsändamål, inklusive sambearbetning av uppgifter och metodutveckling för att nyttiggöra registeranvändning bl.a. i syfte att genomföra s.k. mikrosimulering. Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att något uttalande från riksdagen inte är motiverat och avstyrker motion 2012/13:Ub6 (S) yrkande 35.

När det sedan gäller motionsyrkandena om reglering av registerbaserad forskning och översyn av de forskningsetiska reglerna vill utskottet anför följande. Utskottet kan konstatera att de svenska registren hos statliga myndigheter och hos andra aktörer i sig är unika. Att kombinera uppgifter från dem ger helt nya möjligheter för forskningen. Det är således viktigt att denna resurs noggrant tas till vara och vårdas. Möjligheterna att använda registren måste dock ställas mot bl.a. integritetsskyddsaspekter då registren ofta innehåller personuppgifter.

I propositionen anför regeringen att det finns vissa oklarheter i tillämpningen och svårigheter att överblicka författningsregleringen kring register och deras användning för forskning och att detta kan försvåra tillgängligheten till uppgifter i register för forskningsändamål. För att kunna utnyttja den fulla potentialen i registeruppgifter vid forskning uppkommer ofta behov av sambearbetning av data från olika register. Regeringen konstaterar i propositionen att det är fråga om komplexa frågor och att man avser att återkomma till dessa i särskild ordning.

Regeringen har sedermera gett i uppdrag till en särskild utredare att utreda förutsättningarna för registerbaserad forskning (dir. 2013:8). Utredaren ska lämna författningsförslag och andra förslag i syfte att registeransvariga myndigheter i större utsträckning ska kunna lämna ut uppgifter för forskningsändamål med hänsyn tagen till skyddet för den enskildes integritet. Vidare ska sambearbetning av registeruppgifter för forskningsändamål underlättas, och det ska göras möjligt att på ett integritetssäkert sätt samla in personuppgifter till register som förs för särskilda och uttryckligt angivna forskningsändamål samt till longitudinella studier som håller sig inom ramen för sådana ändamål. Utredaren ska även undersöka om det befintliga sekretesskyddet för uppgifter som hanteras inom forskning är tillräckligt för att skydda den enskildes integritet vid forskning. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2014. Utskottet finner inte skäl att föregripa den pågående utredningen eller i övrigt vidta några åtgärder. Därmed avstyrks motion 2012/13:So283 (MP) yrkandena 4 och 5.

Forskningsfinansiärerna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. jämställdhet inom forskningsfinansieringen, tvärvetenskaplighet inom forskningsfinansieringen, styrning av forskningsråden samt utvärdering av stödet till utvecklingsforskningen.

Jämför reservationerna 64 (S, MP, V), 65 (S, MP, V) och 66 (MP).

Propositionen

Kommitté för utvecklingsforskning vid Vetenskapsrådet

Vid Vetenskapsrådet bör det finnas en kommitté för utvecklingsforskning. Programmen för stöd till svensk forskning av relevans för låg- och medelinkomstländer och stöd till samarbete mellan forskare i Sverige och forskare i dessa länder bör överföras från Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete till Vetenskapsrådet för bedömning av vetenskaplig kvalitet och relevans av utvecklingsforskning i enlighet med övergripande mål för Sveriges utvecklingssamarbete. Medlen ska användas i enlighet med OECD och dess biståndskommittés (DAC) definition av bistånd.

Motionerna

Jämställdhet inom forskningsfinansieringen

Socialdemokraterna efterfrågar i kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 15 skärpta instruktioner för Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande samt för Verket för innovationssystem i syfte att tydliggöra kraven på att arbeta för att främja jämställdhet mellan män och kvinnor. I yrkande 16 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag för att säkerställa att fördelningen av forskningsmedel inte systematiskt missgynnar forskare som är kvinnor. Systemet för fördelning av forskningsanslag måste utvärderas utifrån sina jämställdhetsresultat. Det är enligt Socialdemokraterna uppenbart att nuvarande system inte håller tillräckligt hög kvalitet. Vänsterpartiets kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. yrkande 4 och yrkande 5 motsvaras innehållsmässigt av de två ovanstående motionsyrkandena.

Miljöpartiet efterfrågar i partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 7 och i kommittémotion 2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. yrkande 4 en förändring av de negativa konsekvenser som excellenssatsningarna till s.k. strategiska forskningsmiljöer har inneburit för jämställdheten inom den svenska högskolan.

Tvårvetenskaplighet inom forskningsfinansieringen

I Miljöpartiets partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 8 betonas att många av samhällets stora utmaningar måste mötas med ett gränsöverskridande tankesätt och en insikt om att många olika faktorer påverkar utvecklingen. Därför bör en tvårvetenskaplig ansats främjas i den kunskapsbaserade utvecklingen. De statliga forskningsråden bör enligt Miljöpartiet få ett tydligare uppdrag att främja och följa upp tvårvetenskaplighet.

Styrning av forskningsråden

I Miljöpartiets partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. yrkande 31 framhålls att forskningsråden är centrala för att uppnå de strategiska prioriteringarna inom forskningspolitiken. Propositionen förmår enligt motionärerna emellertid inte att prioritera eller styra forskningsmedlen på ett adekvat sätt. En framgångsrik ledning av forskningsråden måste innebära att forskarna får stor frihet att forma den verksamhet och de processer som ska finansieras. Regeringens detaljerade uppdrag riskerar hämma den oväntade utveckling och de oförutsedda resultat som också den tillämpade forskningen ger.

Utvärdering av stödet till utvecklingsforskningen

I Vänsterpartiets kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. yrkande 19 begärs ett tillkännagivande om hur fortlöpande utvärderingar av stödet till utvecklingsforskningen skulle kunna organiseras. Vänsterpartiet ställer sig positivt till förslaget att stödet till svensk utvecklingsforskning och samarbete mellan forskare i utvecklingsländer och forskare i Sverige fr.o.m. 2013 överförs från Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) till Vetenskapsrådet. Enligt Vänsterpartiet finns det dock ett behov av att fortlöpande följa upp arbetssätt och resultat för att göra det möjligt för Vetenskapsrådet att så snabbt som möjligt bygga upp en samlad kompetens inom utvecklingsforskningen. I och med beslutet att lägga ned Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete (Sadev) finns det nämligen inte längre någon myndighet som har ett specifikt ansvar för resultatuppföljning och utvärdering inom biståndet.

Forskningskommunikation

I motion 2012/13:Ub349 av Yvonne Andersson (KD) begärs ett tillkännagivande om behovet av att utreda hur forskningskommunikationen kan säkerställas. Det finns enligt motionären ett stort behov av en nationell funktion som gör att staten kan ställa högre strategiska krav på forskningskommunikationen i Sverige och på europeisk nivå. I första hand bör Vetenskapsrådet som myndighet också fortsättningsvis ha ansvaret. I andra hand måste andra organ stödjas för att samla krafterna och ombesörja att den viktiga funktionen forskningskommunikation verkligen får ta den plats som krävs.

Forskningsstiftelsernas styrelser

I motion 2012/13:Ub424 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M) begärs att en översyn ska göras av 6 kap. 4 a § stiftelselagen (1994:1220). Lagrummet i sin nuvarande utformning ger enligt motionärerna regeringen för stort inflytande över forskningsstiftelserna bl.a. genom möjligheten att tillsätta ledamöter i forskningsstiftelsernas styrelser.

Yttrande från arbetsmarknadsutskottet

Arbetsmarknadsutskottet anser att det är av stor betydelse att det råder jämställda villkor inom offentlig sektor, näringsliv och akademi. Utskottet välkomnar därför att Verket för innovationssystem tillförs ytterligare medel för forskning som bedöms bidra till utveckling av och framsteg för praktiskt jämställdhetsarbete inom universitet och högskolor, näringsliv och offentlig sektor.

Arbetsmarknadsutskottet anser att det är av största vikt för jämställdheten att män och kvinnor har lika möjligheter och förutsättningar att ta del av tillgängliga forskningsmedel. Det är därför positivt att Vetenskapsrådet särskilt bör bevaka att så blir fallet när det gäller forskningsmedel för internationell rekrytering av forskare som bedriver forskning av högsta kvalitet och för finansiering av anställningar och forskningsmedel för framstående yngre forskare.

Utskottets ställningstagande

Jämställdhet inom forskningsfinansieringen

En forskares möjligheter till forskningsfinansiering och i förlängningen möjlighet till befordran och karriär ska avgöras av individens kompetens och inte av dess kön. Detta är självklart för utbildningsutskottet. Det krävs emellertid enligt utbildningsutskottet en fortsatt medvetenhet och ett fortsatt aktivt arbete för att uppnå full jämställdhet bland våra forskningsfinansiärer och inom våra universitet och högskolor. Utbildningsutskottet anser i likhet med arbetsmarknadsutskottet att det är av största vikt för jämställdheten att män och kvinnor har lika möjligheter och förutsättningar att ta del av tillgängliga forskningsmedel.

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att förbättra jämställdheten inom högskolevärlden som också kan anses ha bäring på jämställdheten inom forskningsfinansieringen. Högskoleverket har t.ex. fått ett uppdrag inom jämställdhetsområdet som avser jämställdhet i högskolan och består i sin tur av två deluppdrag (U2010/5703/UH). Det första deluppdraget är en uppföljning av hur jämställdheten vid universitet och högskolor har utvecklats till följd av lärosätenas ökade frihet och självbestämmande i fråga om läraranställningar fr.o.m. den 1 januari 2011. Det andra deluppdraget rör delegationen för jämställdhet i högskolan, som nu har upphört. Delegationen hade i uppdrag att främja jämställdheten i högskolan, bl.a. genom att fördela medel (60 miljoner kronor) till insatser för jämställdhet under perioden 2009–2010. Delegationen har fördelat medel till sammanlagt 37 projekt. Högskoleverket har fått i uppdrag att följa upp projekten så att den kunskap om jämställdhet som de genererat kan användas och spridas. Uppdraget ska redovisas i två separata rapporter senast den 1 april 2014. Uppdraget har övertagits av den nya myndigheten Universitets- och högskolerådet.

Högskoleverket har vidare haft i uppdrag (U2011/6115/JÄM) att göra en förstudie i fråga om anslagen för forskning och forskarutbildning ur ett jämställdhetsperspektiv. Syftet är att kartlägga tillgängligt underlag samt vilket underlag som saknas för att följa upp lärosätenas anslag för forskning och forskarutbildning ur ett jämställdhetsperspektiv. I uppdraget ingår även att kartlägga och analysera vilka aspekter som i övrigt behöver beaktas för att följa upp anslaget ur ett jämställdhetsperspektiv. Uppdraget bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Regeringen beslutade vidare i mars 2012 om nya rekryteringsmål för professorer. Universitet och högskolor har getts ett mål att öka andelen nyrekryterade professorer som ska vara kvinnor under perioden 2012–2015.

När det gäller forskningsrådets och Verket för innovationssystem arbete med att främja jämställdhet inom sina verksamhetsområden vill utskottet anföra följande. I forskningsrådets instruktioner stadgas om främjande av jämställdhet. Exempelvis ska Vetenskapsrådet enligt sin instruktion (förordningen [2009:975] med instruktion för Vetenskapsrådet) främja jämställdhet inom sitt verksamhetsområde. Vidare har Vetenskapsrådet initierat vissa åtgärder för att motverka bristerna i jämställdhet. Vetenskapsrådet deltog bl.a. i en samverkansgrupp inom jämställdhetsområdet tillsammans med företrädare för Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande och Verket för innovationssystem under 2011. Vidare har rådet genomfört föreläsningar om genusaspekter i utbildningen för dem som granskar och bedömer ansökningarna och ett projekt med jämställdhetsobservatörer av beredningsarbetet (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 178). Det finns även skrivningar i regleringsbrevet för Vetenskapsrådet om att följa upp hur deras beslut ser ut utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Till detta ska läggas att Verket för innovationssystem som ovan framgått tillförs medel för forskning som bedöms bidra till utveckling av och framsteg för praktiskt jämställdhetsarbete inom bl.a. universitet och högskolor (se avsnittet om riktade forskningssatsningar för näringsliv och samhälle).

I budgetpropositionen för 2013 anför regeringen att ytterligare analyser och åtgärder är motiverade för att säkra en könsneutral forskningsfinansiering (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 184). Utskottet delar denna uppfattning men vill inte föregripa pågående beredningsarbete av Högskoleverkets förstudie eller andra åtgärder från regeringen för att säkra en könsneutral forskningsfinansiering. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub3 (V) yrkandena 4 och 5, 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 7, 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 15 och 16 och 2012/13:Ub510 (MP) yrkande 4.

Tvärvetenskaplighet inom forskningsfinansieringen

När det gäller motionsyrkandet om att forskningsråden ska få ett tydligare uppdrag att främja och följa upp tvärvetenskaplighet anser utskottet att den nuvarande resursfördelningsmodell och de instruktioner och regleringsbrev m.m. som styr forskningsrådets verksamhet beaktar tvärvetenskaplighet i tillräckligt hög grad vid tilldelningen av forskningsmedel. Exempelvis framgår av 2 § förordningen (2007:1431) med instruktion för Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap att rådet särskilt ska främja och ta initiativ till mång- och tvärvetenskaplig forskning. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 8.

Styrning av forskningsråden

När det gäller frågan om styrningen av forskningsråden och närmast om detaljregleringen av forskningsrådets verksamhet är för stor och att därmed en politisk påverkan sker genom den föreliggande propositionen vill utskottet anföra följande. Utskottet har tidigare understrukt värdet av att forskningsfinansieringen såväl formellt som reellt står fri från politisk påverkan och framhållit att de forskningsfinansierande myndigheterna självständigt beslutar om närmare fördelning av resurser inom ramen för de medel som statsmakterna tilldelar dem (bet. 2008/09:UbU4 s. 39). Utskottet vidhåller denna uppfattning. Utskottet anser likväl att statsmakterna måste kunna göra vissa övergripande prioriteringar av angelägna forskningsområden till stöd för samhälle och näringsliv. Utskottet anser vidare att den aktuella propositionen inte är ett uttryck för att forskningsanslagen riktas mot specifika forskningsinsatser eller att uppdragen till forskningsråden i övrigt är för detaljreglerade. Detta är således i linje med utskottets tidigare uttalade ståndpunkt att forskningspolitisk styrning enbart bör ske på övergripande nivå (bet. 2009/10:UbU17 s. 9). Med det anförda avstyrks motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 31.

Utvärdering av stödet till utvecklingsforskningen

Enligt propositionen bör det vid Vetenskapsrådet finnas en kommitté för utvecklingsforskning. Utskottet välkomnar i likhet med Vänsterpartiet kommitténs inrättande. Motionärerna vill dock att regeringen även ska återkomma med ett förslag på hur fortlöpande utvärdering av stödet till utvecklingsforskningen skulle kunna organiseras i och med beslutet att lägga ned den tidigare myndigheten Sadev. Regeringen inrättade den 31 januari 2013 en ny utvärderingsfunktion inom

biståndet som innebär att en kommitté i form av en expertgrupp ersätter Sadev. Motionsönskemålet får därmed enligt utskottet anses tillgodosett. Med det anförda avstyrks motion 2012/13:Ub3 (V) yrkande 19.

Forskningskommunikation

Av Vetenskapsrådets instruktion (förrordningen [2009:975] med instruktion för Vetenskapsrådet) framgår att rådet ska ansvara för kommunikation om forskning och forskningsresultat inom sina områden. Även övriga forskningsråd ska informera om forskning och forskningsresultat. Konkret arbetar exempelvis Vetenskapsrådet med att skapa gemensamma mötesplatser för forskare och det övriga samhället, utveckla populärvetenskapliga metoder, lyfta fram frågor inom forskning till debatt samt aktivt verka för internationellt samarbete. Samverkan sker i första hand med universitet och högskolor samt andra forskningsfinansiärer men även med andra aktörer.

Utskottet anser i likhet med motionären att forskningskommunikation är viktig men ser inget behov av att ändra den rådande ansvarsfördelningen eller i övrigt vidta några åtgärder. Med det anförda avstyrks motion 2012/13:Ub349 (KD).

Forskningsstiftelsernas styrelser

Riksdagen biföll våren 2010 ett förslag om hur styrelseledamöter i vissa stiftelser som finansierar forskning och som har bildats med medel från de tidigare löntagarfonderna ska utses och entledigas. Förslaget innebär att regeringen inte längre ska utse och entlediga samtliga styrelseledamöter i ett antal stiftelser, bl.a. Stiftelsen för Strategisk Forskning. För att tillgodose statens behov av insyn och kontroll i stiftelsernas verksamhet bedömde regeringen att det är tillräckligt att regeringen utser två styrelseledamöter i flertalet berörda styrelser. Avsikten med att minska antalet ledamöter som utses av regeringen var att minimera den politiska styrningen av fördelningen av forskningsmedel på detaljnivå. Syftet med förslaget var också att öka forskarsamhällets inflytande i stiftelserna. Utskottet delade regeringens bedömning och ställde sig bakom förslaget (prop. 2009/10:136, bet. 2009/10:UbU17, rskr. 2009/10:254). Utskottet har i dag inte ändrat uppfattning och vill sålunda inte se någon ändring av den gällande ordningen. Med det anförda avstyrks motion 2012/13:Ub424 (M).

Doktoranders villkor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om doktoranders studiesociala villkor och rekrytering till forskarutbildningen.

Jämför reservationerna 67 (S), 68 (MP), 69 (V) och 70 (S, MP, V).

Propositionen

Regeringen anser att det är angeläget att stärka forskarutbildningens konkurrenskraft genom att förbättra de studiesociala villkoren för de doktorander som är finansierade med utbildningsbidrag eller med stipendier och som därmed omfattas av ett sämre studiesocialt skyddsnät än det som doktorander med anställning omfattas av.

Regeringen gör bedömningen att merkostnader för ett genomförande av åtgärder för att förbättra villkoren bör tas inom ramen för anslagen för forskning och forskarutbildning vid respektive universitet och högskola eller av de medel för forskning och forskarutbildning som lärosätet tilldelas av externa finansiärer.

Genom de resurstillskott som tillförts universitet och högskolor 2009–2012 och som beskrevs i forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) och den anslagsökning 2014–2016 för anslagen för forskning och forskarutbildning till universitet och högskolor (exklusive riktade satsningar till vissa lärosäten) som presenteras i tabell 2 i avsnittet om politikens inriktning skapas ekonomiska förutsättningar att

ytterligare utveckla kvaliteten i utbildningen genom en systematisk förstärkning av doktorandernas studiesociala villkor. Förändringarna beräknas därför inte få några konsekvenser för statsbudgeten.

Målsättningen är att de förändringar som regeringen avser att genomföra för att förbättra de studiesociala villkoren för doktorander med utbildningsbidrag eller med stipendier, och som redovisas nedan, bör tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2014.

Doktorander med utbildningsbidrag bör anställas tidigare

Eftersom utbildningsbidraget inte ger samma studiesociala trygghet som en anställning, anser regeringen att tiden med utbildningsbidrag som finansieringsform bör minska och att doktoranderna bör anställas senast när det enligt den individuella studieplanen återstår en utbildningstid som motsvarar tre års utbildning på heltid till doktorsexamen eller konstnärlig doktorsexamen (i dag gäller att det ska återstå en utbildningstid som motsvarar två års utbildning på heltid).

Regeringen gör bedömningen att en långsiktig ambition bör vara att utbildningsbidraget avskaffas helt till förmån för anställning som doktorand. Regeringen anser dock att i ett första steg bör tiden för utbildningsbidrag förkortas.

Rätt att få förlängd tid med utbildningsbidrag om det finns särskilda skäl

För att förbättra möjligheten för doktorander att återvända till utbildningen efter frånvaro anser regeringen att det bör införas en rättighet för doktorander med utbildningsbidrag att få förlängd tid med utbildningsbidrag i de fall det finns särskilda skäl för sådan förlängning. Detta skulle förstärka doktorandens möjlighet att återuppta och att slutföra utbildningen efter en tids frånvaro.

Försäkring för doktorander med stipendier

Stipendier för doktorander kan endast finansieras med medel från externa finansiärer. Doktorander med stipendier omfattas i många fall inte av några sociala trygghetssystem, och villkoren för doktorander med stipendier varierar beroende på de olika villkor som stipendiegivaren erbjuder. För att förbättra den studiesociala tryggheten för alla stipendiefinansierade doktorander som är antagna vid ett svenskt statligt universitet eller en statlig högskola anser regeringen att universitet och högskolor bör teckna en försäkring hos Kammarkollegiet för de fall doktorandens stipendier bortfaller på grund av frånvaro från studierna vid sjukdom eller föräldraledighet. En sådan försäkring bör gälla i de fall doktoranden inte omfattas av motsvarande försäkringsskydd från annat håll.

Regeringen överväger att se över möjligheten även för enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examina på forskarnivå att teckna en försäkring liknande den som nämns ovan.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 19 föreslås att utbildningsbidraget ska avskaffas och att alla doktorander ska ges anställning från första dagen. I samma motion yrkande 20 föreslår Socialdemokraterna att regeringen, tillsammans med lärosäten och externa finansiärer, ska utarbeta en överenskommelse om hur stipendiefinansiering av forskarutbildning på heltid i framtiden ska kanaliseras genom lärosätena och bekosta lön och sociala avgifter. Som en övergångslösning bör universitet och högskolor teckna en försäkring hos Kammarkollegiet för de fall doktoranders stipendier bortfaller på grund av frånvaro från studier vid sjukdom eller föräldraledighet.

I partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 11 anförs att det är viktigt att stärka möjligheterna och förbättra villkoren för doktoranderna. Om Sverige ska förbli en stark forskningsnation har goda villkor för att rekrytera de bäst lämpade till forskningsutbildningen en central och helt avgörande roll. I samma motion yrkande 12 anförs att snedrekrytering till forskarutbildningen bör minska. I samma motion yrkande 28 framförs vikten av att främja fler kommundoktorander. Miljöpartiet vill stimulera fler av Sveriges kommuner att erbjuda forskarstudenter att bli s.k. kommundoktorander eller erbjuda kommunanställda med akademisk

examen att forska på deltid. En sådan utveckling pågår inom skolan men bör spridas till andra sektorer som t.ex. vård och omsorg.

I kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 14 anförs att högskoleförordningen (1993:100) bör ändras så att samtliga som antas till forskarutbildning också anställs som doktorander. För Vänsterpartiet är det självklart att den som utför arbete ska vara anställd och ha lön och övriga arbetsvillkor reglerade i kollektivavtal.

Utskottets ställningstagande

Rekrytering av begåvade studenter och doktorander till universitet och högskolor är en förutsättning för Sveriges ställning som framgångsrik kunskapsnation. Genom utbildning på forskarnivå ska återväxt och tillväxt vid våra universitet och högskolor garanteras och det övriga samhällets behov av forskarutbildade tillgodoses. Att doktoranderna erbjuds goda förutsättningar för att genomföra utbildningen är därför betydelsefullt, anser utskottet.

Utskottet menar att trygga och tydliga villkor är väsentliga såväl för forskarutbildningens attraktivitet som för doktorandernas möjlighet att ägna sig koncentrerat åt utbildningen, och därmed för hög kvalitet i utbildningen och forskningen. Otrygga villkor riskerar att leda till svårigheter att rekrytera de bäst lämpade doktoranderna när dessa står i valet mellan att inleda en forskarkarriär och att söka sig till ett arbete utanför forskningen som erbjuder tryggare villkor eller att de väljer att avbryta utbildningen i förtid.

Utskottet anser, i likhet med regeringen, att det är angeläget att stärka forskarutbildningens konkurrenskraft genom att förbättra de studiesociala villkoren för de doktorander som är finansierade med utbildningsbidrag eller med stipendier och som därmed omfattas av ett sämre studiesocialt skyddsnät än det som doktorander med anställning omfattas av. Utskottet välkomnar därför regeringens avsikt att förkorta tiden med utbildningsbidrag som finansieringsform så att doktoranderna anställs när det enligt den individuella studieplanen återstår en utbildningstid som motsvarar tre års utbildning på heltid till doktorsexamen eller konstnärlig doktorsexamen. En sådan förändring skulle innebära att doktorander med utbildningsbidrag under en längre tid kommer att omfattas av samma sociala förmåner som övriga anställda vid statliga universitet och högskolor.

Utskottet menar att en långsiktig ambition bör vara att utbildningsbidraget avskaffas helt till förmån för anställning som doktorand. Utskottet anser dock, i likhet med regeringen, att i ett första steg bör tiden för utbildningsbidrag förkortas. Utskottet vill i sammanhanget påminna om att universitet och högskolor redan i dag kan välja att inte alls använda utbildningsbidrag utan anställa doktorander redan från början av forskarutbildningen. Flera lärosäten har också fattat sådana beslut men genomför ofta förändringen successivt.

En övergång från utbildningsbidrag till anställning får ekonomiska konsekvenser. Utskottet delar regeringens bedömning att merkostnader för ett genomförande av åtgärder för att förbättra de studiesociala villkoren för doktorander bör tas inom ramen för anslagen för forskning och forskarutbildning vid respektive universitet och högskola, mot bakgrund av beslutade och aviserade resurstillskott, eller av de medel för forskning och forskarutbildning som lärosätet tilldelas av externa finansiärer.

Utskottet anser att det är viktigt att även doktorander med stipendier har goda studiesociala villkor och välkomnar därför regeringens avsikt att låta universitet och högskolor teckna en försäkring hos Kammarkollegiet för de fall doktorandens stipendier bortfaller på grund av frånvaro från studierna vid sjukdom eller föräldraledighet.

Utskottet vill framhålla regeringens målsättning att fr.o.m. den 1 januari 2014 tillämpa de förändringar som redovisas i propositionen i syfte att förbättra de studiesociala villkoren för doktorander med utbildningsbidrag eller med stipendier.

Utskottet vill understryka vikten av att personal inom kommuner och landsting ges möjlighet att delta i forskarutbildning och betona kommunernas och landstingens centrala roll och ansvar när det gäller

utvecklingen av professionerna inom deras verksamhetsområden. Ett sätt att öka deltagandet i forskarutbildning hos redan yrkesverksamma personer är att som anställd i kommunen kunna bedriva utbildning på forskarnivå, s.k. kommundoktorand. Utskottet vill i sammanhanget även lyfta fram forskarskolor som bl.a. kan innefattas inom ramen för de satsningar som presenteras i propositionen.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 19 och 20, 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 11, 12 och 28 samt 2012/13:Ub3 (V) yrkande 14.

Europeiskt forskningssamarbete och internationella frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om internationalisering och EU:s forskningsprogram, EU:s ramprogram för forskning och innovation samt högskolans internationalisering.

Jämför reservationerna 71 (S), 72 (S, MP, V) och 73 (MP).

Propositionen

Svenskt deltagande i partnerskapsprogram

Anslagsökningen 2014–2016 för förstärkning av statliga forskningsfinansiärers medverkan i europeiska partnerskapsprogram presenteras i tabell 2 (EU, medfinansiering) i avsnittet om politikens inriktning.

En nationell EU-samordningsfunktion

Det krävs ett utvecklat policyarbete för det svenska deltagandet inom EU:s ramprogram för forskning, utveckling och demonstration 2014–2020, Horisont 2020, och i partnerskapsprogram. En särskild samordningsfunktion bör därför finnas vid Verket för innovationssystem – finansierad inom dess nuvarande förvaltningsanslag – som i samverkan med övriga forskningsfinansiärer ska underlätta prioritering av deltagandet i partnerskapsprogrammen, samordna och förstärka det strategiska och proaktiva arbetet inom det europeiska forskningssamarbetet samt verka för synergier mellan EU-satsningar och nationella satsningar inom forskning och innovation. Samordningsfunktionen bör även följa och analysera utvecklingen av det europeiska forskningsområdet.

Översyn av den nationella organisationen för EU:s forskningssamarbete

Efter avisering i propositionen Forskning för ett bättre liv (prop. 2004/05:80, bet. 2004/05:UbU15, rskr. 2004/05:289) avvecklades rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete. I stället inrättades ett sekretariat vid Verket för innovationssystem som hanterar dessa frågor. Under den tidsperiod som förflutit har EU-samarbetet fått en ökad betydelse för svensk forskning och innovation i såväl monetära som kvalitativa termer. Forskningssamarbetet inom EU står samtidigt för förändringar, inte minst i form av ett nytt och förändrat ramprogram för perioden 2014–2020, men även i form av ett utvecklat europeiskt forskningsområde. Regeringens bedömning är att den nationella organisationen bör vara väl anpassad till de förändringar som skett och kommer att ske. Inte minst är det viktigt att organisationen kan verka för ett fortsatt högt och kvalitativt deltagande i ramprogrammen. Den samordningsfunktion som nämns ovan är ett exempel på en anpassning som det finns behov av, men även andra förändringar kan vara motiverade. Det är även viktigt att effektivt utnyttja de finansieringsmöjligheter av forskning och innovation som finns inom ramen för EU:s sammanhållningspolitik. I syftet att den nationella organisationen för EU:s forskningssamarbete ska fungera på bästa möjliga sätt bedömer därför regeringen att organisationen bör bli föremål för en översyn.

Internationella termonukleära experimentreaktorn (International Thermonuclear Experimental Reactor, ITER)

Den internationella termonukleära experimentreaktorn (International Thermonuclear Experimental Reactor, ITER) är ett stort internationellt forskningsprojekt som syftar till att visa att kärnfusion kan utnyttjas som energikälla. EU står som värd för projektet. Övriga deltagare är Kina, Indien, Japan, Korea, Ryssland och USA.

Kostnaden för ITER-projektet har överskridit de ursprungliga beräkningarna, vilket innebär ett underskott på 1,3 miljarder euro för 2012 och 2013 för den del som faller under EU:s ansvar. Regeringen har verkat för att en så stor andel som möjligt av dessa kostnadsökningar skulle finansieras genom en omfördelning inom EU-budgeten. Utfallet av förhandlingarna mellan Europeiska unionens råd och Europaparlamentet när det gäller 2012 års budget resulterade dock i en delvis annan lösning där även EU-budgetens s.k. marginaler används. Det kommer att leda till ökade utgifter på EU-budgeten och därmed till en ökad avgift till Europeiska unionen för Sverige under 2013 med 230 miljoner kronor som riksdagen beslutat om vid behandlingen av budgetpropositionen för 2013.

Internationella samarbeten

Forskningsfinansiärerna Vetenskapsrådet, Rymdstyrelsen, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Verket för innovationssystem samt Statens energimyndighet bör i ökad utsträckning delta i och samverka i genomförandet av de forskningssamarbeten som blir en följd av samarbeten med de länder där Sverige har slutit bilaterala avtal eller överenskommelser.

En strategi för internationellt samarbete inom forskning och forskningsbaserad innovation har beslutats av regeringen (U2012/4853/F). Syftet med den internationella strategin är att bidra till att förverkliga de forskningspolitiska målen genom att ge långsiktig vägledning för såväl politiska som operativa beslut. Strategin konkretiseras främst genom understrategier för samarbete med specifika länder eller regioner. Understrategierna bör tas fram i samarbete med berörda myndigheter. En viktig utgångspunkt för valet av understrategier är de bilaterala avtal om forsknings- och innovationssamarbete som Sverige har ingått med enskilda länder. Regeringen kommer att i dialog med de forskningsfinansierande myndigheterna följa upp det fortsatta arbetet med strategins genomförande.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 23 anförs att forskningsinstituten tillsammans med Verket för innovationssystem bör tilldelas en tydligare roll som koordinator för svensk medverkan i EU-forskning inom ramprogrammen.

I partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 9 anförs att fler grundutbildningar och forskarutbildningar i Sverige bör ges på engelska för att stärka såväl studenternas som lärosätenas ställning på en internationell marknad. Studenter bör uppmuntras att läsa delar av sin utbildning utomlands såväl på grundnivå som på forskarnivå. I samma motion yrkande 10 anförs att svenska lärosäten måste kunna etablera sig utanför Sverige och utländska lärosäten måste kunna etablera sig i Sverige. Svensk utbildning och forskning måste ta steget fullt ut och bli en naturlig del av den alltmer globaliserade akademiska världen. I samma motion yrkande 32 anförs att regeringen i förhandlingarna om EU:s ramprogram för forskning bör verka för att en större andel av budgeten riktas till innovation i små och medelstora företag samt för att behovet av genusperspektiv i forskningen lyfts fram. Vidare anförs att ett deltagande i EU:s ramprogram måste vara en integrerad del i nationella satsningar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att EU:s betydelse för finansieringen av svensk forskning och utveckling har ökat markant. Sverige har under de senaste ramprogrammen fått del av ca 4 procent av de medel som fördelas. Ramprogrammets betydelse för svensk forskning och utveckling förväntas öka ytterligare inom det kommande ramprogrammet Horisont 2020, som avser perioden 2014–2020.

Utskottet vill betona att EU-samarbetet även har positiva effekter i form av tillgång till nätverk, ny kunskap och nya samarbeten, inte minst i form av infrastruktur som t.ex. den internationella termonukleära experimentreaktorn (International Thermonuclear Experimental Reactor, ITER).

Forskningssamarbetet inom EU står nu inför förändringar, inte minst i form av ett nytt och förändrat ramprogram för perioden 2014–2020, men även i form av ett utvecklat europeiskt forskningsområde. Utskottet delar regeringens bedömning att den nationella organisationen bör vara väl anpassad till de förändringar som skett och kommer att ske. Inte minst är det viktigt att organisationen kan verka för ett fortsatt högt och kvalitativt svenskt deltagande inom ramprogrammet och i partnerskapsprogram. Utskottet välkomnar därför att regeringen avser inrätta en särskild samordningsfunktion vid Verket för innovationssystem där verket i samverkan med övriga forskningsfinansiärer ska underlätta prioritering av deltagandet i partnerskapsprogrammen, samordna och förstärka det strategiska och proaktiva arbetet inom det europeiska forsknings-samarbetet samt verka för synergier mellan EU-satsningar och nationella satsningar inom forskning och innovation. Utskottet välkomnar av samma skäl även att den nationella organisationen för EU:s forskningssamarbete ses över.

Utskottet har kontinuerligt följt frågan om det kommande ramprogrammet för perioden 2014–2020. I februari 2009 presenterade kommissionen en grönbok med underlag för en diskussion om EU:s kommande finansieringsprogram för forskning och innovation. Utskottet behandlade grönboken i ett utlåtande (bet. 2010/11:UbU15). I november 2011 presenterade kommissionen sitt förslag till det kommande ramprogrammet. Programmet har fått namnet Horisont 2020. Förslaget subsidiaritetsprövades av utskottet. Förhandlingarna om det kommande ramprogrammet initierades i början av 2012 och förväntas avslutas under 2013. Regeringen har överlagt med utskottet och samrått med riksdagens EU-nämnd där samtliga riksdagspartier finns representerade. Utskottet kommer att fortsatt noga följa utvecklingen i denna fråga.

Utskottet ser positivt på att en strategi för internationellt samarbete inom forskning och forskningsbaserad innovation har beslutats av regeringen i syfte att bidra till att förverkliga de forskningspolitiska målen genom att ge långsiktig vägledning för såväl politiska som operativa beslut.

Utskottet vill understryka vikten av att universitet och högskolor bedriver ett aktivt internationaliseringsarbete och att studenter använder de möjligheter till internationellt utbyte som erbjuds. Utskottet konstaterar vidare att det i dag inte finns något krav på medborgarskap för anställning som rektor eller uppdrag som styrelseledamot vid svenska statliga universitet och högskolor (prop. 2009/10:80, bet. 2009/10:KU19, rskr. 2009/10:304).

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 23 samt 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 9, 10 och 32.

Skrivelse 2011/12:161 Riksrevisionens rapport Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett?

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2011/12:161 till handlingarna.

Skrivelsen

Riksrevisionen överlämnade granskningsrapporten Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett? (RiR 2012:2) till riksdagen den 6 mars 2012. Riksdagen överlämnade därefter granskningsrapporten till regeringen. Med anledning av granskningsrapporten överlämnade regeringen skrivelse 2011/12:161 Riksrevisionens rapport Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett? till riksdagen den 7 juni 2012.

Bakgrund

Riksrevisionen genomför effektivitetsrevision främst inom ramen för s.k. granskningsstrategier som omfattar områden eller teman där Riksrevisionen identifierat väsentliga frågeställningar. Slutsatserna av granskningen inom respektive strategi redovisas i normalfallet i en slutrapport.

I fokus för den aktuella granskningsstrategin Hållbar utveckling – klimat står frågan om de statliga insatserna leder till önskade effekter i form av minskade utsläpp och om kostnaderna är rimliga.

Inom ramen för strategin har Riksrevisionen granskat den svenska klimatforskningen under perioden 1994–2010. Granskningen redovisas i den aktuella rapporten. Syftet med granskningen är att undersöka i vilken utsträckning klimatforskningen stöder de klimatpolitiska målen. Riksrevisionen har granskat klimatforskningens omfattning och inriktning, vilka resultat forskningen hittills har gett och kommersialisering av forskningen.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser i granskningsrapporten Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett? (RiR 2012:2). Vidare redovisar regeringen vilka åtgärder som kommer att vidtas med anledning av rapporten.

Regeringen avser att i kommande budgetpropositioner ge en samlad redovisning av klimatforskningens omfattning och resultat i anslutning till redovisningen av det övriga klimatarbetet. Regeringen avser även att ge Energimyndigheten och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande i uppdrag att i samråd med andra berörda myndigheter komplettera dessa två myndigheters forskningsstrategier så att de även omfattar klimatforskning. Strategierna bör också integreras med myndigheternas arbete och strategier för kommersialisering. I uppdraget bör det också ingå att föreslå en definition och avgränsning av den svenska klimatforskningen. I uppdraget till Energimyndigheten och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande ska det vidare ingå att redovisa hur resultaten av den forskning som de finansierat har bidragit till att klimatmålen uppnås. Myndigheterna ska också föreslå hur en löpande redovisning kan ske, t.ex. med hjälp av resultatindikatorer. Resultaten av redovisningen ska rapporteras till riksdagen. I uppdraget till Energimyndigheten och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande ska det också ingå att komma med förslag till handlingsplaner för hur klimatforskningens resultat ska kunna samverka med andra styrmedel. Regeringen anför i skrivelsen att det är ett ansvar för forskningsfinansiärerna att samordna forskningen inom ramen för det samordningsansvar som myndigheterna har i sina instruktioner. Forskningsfinansiärerna ska dock enligt skrivelsen genom sina regleringsbrev få tydligare krav på att redovisa hur samordningen av klimatforskningen har skett.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har med intresse tagit del av regeringens skrivelse 2011/12:161 med anledning av Riksrevisionens rapport om svensk klimatforskning inom granskningsstrategin Hållbar utveckling – klimat. Utskottet välkomnar att ett angeläget område som svensk klimatforskning följs upp och utvärderas ur olika aspekter. Utskottet noterar att regeringen kommer att vidta åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser inom ramen för granskningsrapporten och välkomnar särskilt redovisningen av hur forskningens resultat bidragit till att klimatmålen nås. Utskottet instämmer i att det är ett ansvar för forskningsfinansiärerna att samordna forskningen inom ramen för det samordningsansvar som myndigheterna har i sina instruktioner. Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1.
Konstnärlig forskning, punkt 1 (SD)

av Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 6 och 8 samt

avslår proposition 2012/13:30.

Ställningstagande

Regeringen föreslår i den aktuella propositionen att 1 kap. 2 § högskolelagen (1992:1434) ändras enligt följande: "Vad som i fortsättningen sägs om forskning avser även konstnärlig forskning, om inte något annat anges särskilt."

Sverigedemokraterna motsätter sig inte av princip konstnärlig forskning, men att ändra högskolelagen innan begreppet "konstnärlig forskning" är ordentligt definierat anser vi vara oseriöst. Regeringen betonar själv i propositionen den konstnärliga forskningens särart gentemot övrig forskning.

På Vetenskapsrådets webbplats definieras begreppet konstnärlig forskning enligt följande: "Konstnärlig forskning tar sin utgångspunkt i den konstnärliga processen och verksamheten. Forskningen, som kan beröra alla konstarter, är praktikbaserad och inkluderar en intellektuell reflektion för att utveckla ny kunskap. Resultatet från konstnärlig forskning redovisas vanligen i både gestaltande och skriftlig form." Detta är varken en definition eller en målsättning och vi finner den otillräcklig och direkt ovetenskaplig.

Inom naturvetenskaperna innebär forskning att utöka våra kunskaper om den verklighet vi lever i och som omger oss för att eventuellt kunna utnyttja denna verklighet till mänsklighetens fromma. Inom samhällsvetenskapliga ämnen utforskar vi hur samhället är uppbyggt, hur det fungerar och påverkar oss människor. Inom psykologi, medicin och beteendevetenskap forskar vi om människor för att lära mer om oss själva. Men vad exakt innebär konstnärlig forskning? Vad är det för kunskaper man vill avtäckas och vilken är målsättningen? Innan dessa frågor besvarats anser vi det vara oseriöst att ändra högskolelagen på denna punkt.

Inom övriga forskningsdiscipliner mäts kvaliteten genom antalet publiceringar och citeringar. Detta kunde även vara en mätbar variabel för konstnärlig forskning.

Mot bakgrund av det ovan anförda bör riksdagen avslå regeringens förslag och vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

2.

Politikens inriktning, punkt 2 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 1–3 och

avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Sverige ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. Det är helt avgörande för landets utveckling. Genom att investera i utbildning, forskning och innovation rustar vi Sverige för morgondagens utmaningar. Utbildning, forskning och innovation hjälper oss att bygga det hållbara samhället, ekologiskt, socialt och ekonomiskt. Det är samtidigt en politik som stärker svenskt näringsliv och som leder till fler företag och nya gröna jobb. Vår välfärd bygger på att akademien, näringslivet och den offentliga sektorn i samverkan förmår omvandla ny kunskap och nya idéer till innovationer som är till gagn för hela samhället. En satsning på utbildning, forskning och innovation är en mycket god välfärdsolitik. Utbildning, forskning och innovation ska också stå i bildningens tjänst och vara ett värn för den fria och skapande tanken. En forskning i bildningens och upplysningens tjänst är värdefull i sig själv därför att den är ett urstarkt källflöde till hela samhällets förmåga till självreflexion, prövning och omprövning.

Det är av största betydelse vilken inriktning utbildnings-, forsknings- och innovationspolitiken har. Socialdemokraterna står för en politik som vill ge människor och samhälle utvecklingsmöjligheter för framtiden genom att ha en bred ansats som knyter an till verkligheten i alla delar av samhället. För oss har det alltid varit en självklarhet att forskningen angår hela samhället, inte bara dem som är närmast verksamma i den. Detta perspektiv har stärkt förutsättningarna för forskarna och legitimiteten i deras arbete och resultat.

Sveriges framskjutna plats i världsekonomin vilar på våra gemensamma investeringar i kunskap, forskning och utveckling. Vår konkurrenskraft kan inte tas för given, utan måste ständigt tryggas. Därför behövs en ny politik för hållbar ekonomisk tillväxt och för att utveckla svensk konkurrenskraft. Genom en nära samverkan mellan staten, näringslivet och forskningen kan vi utveckla den kunskapsbaserade delen av ekonomin där Sverige har konkurrensfördelar. Vi är övertygade om att Sverige inte ska möta den allt hårdare internationella konkurrensen med lägre löner eller försämrade arbetsvillkor. För att stå starka i framtiden måste vi ha strategier för att Sverige ska konkurrera med hög kompetens och goda arbetsvillkor.

Nyfikenhet, sökande, utveckling och förändring är några av forskningens viktiga drivkrafter. Den nyfikenhetsdrivna grundforskningen och den nyttofokuserade tillämpade forskningen, med dess forskares enträgna arbete, flyttar hela tiden fram de vetenskapliga positionerna och ger kunskap för förändring. Sverige ska konkurrera med kunskap och kompetens – inte med låga löner. Vi lever i ett kunskapssamhälle, och vi hävdar oss i den globala konkurrensen just genom att skapa, utveckla och använda ny teknik, nya metoder och nya lösningar. Det kräver fortsatt stora insatser av både staten och näringslivet. Internationella samarbeten är en förutsättning för att ett litet land som Sverige ska klara att hävda sig i den internationella konkurrensen.

Resurserna för forskning och forskarutbildning har under de senaste tio åren ökat väsentligt. Det är en bra utveckling, och Socialdemokraterna vill se fortsatt stora satsningar på forskningen. Men statistiken visar att Sverige trots detta inte har förbättrat sin internationella position som forskningsnation. Frågan om hur vi ska få ut mer samhällelig nytta för investerade medel borde stå i fokus för en svensk diskussion om forskningspolitik. Socialdemokraterna menar att det går. Det behövs en öppen och förutsättningslös utredning av den svenska forskningspolitiken. Det krävs inte bara mer medel, det krävs också strukturreformer för att få ut mer av svensk forskning.

Forskning är en långsiktig verksamhet. Det tar lång tid att bygga upp framstående forskningsmiljöer, och forskningsprojekt har i stort sett alltid en längre tidshorisont än fyra år. Trots det styrs forskningspolitiken om varje mandatperiod genom de fyraåriga forskningspropositionerna. Socialdemokraterna menar att det krävs mer av långsiktighet och därmed samverkan över de partipolitiska gränserna om forskningen ska ges de långsiktiga och stabila förutsättningar som den behöver för att kunna leverera goda resultat. Forskning och innovation skulle gynnas av att politiken i vissa grundlinjer stakades ut för ett längre tidsperspektiv. Det förutsätter naturligtvis att vi når en reell politisk samsyn kring vissa kärnvärden i svensk forsknings- och innovationspolitik. Det borde vara möjligt.

Utbildning, forskning och innovation ska stå i människornas tjänst för ett solidariskt, jämlikt och rättvist samhälle. Ett samhälle som håller samman och är öppet mot omvärlden.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

3.
Politikens inriktning, punkt 2 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 1 och

avslår motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Forskningen rustar oss för framtiden. I en värld i ständig förändring står vi hela tiden inför nya utmaningar som vi behöver forskningens metoder, analys och slutsatser till hjälp för att hantera. Vår tids största utmaningar måste ses ur ett globalt perspektiv, där den nationella arenans uppgift är att bidra med resurser för att lösa mänsklighetens problem i stort och smått. Forskningspolitiken handlar därför inte om en tävlan mellan länder, utan om hur vi tillsammans skapar förutsättningar för en mer vetenskapligt förankrad samhällsutveckling, både lokalt och globalt.

Ett nyfiket kunskapssamhälle är både mål och medel för Miljöpartiet. Vi räknar vetenskapen som en av grundpelarna för samhällsutvecklingen. Det är genom att ta grundläggande principer om mänskliga fri- och rättigheter och visionen om en socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar utveckling och förena dessa med kunskap och kunskapsutveckling som vi bygger ett bättre samhälle för framtiden.

En mer forskningsorienterad och kunskapsintensiv samhällsutveckling gäller demokratin och välfärden lika mycket som den gäller ekonomin och ekologin. Sverige behöver en forskningspolitik som ger tydliga förutsättningar för en infrastruktur som i sin tur möjliggör ett ständigt tillskott av ny kunskap i samhällets alla delar, inom industrin, i tjänstesektorn och i välfärden.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

4.

Fördelning av anslagen för forskning och forskarutbildning, punkt 3 (S, MP, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

Det har påståtts att statens resurser för forskning smetas ut över lärosätena, vilket skulle vara ett hinder för framgångsrik forskning i Sverige. En sammanställning från riksdagens utredningstjänst (RUT) visar att påståendet inte stämmer (RUT-PM, dnr 2012:1529). Sammanställningen visar lärosätenas intäkter för forskning och utveckling år 2009 som fördelats via statsbudgeten (exklusive forskarutbildning). Enligt sammanställningen går huvuddelen av forskningsanslagen till Lunds universitet, Uppsala universitet och Göteborgs universitet.

Regeringens politik har missgynnat mindre högskolor, bl.a. fördelningen av de strategiska forskningsmedlen. Det finns inte något som tyder på att mindre forskningsmiljöer skulle vara sämre än större. Tvärtom visar utvärderingar att det inte skiljer mellan mindre och större lärosäten i fråga om forskningens kvalitet.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för att högskolor, yngre universitet och mindre forskningssamhällen inte ska missgynnas systematiskt vid fördelning av forskningsanslag till lärosätena.

5.

Andelen av anslagen för forskning och forskarutbildning som fördelas efter kvalitet, punkt 4 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Regeringen erkänner bristerna i det nuvarande system för fördelning av resurser som den införde 2008. I propositionen väljer regeringen ändå att kraftigt utöka den andel som ska fördelas efter kvalitetsindikatorer, från 10 procent till 20 procent, vilket motsvarar ca 3 miljarder kronor. Det framgår dessutom av propositionen att de kommande ökningarna av basanslaget till lärosätena också ska fördelas efter den principen. Det skulle innebära att cirka en fjärdedel av de direkta forskningsanslagen till lärosätena kommer att fördelas efter kvalitetsindikatorer.

Miljöpartiet vill inte med rådande system utöka andelen konkurrensutsatta forskningsmedel till lärosätena. Att konkurrensutsätta en så stor andel av de fasta anslagen leder till att långsiktig planering försvåras, till färre tillsvidareanställningar på lärosätena och därmed till sämre förutsättningar för svensk forskning.

Regeringen bör inte öka andelen konkurrensutsatta forskningsmedel till universitet och högskolor.

6.

Samverkan som indikator för fördelning av forskningsresurser, punkt 5 (S, MP, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 4 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 10.

Ställningstagande

Ett antal utredningar har pekat på brister när det gäller incitament för, och den strategiska styrningen av, universitets och högskolors samverkan med det omgivande samhället samt arbetet med att forskningsbaserad kunskap kommer till nytta. Vi ser därför behov av att ytterligare stimulera och premiera lärosätenas samverkan med det omgivande samhället – samverkan med näringsliv, offentlig sektor och samhället i dess bredaste bemärkelse. Vi kan också se fördelar med att vissa högskolor särskilt profilerar sig mot en företags- och samhällsnära forskning. Därför föreslår vi att samverkan ska tillföras som en ny indikator jämte publiceringar, citeringar och externa medel. Det är svårt att värdera och mäta samverkan, men behovet av att positivt uppmärksamma denna roll hos högskolan måste här få överväga svårigheterna med att göra det möjligt. För att komma fram till en form för utvärdering med hög acceptans bör forskningsråden och Verket för innovationssystem inom ramen för sitt uppdrag om resursfördelning efter bedömning av kvalitet och prestation i samverkan med det omgivande samhället ta fram en fungerande indikator för samverkan och eventuellt också andra värderingsformer.

Det behövs tydligare incitament för att akademien ska stärkas i sin samverkan med omvärlden. I en ny modell för fördelning av resurser för forskning bör därför samverkan med tredje part ingå som ett kriterium. Detta bör göras då det behövs ett tydligare incitament i fördelningen av forskningsanslag till lärosätena för att stimulera samverkan med tredje part, t.ex. industrin, annan näringslivspart eller välfärdens aktörer. En återkommande kritik från lärosätena är att det saknas incitament för dem att använda intäkter som de har fått för sina utbildnings- och forskningsuppdrag som stöd för innovationsfrämjande åtgärder. Lärosätena fokuserar på de uppdrag som genererar intäkter, vårdar dessa, använder dem för att stärka sin verksamhetskvalitet och konkurrenskraft, så att de inte vid utvärderingar riskerar att förlora intäkterna genom indragna examensrätter eller omfördelning av forskningsmedel.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder när det gäller incitament för samverkan i fördelningen av forskningsanslag enligt vad som ovan anförts.

7.

Andra indikatorer för fördelning av forskningsresurser, punkt 6 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 3 och

avslår motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

Den sneda könsfördelningen inom akademien måste motverkas genom att fördelningen av resurser delvis utgår från andelen kvinnliga professorer. Detta överensstämmer med förslag i Resursutredningen (SOU 2007:81) från 2007. Det är viktigt att den nationella jämställdhetspolitiken också genomsyrar forskningsfinansieringen.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för att motverka en sned könsfördelning inom akademien enligt vad som ovan anförts.

8.

Andra indikatorer för fördelning av forskningsresurser, punkt 6 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 7 och

avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att de kvalitetsindikatorer som nu används inte är tillräckligt träffsäkra för att på ett tillfredsställande sätt mäta kvaliteten i högskolornas forskning. Att använda dessa bristfälliga indikatorer för att fördela om en allt större andel av forskningsresurserna är riskabelt. Bredden och mångfalden i forskningen kan på sikt drabbas negativt.

I Resursutredningen (SOU 2007:81) föreslogs att antalet kvinnliga professorer skulle påverka resursfördelningen, vilket åter bör tas i beaktande och utvecklas tillsammans med andra mått på

jämställdhet. Det kan vidare handla om ett kriterium som visar lärosätenas förmåga att ställa nya frågor och sätta forskningsagendan inom ett eller flera forskningsområden. Ett annat kriterium borde vara hur väl forskarutbildningen fungerar. Ytterligare ett skulle kunna vara om det finns en gemensam vision vid lärosätena och hur den får genomslag i forskningen bl.a. i form av tvärvetenskaplighet. En utredning bör också överväga hur en del av forskningsresurserna kan vara behovsstyrda. I det föreslagna resursfördelningssystemet finns inga incitament till nyskapande forskning eller utrymme för risktagande. Det kan därför behövas ett särskilt stöd till ämnen och miljöer m.m. som har potential att utvecklas.

Vidare bör det tas fram en mer färdigformulerad modell för hur samverkan med det omgivande samhället ska premieras. I detta bör inte enbart samverkan med näringslivet avspeglas, utan även samverkan med samhället i stort. Exempelvis kan det handla om att premiera högskolor som genom forskningsprojekt driver på samhällseliga diskussioner som leder till nytta som inte kan mätas i kronor.

Regeringen bör tillsätta en utredning som ska göra en grundlig översyn av kvalitetsindikatorerna i resursfördelningssystemet enligt vad som ovan anförts.

9.

Basresurs till forskning, punkt 7 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 7 och 8 samt

avslår motionerna

2012/13:Ub440 av Hans Ekström m.fl. (S) och

2012/13:Ub480 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 1.

Ställningstagande

Att bedriva forskning i hela landet och vid alla lärosäten har flera fördelar. För det första är det en förutsättning för att högskoleutbildningarna ska hålla hög kvalitet. För att alla högskoleutbildningar ska ha en god forskningsanknytning och undervisningen bedrivs av disputerade och forskande lärare krävs det att forskning bedrivs på alla lärosäten. Det är därför angeläget att andelen disputerade lärare ökar. Forskning vid alla lärosäten har på så sätt avgörande betydelse för kvaliteten i den högre utbildningen på alla lärosäten.

För det andra håller den forskning som bedrivs vid högskolorna och de yngre universiteten hög kvalitet och har ofta också ett gott samarbete med det lokala och regionala näringslivet, inte minst basnäringarna, och har ofta nära till tillämpning och kommersialisering. Forskning är en drivkraft för samhällselig utveckling – lokalt, regionalt och nationellt – och har stor betydelse för utvecklingen i ett näringsliv som blir alltmer kunskapsbaserat. Att forskning ska kunna bedrivs i hela landet bidrar på så sätt till tillväxt och välfärd i alla Sveriges regioner.

Aktiva forskare vid alla lärosäten runtom i landet medför även en möjlighet att inspirera unga såväl som gamla. Därför är det av vikt att det finns platser och aktiviteter i hela landet som stimulerar nyfikenheten och intresset för forskning och utbildning.

Forskningsresurserna är minst sagt ojämnt fördelade mellan lärosätena och många högskolor har alltför små forskningsresurser. Enligt Högskoleverkets uppgifter om forskningsanslag per lärosäte kanaliserades 2010 drygt 89 procent till de stora och äldre universiteten. De fyra unga universiteten fick dela på knappt 6 procent av de statliga forskningsanslagen och de återstående 13 högskolorna fick ca 5 procent i statliga forskningsanslag. Socialdemokraterna vill fr.o.m. 2014 höja den lägsta nivån för forskningsresurser till alla lärosäten. I dag ges en basresurs för forskning till varje lärosäte om minst 8 000 kronor per helårsstudent. Vi föreslår att denna basresurs ökar med 25 procent till 10 000 kronor per helårsstudent. Alla lärosäten ska behandlas lika i detta avseende.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

10.

Fördelning av forskningsresurser efter kollegial bedömning, punkt 8 (S, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 8 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 11 och

avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringen bedömer att ett nationellt system med peer review (kollegial bedömning) bör utredas vidare i syfte att kunna användas som verktyg för att fördela de direkta anslagen för forskning och forskarutbildning efter 2018. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet är skeptiska till detta förslag. Vi anser att peer review, som har sin styrka i ämnesvisa värderingar och kvalitetsgranskning av projekt och artiklar, kan ha dålig precision och kan bli direkt vilseledande när man jämför hela lärosäten. De skulle också mobilisera stora mängder internationella forskare och bli mycket kostnadskrävande. En stor del av remissopinionen, inklusive flertalet av de stora universiteten, var också negativ. En hög kostnad kan självklart vara värd att bära om man tror att resultatet och tillförlitligheten vida kommer att överstiga kostnaden. Det finns dock mycket få tecken på att så skulle vara fallet.

Vi ser, tvärtemot regeringens uttalade vilja, en risk för ökad konservering och inte alls att ett storskaligt nationellt system med peer review skulle bidra till djärvare och mer nydanande forskning. Därtill finns en risk att peer review motverkar en jämställd fördelning av forskningsmedel. Det är troligt att meritokratiska principer, dvs. att man beaktar meriter som kan mätas på ett någorlunda objektivt sätt, gynnar en mer jämställd fördelning mellan män och kvinnor. Peer review är inte ett sådant system, särskilt inte i jämförelse med att ge publiceringar och citeringar, naturligtvis med adekvat områdesomräkning, en stor tyngd i bedömningen av forskning.

Flera lärosäten har använt peer review i syfte att kvalitetsbedöma den egna forskningen. Dessa processer har lett till ökad dialog och ökat samarbete inom lärosätet och på så sätt varit kvalitetsutvecklande. Det är dock inte detsamma som att ett nationellt storskaligt system med peer review skulle vara bra för vare sig utveckling av forskningen eller som ett verktyg för rankning av hela lärosäten och fördelning av forskningsmedel därefter.

Stora förändringar av hur kvalitet mäts i det svenska forskningssystemet bör vara väl underbyggda. Stora förändringar bör också vara långsiktigt hållbara, vilket i sig kräver överenskommelser över de politiska gränserna. Det är viktigt att forskningen vet vilka långsiktiga spelregler den har att förhålla sig till. Regeringen aviserar nu en utredning med syfte att ta fram ett förslag till storskaligt nationellt peer review-system. Ett sådant system bör inte införas utan att först föreläggas riksdagen för avgörande.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

11.

Fördelning av forskningsresurser efter kollegial bedömning, punkt 8 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 2 och

avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 8 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 11.

Ställningstagande

Regeringen presenterar i sin proposition ett förslag om ökade inslag av kollegial bedömning (peer review) gällande den konkurrensutsatta delen av forskningsanslaget till lärosätena. Vetenskapsrådet har fått uppdraget att ta fram ett förslag på system som kan börja gälla tidigast 2018. Miljöpartiet beklagar att arbetet med ett nytt system inte gjorts inför arbetet med propositionen. Det är beklagligt då det innebär att de negativa konsekvenserna av dagens system kommer att fortsätta i minst sex år till. Kritiken mot det nuvarande systemet är inte ny. Sveriges universitetslärares förening har bl.a. uttalat att det missgynnar vissa forskningsområden och att det riskerar att verka konserverande att tilldela mer medel till forskning om sådant som vi redan har kunskap om.

Resursutredningen från 2007 avfärdades av regeringen som inför forskningspropositionen 2008 lade fram ett eget förslag på fördelning. I enlighet med detta fördelas sedan 2010 anslagsmedel till universitet och högskolor utifrån deras resultat, mätt med resultatindikatorerna externa medel och vetenskaplig produktion (publicering och citeringar). Detta vill regeringen nu gå ifrån. Hade regeringen lyssnat mer till sina expertmyndigheter och remissinstanserna hade fördelningen av fakultetsmedel redan i dag fungerat bättre. Miljöpartiet anser att det behövs ett helt nytt system för fördelning av forskningsresurser till landets lärosäten. Ett system som baseras mer på långsiktighet och förutsägbarhet och mindre på klåfingrighet och kortsiktighet.

Vetenskapsrådets uppdrag är att ta fram ett system där kollegial bedömning är ett kriterium för den del av forskningsanslagen som ska konkurrensutsättas. I modellen kan också, enligt propositionen, utöver den rent vetenskapliga bedömningen ingå att bedöma forskningens samverkan, relevans och nytta. Att ett nytt fördelningssystem behöver utgå från mer än publiceringar och citeringar är självklart. I dagsläget försvårar det bl.a. för den tvärvetenskapliga forskningen. Ökade inslag av kollegial bedömning kan leda till en mer nyanserad bedömning, men med tanke på den kritik som en del av remissinstanserna gett uttryck för behöver förslaget nogta beredas. Det bör inte heller ensamt vara kriterium för fördelningen. Ökade inslag av kollegial bedömning måste utvärderas löpande, särskilt utifrån sina jämställdhetsresultat. Att ha en internationell panel av forskare som gör bedömningen riskerar också att bara bli onödigt dyrt och svårt.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

12.

Internationell rekrytering av forskare, punkt 9 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 22 och 40 i denna del och

avslår motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 9.

Ställningstagande

Regeringens önskan om att rekrytera internationellt framstående forskare till Sverige riskerar att misslyckas med det upplägg som föreslås. Det finns en risk att det kommer att bli mycket svårt att rekrytera de riktigt framstående forskarna till Sverige, förutom inom ett fåtal områden där Sverige kan erbjuda riktigt framstående forskningsmiljöer. Sverige kommer därmed att riskera att rekrytera forskare som har sin bästa tid bakom sig.

En bättre strategi vore att satsa på internationell rekrytering av unga framtidslöften inom forskningen. Sverige är, tillsammans med övriga nordiska länder, attraktivt för unga forskare runt de trettio. De relativt stora resurserna till forskning har en positiv inverkan. Till detta kommer att vår väl utbyggda social- och familjepolitik gör Sverige till ett mycket attraktivt land för personer i denna ålder. Problemet hittills har varit att vi saknat internationellt gångbara tjänster för unga forskare av den typ som finns i många andra västländer. Detta är tjänster som är relativt långvariga varefter man har rätt att efter prövning få tjänsten omvandlad till en fast anställning. Det finns i dag en stor pool av ung spetskompetens som skulle gå att rekrytera till svenska lärosäten. Med en sådan strategi skulle vi kunna rekrytera forskare som kan vara internationellt ledande om tio år i stället för att, med regeringens strategi, riskera att för dyra pengar få hit forskare som har sin bästa tid bakom sig.

Regeringen bör ge Vetenskapsrådet i uppdrag att se till att medlen används för att rekrytera yngre internationella forskare som kan utgöra framtida toppforskare jämte mer seniora internationella toppforskare. Medlen ska fördelas jämnt mellan kvinnor och män. Vi föreslår en lägre resurstilldelning än regeringen för detta ändamål 2014–2016.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

13.

Internationell rekrytering av forskare, punkt 9 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 9 och

avslår motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 22 och 40 i denna del.

Ställningstagande

Vänsterpartiet tror att regeringens utformning av satsningen på internationella toppforskare inte kommer att ge de resultat regeringen eftersträvar. Om det är framtidens yngre toppforskare som ska rekryteras är vi övertygade om att de studieavgifter som regeringen har infört för internationella studenter får negativa konsekvenser. Det har lett till att mycket färre studenter söker sig till Sverige. Där förlorar vi också potentiella unga forskare som kan tänka sig att vara kvar och börja forska.

Satsningens utformning riskerar att leda till att "gårdagens män" rekryteras. Vi tror att man i stället ska satsa på generellt goda forskningsmiljöer. De medel som har avsatts för internationell rekrytering av forskare anser vi därför i stället skulle ha använts till ökade direkta anslag till universitet och högskolor.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

14.

Forskarkarriär i högskolan, punkt 10 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 18 och 21 samt

2012/13:N365 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 10.

Ställningstagande

Socialdemokraterna menar att det krävs investeringar i de yngre forskarna om Sverige ska vara en framstående forskningsnation nu och i framtiden. För att yngre forskare ska kunna vara självständiga i sin forskning och ha möjlighet att bryta ny mark krävs att de har trygga villkor under sin doktorandtid och att det finns tydliga karriärvägar för nydisputerade med möjligheter till fortsatt forskning och meritering.

En viktig förutsättning för att svensk forskning ska hålla riktigt hög klass är att vi lyckas attrahera forskarbegåvningar. För att lärosätena ska vara ett lockande alternativ för både kvinnor och män måste det finnas ett attraktivt, transparent och tydligt karriärsystem med en väl avvägd fördelning av anställningar på olika nivåer, från forskarstuderande och postdoktorer till professorer.

Andelen med tidsbegränsad anställning inom högskolesektorn är mycket hög. År 2011 hade 37 procent av kvinnorna och 32 procent av männen en tidsbegränsad anställning. Möjligheten att, som i dag, stapla visstidsanställningar på varandra under lång tid behöver begränsas. Den reglering som regeringen gjort av meriteringsanställningar bör rivas upp och arbetsmarknadens parter bör förhandla fram ett avtal som reglerar dessa anställningar. Bra villkor inom akademien krävs för att duktiga forskare ska attraheras och stanna kvar inom akademien.

Vi förordar ett enhetligt karriärsystem inom hela universitets- och högskolesfären som bör gynna både nationell och internationell rörlighet. Vidare är det angeläget att ämnesövergripande forskning och samverkan med det omgivande samhället främjas. Det är viktigt att meritvärderingssystemet vid anställningar och karriärutveckling premierar relevanta erfarenheter utanför universitet och högskolor. Rörligheten mellan företag, institut och högskola bör stimuleras genom ökad betoning av erfarenhet från näringslivet och den offentliga sektorn vid tillsättning av tjänster inom högskolan.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

15.

Jämn fördelning av rekryteringsmedel mellan kvinnor och män, punkt 11 (S, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 6 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 17.

Ställningstagande

Regeringen ska säkerställa att medel för rekrytering av framstående yngre forskare fördelas jämnt mellan kvinnor och män. Vetenskapsrådet bör få detta i uppdrag.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

16.

Jämställdhet i högskolan, punkt 12 (S, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 1–3 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 12–14.

Ställningstagande

Utvecklingen mot en jämställd akademi går alltför långsamt. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill därför kraftigt förstärka arbetet för en mer jämställd akademi där såväl kvinnors som mäns kompetens tas till vara.

Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i akademien, endast då kan allas kompetens tas till vara fullt ut. Så ser det inte ut i dag. Kvinnor och män har olika villkor för att göra akademisk karriär och meritera sig till de högsta tjänsterna. Det är ett brott mot de värden forskningssamhället bygger på och en misshushållning med resurser. Om Sverige ska vara en framstående forskningsnation krävs en mer jämställd akademi där såväl mäns som kvinnors kompetens tas till vara.

Slutsatsen som Delegationen för jämställdhet i högskolan (SOU 2011:1) drar är att det finns brister i arbetet för jämställdhet i högskolan när det gäller planmässighet, långsiktighet, samverkan samt teoretisk och praktisk kunskapsförankring. Utvecklingen mot en jämställd akademi går mycket långsamt. Vi menar att problemet inte kommer att lösas sig enbart med hjälp av tiden. Det behövs större ansträngningar och en mer strategisk politik för att nå målet om en jämställd akademi.

I Europa talar man ofta om "the leaky pipeline", en metafor som används för att illustrera att kvinnor som resurs försvinner ur det akademiska systemet hela vägen upp genom forskningshierarkin, från grundutbildningen till professor. Trots att kvinnor har varit i majoritet bland studenterna sedan 70-talet är i dag bara 23 procent av professorerna i Sverige kvinnor. År 1995 var de 8 procent. Det ger en ökning med 15 procentenheter under perioden 1995–2011, dvs. en ökning med mindre än 1 procentenhet per år. Med den hastigheten kommer det att ta nästan tre decennier innan vi når en numerärt jämställd akademi. Inom teknik och naturvetenskap pekar prognoser rentav på att andelen professorer som är kvinnor riskerar att minska. Utvecklingen går uppenbarligen för långsamt eller till och med inom vissa områden åt fel håll. Vi vill därför förbättra uppföljningen av rekryteringsmålen när det gäller professorer.

För att öka ansträngningarna att nå resultat i jämställdhetsarbetet vill vi införa en jämställdhetsbonus som ska gå till lärosäten där jämställdheten, både kvantitativt och kvalitativt sett, efter systematisk utvärdering bedöms vara påtagligt god respektive ha påtagligt förbättrats. Jämställdhetsbonusen ska vara 30 miljoner kronor årligen 2014–2016.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för att öka den numerära jämställdheten i akademien enligt vad som ovan anförts.

17.

Klinisk behandlingsforskning, punkt 13 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 34 och

avslår motionerna

2012/13:So357 av Hillevi Larsson och Åsa Lindestam (båda S) yrkande 3,

2012/13:Ub214 av Ingela Nylund Watz (S) och

2012/13:Ub219 av Pyry Niemi m.fl. (S).

Ställningstagande

Det medicinska forskningsområdet är ett av de mest kunskapsintensiva och viktiga forskningsområdena. Medicinsk forskning och utveckling är en stor och viktig näringsgren för Sverige och har central betydelse för att vår hälso- och sjukvård ska kunna hålla högsta kvalitet. Nya upptäckter, behandlingsmetoder, vacciner, läkemedel och ny teknologi räddar dagligen liv och innebär att vi kan flytta fram positionerna när det gäller möjligheterna att bota, lindra och förebygga sjukdomar och ohälsa.

Ska Sverige fortsätta att vara ett attraktivt land för forskning inom medicin, medicinteknik och läkemedel krävs mer av samordning och långsiktig samverkan mellan sjukvården, universiteten och industrin. Vi vill att forsknings- och innovationsinsatserna ska gå hand i hand med en framåtsyftande näringspolitik, som ska främja samspelet mellan den konkurrenskraftiga industrin och tjänstesektorn i hela landet.

Utvecklingen när det gäller kliniska prövningar i sjukvården är mycket oroande. De forskande läkemedelsföretagen väljer att lägga allt färre kliniska prövningar i Sverige. Det har blivit allt svårare att få till stånd samarbeten mellan läkemedelsföretagen och sjukvården. Utan ett tydligt politiskt beslut om att klinisk forskning ska vara en del av vårdens uppdrag finns det ingenting att falla tillbaka på när man ute i verksamheterna ska fatta beslut om resursfördelning.

Resultatet av den nuvarande utvecklingen är att Sverige går miste om utländska investeringar när forskning och kliniska prövningar förläggs utomlands. Det leder också till att personal går miste om kompetensutveckling samtidigt som patienters tillgång till ny behandling försenas. En av flera bidragande orsaker till det svenska tappet är att vården under senare år alltför ensidigt styrts av produktivetsmål och mindre av kvalitetsmål. Universitetssjukhusen är en omistlig del av den i svenska sjukvården och har en unik kompetens genom samverkan och koppling mellan specialistsjukvård, forskning och avancerad utbildning. Det är ett nationellt samhälleligt ansvar att hålla ihop denna helhet. En närmast total enighet finns bland forskare och profession om att en privatisering eller uppsplittring av universitetssjukhusen allvarligt skulle hota kvaliteten i svensk sjukvård för lång tid framåt. Därför är det nödvändigt att staten medverkar till att det utvecklas nya metoder att mäta kostnader och produktivitet i sjukvård som arbetar integrerat med forskning, utveckling och utbildning.

Regeringens förslag på livsvetenskapernas område innehåller inte mycket nytt. I flera fall har regeringen redan redovisat förslagen vid tidigare tillfällen. Förslagen handlar nästan bara om forskning, till och med i huvudsak grundforskning. Det saknas resonemang om klinisk forskning och

ett tänkande kring innovation. Utveckling genom samarbete med näringslivet är ett område som regeringen undviker. Det saknas resonemang om sambandet mellan sjukvård, akademi och näringsliv och det saknas förståelse för att näringsliv, universiteten och sjukvården behöver hitta ett innovativt samarbete runt verkliga patienter. Alla tre parter måste ha tillgång till dessa.

Staten måste definiera sin roll och sin uppgift när det gäller livsvetenskaperna. Utgångspunkten för statens insatser ska vara att det är riktiga innovationer vi syftar till att få fram. Mer forskning är bra, men det räcker inte. Åtgärder måste vidtas som konkret ger nya behandlingar, produkter och tjänster, dvs. tillväxt och sysselsättning. Ett samarbete mellan näringsliv, akademi och vård är vägen fram till denna tillväxt. Privat och offentlig sektor är inte varandras motsatser utan samarbetet mellan de två för Sverige framåt.

Regeringen bör inrätta ett råd med alla inblandade parter som konkret och bit för bit kan reformera samarbetet på ett konkret plan. Regeringen bör även uppmana de landsting och regioner som har universitetssjukhus att på regional nivå bilda råd.

Regeringen bör också initiera en utredning om tydligare roller mellan staten och landstingen för ersättningssystemet för läkemedel. Det är nu närmast ett stopp för introduktion, och användandet av nya innovativa läkemedel i Sverige styrs till stor del av ersättningsreglerna som gynnar ett kortsiktigt budgettänkande.

Regeringen bör ta initiativ till att utveckla nya metoder för att mäta kostnader och produktivitet i sjukvård som arbetar integrerat med forskning, utveckling och utbildning. Regeringen bör också verka för att landstingen avsätter 1 procent av landstingets intäkter till forskning och utveckling.

Regeringen bör ändra i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) för att förtydliga sjukvårdshuvudmännens ansvar för klinisk forskning. Vidare bör regeringen ingå avtal med andra utförare av vård än sjukvårdshuvudmännen om forskning och utveckling.

Samverkan mellan de medicintekniska företagen och klinisk expertis måste ske i den kliniska vardagen och utgöra ett naturligt led i att utveckla vården. Sverige har en mycket stolt historia när det gäller utvecklingen av medicinsk teknik. De medicintekniska företag som är verksamma i Sverige är i huvudsak små och medelstora företag med otillräckliga resurser för att finansiera större kliniska prövningar. Detta bidrar i sin tur till att intresset för samverkan från klinikernas sida minskar. Därtill kan konstateras att forskare som ändå vill genomföra denna typ av medicinteknisk forskning ofta saknar kapital och processer för att skaffa den aktuella utrustningen.

Mot denna bakgrund finns en uppenbar risk att svensk medicinteknisk forskning riskerar att gå en ogynnsam framtid till mötes. Regeringen bör därför inleda samtal med företrädare för branschen och sjukvårdshuvudmännen för att utveckla strategier för kliniska prövningar av medicinsk teknik som kan bidra till att utveckla nya effektiva behandlingsmetoder. Ett inslag i en sådan strategi kan vara att staten tillsammans med sjukvårdshuvudmännen inrättar en fond för prövning av medicinsk teknik i hälso- och sjukvården vars syfte är att finansiera gemensamma ansökningar från företag och forskare.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

18.

Forskning om åldrande och hälsa m.m., punkt 15 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 24 och 25 samt

avslår motionerna

2012/13:So546 av Finn Bengtsson och Ann-Britt Åsebol (båda M),

2012/13:Ub385 av Jan Lindholm (MP) yrkande 1 och

2012/13:Ub490 av Anne Marie Brodén och Maria Lundqvist-Brömster (M, FP).

Ställningstagande

Att skapa förutsättningar för god hälsa för hela befolkningen är en av de viktigaste uppgifterna som samhället har. Hälsa är inte enbart ett ansvar för den enskilde. Forskning behövs för att tydliggöra koppling mellan miljöfaktorer och hälsa men också hur livsvillkor och levnadsförhållanden påverkar befolkningens hälsa, inte bara hur livsstil påverkar hälsan som regeringen fokuserar på i sin nuvarande politik. Regeringens proposition fokuserar på medicin och hälsa och pekar ut vårdforskningen. Miljöpartiet anser att den hälsofrämjande forskningen bör vara bredare och ta upp hur livsmiljöer och socioekonomiska faktorer påverkar befolkningens hälsa likaväl som vårdforskning. Vi delar uppfattningen att en viktig del av den praktisknära forskningen är implementeringsforskning, dvs. forskning om hur forskningsresultat ska komma till användning. Med forskning som grund kan politiken utveckla nya strategier för en förbättrad folkhälsoutveckling, globalt, nationellt och lokalt. Sverige har ett ansvar för att bidra till forskning om frågor med global giltighet, särskilt vad gäller utveckling och tillgängliggörande av läkemedel för behandling av mycket allvarliga sjukdomar såsom hiv, malaria och tbc.

Förutom att sjukdom och ohälsa orsakar lidande för individer och anhöriga är det också samhällsekonomiskt kostsamt. Forskningsresultat som rör effektiva förebyggande och hälsofrämjande metoder kan bidra till att tydliggöra områden där politiken bör fatta beslut som bidrar till att skapa förutsättningar för god hälsa på lika villkor för hela befolkningen och underlätta för människor att ta ansvar för sin hälsa.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

19.

Vårdforskning, punkt 16 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 36 och 40 i denna del och

avslår motion

2012/13:Ub491 av Anne Marie Brodén och Finn Bengtsson (båda M).

Ställningstagande

Sverige står inför stora demografiska förändringar. Andelen äldre i befolkningen kommer att öka mycket kraftigt samtidigt som medellivslängden fortsätter att öka. Vårdforskningen har här en stor roll att fylla. Utmaningarna handlar om att hitta metoder för preventivt arbete och ett annat ledarskap i vården och att börja använda kunskap och forskning. Centralt för dessa områden, liksom för forskningspolitiken i stort i Sverige, är ett underliggande behov av att uppmuntra och finansiera djärva och innovativa forskningsidéer.

Det sker en mängd satsningar, projekt och stimulansåtgärder inom vård och omsorg till stora belopp men det finns sällan en tanke på resultatmätning eller utvärdering av och forskningsanknytning i alla dessa projekt. Det innebär att mycket av de resurser och den idékraft som tas i bruk – och som skulle kunna förändra och förbättra vården och omsorgen – inte kommer till nytta i ett större perspektiv. Dels beror det på att de satsningar som görs sällan också omfattar någon form av forskningsutvärdering, dels beror det på att de som ska använda den nya kunskapen inom vård och omsorg, framför allt landsting och kommuner men också privata aktörer, inte efterfrågar den.

För att utveckla vård och omsorg i Sverige krävs generellt ett mycket större kunskapsunderlag om effekterna av olika handlingsalternativ innan ett beslut tas. Därför behöver Sverige också satsa på den typen av forskning, s.k. health policy-forskning. Detta område är helt nytt för Sverige, det är i dagsläget bara Forum för Health Policy som sysslar med det. I Europa är ämnesområdet stort. Forum för Health Policy är ett projekt för att stärka analysen av hälsopolitik i Sverige och för att stimulera innovation och nya policyalternativ. Verksamheten i Forum för Health Policy bör stödjas och utvecklas, och vi föreslår att 30 miljoner kronor avsätts under 2014–2016 för Forum för Health Policy.

I Sverige finns inom vårdforskningen, genom Vårdalstiftelsen, ett embryo till ett alternativt sätt att identifiera och finansiera innovativ forskning. Vårdalstiftelsen har nu inlett ett pilotarbete inom vårdforskningen för att hitta de nya forskningsidéerna genom den s.k. Idéprovningen. Idéprovningen är en utlysningssmodell som fokuserar på att få fram nya och innovativa forskningsidéer inom samhällsrelevanta områden inom vårdforskning.

Inom ramen för den svenska forskningspolitiken bör det göras en satsning för att utveckla den process för innovativa forskningsidéer med högre grad av risk och samhällsrelevans som testats och påbörjats genom Idéprovningen. Ett forskningsstöd för att finansiera idéer skulle kunna bidra till att vårdforskningen gör nya genombrott som får betydelse för människors vardag. Vi föreslår att 45 miljoner kronor avsätts under 2014–2016 för framtagande av nya forskningsidéer för vårdforskning.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

20.

Forskning om läkemedelsutveckling, punkt 17 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 26.

Ställningstagande

Regeringen gör en stor satsning inom livsvetenskap, s.k. life science. Branschen är en av landets mest forskningsintensiva, och utveckling och produktion av läkemedel samt utveckling av medicinteknik och bioteknik är områden där Sverige redan står sig starkt. Framtiden för läkemedelsforskningen i Sverige bygger på en kombination av god grundforskning, spetsforskning och internationell excellens. Vi bedömer regeringens satsning om 1 miljard svenska kronor under resterande del av mandatperioden som rimlig, men är oroade över balansen i insatserna som görs. Framtiden för läkemedelsforskningen i Sverige bygger på en kombination av god grundforskning, spetsforskning och internationell excellens.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

21.

Sammanställning och spridning av forskningsresultat för höjd kvalitet i skola och förskola, punkt 19 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 27 och 40 i denna del.

Ställningstagande

För att lyckas med att förbättra resultaten i den svenska skolan måste skolan leva upp till kravet på att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vi har tyvärr en lång väg att gå innan vi kan säga att alla elever får en utbildning som gör det. En viktig del i arbetet för att nå dit är att forskning som är relevant för skolan systematiseras, sprids och kommer till användning i Sveriges alla skolor. Skolan är alltför viktig för att vara ett slagfält för löst tyckande.

Det finns i dag inte tillräcklig systematisk kunskap om vilka metoder och arbetssätt som forskningen visat är verkningsfulla. Skolledare och lärare behöver få detta stöd för att utifrån denna kunskap och sin professionella bedömning av skolans och elevernas behov kunna välja det bäst lämpade arbetssättet.

Det behövs därför en ny organisation som tar fram systematiska översikter av såväl nationell som internationell forskning inom lärandets område, från förskola till högre utbildning. Att sammanställa systematiska översikter är en forskningsuppgift eftersom forskning måste bearbetas, sammanställas och bedömas, vilket kräver forskarkompetens. Vi föreslår därför ett nytt forskningsinstitut för lärande. Spridningen av kända forskningsresultat behöver också kraftigt förbättras. Forskningsresultaten behöver spridas systematiskt och kommuniceras på ett lättillgängligt sätt så att de blir kända och kan komma till användning i Sveriges alla skolor.

Det räcker inte med skolinspektion för att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten i den svenska skolan. Skolinspektionen är bra på att hitta bristerna men har inget uppdrag att hitta det som fungerar riktigt bra och sprida det vidare till fler skolor, skolledare och lärare. Skolinspektionen har inte heller något uppdrag att stödja skolorna att omsätta forskningsresultat och kunskapsbaserade metoder och erfarenheter i praktiken.

Det behövs stöd för skolutveckling. Skolan behöver ges stöd att föra in och anpassa ny kunskap utifrån förutsättningarna på den enskilda skolan. För att forskningsresultat ska omsättas i praktiken krävs ett verksamhetsnära perspektiv och ett nära samarbete med professionen. Vi vill därför ge i uppdrag till det föreslagna forskningsinstitutet för lärande att också arbeta med skolutveckling, i nära samarbete med landets lärosäten, Skolverket eller Skolinspektionen samt kommuner och fristående skolor.

För institutets verksamhet avsätts 25 miljoner kronor år 2014, 25 miljoner kronor år 2015 och 25 miljoner kronor år 2016 utöver de medel om 25 miljoner kronor som regeringen årligen avsatt till Skolverket för vidareförmedling av praktisknära forskning, vilka också ska kanaliseras till institutet.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

22.

Utbildningsvetenskaplig forskning, punkt 20 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 26 och 40 i denna del och

avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 15,

2012/13:Ub401 av Carin Runeson och Kurt Kvarnström (båda S),

2012/13:Ub408 av Roza Güclü Hedin m.fl. (S) yrkande 1 och

2012/13:Ub484 av Börje Vestlund och Carin Runeson (båda S) yrkande 3.

Ställningstagande

För att Sverige ska ha en högkvalitativ förskola, skola, vuxenutbildning och högre utbildning krävs också att undervisningen och de pedagogiska metoderna står på solid vetenskaplig grund. En starkt utbildningsvetenskaplig forskning av högsta vetenskapliga kvalitet har därför en stor strategisk betydelse. Den utbildningsvetenskapliga forskningen ska bedrivas i nära anslutning till lärarutbildningen och svara mot behov inom lärarutbildningen och den pedagogiska yrkesverksamheten.

Staten behöver öka dagens mycket begränsade anslag till såväl utbildningsvetenskaplig grundforskning som tillämpad forskning. Lärarutbildningen har, jämfört med andra högskoleutbildningar, fortfarande alldeles för få disputerade lärare. Lärarutbildningen måste ha en större förankring i forskning och utbilda vana forskningsbeställare och forskningsanvändare. Skolforskningen behöver utvecklas. Forskningen måste ha en närmare koppling till verksamhetens behov och frågor som är angelägna för skolan. Detta kräver ett nära samarbete och dialog mellan forskare och skolan. Fler yrkesverksamma lärare ska också ges möjlighet till egen forskning som en del av eller parallellt med sitt ordinarie arbete. Därigenom kan såväl kvaliteten som effektiviteten i lärares arbete öka. Vi vill därför tillföra mer medel till forskarskolor för lärare och förskollärare. Totalt

bör anslaget till Vetenskapsrådet öka med ytterligare 25 miljoner kronor 2015–2016 för forskarskolor för lärare och förskollärare.

En utbildningsvetenskaplig forskning av högsta vetenskapliga kvalitet ska ha såväl en tvärvetenskaplig profil som en disciplinär profil. Båda riktningarna är nödvändiga för att ta fram ny kunskap. Samverkan och forskarutbyte på internationell nivå är prioriterat och bör öka.

Vi föreslår att den utbildningsvetenskapliga forskningen tillförs ytterligare medel, 25 miljoner kronor år 2014, 40 miljoner kronor år 2015 och 60 miljoner kronor år 2016. Dessa medel tillförs den utbildningsvetenskapliga kommittén på Vetenskapsrådet. Vi vill också att den utbildningsvetenskapliga kommittén görs till ett eget och nytt ämnesråd inom Vetenskapsrådet.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

23.

Utbildningsvetenskaplig forskning, punkt 20 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 15 och

avslår motionerna

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 26 och 40 i denna del,

2012/13:Ub401 av Carin Runeson och Kurt Kvarnström (båda S),

2012/13:Ub408 av Roza Güclü Hedin m.fl. (S) yrkande 1 och

2012/13:Ub484 av Börje Vestlund och Carin Runeson (båda S) yrkande 3.

Ställningstagande

Det är av största vikt att skapa möjligheter för att utveckla den utbildningsvetenskapliga forskningen så att den svarar mot behov inom lärarutbildningen och den pedagogiska yrkesverksamheten i samverkan mellan å ena sidan universitet och högskolor och å andra sidan kommuner och skolor. Det behövs strukturer som främjar integration mellan forskning, utbildning och pedagogisk verksamhet. Inom socialtjänsten har Socialstyrelsen och kommunerna aktivt verkat för en sådan verksamhetsanknuten kunskapsutveckling. Framgången med att skapa sådana arenor beror främst på att Socialstyrelsen fått regeringens uppdrag att utforma program för en sådan verksamhet. Regeringen bör på motsvarande sätt ge Universitetskanslerämbetet i uppdrag att i samverkan med bl.a. Skolverket och Sveriges Kommuner och Landsting utforma program med mötesplatser för forskning och yrkespraktik och med incitament för forskningsfinansiering från skolornas huvudmän.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

24.

Forskningsanknytningen i grundutbildningen på högskolan m.m., punkt 21 (S, MP, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 13 och 29.

Ställningstagande

Tyvärr finns i dag starka skäl att befara att forskningsanknytningen i många fall är alltför svag i grundutbildningen. I en undersökning genomförd av Sveriges Ingenjörer bland civilingenjörer och högskoleingenjörer examinerade 2005 och 2006 svarade färre än hälften att anknytningen till aktuell forskning varit ganska eller mycket bra i deras utbildning. Inom exempelvis lärarutbildningen är det helt nödvändigt att öka de forskningsrelaterade inslagen så att fler nyexaminerade lärare är väl förtrodda med aktuell forskning och ett forskningsanknutet arbetssätt.

Utbildning är en av vår tids viktigaste verktyg för att möta de utmaningar framtiden ställer. Sverige behöver långsiktigt bygga upp starka forskningsmiljöer för utbildningsvetenskapen. Den utbildningsvetenskapliga kommittén på Vetenskapsrådet behöver uppgraderas till ett ämnesråd.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

25.

Ämnesdidaktiska centrum, punkt 22 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 30.

Ställningstagande

Regeringen pekar i propositionen särskilt ut matematik, naturvetenskap och teknik som områden där nya ämnesdidaktiska centrum ska skapas. Det är olyckligt att från regeringen detaljstyra utvecklingen av skolväsendet. Särskilt när det redan finns etablerade ämnesdidaktiska centrum för de nämnda ämnena vid fem lärosäten samt ett särskilt uppdrag till Skolverket. Den kunskap som finns om undervisningsmetoder och arbetssätt som förbättrar undervisningen och ökar elevernas måluppfyllelse behöver nå ut bättre och omsättas i praktiken. Men det behövs på fler områden än de som regeringen pekar ut. Först då kan den utbildningsvetenskapliga forskningen göra skillnad för elevernas lärande och bidra till att fler når alla kunskapsmålen i skolan.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

26.

Rymdforskning, punkt 23 (SD)

av Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 2 och

2012/13:Ub231 av Eva Flyborg (FP) samt

avslår motionerna

2012/13:Ub297 av Penilla Gunther (KD),

2012/13:Ub403 av Staffan Anger (M),

2012/13:Ub454 av Agneta Börjesson (MP) och

2012/13:Ub479 av Helene Petersson i Stockaryd (S).

Ställningstagande

Regeringen har minskat anslagen till rymdforskningen, till nackdel för ett område med så många framtidsperspektiv och spin-off-effekter. Sverigedemokraterna vill återställa regeringens sparbetning på rymdforskningen genom att öka anslagen successivt med målet att svensk rymdforskning ska ligga i framkant.

Under flera tillfällen på senare tid har av Sverige utskickad räddningspersonal haft problem med säker kommunikation inom krisberedskap som exempelvis vid katastrofhjälp, demokratistöd och försvarsinsatser. Vid internationella operationer med många deltagarländer och där framför allt stora länder sätter in stora resurser uppstår ofta begränsningar i tillgången till befintliga satellitkommunikationssystem. Tydliga exempel på detta var kommunikationssvårigheterna vid tsunami- och Haitikatastroferna.

Även i Sverige har myndigheterna svårt med robust kommunikation vid katastrofer. Sverige har en lång tradition av avancerad rymdteknik och rymdsystem. Stora länder har systematiskt de senaste åren efterfrågat samarbete med svensk rymdindustri för kostnads- och riskdelning när det gäller små satellitsystem som snabbt kan hjälpa till att fylla de behov som krisberedskapsmyndigheter ofta har. Inte minst är säkra och oberoende kommunikationslösningar vid katastrofsituationer hett efterfrågat. Behovet av nationella och internationella kritiska kommunikationslösningar är tydligt för att Sverige ska stå bättre rustat i sin krisberedskap.

Med den bakgrunden och med tanke på den höga teknologi- och systemkunskap som svensk industri besitter i kombination med möjligheten till samarbete med andra länder och senare export av produkter inom området, föreslår Sverigedemokraterna en stor satsning på rymdteknik och rymdsystem med ett säkerhetsperspektiv. För satsningen på rymdforskning avsätts 200 miljoner kronor per år för perioden 2014–2016.

För att säkerställa goda konkurrensmöjligheter för Sverige och vår framtida ledande position inom rymdindustrin såväl som den spirande kommersiella rymdturismindustrin behövs därtill en samlad

nationell rymdstrategi för Sverige. På grund av de långa ledtiderna, de stora investeringarna och tillämpningen av spjutspetsteknologi är rymdnäringen präglad av ett stort behov av långsiktighet. Regeringen bör därför utvärdera både kommande behov och möjligheter för svensk rymdverksamhet de kommande 15 åren. Denna utvärdering bör följas av en långsiktig strategi och resurssatsning.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

27.

Genus- och jämställdhetsforskning, punkt 24 (SD)

av Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 7 och

avslår motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 16.

Ställningstagande

För Sverigedemokraterna är det en fullständig självklarhet att män och kvinnor har exakt samma värde och att båda könen ska ha samma rättigheter, vara lika inför lagen och känna sig trygga och respekterade. Att män och kvinnor är exakt lika mycket värda är däremot inte detsamma som att de också är exakt likadana. Vår uppfattning är att det är helt upp till individen att välja sin egen väg i livet.

Sverigedemokraterna förespråkar en formell jämställdhet där varken kvinnor eller män ska särbehandlas på basis av sin könstillhörighet. Om detta sedan skulle visa sig leda till att män och kvinnor inte gör allting på samma sätt, i exakt samma utsträckning, så betraktar vi inte det som problematiskt. Det behöver inte innebära något problem bara för att – som Vinnova skriver på sin webbplats – olika saker, yrken och begrepp uppfattas som manliga eller kvinnliga. Det viktiga är dock att endera sidan inte värderas lägre än den andra.

En stor del av svensk genusforskning har utmärkt sig för att inte bygga på vetenskaplig grund. Orsaken till detta är den politisering som skett inom detta ämne. Seriös genusforskning är dock av godo och för samhällsutvecklingen framåt. Därför bör regeringen säkerställa att genusforskningen vid våra svenska högskolor och universitet vilar på vetenskaplig grund och har sin utgångspunkt i verkliga förhållanden.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

28.

Genus- och jämställdhetsforskning, punkt 24 (S, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 16 och

avslår motion

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Genusforskningen bidrar till att utveckla samhällskritiken och därigenom demokratin genom analyser av maktstrukturer i samhället. Genom den integrering av genusforskning som har skett inom många ämnen har nya frågor ställts om hur föreställningar om kön påverkar traditionella kunskapsområden och forskningsfält. Inom medicinen har denna forskning exempelvis inneburit förbättrade diagnoser och behandlingsmetoder. Genusperspektiv på klimatforskningen innebär t.ex. att resurseffektiva insatser kan riktas mot den halva av befolkningen som står för den största delen av dagens överkonsumtion. Genusforskningen och integrationen av denna i andra forskningsområden och forskningssatsningar tillmätts inte tillräckligt stor betydelse i regeringens forskningsproposition. Genusforskningen bör uppmärksammas mer i den nationella forskningspolitiken.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

29.

Medel till genusforskning, punkt 25 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 17 och 18.

Ställningstagande

Genusforskningen bör stärkas, och av Vetenskapsrådets anslag bör ytterligare 10 miljoner kronor gå till utlysningar för genusforskning.

En strategisk åtgärd för att stärka genusforskningen var beslutet 1995 att inrätta sex stycken s.k. genusprofessorer. Detta har inneburit att genusforskningen har integrerats i nya miljöer och skapat en bredare legitimitet för ämnet. Forskningsmiljöer har byggts upp där genusforskningen ingår som en naturlig del. Vänsterpartiet vill bygga vidare på denna strategi och trygga kontinuiteten i satsningen. Av Vetenskapsrådets medel bör därför 10 miljoner kronor användas för att utlysa ytterligare sex genusprofessorer med tillhörande resurser för att finansiera doktorand- och forskarassistenttjänster.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

30.

Forskning inom kultur- och kulturarvsområdet, punkt 26 (SD)

av Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Regeringen satsar 25 miljoner kronor per år inom kultur och kulturarvsområdet. Detta är inte tillräckligt. Vi anser att kulturarvsforskning måste få ett större anslag och satsar ytterligare 30 miljoner kronor per år till förfogande för Riksantikvarieämbetet.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

31.

Forskning inom miljö och de areella näringarna, punkt 28 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 37 och 40 i denna del och

avslår motionerna

2012/13:C305 av Jan Lindholm (MP) yrkande 5 och

2012/13:Ub278 av Tomas Eneroth m.fl. (S).

Ställningstagande

Kunskapen om farliga kemikalier ökar hela tiden. Men det är en ojämnhet för forskare och myndigheter eftersom fler och fler kemikalier tas fram till de produkter som vi omger oss med. Vi menar att tre områden bör prioriteras i forskningen: de hormonstörande kemikalierna, de nya nanomaterialen och kemikaliernas kombinationseffekter. Ofta nämns begreppet "grön kemi", vilket innebär forskning och utveckling av alternativ till de farliga ämnena. Ett exempel är forskning och utveckling av alternativ till att framställa plast från oljeråvara. Vi tror också att det är en viktig framtidsfråga för svenskt näringsliv att Sverige ligger långt framme i utvecklandet av "grön kemi".

Genom samarbete mellan forskning, näringsliv och politik kan Sverige bli ledande inom detta område.

Att bevara den biologiska mångfalden på jorden handlar inte uteslutande om att bevara växt- och djurarter för deras egen skull. Problematiken med den biologiska mångfalden är betydligt mer akut och berör även vår egen överlevnad på kort sikt. Den mat som vi äter, den luft som vi andas och det sötvatten vi behöver, byggnadsmaterial, energi etc. produceras av ekosystem. Det kallas för ekosystemtjänsterna. Ekosystemen är uppbyggda i ett komplext nät av arter, och för varje gång en art försvinner hotas produktionen. Just nu pågår en av de största artutrotningarna i planetens historia. Och forskningen som undersöker våra ekosystemtjänster menar vi är viktig för framtiden. I detta sammanhang vill vi också understryka vikten av det arbete som pågår i det svenska artprojektet under Artdatabanken. Att undersöka den svenska naturens artsammansättning är att undersöka den biologiska mångfaldens språk och är således en grundförutsättning för att kunna bemöta hotet mot den biologiska mångfalden.

Den tillämpade forskningen i de gröna näringarna finansierades tidigare av återföringen av handelsgödselskatten och fick kraftiga nedskärningar när regeringen avskaffade skatten. Det har gett vissa forskningsfinansiärer svåra problem att finansiera forskningen. Vi menar att forskningen på detta område – och utbildningen – är det viktigaste bidraget som samhället kan ge för att utveckla och säkra jordbruks- och trädgårdsnäringsens konkurrenskraft. Den tillämpade forskningen sker i nära samarbete med näringen och delfinansieras av näringen. Det handlade om forskning som direkt var tillämpbar för att utveckla det svenska jordbruket. Vi behöver förstärka den svenska forskningen i de gröna näringarna för att säkra konkurrenskraften och jobben. Vi föreslår för 2014–2016 att 100 miljoner kronor per år avsätts för forskning i de gröna näringarna. När effektiviseringen och rationaliseringen i jordbrukssektorn har gått längre i våra konkurrentländer drabbas jobben på den svenska landsbygden.

Svenska företag ska ligga i framkant med att utveckla den fossilfria och energieffektiva teknik som hela världen efterfrågar. Många framtidsjobb finns där lösningarna på klimatkrisen utvecklas. Med investeringar i ny miljövänlig teknik skapas nya gröna jobb. Vi föreslår en ny satsning med inriktning på stöd till klimatinnovationer. Vi har i vår budgetmotion avsatt 250 miljoner kronor för 2013. Statligt stöd med 50 procent ska ges för att pröva innovationer i full skala eller i pilotanläggningar. Vi vill att huvudmålen ska vara att skapa nya svenska jobb och att driva på omställningen till ett utsläppsnålt samhälle. Svenska företag ska få möjlighet att pröva ny teknik, vilket vi tror kan stimulera framtida exportmöjligheter. Huvudinriktningen ska vara åtgärder för energieffektivisering, för ökad produktion och konsumtion av förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaser.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

32.

Klimatforskning, punkt 29 (S, MP)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 22 och

avslår motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 21.

Ställningstagande

Det är viktigt att det satsas brett på klimatforskning. Avsaknaden av denna bredd medför därför att vi är kritiska till utformningen av regeringens förslag. Öronmärkning kan behövas för t.ex. strategiskt viktiga forskningsinriktningar som våra institutioner inte klarat av. Men regeringens tidigare långtgående öronmärkning riskerar att leda till att viktig forskning prioriteras bort för att den inte faller inom ramen för de politiska prioriteringar som regeringen gjort. Klimatforskningen måste i högre utsträckning stödja att klimatmålen uppnås.

Riksrevisionen presenterade under våren 2012 rapporten Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett? (RiR 2012:2). I rapporten bedömde Riksrevisionen att regeringens uppföljning av klimatforskningens omfattning, inriktning och resultat är otillräcklig. Därmed är det oklart i vilken utsträckning klimatforskningen faktiskt stöder klimatmålen och om forskningsresultaten kommer till användning i näringslivet och samhället. Vidare menade Riksrevisionen att regeringen saknar en samlad strategi för hur klimatforskningen ska bidra till att minska utsläppen av växthusgaser. Det bör finnas en samlad redovisning om klimatforskning till riksdagen när det gäller forskningens omfattning, inriktning eller resultat.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

33.

Klimatforskning, punkt 29 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 21 och

avslår motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 22.

Ställningstagande

Det behövs mer forskning kring livsstilsförändringar. Enligt Naturvårdsverkets rapport Genusperspektiv på allmänhetens kunskaper och attityder till klimatförändringen (Rapport P1075, oktober 2009) är mer än hälften av Sveriges befolkning positiva till att minska sin köttkonsumtion. Den svenska köttkonsumtionen ökar och även utsläppen från denna sektor. Det behövs mer forskning om hur livsstilsförändringar kan minska belastningen på klimatet.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

34.

Samordning av klimatforskningen, punkt 30 (S, MP, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 23.

Ställningstagande

Eftersom klimatforskningen ofta är sektorsövergripande och involverar flera departement och myndigheter behövs även en myndighet eller ett departement som har utpekat ansvar för att samordna klimatforskningen och dess resultat. Detta påpekas också av Riksrevisionen i rapporten Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett? (RiR 2012:2).

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

35.

Gruv-, mineral- och stålforskning, punkt 31 (SD)

av Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Sverige har av sin tradition som gruvnation en stark kompetens inom gruvnäringen. Denna kompetens är dock inte given för alltid utan vi måste kontinuerligt hävda vår position. Regeringen lämnar i detta avseende mycket i övrigt att önska. Forskningen inom prospekteringsrelaterade ämnen har de senaste decennierna varit svårt eftersatt med följd att vår tidigare starka kompetens inom malmgeologi kraftigt försvagats. Vi har tillika enbart en professur inom området.

Sverigedemokraterna vill anslå 800 miljoner kronor för perioden 2014–2016 till ett nytt forskningscentrum för att flytta fram våra positioner inom mineralogi och geovetenskap. Då samtliga nordiska länder (Danmark huvudsakligen genom Grönland) är starka gruvnationer och de nordiska länderna har mycket gemensamt i de flesta avseenden, är vår ambition att ett nytt forskningscentrum ska etableras inom ramen för ett gemensamt, nordiskt initiativ.

Sverigedemokraterna ser stor vikt av att allokera resurser till bl.a. Luleå tekniska universitet med syftet att öka antalet utbildningsplatser med inriktning mot gruv- och mineralverksamhet. Sveriges geologiska undersökning spelar en nyckelfunktion inom en aktiv gruvpolitik. Utöver att vara expertmyndighet för berg, jord och grundvatten vill Sverigedemokraterna ge Sveriges geologiska undersökning en mer proaktiv roll i själva prospekteringsarbetet.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

36.

Arbetslivs- och arbetsmiljöforskning, punkt 32 (S, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 20 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 38.

Ställningstagande

Vi har varit starkt kritiska till regeringens nedläggning av Arbetslivsinstitutet. Arbetslivsforskningen har därefter minskat drastiskt och skingrats för vinden. Arbetslivsinstitutet bedrev världsledande och värdefull forskning inom en mängd arbetsrelaterade områden, såsom arbetsmarknad och sysselsättning, arbetsrätt, arbetets organisering, hälsa och ohälsa i arbetslivet, ergonomi och belastning, fysikaliska och kemiska hälsorisker, integration och mångfald samt utvecklingsprocesser i arbetslivet. Nedläggningen innebär en stor förskingring av kunskaper och resurser.

Vid nedläggningen borde regeringen ha analyserat och säkerställt hur inledda forskningsprojekt och utbildningar skulle kunna slutföras. Arbetslivsinstitutet har bedrivit världsledande forskning inom en mängd arbetsrelaterade områden. Institutet har spelat en stor roll för att ta fram modeller för en god arbetsmiljö och har bedrivit forskning om hur ohälsa kopplad till dålig arbetsmiljö kan förebyggas. Avvecklingen av Arbetslivsinstitutet innebär att den arbetsrelaterade forskningen nedmonterats och att ett stort kunskapskapital har gått till spillo. Sverige och Portugal är numera de enda EU-länderna som inte har ett arbetslivsinstitut. Regeringens forskningspolitik säkerställer inte forskningen om arbetslivet. Den ersätter inte alls de förlorade resurser som försvann vid nedläggningen av Arbetslivsinstitutet. Konsekvensen blir att vi kommer att sakna en överblick av läget och utvecklingen i arbetslivet.

Regeringen vill att vi alla ska stå till arbetsmarknadens förfogande, men vill inte investera i den forskning som behövs för att underlätta återgång till arbetslivet och för att människor ska kunna vara kvar längre i arbetslivet. Det kommer att drabba människors arbetsmiljö när den kunskapsutveckling genom forskning som skulle kunna ge dem ett bättre arbetsliv inte kan fortsätta. Vardagens tunga problem i arbetslivet kräver en flervetenskaplig forskning i nära samverkan med arbetsmarknadens parter. Svensk arbetslivsforskning har haft förmågan att skapa värden för samhället, företagen och individen. Regeringens förslag till finansiering av arbetslivsforskning är otillräckligt. Vi ser enskilda lärosätens möjlighet att prioritera tvärvetenskap och arbetslivsforskning som en av de utvägar som nu måste till för att återupprätta arbetslivsforskningen. Inom ramen för de ökande anslagen till universitet, högskolor och forskningsråd bör detta vara möjligt. Det finns också ett värde i att samla forskning och kompetens inom ramen för ett nationellt kunskapscentrum som arbetar i nära kontakt med parterna på arbetsmarknaden. En översyn av möjliga framtida strukturer bör göras.

Regeringen bör därför tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på hur arbetslivsforskningen kan samlas och stärkas.

37.

Forskning om ett hållbart arbetsliv, punkt 33 (S, MP, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 21.

Ställningstagande

Ett hållbart arbetsliv är en av de viktigaste sociala innovationerna för att Sverige ska möta framtidens stora utmaningar. Sverige behöver lyfta fram betydelsen av ett hållbart arbetsliv, inklusive arbetsmiljöfrågor, med ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Arbetsmiljöverkets förelägganden och förbud riktas dubbelt så ofta mot manliga sektorer av arbetslivet som mot kvinnliga. Arbetsmiljölagen har inte tillämpats tillräckligt mot belastningssjukdomar, utbrändhet och andra följder av dåliga arbetsmiljöer i kvinnligt dominerade sektorer. Forskningen kan här spela en viktig roll för att få fram underlag och viktiga perspektiv till framtida politiska beslut. Forskningen måste också tydligare se på rådande diskriminering på arbetsmarknaden.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

38.

Forskning inom humaniora och samhällsvetenskap, punkt 34 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 24, 25 och 40 i denna del.

Ställningstagande

Då det saknas enkla lösningar på samtidens stora utmaningar, såsom åldrande befolkningar, globala strukturomvandlingar, klimatförändringar, energikriser, livsmedelsförsörjning, fattigdom, krig och säkerhetshot behövs kunskap baserad på forskning från samtliga vetenskapsområden. Detta är bara några exempel på den stora samhällsnytta som en stärkt forskning inom humaniora och samhällsvetenskap för med sig.

Humanistisk kunskap och samhällsvetenskap och konstnärlig forskning drar ofta det kortaste strået då dess betydelse för kommersialisering och utveckling av nya tjänster och varor underskattas, vilket får till följd att dessa vetenskapsområden inte i samma omfattning som andra vetenskapsområden kan attrahera externa medel. Det blir visserligen lättare i dagens och morgondagens tjänstesamhälle med allt större inslag av kultur och design att få tillgång till externa medel. Staten måste dock alltid ha ett särskilt ansvar att värna och utveckla de forskningsområden

som inte på samma sätt som andra är kommersialiserbara eller på andra sätt kan attrahera externa medel.

Statens forskningsstöd till humaniora och samhällsvetenskap bör i större utsträckning än tidigare systematiskt verka för att stimulera framväxten av integrerade miljöer som förenar utbildning och forskning kring angelägna utmaningar. Detta ligger i linje med att statens forskningsmyndigheter bör ta upp satsningar i programform så som sker i andra framstående forskningsnationer.

Samhällets kvalitet och välfärd på lång sikt fordrar uppmärksamhet på sådant som håller samhällen samman. En övertygande och alltmer omfattande forskning har på senare år visat att samhällen som präglas av en hög grad av jämlikhet och fungerande sociala institutioner, exempelvis skolan, presterar bättre också i andra avseenden. De ger också medborgarna bättre livsmöjligheter.

Det finns tecken på eroderande samhällsinstitutioner där skolan är det främsta och djupt oroväckande exemplet. Det finns också oroande tecken på hotande stabilitet i spåren av de stora ekonomiska klyftorna och den ekonomiska krisen i Europa. Vi ser tecken på försvagad social sammanhållning parallellt med växande välfärds-klyftor och en historiskt hög arbetslöshet. Vi håller på att få ett samhälle som inte ger människor chansen att bidra och delta. Risken för sociala spänningar ökar. Samtidigt ser vi en politik som inte ger utbildning och forskning någon uppgift i relation till denna, en av samhällets största utmaningar. Vi föreslår därför ett forskningsprogram om välfärd och samhällelig sammanhållning. Programmet ska vara långsiktigt och starta 2014. För åren 2014–2016 föreslås ett anslag om totalt 375 miljoner kronor till de tvärgående programmen och forskningsprogrammet om välfärd och social sammanhållning. Samtidigt föreslås vissa omfördelningar av ändamålen inom Vetenskapsrådets anslag.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

39.

Välfärdsnära forskning, punkt 35 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 27.

Ställningstagande

Det finns ett brett samförstånd om att lärandeprocesser, kompetensförsörjning och partnerskap utgör den framtida grunden för välfärden. En rad studier, genomförda av bl.a. OECD, visar att samverkan mellan offentlig sektor, akademi och näringsliv blir en allt viktigare utvecklingsstrategi i ett regionalt perspektiv. Den sammanlagda forsknings- och utvecklingsverksamheten i Sverige utförs till stor del av näringslivet som står för knappt 70 procent av den totala forskningen och utvecklingen. Merparten av den forskning och utveckling som inte utförs i näringslivet utförs av universitet och högskolor, ca 25 procent totalt. Resterande FoU utförs inom statliga myndigheter, kommuner och landsting, samt privata icke vinstdrivande organisationer. Den forskning och utveckling som riktas mot välfärdens utveckling är i sammanhanget mycket liten och den del som inbegriper samverkan är ännu mindre. Kommuner, landsting och regioner tar i dag ett stort ansvar för forskning och utveckling inom välfärdsområdet, och under de senaste 20 åren har en rad regionala forsknings- och utvecklingsmiljöer växt fram. Men staten kan och bör göra mer för att stimulera ändamålsenliga mötesplatser för att åstadkomma ett ömsesidigt växelspel mellan

praktiska erfarenheter och forskningsbaserade kunskaper. En av de mest uppenbara formerna för samverkan mellan akademien och det allmänna rör den offentliga sektorn som arena för forskning och kunskapsproduktion. Behovet av sådan verksamhet är i dag, enligt vår mening, allra tydligast i kommunala och landstingskommunala verksamheter.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

40.

Energiforskning, punkt 36 (SD)

av Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 5.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna satsar under budgetperioden 2014–2016 totalt 400 miljoner kronor mer än regeringen på energiforskning och energieffektiviseringar. Syftet med satsningen är att påskynda framtagandet av långsiktiga hållbara energilösningar, för att långsiktigt säkra vårt lands energiförsörjning samt som ett led i vår övergripande och långsiktiga målsättning om ett Sverige fritt från oljeberoende och andra fossila bränslen.

Energieffektivisering är ett av flera områden som har en betydande potential och som måste utnyttjas. Den offentliga sektorn ska sträva efter en energieffektiv verksamhet, detta genom upphandling av ny och innovativ energieffektiv teknik inom alla led, från produktion till slutanvändning.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

41.

Forskning om hedersrelaterat våld m.m., punkt 37 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 73 och

avslår motion

2012/13:A394 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 6.

Ställningstagande

Det finns ingen statistik över hur stor omfattningen är när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Eftersom brott som begås i hederns namn inte har någon egen brottsrubricering går det inte att mäta omfattningen genom antalet anmälda brott. Att mörkertalet när det gäller våld i nära relationer är stort är väl dokumenterat. Mycket talar för att de speciella omständigheter som råder kring hedersproblematiken gör att mörkertalet t.o.m. är större för våld eller hot som har koppling till heder. Det krävs mer forskning på området för att få en mer heltäckande bild över vidden av hedersproblematiken.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

42.

Forskning om hedersrelaterat våld m.m., punkt 37 (SD)

av Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:A394 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 6 och

avslår motion

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 73.

Ställningstagande

Bristerna inom den tillgängliga forskningen om hederskulturers utbredning i Sverige är stora. Vi vet att utan tillräcklig kunskap om den kompletta och aktuella problembilden kommer det att vara omöjligt att uppnå resultat. Därför vill Sverigedemokraterna se ökade resurser till forskning som analyserar hederskulturer i Sverige. Dessutom måste det ges tydliga direktiv som säkerställer att studier inte bara görs över de fall där det finns en upplevd oro och förtrycket är ett faktum som offren är medvetna om, utan att arbetet även siktar in sig på att kartlägga tendenser till hederskulturers fäste genom att analysera attityder och värderingar hos Sveriges invånare.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

43.

Robotik och artificiell intelligens, punkt 38 (SD)

av Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub507 av Erik Almqvist (SD).

Ställningstagande

En konkurrensstark industri förutsätter i dag en hög grad av automatisering för att hålla en hög produktivitet. Även om Sverige länge har varit långt fram när det kommer till automatiseringsteknik, har vi den senaste tiden kunnat se hur den svenska grundforskningen halkar efter.

Större satsningar på grundforskning i robotik och automation är nödvändiga för att Sverige på sikt ska kunna fortsätta ha en konkurrenskraftig tillverknings- och processindustri.

Vi kommer sannolikt även få se framöver hur robotteknik tillämpas inom många nya områden såsom vård och transporter och för enklare servicetjänster. Många potentiella tillämpningsområden är beroende av kunskap i artificiell intelligens, varför även grundforskningen inom artificiell intelligens bör stärkas.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

44.

Ett nationellt samiskt forskningscentrum, punkt 39 (SD)

av Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub393 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD).

Ställningstagande

Forskningen kring samiska frågor har stor betydelse för möjligheterna att kunna bevara och vidareutveckla den samiska kulturen och identiteten, men också för beslutsfattandet, samhällsdebatten och möjligheterna att kunna förstå och förbättra livsvillkoren för såväl samerna som andra urfolk runt om i världen.

De statliga medlen till den samiska forskningen har visserligen ökat på senare år. Merparten av verksamheten bedrivs dock i form av kortsiktiga och isolerade projekt och saknar således både samordning, stabilitet och ett långsiktigt perspektiv.

I våra grannländer Norge och Finland har man visat att man är villig att prioritera den samiska forskningen genom att inrätta nationella samiska forskningscentrum. Förutsättningarna är goda för att inrätta ett liknande nationellt centrum med samordningsansvar även i Sverige.

Centrum för samisk forskning vid Umeå universitet (Vaartoe) har med relativt begränsade resurser ägnat sig åt intensiv forskning och information i samiska frågor och har även frivilligt tagit på sig ett visst nationellt samordningsansvar. Genom tillgången till den demografiska databasen vid Umeå universitet, som har samlat befolkningsdata om alla människor som varit bosatta inom det traditionella samiska utbredningsområdet under åren 1750–1900, besitter man också unik information som skulle kunna utgöra en stark grund för vidare forskning.

Regeringen bör snarast möjligt låta utreda möjligheten att inrätta ett nationellt samiskt forskningscentrum med samordningsansvar.

45.

En hållbar omställning av svensk basindustri, punkt 40 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 15.

Ställningstagande

Forskningspolitiken, tillsammans med näringspolitiken, kan skapa förutsättningar för basindustrin att modernisera, utveckla och ställa om sin produktion. Statens forskningsinsatser är i det perspektivet mycket betydelsefulla för den svenska basindustrin. Det handlar om behovsmotiverad forskning som omfattar såväl mycket långsiktiga projekt av grundforskningskaraktär som mer tillämpade och industrinära forskningsprojekt. Miljöpartiet har i en särskild industripolitisk motion redogjort för flera förslag som kopplar samman en aktiv forskningspolitik med en aktiv industripolitik, däribland en ny grön innovationsfond.

Forskningen som bedrivs vid forskningsinstitut såväl som på våra lärosäten, i nära samarbete med industrin, är väsentlig för en långsiktig kunskapsuppbyggnad. Den medför att industrin kan gå en långsiktigt hållbar utveckling till mötes och samtidigt fortsätta att vara central i den svenska ekonomin och i skapandet av nya arbetstillfällen. Det stärker också industrins internationella konkurrenskraft.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförs.

46.

Tjänsteinnovationer, punkt 41 (S, MP)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 41 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 16.

Ställningstagande

För regeringen står medicinsk och teknisk forskning högst i rang, medan samhällsvetenskap och humaniora hamnar långt ned på prioriteringslistan. För innovation i tjänsteföretag är det sistnämnda

dock av stor vikt. I tjänstesamhället blir det allt viktigare att utveckla kunskap för komplexa system där flera branscher och kompetenser ska fungera ihop. Globalisering och tjänsteutveckling driver på en ökad arbetsfördelning i näringslivet och specialisering i såväl industri- som tjänsteföretag. Forskningspolitiken behöver tydligare bejaka behovet av tvärvetenskaplig kunskap för ökad tjänsteinnovation. Det finns potential att skapa många nya jobb i små forskningsintensiva företag inom exempelvis miljöteknik, medicin, infrastruktur och bioteknik. Investeringarna i forskning i små och medelstora företag är dock lägre i Sverige än i många andra länder, och det finns tyvärr många exempel på svenska innovationer som har kommersialiserats utomlands. Tjänsteinnovationer leder till utveckling, inte bara genom ny verksamhet eller nya företag, utan även genom att förnya och vitalisera befintliga företag. Ökad samverkan och mer tjänsterelaterad forskning krävs.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

47.

Industriforskningsinstitutet, punkt 42 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 42 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 28 och 40 i denna del och

avslår motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 11.

Ställningstagande

Historiskt sett har Sverige investerat stora summor i forskning och utveckling. Större delen av den näringslivsbaserade forskningen sker dock fortfarande inom företagen och finansieras av näringslivet självt. Den offentligt finansierade behovsmotiverade forskningen har historiskt sett vid en jämförelse med andra länder varit mycket liten i Sverige. Ett exempel är att jämförelsen av forskningsinstitutssektorn i ett mindre antal länder visar att den svenska institutssektorn är betydligt mindre än i andra länder. Forskningsinstitutssektorn förfogar över 3 procent av de statliga FoU-medlen, medan motsvarande siffra i Finland ligger på 25 procent. Detta är allvarligt eftersom forskningsinstitutet i dag möter en allt hårdare internationell konkurrens som de har svårt att hantera.

Forskningsinstitutet utgör en viktig strategisk infrastruktur för kunskapsöverföring mellan den akademiska forskningen och näringslivet. Forskningsinstitutets roll är att effektivisera det svenska forsknings- och innovationssystemet genom att bidra till att kunskap omställs till innovationer för att stärka företagens konkurrenskraft. Institutet har också en särskild roll i samband med konjunkturerna i ekonomin, då strategiskt viktig forskningskompetens annars riskerar att gå förlorad. De har också visat sig särskilt lämpade att agera som koordinatörer inom internationella forskningsprojekt genom att de förfogar över forskare med annan profil än vad som är vanligt inom svenska lärosäten. Exempelvis bör institutet tillsammans med Vinnova tilldelas en tydligare roll som koordinator för svensk medverkan i EU-forskning inom ramprogrammen.

De framtida utmaningarna för forskningsinstitutet är att kunna erbjuda testmiljöer som svarar mot det omvandlingstryck som svenska företag lever under. Den växande tjänstesektorn är ett exempel

på hur instituten kan svara mot företagens behov. Tjänsternas betydelse för ekonomin är stor och kommer att öka framgent. Kopplingen mellan industrin och tjänstesektorn har förstärkts kraftigt genom avknoppningar eller genom att tjänsteföretag på olika sätt ger service till industriföretagen. Utvecklingen av innovativa tjänster blir därför allt viktigare för de små och medelstora företagens möjligheter att växa och internationaliseras. Behovsmotiverad samhälls- och näringslivsrelevant forskning som utgår från tjänstesamhällets förutsättningar och egenskaper behöver därför utvecklas. Med hjälp av en kraftfull institutssektor vill vi ta ett brett grepp över tjänsteforskningen som kan öka förädlingsvärdet för de växande tjänstebranscherna. Forskningsinstituten skulle exempelvis kunna erbjuda möjligheter för små och medelstora företag att testa sina tjänster inom ramen för den egna verksamheten och i partnerskap med andra aktörer. Vi föreslår för 2014–2016 en förstärkning av tjänsteforskningen med 150 miljoner kronor inom ramen för forskningsinstitutens verksamhet.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförs.

48.

Industriforskningsinstituten, punkt 42 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 42 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 11 och

avslår motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 28 och 40 i denna del.

Ställningstagande

Holdingbolaget Rises uppgift är att företräda svenska staten som ägare i industriforskningsinstituten. Rise Holding äger och förvaltar statens aktier eller andelar i bolag som bedriver industrinära forskning. Bolagets verksamhet ska främja ändamålsenlig struktur för och långsiktig kompetensutveckling inom industriforskningsinstitut till stöd för det svenska näringslivets utveckling inom strategiskt viktiga områden. I budgetpropositionen avsatte regeringen medel till Rise för att bygga upp ett institut för hållbar processutveckling och katalys. I forsknings- och innovationspropositionen beskriver regeringen närmare hur man ser på dess verksamhet. Vänsterpartiet välkomnar denna satsning. Vi vill också stärka industriforskningsinstitutens verksamhet med fokus på miljöteknik och innovation. Därtill vill vi stärka deras verksamhet vad gäller demonstrationsanläggningar och testbäddar. I vår budgetmotion avsatte vi därför 250 miljoner kronor mer än regeringen till Rise Holding AB.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförs.

49.

Högskolans roll för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap, punkt 43 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 5 och 40 i denna del och avslår motionerna

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 18 och 19,

2012/13:Ub480 av Monica Green m.fl. (S) yrkandena 2 och 3 samt

2012/13:T357 av Anita Brodén och Nina Larsson (båda FP) yrkande 3.

Ställningstagande

I den globala ekonomin är det inte enbart företag som konkurrerar med varandra. I allt större utsträckning konkurrerar också länder och regioner om bl.a. investeringar, arbetstillfällen och kvalificerad personal.

Ett litet exportberoende land som Sverige är helt beroende av att det finns ett fungerande och väl utvecklat samarbete mellan alla aktörer som kan bidra till att Sverige blir framgångsrikt i den internationella konkurrensen. Det krävs ett förtroendefullt och strategiskt samarbete mellan politik, näringsliv och akademi. Dagens situation lämnar tyvärr mycket övrigt att önska.

Sverige har ett antal starka kluster av kunskap och företag. Utmärkande för dessa är att de består av ett större antal företag som både konkurrerar och samarbetar. Det bedrivs avancerad forskning såväl inom företagen som i samarbete med högskolor och universitet. Framgångsrika kluster länkas i många fall också samman av ett betydande flöde av arbetskraft mellan deras olika delar.

Vi vill därför bygga en modell för strategisk samverkan mellan olika samhällssektorer. Sverige behöver mer av samarbete och gemensamma prioriteringar av forskningsresurser, utbildningsinsatser och export- och investeringsfrämjande. Den snabba omvandlingen av ekonomin gör det emellertid allt vanskeligare att bygga upp en modell för strategisk samverkan utifrån den formella/statistiska indelningen av näringslivet i olika branscher. Företag i olika branscher och av starkt varierande storlek blir alltmer integrerade med varandra i komplexa produktions- och innovationssystem som oftast inte låter sig beskrivas med hjälp av den traditionella branschindelningen.

Därför vill vi i samverkan med näringslivet, akademien och de fackliga organisationerna utveckla en samverkansmodell som tar sin utgångspunkt i centrala framtidsutmaningar för vårt samhälle – både inhemska och globala. Ansatsen bygger på tanken att framtidens samhälliga möjligheter och utmaningar, rätt hanterade, i många fall kan innebära betydande möjligheter att stärka den svenska konkurrenskraften och därmed skapa nya arbetstillfällen. Vi föreslår att det avsätts 500 miljoner kronor årligen för strategiska samverkansprogram, totalt 2 miljarder kronor under åren 2014–2016, utöver regeringens nivå för forskning och innovation.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförs.

50.

Högskolans roll för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap, punkt 43 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 18 och 19 samt

avslår motionerna

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 5 och 40 i denna del,

2012/13:Ub480 av Monica Green m.fl. (S) yrkandena 2 och 3 samt

2012/13:T357 av Anita Brodén och Nina Larsson (båda FP) yrkande 3.

Ställningstagande

En ursprunglig tanke med de regionala högskolorna som bildades genom högskolereformen 1977 var att de skulle både erbjuda utbildning, närmare hemmet, i regionen, och bidra med forskning som hade en särskild betydelse lokalt och regionalt. Det behovet finns fortfarande kvar. I propositionen gör regeringen bedömningen att Verket för innovationssystem, i samråd med Vetenskapsrådet, ska stödja lärosätena i deras samverkan med det omgivande samhället. Miljöpartiet menar att lärosätena bör stimuleras att ta en ledningsroll i de regionala innovationssystemen. Ett sådant tydligare uppdrag bör dessutom åtföljas av basresurser för dess genomförande. Den s.k. tredje uppgiften bör integreras bättre med utbildningen och forskningen i strategier och vardaglig ledning.

Underskattningen av utbildningens betydelse för nyttiggörandet av forskning har inom många lärosäten också lett till en återhållsam syn på studenterna som aktörer i och resurser för innovationsverksamheten. Det fokus som legat på högskolans forskare som idébärare bör delvis flyttas över på studenterna. Regeringen skriver i propositionen att studenternas roll inte ska underskattas. Det är en för svag skrivning som inte ger någon förändring. Lärosätena bör stimuleras att i större utsträckning koppla samman utbildningen med dess roll i innovationssystemen. Utbildningen bör därmed erkännas en större betydelse för innovationerna.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförs.

51.

Högskolans strategiska arbete för samverkan, punkt 44 (S, MP)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 44 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 4.

Ställningstagande

Sveriges framskjutna plats i världsekonomin vilar på våra gemensamma investeringar i kunskap, forskning och utveckling. Vår konkurrenskraft kan inte tas för given utan måste ständigt tryggas. Därför behövs en ny politik för hållbar ekonomisk tillväxt och för att utveckla den svenska konkurrenskraften. Genom en nära samverkan mellan staten, näringslivet och forskningen kan vi utveckla den kunskapsbaserade delen av ekonomin där Sverige har konkurrensfördelar. Vi är övertygade om att Sverige inte ska möta den allt hårdare internationella konkurrensen med lägre löner eller försämrade arbetsvillkor. För att stå starka i framtiden måste vi ha strategier för att Sverige ska konkurrera med hög kompetens och goda arbetsvillkor.

Om Sverige ska fortsätta att vara konkurrenskraftigt måste forskning, utbildning och innovation bilda ett väl fungerande sammanhang. Detta förutsätter samverkan mellan forskning, högre utbildning och innovation, och denna samverkan är nödvändig om vi ska klara konkurrenskraften i framtiden.

För oss är det samtidigt självklart att forskning angår hela samhället. Därför vill vi även se en bred samverkan mellan akademien och hela det omgivande samhället. Akademien måste vara öppen mot samhället och verka för en god dialog om forskningen och dess landvinningar. Då kan forskare bidra med kunskap och analys av samhället samtidigt som de kan ta till sig kunskap från samhället. I många fall kommer det ge forskningen ökad relevans och ökade insikter om samhällets behov och utmaningar. Dessutom främjas akademien som en kraftfull arena för samhälls- och demokratiutveckling och forskares deltagande i den offentliga debatten. Utan ett kraftfullt helhetsgrepp på samverkansuppgiften kommer vi inte att utnyttja Sveriges fulla potential som kunskaps- och forskningsnation.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

52.

Innovationsinfrastruktur, punkt 45 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 45 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 31 och

avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 12 och

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Det finns brister i kapitalförsörjningen för företag i tidiga skeden. Studier visar att Sverige, i relation till flera andra jämförbara länder, allokerar mindre kapital till de allra tidigaste faserna där behovet av statlig stödfinansiering är som störst. Samtidigt finns en god tillgång på statligt riskkapital som till betydande del inte utnyttjas i dag. 9,4 miljarder kronor av det totala statligt förvaltade riskkapitalet är tillgängligt för investeringar, exklusive det som är tillgängligt hos Innovationsbron. Vi föreslår att det inrättas en marknadskompletterande investeringsfond som riktar in sig mot investeringar i tidiga skeden och som bygger på statlig och privat samfinansiering. Staten blir en katalysator för det nya

fondsystemet som finansieras genom att tillgängliga statliga medel för riskkapitalförsörjning omdisponeras.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

53.

Innovationsinfrastruktur, punkt 45 (SD)

av Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 45 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 3 och

avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 12 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 31.

Ställningstagande

Svenska företag saknar sällan idéer eller visioner men lider ofta brist på kapital för att förverkliga dessa. Detta leder i sin tur till att många potentiella arbetstillfällen aldrig skapas.

Eftersom det främst är hos mindre svenska företag, eller enskilda individer, som grunden till morgondagens stora innovationer finns, måste det strukturella problemet med brist på riskkapital brytas. Sverigedemokraterna ser ett behov av en marknadskompletterande riskkapitalfond, där fonden prioriterar företag och innovatörer som har små möjligheter att söka kapital på den ordinarie riskkapitalmarknaden, för att på det sättet främja innovationsutvecklingen och stärka landets konkurrenskraft.

Vi föreslår en extra vinstutdelning från Vattenfall AB på upp till 5 miljarder kronor om året under förutsättning att vinstutrymmet finns. Pengarna går till den marknadskompletterande riskkapitalfonden. Det handlar inte om att staten ska agera riskkapitalister efter eget tycke och smak med svenska skattepengar. Det handlar snarare om att, där vi ser goda möjligheter till avkastning, också kunna bistå svenska småföretag med kapital som de behöver för att förverkliga idéer som vi bedömer har en god chans att växa till något betydligt större än just en idé. Fokus ska ligga på kunskapsintensiva branscher, vilket gör att vi stärker den svenska internationella konkurrenskraften på området.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

54.

Innovationsinfrastruktur, punkt 45 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 45 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 12 och

avslår motionerna

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 3 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 31.

Ställningstagande

För en innovationsdriven tillväxt är en väl fungerande kapitalförsörjning av avgörande betydelse. Det är därför anmärkningsvärt att regeringens forsknings- och innovationsproposition är helt tom på förslag och strategier på detta område. Generellt sett råder det ingen brist på utvecklingskapital, utan det som framför allt saknas är mer av samordning och renodling av de statliga myndigheternas och bolagens verksamheter.

Flera utredningar, bl.a. en rapport från McKinsey, har noterat att det finns vissa branschmässiga och geografiska inlåsningar som behöver rättas till. En annan brist är att det saknas kapital i de riktigt tidiga faserna av ett företags utveckling – det som brukar benämnas som "dödens dal". Inte sällan uppstår konkurrens mellan olika statliga aktörers insatser, vilket knappast är kostnadseffektivt. Sammantaget innebär detta ett slöseri med offentliga medel samtidigt som risken för inlåsningseffekter är uppenbar. Mot denna bakgrund föreslår Vänsterpartiet att Innovationsbron, Almi Företagspartner AB och Inlandsinnovation förs ihop till en ny organisation med uppgift att stimulera kapitalförsörjningen i de riktigt tidiga faserna.

Regeringen bör få i uppdrag att utreda formerna för en sammanslagning av Innovationsbron, Almi Företagspartner AB och Inlandsinnovation.

55.

En försäkring mot patentintrång, punkt 46 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 46 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 32.

Ställningstagande

Immateriella tillgångar spelar stor roll för att ett företag ska kunna dra kommersiell nytta av det intellektuella värde som skapats i företaget. Att innovativa företag, forskargrupper och uppfinnare kan värna sina rättigheter är viktigt för att immateriella tillgångar ska kunna nyttiggöras på marknaden. I jämförelse med stora globala företag har små och medelstora företag och enskilda forskare eller forskargrupper begränsade möjligheter att försvara sig mot patentintrång. Många av

företagen är i dag beroende av rådgivning och juridiska ombud för att kunna bedöma sina möjligheter att värna sina patent mot patentintrång. Till följd av de kostnader som detta medför avstår många företag i dag från att försöka värna sina rättigheter. För att små och medelstora företag bättre ska kunna värna sina rättigheter behöver ett bättre skydd mot patentintrång utvecklas. Syftet bör vara att möjliggöra för små och medelstora företag att fullt ut kunna exploatera sina idéer och göra dem kommersiellt gångbara.

Regeringen bör ge Patent- och registreringsverket i uppdrag att undersöka förutsättningarna för en bättre fungerande försäkring mot patentintrång.

56.

Läraryrket, punkt 47 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 47 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 20.

Ställningstagande

Lärare anställda vid svenska högskolor har med stöd av det s.k. läraryrket i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar, den praxis som utvecklats när det gäller upphovsrätt och en förhållandevis omfattande rätt till bisysslor, omfattande möjligheter att på egen hand nyttiggöra och själva få frukterna av sitt arbete. Det är ett arbete som många gånger staten till stor del bekostat men som trots detta till övervägande delen sker utanför lärosätenas ramar. I betänkandet Nyttiggörande av högstadiesuppfinningar (SOU 2005:95) utreddes förutsättningar och olika vägar för att på olika sätt nyttiggöra uppfinningar och upphovsrättsligt skyddade resultat, för samhället i stort. Utredningens slutsatser var bl.a. att det inte kan anses klart att den gällande lagstiftningen ger högskolan rätt att kommersialisera högstadiesuppfinningar och att det i övrigt finns stora utmaningar förknippade med kommersialiseringen. Miljöpartiets bedömning är att högskolors bidrag till innovationer och en ökad effektivitet och produktivitet i samhället i stort måste inkludera det arbete som sker inom ramen för det s.k. läraryrket. Detta är en variabel som måste ingå i utvärderingen av forskning och utbildning vid svenska lärosäten. Vi anser att lärosätenas generering av innovationer måste utvärderas och uppvärderas.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförs.

57.

Skatteincentiv för forskning och utveckling, punkt 48 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 48 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 30.

Ställningstagande

Sverige ligger väl till internationellt när det gäller företagens samlade FoU-investeringar som andel av BNP. Merparten sker dock i storföretag där nära 80 procent av näringslivets FoU utförs. I ett flertal industriländer har det under de senaste åren införts olika typer av skatteincitament för ökade investeringar i FoU. Att stimulera ökade investeringar i FoU i svenska små och medelstora företag skulle innebära bättre förutsättningar för dessa företag att skapa nya jobb.

Små och medelstora företag står för merparten av de nya jobb som skapats i Sverige sedan 1990. För att skapa framtidens jobb och stärka Sveriges konkurrenskraft är det avgörande att små och medelstora företag ges möjlighet att ägna sig mer åt innovation och FoU. Forskning visar att innovativa små och medelstora företag växer snabbare i omsättning och antal sysselsatta, och har bättre lönsamhetsutveckling. Innovativa företag har även mer omfattande internationella samarbeten och är mer framgångsrika på exportmarknader.

Vi vill förstärka FoU-investeringarna i svenska småföretag, och för att driva på investeringarna och samtidigt skapa en mer differentierad och därmed mindre sårbar privat forskningsbas vill vi utöka avdragsrätten för FoU-utgifter. Utgifter för FoU får i dag dras av mot bolagsskatten. Möjligheten att reducera sin skatt genom avdrag för FoU-utgifter förutsätter att verksamheten genererar vinst, vilket sällan är fallet i mindre, nystartade forskningsintensiva företag. En utökad avdragsrätt förutsätter att medel avsätts för detta ändamål, och vi är beredda att skjuta till dessa medel framöver.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförs.

58.

Instrument för ökad innovation, punkt 49 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 49 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 6 och 29 samt

avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 10 och

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 14 och 17.

Ställningstagande

I den senaste forsknings- och innovationspropositionen infördes ett nytt forskningspolitiskt finansieringsinstrument där framför allt stora universitet tilldelades medel för projekt inom ramen för strategiska forskningsområden (SFO). Det var bra att regeringen tillförde mer medel till strategiska satsningar inom de centrala områdena medicin, teknik och klimat. Regeringen gick dock för långt

vad gäller detaljstyrningen av forskningen, och regeringen har inte heller sett till att samverkan kommer till stånd. Utvärderingar av SFO visar att de inte uppfyller syftet med ökad samverkan mellan akademien och det omgivande samhället.

De strategiska forskningsområdena är i grunden inga samverkansprogram för akademi, företag och andra aktörer, eftersom det saknas direkta incitament och uppföljningskriterier för samverkan. Satsningen har heller inte, i tillräcklig omfattning, genererat nya, utökade eller fördjupade samarbeten med näringslivet. Det kan därför inte förväntas att SFO:erna kommer att bidra till innovationer i medverkande organisationer, eftersom direkta samarbetsrelationer är en nödvändig förutsättning för effektivt kunskapsutbyte.

Vi välkomnar att man nu inrättar strategiska innovationsprogram som syftar till att öka forskningssamverkan mellan aktörerna. Dock vill vi betona att kritiken mot SFO:erna behöver tas till vara på ett betydligt bättre sätt än vad regeringen ger uttryck för i sin proposition. Vi föreslår också att de svenska forskningsinstituten tillsammans med Vinnova ges huvudansvaret för de strategiska innovationsområdena.

En vanlig syn på forskning är den s.k. linjära modellen. Modellen förutsätter att investeringar i grundforskning vid universitet och högskolor förväntas spridas till näringslivet och omvandlas till innovationer. Studier visar att modellen innehåller systemsvagheter som har att göra med dels bristande samverkan mellan akademien och det omgivande samhället, dels att näringslivet sällan orkar satsa tillräckligt långsiktigt på egen hand. Det har lett till att Sverige fått en innovationsparadox som innebär att de samlade satsningarna på FoU inte leder till kommersialiseringar av nya innovationer i den utsträckning som vore väntat och önskvärt.

Som ett led i arbetet med att bygga strategisk samverkan föreslår vi att det inrättas ett innovationsråd som har i uppgift att departementsövergripande samordna frågor av betydelse för forskning och innovation. Frågor av vikt är forskningspolitikens övergripande inriktning, strategisk kompetens- och kapitalförsörjning, immaterialrätt och offentlig upphandling av innovationer. Rådet ska ha till uppgift att stärka samverkan mellan olika aktörer runt om i landet och samla arbetet för att utveckla Sveriges innovations- och konkurrenskraft. Det kommer att ha högsta politiska prioritet och ledas av statsministern.

59.

Instrument för ökad innovation, punkt 49 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 49 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 14 och 17 samt

avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 10 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 6 och 29.

Ställningstagande

”Innovationsprocessen” är den process varigenom en idé blir en innovation. I den klassiska modellen för denna process startar den med idén och avslutas med innovationen och är således helt linjär. Numera förekommer flera modeller för denna process, vilka bygger på interaktivitet mellan de olika aktörerna i processen, vilket gör processkartan mer komplicerad. Den nyfikenhetsstyrda forskningen och den tillämpade forskningen är helt sammanlänkade. Ny kunskap om grundämnen och material leder till nya upptäckter och innovation när den kommer i kontakt med mänskligt beteende och samhällsorganisationen. Det går därför inte att politiskt prioritera bara en del av produktionskedjan. Däremot går det att politiskt peka ut de utmaningar som forskarsamhället och innovationssystemen behöver stärkas i och samlas kring.

Öppen innovation bygger på idén att i en värld där kunskap är vitt utbredd har aktörer inom forskningen inte råd att förlita sig enbart på egen forskning eller eget utvecklingsarbete utan måste också köpa eller licensiera processer och uppfinningar (patent) från andra aktörer. Då skapas dessutom förutsättningar för att interna idéer som inte utnyttjas i ett företags verksamhet kan tas utanför dess dörrar, exempelvis genom licensiering eller i form av samriskföretag kring spin-off-produkter. Europeiska kommissionen har även föreslagit att EU:s ramprogram för forskning och innovation för perioden 2014–2020 (Horisont 2020) ska ha fri tillgång till vetenskapliga resultat som en allmän princip.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

60.

Instrument för ökad innovation, punkt 49 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 49 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 10 och

avslår motionerna

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 14 och 17 samt

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 6 och 29.

Ställningstagande

Vinnova har sedan 1994 i flera omgångar haft olika bransch- och samverkansprogram tillsammans med näringslivet och andra aktörer. Utvärderingar har visat att flera av dessa program nått bra resultat. Sedan 2012 finns även strategiska innovationsprogram. I budgetpropositionen för 2013 anslog regeringen medel för dessa nya program. I vår budgetmotion (2012/13:Fi250) anslog vi, utöver regeringens förslag, 100 miljoner kronor per år till Vinnova för detta ändamål.

I forsknings- och innovationspropositionen beskriver regeringen närmare utformningen av programmen. I propositionen slår regeringen fast att man inte avser att bestämma vilka områden som kan bli aktuella. Vänsterpartiet välkomnar detta nya näringspolitiska instrument, men vi menar att programmen bör inriktas mot följande tre övergripande samhällsutmaningar: i) klimatutmaningen (miljö och energi), ii) den växande åldrande befolkningen (hälsa och sjukvård) och iii) globaliseringen (konkurrenskraftig produktion, råvarutillgång). Delprojekt inom ramen för det

sistnämnda området bör utgöras av samverkansprogram för gruvnäringen, mjukvaruindustrin och turistnäringen.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

61.

Innovationsupphandling, punkt 50 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 50 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 33 och

avslår motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 13.

Ställningstagande

Årligen upphandlas varor och tjänster av stat, kommun och landsting till ett värde av ca 500 miljarder kronor. Det finns en stor potential i att förbättra upphandlingen av varor och tjänster och använda skattemedel effektivare. Upphandlingar är ofta komplicerade och kräver expertis, inte minst inom områden som omvårdnad och infrastruktur.

Upphandlingsutredningen kunde i sitt delbetänkande konstatera att det finns väsentliga brister i kunskapen om processen hos både upphandlare och leverantörer. Vi vill starta ett kompetenscentrum för att ge innovations- och jobbskapande en mer framträdande roll i den offentliga upphandlingen. Det finns i dag olika uppdrag inom området, och dessa bör samordnas med det nya centret. I det framtida arbetet bör man också se över om det finns möjligheter att koppla arbetet till vårt förslag om innovationsråd för att stärka utfallet av insatserna.

Den offentliga upphandlingen bör i högre utsträckning användas som verktyg för att driva fram fler innovationer. Innovationsupphandling, dvs. upphandling av i förväg okända lösningar på ett problem eller behov för vilket det ännu inte har etablerats någon marknad, förekommer sällan i dag, i vare sig stat, kommun eller landsting. Vi vill utforma en nationell strategi för offentlig upphandling av innovationer.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

62.

Innovationsupphandling, punkt 50 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 50 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 13 och

avslår motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 33.

Ställningstagande

Ett annat område som helt saknas i regeringens forsknings- och innovationsproposition är innovativ upphandling. Den offentliga sektorn upphandlar tjänster och varor och gör investeringar för ca 600 miljarder kronor årligen. Förutom den svenska marknaden finns även en europeisk marknad och detta innebär stora affärsmöjligheter för landets företag.

Offentliga behov av varor och tjänster har stor och ibland avgörande betydelse för utvecklingen av nya marknader för varor och tjänster. Innovativ upphandling innebär att det i en upphandling finns krav på teknikinnehåll och teknikutveckling som kräver en viss FoU-insats. Den offentliga upphandlingen måste bli strategiskt innovationsorienterad – både för produkter och för tjänster.

Vinnova har föreslagit att offentliga innovationsupphandlingar för miljö, energi, hälsa, säkerhet, it och telekom ges en kraftfull statlig stimulans genom särskilt stöd för att minska de risker som möter enskilda statliga myndigheter, landsting och kommuner i deras upphandlingsprocesser och som kan hämma upphandlingar av innovativa lösningar. Detta tänkande ligger helt i linje med Vänsterpartiets politik på detta område. Offentliga aktörer kan på så sätt använda sin upphandling för att driva utvecklingen framåt när det gäller FoU, innovationer och teknikutveckling. I vår budgetmotion anslog vi därför 50 miljoner kronor per år till Vinnova för detta ändamål. En förbättring enligt ovan vad gäller innovativ upphandling bör genomföras.

63.

Forskningens infrastruktur, punkt 51 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 51 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 35 och 39 samt

avslår motion

2012/13:So283 av Maria Ferm och Ulf Holm (båda MP) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

En kvalitativt god infrastruktur är en grundläggande förutsättning för att kunna bedriva forskning på en kvalitativt hög nivå. Därför är det viktigt att staten tar ett övergripande ansvar för att en sådan god infrastruktur finns tillgänglig och kan delas av flera forskare eller forskargrupper. Det krävs en nationell samordning och finansiering.

Säkerställande av en god infrastruktur för forskningen är en av statens kärnuppgifter som dessutom blir allt viktigare. Det är avgörande för att kunna vidmakthålla och stärka Sveriges position i forskningsvärlden, och det inverkar tydligt på våra möjligheter att rekrytera och behålla världens bästa forskare. Med stora infrastrukturinvesteringar lägger vi en god grund för internationella samarbeten och utländskt forskningskapital. Därför har staten en central roll.

Det är också viktigt att sträva efter internationell samordning och delat finansieringsansvar när det gäller säkerställandet av en god infrastruktur för forskningen med tanke på att den blir alltmer omfattande och kostnadskrävande.

Vi delar i stort regeringens syn på hur Sverige ska gå vidare med att stärka forskningens infrastruktur. Vi tillstyrker därför regeringens förslag till insatser och medelstildelning. Vi anser också att Vetenskapsrådet har i uppdrag att finansiera nationell forskningsinfrastruktur och Sveriges medverkan i internationella infrastruktursatsningar. Det är samtidigt viktigt att betona universitets och högskolors ansvar för lokal infrastruktur och utrustning.

En förutsättning för att Sverige ska kunna konkurrera med världens alla stora länder när det gäller hälso- och sjukvård och klinisk forskning är att vi utvecklar och använder de fördelar som vi har jämfört med andra länder. Det finns ett område där svensk hälso- och sjukvård och medicinsk forskning har unika konkurrensfördelar. Personnummer, heltäckande befolknings- och hälsodataregister samt nationella kvalitetsregister av hög kvalitet ger oss förutsättningar för att följa upp patienterna och därigenom utveckla vården och bedriva forskning som många länder saknar. Våra nationella kvalitetsregister innehåller personbundna uppgifter om problem eller diagnos, behandling och resultat. När ett register är fullt utbyggt blir det möjligt att följa upp vad som utförs i sjukvården för alla patienter i landet på det område registret omfattar. Det är naturligtvis också möjligt att följa upp vad enskilda landsting, sjukhus eller kliniker åstadkommer. Kraven på industrin att följa upp effekterna av sina läkemedel eller medikintekniska produkter ökar; förutsättningarna att göra sådana uppföljningsstudier är särskilt goda i Sverige tack vare registren. Den nationella översynen av kvalitetsregister, som kom förra året, har uppskattat att investeringar i kvalitetsregistren kan ge tiofalt igen i bl.a. minskade sjukvårdskostnader, men också att investeringar i forskning och utveckling i högre utsträckning förläggs till Sverige.

Hittills har kvalitetsregistren använts i relativt liten grad för klinisk forskning, men de forskningsresultat som har tagits fram har varit livsviktiga för patienterna. Den vetenskapliga produktionen från kvalitetsregistren kan öka med fem till tio gånger. Här finns också stora möjligheter att attrahera internationellt forskningssamarbete. Det behövs nationellt stöd och en organiserad samverkan mellan staten, sjukvårdshuvudmännen, forskningen och industrin för att alla register ska få tillräcklig finansiering, kvalitet, göras öppna och tillgängliga och användas i forskningssammanhang. Den översyn av kvalitetsregistren som gjordes 2010 pekar på att det bl.a. behövs en mer effektiv datainsamling till registren och en starkare nationell styrning av infrastrukturen. I dag finns problem med att vissa uppgifter dubbelregistreras i journalsystemen och kvalitetsregistren, vilket kan lösas genom att integrera strukturerade kvalitetsregister och nuvarande journalsystem. Den satsning som nu sker på att utveckla kvalitetsregistren måste följas upp med det tydliga målet att kvalitetsregistren ska komma till praktisk användning i forskning, uppföljning och utveckling. En särskild överenskommelse med industrin ska reglera etiska, juridiska och ekonomiska frågor.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

64.

Jämställdhet inom forskningsfinansieringen, punkt 53 (S, MP, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 53 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 4 och 5,

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 7,

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 15 och 16 samt

2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Systemet för fördelning av forskningsanslag måste utvärderas utifrån sina jämställdhetsresultat. Det är uppenbart att systemet inte håller tillräckligt hög kvalitet. Rapporten Hans Excellens: om miljardsatsningar på starka forskningsmiljöer – En utvärdering av excellenssatsningarna (2010), skriven på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i högskolan, visar att den snäva definitionen av excellens gynnat manliga forskare och haft starka negativa effekter på jämställdheten. Enligt rapporten har mellan en halv och en miljard kronor på detta sätt omfördelats från kvinnor till män. Detta måste åtgärdas.

Jämställdhet i akademien handlar således också om att utveckla kvalitetsbegreppet. Sammansättningen i bedömargrupper inom forskningsråd har visat sig vara viktig för vad som bedöms vara hög kvalitet inom forskning. En rapport från Vetenskapsrådet, Kollegial bedömning av vetenskaplig kvalitet – En forskningsöversikt, pekar på att vad som betraktas som vetenskaplig kvalitet varierar stort mellan discipliner och bedömare.

Jämställdhet inom forskningsfinansieringen måste därför beaktas i större utsträckning än vad som är fallet i dag. Vi behöver tydligt visa att vi vill se en förändring av de negativa konsekvenser som excellenssatsningarna till s.k. strategiska forskningsmiljöer haft för jämställdheten inom den svenska högskolan. Vi vill därför skärpa instruktionerna för de tre forskningsråden Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande samt Verket för innovationssystem och tydliggöra kraven att arbeta för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. De ska alla ha jämn könsfördelning i beredningsorganisationen, säkerställa att det i beredningsorganisationen finns kompetens rörande jämställdhet som forskningsområde, verka för att genusperspektiv får genomslag i forskning och utveckling samt rapportera i vilken utsträckning hänsyn tagits till könsspecifika förhållanden inom myndighetens ämnesområde. Vi föreslår därtill att forskningsråden och Verket för innovationssystem får ett gemensamt uppdrag att ur ett jämställdhetsperspektiv se över hela processen för fördelning av forskningsmedel inklusive excellenssatsningar och motsvarande.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförs.

65.

Tvärvetenskaplighet inom forskningsfinansieringen, punkt 54 (S, MP, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 54 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 8.

Ställningstagande

Många av samhällets stora utmaningar måste mötas med ett gränsöverskridande tankesätt och en insikt om att många olika faktorer påverkar. Därför bör en tvärvetenskaplig ansats främjas i den kunskapsbaserade samhällsutvecklingen. Höskoleverket har kritiserat forskningsrådets finansiering som i flera forskningsstrategier sägs gynna mer traditionellt organiserad forskning och sakna utrymme för stöd till det som inte ryms inom detta. Starka discipliner i traditionell mening är en förutsättning för en starkt tvärvetenskaplighet, men det måste finnas utrymme också i den nyfikenhetsstyrda forskningen att anlägga ett tvärvetenskapligt perspektiv. De statliga forskningsråden bör därför få ett tydligare uppdrag att främja och följa upp tvärvetenskaplighet.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

66.

Styrning av forskningsråden, punkt 55 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 55 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 31.

Ställningstagande

Regeringens forskningsproposition innebär en otydlig ledning av forskningsråden i den meningen att propositionen inte förmår prioritera eller styra forskningsmedlen på ett adekvat sätt.

En framgångsrik ledning av forskningsråden måste innebära att forskarna får stor frihet att forma den verksamhet och de processer som ska finansieras. Regeringens detaljerade uppdrag riskerar att hämma den många gånger oväntade utvecklingen och de oförutsedda resultat som också den tillämpade forskningen ger. Dessutom leder det till att forskningsledare och forskare får ägna ännu större delar av året till att bevaka utlysningar, skapa strategiska, till utlysningarna anpassade, nätverk, skriva ansökningar samt delta i beredningen av andra forskares ansökningar. Det är inte heller en önskvärd utveckling, utan verkar också hämmande på forskningens kvalitet.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

67.

Doktoranders studiesociala villkor, punkt 56 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 56 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 19 och 20 samt

avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 14 och

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 11 och 28.

Ställningstagande

Något som är utmärkande för Sverige är att drygt 40 procent av forskningen vid våra lärosäten utförs av doktorander. Därmed är de källan till en mycket stor del av den forskning som genomförs i landet. Samtidigt undervisar de i grundutbildningen och även för industridoktorander är det uppenbart att deras uppdragsforskning innebär långt mer än endast utbildning. En långsiktigt hållbar forskningspolitik måste därför ha en tydlig och framtidsytande strategi för doktorandernas situation. Tidigare socialdemokratiska regeringar genomförde stora insatser för att förbättra situationen för landets doktorander. Bland annat infördes flera forskarskolor, och lärosäten tilläts inte längre anta någon doktorand utan att ha ordnat med ersättning för hela doktorandtiden. Forskningsråden fick också särskilda anslag för att öka antalet meriteringstjänster. Men mer behöver göras – alla doktorander ska anställas från första dagen.

En alltför stor del av Sveriges forskning utförs av doktorander utan anställning. De finansieras i stället av utbildningsbidrag eller stipendier. Att inte ha en anställning som doktorand skapar otrygghet och dessutom en utestängning från de sociala trygghetssystemen. Detta gynnar varken forskningens kvalitet eller doktoranderna som individer. Doktorander ska garanteras anställning och därmed ges tillgång till de sociala trygghetssystemen under doktorandtiden.

Flera lärosäten har på ett ansvarsfullt sätt redan avskaffat utbildningsbidragen. Men vi vill ta vårt ansvar och se till att alla doktorander erbjuds bra arbetsvillkor. Det är först genom ett beslut i riksdagen som alla doktorander verkligen kan garanteras likvärdiga och trygga villkor oavsett lärosäte.

Högskoleverket har beräknat att kostnaden för att avskaffa utbildningsbidraget endast skulle belasta lärosätenas ekonomi med ca 40 miljoner kronor men ge ett betydande mervärde för doktorandernas studiesociala villkor. För 2014–2016 föreslår vi att avskaffandet av utbildningsbidragen finansieras med de ökade direkta anslagen för forskning och forskarutbildning som lärosätena får från 2014.

Vi föreslår också att regeringen tillsammans med lärosäten och externa finansiärer ska utarbeta en överenskommelse för hur stipendiefinansiering av forskarutbildning på heltid i framtiden ska kanaliseras genom lärosätena och bekosta lön och sociala avgifter. Som en övergångslösning bör universitet och högskolor teckna en försäkring hos Kammarkollegiet för de fall doktoranders stipendier bortfaller på grund av frånvaro från studier vid sjukdom eller föräldraledighet. Utländska doktorander ska ges samma ersättningar och sociala skyddsnät som sina svenska kolleger.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

68.

Doktoranders studiesociala villkor, punkt 56 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 56 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 11 och 28 samt

avslår motionerna

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 14 och

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 19 och 20.

Ställningstagande

Doktoranders studie- och anställningsvillkor är en av förutsättningarna för kvalitativ forskning på universitet och högskolor. Det är viktigt att doktorander erbjuds en trygg anställning. En försörjning genom stipendier och bidrag är alltför osäkert; dessutom riskerar det att äventyra kvaliteten i forskningen. Om Sverige ska förbli en stark forskningsnation har goda villkor för att rekrytera de bäst lämpade till forskarutbildningen en central och helt avgörande roll. Nära hälften av den undervisande och forskande personalen på högskolor och universitet i Sverige kommer att gå i pension inom tio år. Det är hög tid att bereda väg för en ny generation forskare. Forskarutbildningen behöver belysas som en möjlig karriärväg, öppen för alla som därtill är lämpade och meriterade.

Miljöpartiet vill stimulera fler av Sveriges kommuner att erbjuda studenter på forskarnivå att bli kommundoktorander eller erbjuda kommunanställda med akademisk examen att kunna forska på deltid. En sådan utveckling pågår inom skolans värld men bör öka samt spridas till andra sektorer, såsom kriminalvård, vård och omsorg samt fastighets- och avfallshantering.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för att stärka möjligheterna och förbättra villkoren för doktorander samt främja fler kommundoktorander enligt vad som ovan anförts.

69.

Doktoranders studiesociala villkor, punkt 56 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 56 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 14 och

avslår motionerna

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 11 och 28 samt

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 19 och 20.

Ställningstagande

Svensk forskning utförs till stor del av doktorander vid våra lärosäten. För Vänsterpartiet är det självklart att den som utför arbete ska vara anställd och ha lön och övriga arbetsvillkor reglerade i kollektivavtal.

I dag är det tillåtet att anta doktorander utan att anställa dem. Forskarutbildning för doktorander som saknar anställning finansieras med utbildningsbidrag eller stipendier. Det bidrar till en osund konkurrens. De som är bäst lämpade för forskning kan avstå från en forskarutbildning om ingen anställning erbjuds. I stället antas de som accepterar att utföra arbete under sämre villkor.

Svensk forskarutbildning, som redan i dag har hög kvalitet, kommer att bli än mer attraktiv om alla doktorander kan erbjudas anställning och därmed en rimligt trygg tillvaro under forskarutbildningen. Ytterligare en stor fördel med att anställa doktorander redan från första dagen på forskarutbildningen är att det kan leda till en större öppenhet i antagningen. Informationen om lediga platser kommer att spridas till fler, vilket leder till fler kvalificerade sökande. Det kommer förhoppningsvis även att leda till att fler med utländsk bakgrund och fler från arbetarklassen antas samt att könsfördelningen kan bli jämnare i fler ämnen. Med ett öppnare antagningssystem finns också bättre möjligheter att bryta beroendeförhållanden mellan doktorander och handledare. För dem som efter examen söker sig utanför högskolevärlden för att arbeta är det också en bättre merit att ha varit anställd. Doktorandanställningar ökar forskarutbildades attraktionskraft på arbetsmarknaden.

Under 1990-talet förbättrades de ekonomiska förutsättningarna för doktorander. Det har medfört att doktorander genomför forskarutbildningen snabbare än tidigare, med bibehållen kvalitet på avhandlingarna, samt att en större andel examineras.

År 1986 påbörjades en process som syftade till att omvandla alla utbildningsbidrag inom forskarutbildningen till doktorandtjänster. Omkring 10 procent av doktoranderna har i dag utbildningsbidrag. Regeringen tar endast små steg på denna väg genom sin bedömning att doktorander med utbildningsbidrag bör anställas tidigare. Detta ska finansieras inom ramen för de forskningsanslag som ges.

Vänsterpartiets förslag är att utbildningsbidragen nu ska avskaffas och att doktoranderna ska anställas. Om utbildningsbidragen omvandlas till anställningar ökar lönekostnaderna för doktorander med 487 miljoner kronor samtidigt som kostnaderna för utbildningsbidrag minskar med 196 miljoner kronor.

Stipendiefinansiering under forskarutbildningen innebär en rad nackdelar. Doktorander som finansieras med stipendier har inte rätt till inkomstrelaterad ersättning vid sjukdom, föräldraledighet eller arbetslöshet. Försäkringskassan räknar inte heller stipendiefinansierad forskarutbildning som överhoppningsbar tid och därför har de doktorander som finansieras med stipendier inte någon vilande sjukpenninggrundande inkomst (SIG). Stipendierna räknas inte som pensionsgrundande inkomst och lärosätena kan inte heller teckna försäkringar för stipendiater. Dessutom berättigar inte stipendier till den automatiska övergång till doktorandanställning som sker för doktorander med utbildningsbidrag när två år återstår av forskarutbildningen.

Den enda regel som finns rörande stipendier är att statliga anslag inte får användas till dessa. Det finns dock en rad stipendiefonder och externa medel som används till stipendier. Enligt Högskoleverkets årsrapport (2011:8 R) finansieras 9 procent av doktoranderna med stipendier. Stipendier är en förlegad finansieringsform dels på grund av den osunda konkurrens som skapas och den ekonomiska otrygghet det leder till, dels på grund av bristen på regler som gör det lätt att missbruka stipendierna. Det bör därför inte vara tillåtet att finansiera doktorander med stipendier.

Regeringen anser i propositionen att universitet och högskolor bör teckna en försäkring hos Kammarkollegiet för de fall doktoranders stipendier bortfaller på grund av frånvaro från studierna vid sjukdom eller föräldraledighet. Detta är förstås ett steg framåt, men vi vidhåller ändå vår tidigare bedömning att stipendiefinansiering inte bör förekomma, utan att dessa doktorander i stället bör anställas.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder som innebär att samtliga som antas till forskarutbildning också anställs som doktorander enligt vad som ovan anförts.

70.

Rekrytering till forskarutbildningen, punkt 57 (S, MP, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 57 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 12.

Ställningstagande

De många studenter som inte är väl förtrogna med vad det innebär att forska kanske inte heller gör det aktiva valet att påbörja en forskarutbildning. På så sätt går Sverige miste om flera väl lämpade kommande forskare. Det medför också en snedrekrytering till forskarutbildningen. En av de bästa vägarna till att motverka snedrekrytering är därför en forskningsanknuten grundutbildning som inspirerar fler till en karriär som forskare.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för att minska snedrekryteringen till forskarutbildningen enligt vad som ovan anförts.

71.

Internationalisering och EU:s forskningsprogram, punkt 58 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 58 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 23.

Ställningstagande

Forskningens betydelse ökar i ett internationellt perspektiv. Dels behövs ökad kunskap för att lösa de globala utmaningarna inom hälsa, fattigdom och miljöförstöring, dels behövs en förbättrad förståelse av nya internationella maktrelationer, nya internationella aktörer och spelregler. Det internationella samarbetet inom forskning och innovation är därför av central betydelse.

Europa 2020-strategin med dess flaggskeppsinitiativ Innovationsunionen innebär ökat fokus på forskning och innovation för tillväxt, konkurrenskraft och hållbar utveckling. Europeiska unionens

(EU) finansiering av europeisk forskningssamverkan sker huvudsakligen via ramprogrammet för forskning, utveckling och demonstration. Det nuvarande sjunde programmet avslutas i och med 2013 och nästa ramprogram, Horisont 2020, ska gälla under åren 2014–2020.

Som ett led i att stärka forskningen inom EU beslutade Europeiska rådet i februari 2011 att det europeiska forskningsområdet ska vara förverkligat 2014. Syftet med det europeiska forskningsområdet är att skapa ett fritt flöde av kunskap, forskare och forskningsresultat inom EU. Viktiga delar av arbetet rör mobilitet, gemensamma program, forskningens infrastruktur, internationellt samarbete med länder utanför EU samt kunskapsöverföring mellan universitet och högskolor, industriforskningsinstitut, samhällsaktörer och näringsliv.

Med detta som bakgrund är det synnerligen viktigt att betona att Sverige ska vara en aktiv part i detta gemensamma forsknings- och innovationssamarbete. Vi välkomnar därför att regeringen nu anger att det behöver utvecklas ett mer sammanhållet svenskt arbetssätt och anger att det bör inrättas strukturer och satsningar för proaktiv påverkan och agerande inom EU samt för myndighetsövergripande prioriteringar. Vi ser klara fördelar med att en nationell EU-samordningsfunktion med ett sekretariat inrättas vid Verket för innovationssystem som får i uppdrag att samverka med övriga forskningsfinansiärer i syfte att underlätta prioritering av deltagandet i partnerskapsprogrammen, samordna och förstärka det strategiska och proaktiva arbetet inom det europeiska forsknings- och innovationssamarbetet samt verka för synergier mellan EU-satsningar och nationella satsningar inom forskning och innovation.

Samtidigt vill vi ytterligare skärpa och konkretisera kopplingen till EU:s forskningsprogram. Vi menar att forskningsinstituten utgör en viktig strategisk infrastruktur för kunskapsöverföring mellan akademisk forskning och näringslivets behov av innovationsutveckling. Forskningsinstitutens roll är att effektivisera det svenska forsknings- och innovationssystemet genom att bidra till att kunskap omställs till innovationer för att stärka företagets konkurrenskraft. De har också visat sig särskilt lämpade att agera som koordinatörer inom internationella forskningsprojekt genom att de förfogar över forskare med annan profil än vad som är vanligt inom svenska lärosäten. Vi anser därför att instituten tillsammans med Verket för innovationssystem bör tilldelas en tydligare roll som koordinator för svensk medverkan i EU-forskning inom ramprogrammen. Vi menar därför att ansvaret för samordning och deltagande i forskningsprogram samt ansvaret för sekretariatet delas mellan Verket för innovationssystem och forskningsinstituten.

Svenskt forsknings- och innovationsutbyte måste också intensifieras med länder utanför EU. Flera av de snabbt växande ekonomierna, inte minst i södra och östra Asien, gör stora och långsiktiga investeringar i forskning, utveckling och innovation. Det är önskvärt att Sveriges exportfrämjande arbete samt kulturfrämjande och globala varumärkesbyggande arbete genom utlandsbeskickningar och andra institutioner ges möjlighet till ökad kompetens om svensk forskning i syfte att stödja långsiktigt kontaktskapande mellan svenska och utländska forskare. Härvidlag har regeringen ett stort ansvar att tydligt signalera vikten av att Sverige blir en aktiv global spelare.

Vi vill också betona vikten av att svensk forsknings- och biståndspolitik samverkar i syfte att nå kunskapsöverföring till och från Sverige, en ekologiskt hållbar global utveckling, fattigdomsbekämpning och en stärkt respekt för mänskliga rättigheter.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

72.

EU:s ramprogram för forskning, utveckling och demonstration, punkt 59 (S, MP, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 59 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 32.

Ställningstagande

I november 2011 presenterade kommissionen sitt förslag till det kommande ramprogrammet för forskning, utveckling och demonstration för perioden 2014–2020. Programmet har fått namnet Horisont 2020. Förhandlingarna om det kommande ramprogrammet initierades i början av 2012 och förväntas avslutas under 2013. Vi är positiva till att ministerrådet har enats om att stärka fokus på tvärvetenskaplig forskning i jämförelse med kommissionens förslag samt förenkla och reducera byråkratin för att göra det attraktivare för små och medelstora företag att söka finansiering. Därmed bör detta också synas i den svenska forskningspolitiken, men regeringens proposition Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) lämnar mer att önska för de områdena.

Gällande budgeten för ramprogrammet behöver en större andel av budgeten riktas till innovation i små och medelstora företag. I kommissionens förslag till rambudget är det en försvinnande liten del, vilket i praktiken sänker de ambitioner som rådet kommit överens om. I slutförhandlingarna om ramprogrammet bör detta vara en av den svenska regeringens synpunkter.

I propositionen pekar regeringen ut ramprogrammet som viktigt för Sverige, och vikten av aktivt svenskt deltagande lyfts fram. Detta syns dock inte tillräckligt i propositionens övriga delar. Samverkan och deltagande i EU:s ramprogram för forskning, utveckling och demonstration kan inte vara något utöver de satsningar som görs nationellt utan måste vara en helt integrerad del.

I EU 2020-strategin pekas klimatfrågan, minskad användning av fossila råvaror och brist på naturresurser ut som några av de viktigaste utvecklingsområdena. I propositionen syns detta endast i fråga om att utveckla produktion, användning och förädling av förnybar biomassa. Det är otillräckligt. Såväl ramprogrammet som den svenska nationella forskningspolitiken behöver i större utsträckning bidra till att möjliggöra en omställning av samhället i hållbar riktning, samtidigt som vi skapar förutsättningar för fler jobb.

I kommissionens förslag till nytt forskningsprogram för EU är genusperspektivet svagt representerat. Förslaget har fått kritik för att endast lyfta fram en jämn fördelning av kvinnor och män bland de forskare som tilldelas pengar. Att det finns ett behov av genusperspektiv i själva forskningen diskuteras inte i någon större grad. Rådet har ännu inte förändrat det i förslaget till ramverk. Detta behöver förändras, inte minst eftersom klimatforskningen måste delges ett genusperspektiv för att bli effektiv.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder när det gäller EU:s ramprogram för forskning, utveckling och demonstration enligt vad som ovan anförts.

73.

Högskolans internationalisering, punkt 60 (MP)
av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 60 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 9 och 10.

Ställningstagande

Tidigare var det många studenter från länder utanför Europa, framför allt Asien, som lockades att studera på magisternivå i Sverige. Ett av de huvudsakliga skälen var att utbildningen var avgiftsfri för utländska studenter. Sedan några år tar även svenska lärosäten ut avgift av studenter som inte är medborgare i EU, och antalet utländska studenter vid svenska lärosäten har minskat dramatiskt. Detta gäller även för de utbildningar som ges på engelska. Med införandet av studieavgifter har Sverige tagit ett steg bort från internationellt samarbete och kontakter med omvärlden. Detta är ett stort steg i helt fel riktning. Akademien behöver enligt vår mening mer öppenhet, inte avgifter.

Många av studenterna vid våra lärosäten skulle ha en starkare ställning på en internationell marknad, i både svenska och utländska företag, om de hade fått sin akademiska grundutbildning på engelska. Svenska studenter söker sig till utländska universitet just för att få denna konkurrensfördel. Om fler grundutbildningar och forskarutbildningar i Sverige gavs på engelska i stället för på svenska skulle det också stärka de svenska lärosätenas ställning. Det svenska samhället är ett av världens mest engelskspråkiga, men de svenska lärosätena utnyttjar inte det i dag. Studenter bör också uppmuntras att läsa delar av sin utbildning utomlands på såväl grundnivå som forskarnivå.

Ledningen för svenska lärosäten kan agera mer proaktivt på den globala arenan. Men det kräver tydligare direktiv och ett regelsystem som underlättar en ökad internationalisering av högre utbildning och forskning. Som exempel försökte Karolinska institutet nyligen utan framgång etablera ett forskningscentrum i Singapore. Det fanns inte någon fungerande organisatorisk struktur för en etablering utomlands. Detta måste förändras. Det måste vara möjligt för svenska lärosäten att etablera sig utanför Sverige. På motsvarande sätt måste det vara möjligt för utländska lärosäten att etablera sig i Sverige.

En viktig del i internationaliseringen är att ledningen för lärosätena kan komma från andra länder och andra lärosäten än våra egna. När får vi vår första utländska rektor för ett av de svenska toppuniversiteten?

Svensk utbildning och forskning måste ta steget fullt ut och bli en naturlig del av den alltmer globaliserade akademiska världen. Det betyder att vi måste tänka nytt inom lärosätena samtidigt som vi på den politiska nivån möjliggör en verklig internationalisering. Ett framgångsrikt Sverige behöver vara en del av den globala kunskapsutvecklingen.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för en mer internationaliserad utbildning och internationell etablering av lärosäten enligt vad som ovan anförts.

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2012/13:30

Proposition 2012/13:30 Forskning och innovation:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434).

Följdmotioner med anledning av proposition 2012/13:30

2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

1.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställdhet i akademien.

2.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställdhetsbonus.

3.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag för att öka den numerära jämställdheten i akademien.

4.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skärpa instruktionerna för de tre forskningsråden samt Vinnova och tydliggöra kraven på att man ska arbeta för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

5.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag för att säkerställa att fördelningen av forskningsmedel inte systematiskt missgynnar forskare som är kvinnor.

6.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Vetenskapsrådet i uppdrag att se till att de medel som regeringen avsätter för rekrytering av framstående yngre forskare ska fördelas jämnt mellan kvinnor och män.

7.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ska göra en grundlig översyn av kvalitetsindikatorerna i resursfördelningssystemet.

8.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska inhämta riksdagens godkännande innan man inför ett storskaligt nationellt system med peer review för fördelning av direkta anslag för forskning och forskarutbildning till högskolor och universitet.

9.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om internationell rekrytering av framstående forskare.

10.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inriktning och finansiering av Vinnovas strategiska innovationsprogram.

11.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inriktning och förstärkning av Rise.

12.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kapitalförsörjning.

13.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om innovativ upphandling.

14.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkomma med ett förslag om förändring av högskoleförordningen som innebär att samtliga som antas till forskarutbildning också anställs som doktorander.

15.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om program med mötesplatser för forskning och yrkespraktik och med incitament för forskningsfinansiering från skolornas huvudmän.

16.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genusforskningen bör uppmärksammas mer i den nationella forskningspolitiken.

17.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ytterligare 10 miljoner kronor av Vetenskapsrådets anslag bör gå till utlysningar för genusforskning.

18.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att 10 miljoner kronor av Vetenskapsrådets medel bör användas för att utlysa ytterligare sex genusprofessorer med tillhörande resurser för att finansiera doktorand- och forskarassistenttjänster.

19.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkomma till riksdagen med ett förslag på hur fortlöpande utvärderingar av stödet till utvecklingsforskningen skulle kunna organiseras.

20.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag om hur arbetslivsforskningen kan samlas och stärkas.

21.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning om livsstilsförändringar för minskad klimatbelastning.

2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

1.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fr.o.m. 2014 anslå de extra medel på 800 miljoner kronor per år till geovetenskap, mineralogi och andra liknande forskningsinitiativ som Sverigedemokraterna föreslår inom utgiftsområde 16 anslag 6:1.

2.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fr.o.m. 2014 anslå de extra medel på 200 miljoner kronor per år till rymdforskning som Sverigedemokraterna föreslår inom utgiftsområde 16 anslag 3:4.

3.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta en riskkapitalfond med uppgift att kommersialisera svenska innovationer, där en del av finansieringen sker genom vinstuttag från Vattenfall.

4.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kulturarvsforskning.

5.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om betydligt ökade anslag till energiforskning och energieffektivisering enligt det förslag Sverigedemokraterna lagt fram för 2014 fram till 2016 inom utgiftsområde 21 anslag 1:5 och anslag 1:11.

6.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att begreppet konstnärlig forskning måste definieras vetenskapligt och utvärderas likt andra discipliner.

7.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genusforskning och jämställdhetsforskning måste vila på vetenskaplig grund och ha sin utgångspunkt i verkliga förhållanden.

8.

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen.

2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP):

1.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en forskningspolitik som möjliggör ett ständigt tillskott av ny kunskap i samhällets alla delar.

2.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kollegial bedömning som grund för fördelning av forskningsanslag.

3.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att motverka en sned könsfördelning inom akademien.

4.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om incitament för samverkan i fördelningen av forskningsanslag.

5.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inte öka andelen konkurrensutsatta forskningsmedel.

6.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en fördelning av forskningsanslag till lärosätena som inte systematiskt missgynnar mindre högskolor och forskningssamhällen.

7.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsningar på spetsforskning och konsekvenserna för jämställdheten inom akademien.

8.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av tvärvetenskaplighet för att möta samhällets utmaningar.

9.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en mer internationaliserad utbildning.

10.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om internationell etablering av lärosäten och forskningsmiljöer.

11.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hur vi stärker möjligheterna och förbättrar villkoren för doktoranderna.

12.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om minskad snedrekrytering till forskarutbildningen.

13.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stärkt forskningsanknytning i grundutbildningen på högskolan.

14.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en innovationsfrämjande forskningspolitik måste se till hela produktionsledet.

15.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskningspolitikens betydelse för att främja en hållbar omställning av svensk basindustri.

16.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskningspolitikens roll för att stimulera utveckling inom tjänstesektorn.

17.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att offentliga medel i innovationssystemen bör främja en öppen innovation.

18.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lärosätena bör stimuleras att ta en ledningsroll i de regionala innovationssystemen.

19.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningens roll i innovationssystemen.

20.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lärarundantaget.

21.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hållbart arbetsliv som social innovation.

22.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en förbättrad styrning och uppföljning av klimatforskningen.

23.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en myndighet eller ett departement som har utpekat ansvar för att samordna klimatforskningen och dess resultat.

24.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning för förbättrad hälsa.

25.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en bredare ansats kring de strategiska medicinska satsningarna i forskningspolitiken.

26.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att framtiden för läkemedelsforskningen i Sverige bygger på en kombination av god grundforskning, spetsforskning och internationell excellens.

27.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stimulans för välfärdsnära forskning.

28.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att främja fler kommundoktorander.

29.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppgradera den utbildningsvetenskapliga kommittén på Vetenskapsrådet till ämnesråd.

30.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ämnesdidaktiska centrum.

31.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ledning av forskningsråden.

32.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om EU:s ramprogram för forskning och innovation.

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

1.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildning, forskning och innovation i samhällets och människornas tjänst.

2.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en öppen och förutsättningslös utredning av den svenska forskningspolitiken för att stärka svensk forskning.

3.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av långsiktighet i forskningspolitiken.

4.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samverkan för ett konkurrenskraftigt Sverige.

5.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om strategiska samverkansprogram.

6.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om innovationsråd.

7.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning vid alla lärosäten.

8.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskningsanknuten högre utbildning i hela landet och höjning av basanslaget till minst 10 000 kronor per student.

10.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samverkan som indikator för fördelning av anslag för forskning och forskarutbildning till högskolor och universitet.

11.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska inhämta riksdagens godkännande innan ett storskaligt nationellt system med peer-review för fördelning av direkta anslag för forskning och forskarutbildning till högskolor och universitet införs.

12.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställdhet i akademien.

13.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställdhetsbonus.

14.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag för att öka den numerära jämställdheten i akademien.

15.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skärpa instruktionerna för de tre forskningsråden samt Vinnova och tydliggöra kraven på att arbeta för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

16.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag för att säkerställa att fördelningen av forskningsmedel inte systematiskt missgynnar forskare som är kvinnor.

17.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att medel för rekrytering av framstående yngre forskare ska fördelas jämnt mellan kvinnor och män.

18.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om yngre forskares trygghet och möjligheter till fortsatt forskning och meritering.

19.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa utbildningsbidragen.

20.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta för att utarbeta en överenskommelse för att kanalisera stipendier som lön.

21.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om transparent karriärsystem med rörlighet.

22.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att rekrytera yngre forskare internationellt.

23.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om internationalisering och EU:s forskningsprogram.

24.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om humaniora och samhällsvetenskap.

25.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskningsprogram inom humaniora och samhällsvetenskap.

26.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningsvetenskaplig forskning.

27.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om institut för lärande.

28.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om industriforskningsinstituterna och tjänsteforskning.

29.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om strategiska forskningsområden och strategiska innovationsområden.

30.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skatteavdrag för forskning och utveckling.

31.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riskkapital.

32.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om patentskydd.

33.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättandet av en strategi för innovationsupphandling.

34.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om livsvetenskap.

35.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationella kvalitetsregister.

36.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vårdforskning.

37.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning i miljö och de areella näringarna.

38.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetslivs- och arbetsmiljöforskning.

39.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om infrastruktur.

40.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Socialdemokraternas förslag jämfört med regeringens, tabell 1.

Skrivelse 2011/12:161

Regeringens skrivelse 2011/12:161 Riksrevisionens rapport Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett?.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S):

73.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av mer forskning kring hedersrelaterat våld.

2012/13:C305 av Jan Lindholm (MP):

5.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att stärka forskningen kring kemin i inomhusmiljön.

2012/13:So253 av Jan Lindholm (MP):

2.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av forskning i syfte att ta fram ny antibiotika.

2012/13:So283 av Maria Ferm och Ulf Holm (båda MP):

4.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att frågan om register för befolkningsbaserad forskning bör regleras i lag i stället för förordning.

5.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av de forskningsetiska reglerna.

2012/13:So357 av Hillevi Larsson och Åsa Lindestam (båda S):

3.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fler äldre kvinnor i kliniska behandlingsstudier.

2012/13:So546 av Finn Bengtsson och Ann-Britt Åsebol (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om patienter med ME/CFS och IBS.

2012/13:Ub214 av Ingela Nylund Watz (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att utveckla en ny strategi för kliniska prövningar av medicinteknisk utrustning i svensk hälso- och sjukvård.

2012/13:Ub219 av Pyry Niemi m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för en sammanhållen sjukvård vid våra universitetssjukhus och se till att patientunderlaget säkerställs även för Akademiska sjukhuset så att den strategiska forskningen och utbildningen garanteras för framtiden.

2012/13:Ub231 av Eva Flyborg (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om etableringen av en nationell strategi för rymdverksamhet.

2012/13:Ub269 av Penilla Gunther (KD):

1.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att etablera mötesindustrin som forskningsområde och inrätta en eller flera professurer.

3.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten till riktade satsningar för forskning och innovation kring mötesindustrin inom ramen för den nationella innovationsstrategin.

2012/13:Ub278 av Tomas Eneroth m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka skogsforskningen vid Linnéuniversitetet.

2012/13:Ub297 av Penilla Gunther (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den samlade klimatpolitiken bör väga in rymdbaserade klimat- och forskningsinstrument.

2012/13:Ub330 av Lars Tysklind och Barbro Westerholm (båda FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av forskning om manipulativt ledarskap och att frågan uppmärksammas i relevanta yrkesutbildningar.

2012/13:Ub337 av Hans Wallmark (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om initierandet av ett forskningsprojekt för en eller flera institutioner om DDR-regimens relationer med Sverige fram till Berlinmurens fall.

2012/13:Ub349 av Yvonne Andersson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att utreda hur vi ytterligare kan säkra forskningskommunikationen.

2012/13:Ub385 av Jan Lindholm (MP):

1.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ökad forskning om snus.

2012/13:Ub393 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att inrätta ett nationellt samiskt forskningscentrum.

2012/13:Ub401 av Carin Runeson och Kurt Kvarnström (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att koppla pedagogiken till aktuell hjärnforskning.

2012/13:Ub403 av Staffan Anger (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en svensk klimatforskningssatellit.

2012/13:Ub408 av Roza Güclü Hedin m.fl. (S):

1.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för forskning och forskarutbildning.

2012/13:Ub418 av Suzanne Svensson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning för att utveckla och miljöanpassa flyget.

2012/13:Ub424 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga en översyn av 6 kap. 4 a § stiftelselagen.

2012/13:Ub440 av Hans Ekström m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av resursfördelningssystem som gynnar forskningskvaliteten och slår vakt om forskning och forskningsbaserad högre utbildning i hela landet.

2012/13:Ub443 av Kerstin Engle m.fl. (S):

2.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över medel till forskning om idéburet företagande.

3.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att nykooperation och idéburet företagande bör få ett särskilt utrymme i den kommande forskningspropositionen.

2012/13:Ub454 av Agneta Börjesson (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rymdforskningen på Råö rymdstation och vindkraftsplaner för Kungsbacka kommun.

2012/13:Ub467 av Finn Bengtsson m.fl. (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga möjligheten att ge ett forskningsuppdrag till Linköpings universitet om Stasis verksamhet i Sverige.

2012/13:Ub479 av Helene Petersson i Stockaryd (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rymdforskning och teknikutveckling.

2012/13:Ub480 av Monica Green m.fl. (S):

1.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om medel till forskarutbildning.

2.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om innovationsverksamheten.

3.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättade innovationskontor.

2012/13:Ub484 av Börje Vestlund och Carin Runeson (båda S):

3.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sexualundervisning och forskning.

2012/13:Ub490 av Anne Marie Brodén och Maria Lundqvist-Brömster (M, FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att inrätta en professur inom området hälsa och kultur.

2012/13:Ub491 av Anne Marie Brodén och Finn Bengtsson (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av forskningen på området integrativ medicin.

2012/13:Ub507 av Erik Almqvist (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett riktat forskningsanslag för grundforskning inom robotik och AI.

2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. (MP):

4.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionens avsnitt 6.12 om de negativa konsekvenser som excellenssatsningarna till s.k. strategiska forskningsmiljöer haft för jämställdheten inom den svenska högskolan.

2012/13:Ub517 av Lise Nordin m.fl. (MP):

1.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att utveckla svensk lyckoforskning.

2.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hur forskningen om lycka kan komplettera BNP och andra välfärdsåtgärder som underlag för politiska beslut.

2012/13:T357 av Anita Brodén och Nina Larsson (båda FP):

3.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om betydelsen av att stärka forskningssamverkan mellan näringsliv, industri och högskola och universitet.

2012/13:N365 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

10.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ökad rörlighet för forskare mellan akademien och näringslivet.

2012/13:A394 av Carina Herrstedt m.fl. (SD):

6.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behov av ökade medel till och tydliga direktiv om forskning och uppföljning av hederskulturernas utbreddhet och uttryck i Sverige.

Bilaga 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Bilaga 3

Forskning och innovation

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 16 oktober 2012 att bereda övriga utskott tillfälle att yttra sig över proposition 2012/13:30 Forskning och innovation samt de motioner som kan komma att väckas med anledning av propositionen i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Finansutskottets yttrande begränsas till frågor som rör utskottets beredningsområde och fokuserar på följande områden:

- forskningens betydelse för samhällsekonomin
- budgetmässig hantering av forskningssatsningen
- förändrad modell för resurstilldelning
- hantering av oförbrukade forskningsbidrag
- innovationer.

I betänkandet finns fem avvikande meningar (S, MP och V)

Utskottets överväganden

Forskningens betydelse för samhällsekonomin

Propositionen

Regeringen lämnar i propositionen sin syn på forsknings- och innovationspolitikens inriktning under perioden 2013–2016. Regeringens bedömning är att ökade anslag för forskning och kunskapsintensiv innovation är viktiga instrument för att höja kvaliteten på svensk forskning. Forskning av hög kvalitet kan bättre bidra till medborgarnas välfärd, samhällets utveckling, näringslivets konkurrenskraft och en hållbar utveckling. Fri forskning av hög kvalitet skapar förutsättningar för framtidens innovationer och bidrar därmed till näringslivets produktivitet och konkurrenskraft, offentliga verksameters effektivitet och till utvecklingen av nya varor och tjänster samt exportframgångar.

Utskottets bedömning

Finansutskottet vill understryka betydelsen av forskning för den långsiktiga ekonomiska utvecklingen. En lyckad forskningspolitik får återverkningar även i ett bredare samhällsperspektiv. Framgångsrik forskning kan bidra till att hantera de utmaningar som ekonomin och samhället står inför. Utskottet välkomnar därför att högt prioriterade områden som forskning och innovation ges ökade resurser under de kommande fyra åren.

I det följande behandlas mer avgränsade frågor som berör utskottets beredningsområden.

Budgetmässig hantering av forskningssatsningen

Bakgrund

I budgetpropositionen för 2009 presenterade regeringen en forskningssatsning på 2,4 miljarder kronor. En del av denna satsning var avsedd att fördelas på universitet och högskolor i form av höjda anslag utifrån den då nya modellen för kvalitetsbaserad resurstilldelning. I sitt betänkande (2008/09:FiU1) konstaterade finansutskottet att det inte framgick av budgetpropositionen hur satsningen på forskning skulle fördelas mellan de olika lärosätena. I stället skrev regeringen att fördelningen skulle presenteras i forsknings- och innovationspropositionen som överlämnades till riksdagen senare under hösten 2009. För att medlen till lärosätena skulle ingå i budgetpropositionen, trots att de inte var fördelade, hade regeringen preliminärt lagt 1 215 miljoner kronor på en anslagspost, nr 17, under anslaget 2:56 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

I finansutskottets yttrande 2008/09:FiU4y i samband med regeringens forskningsproposition hösten 2009, Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50), konstaterade utskottet följande. Även om det har inträffat tidigare att regeringen i budgetpropositionen hänvisar framåt till kommande propositioner när det gäller tänkt ändamål eller villkor för anslagen försvagar en sådan ordning budgetens funktion som styrmedel. Utskottet betonade därför principen att budgetpropositionen ska vara fullständig och att anslagens ändamål ska vara tydligt angivna.

Utskottet konstaterade vidare att det var en olycklig lösning att lägga en ospecificerad post för forskning i budgeten. Utskottet betonade att budgeten ska vara fullständig och konstaterade att riksdagen i och med forskningspropositionen fått en fullständig bild av regeringens förslag. Finansutskottet anförde slutligen att utskottet förutsätter att regeringen framöver presenterar en fullständig budgetproposition, inom forskningsområdet såväl som inom andra områden.

I budgetpropositionen för 2013 utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning föreslog regeringen att de statliga anslagen för forskning ökas med drygt 1,7 miljarder kronor 2013. Budgetpropositionen visade ökningarna för respektive anslag, men regeringen förklarade också att satsningarna skulle utvecklas närmare i forsknings- och innovationspropositionen samt i propositionen Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem.

Propositionen

I regeringens proposition Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) redogörs i mer detalj för innehållet i de förslag till satsningar som regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2013. Av forskningspropositionen framgår att universitet och högskolor inte får några allmänna höjningar av anslagen för forskning och forskarutbildning under 2013. Vidare redovisar regeringen hur de planerade höjningarna av anslagen 2014 respektive 2016 kommer att fördelas på respektive lärosäte utifrån den förändrade kvalitetsbaserade resursfördelningsmodell som föreslås.

Utskottets ställningstagande

I budgetpropositionen för 2013 redovisar regeringen utförligt hur de ökade anslagen för forskning ska fördelas för 2013. Finansutskottet konstaterar att redovisningen är förbättrad jämfört med förra mandatperiodens budget- och forskningsproposition. I årets budgetproposition framgår tydligare vilka områden som regeringen föreslår ska få ökade medel. Det framgår också av budgetpropositionen, och i mer detalj av forskningspropositionen, vilka satsningar som de föreslagna anslagshöjningarna kan kopplas till.

Inför den fortsatta hanteringen av forskningspropositionen vill finansutskottet påminna om att ramarna för 2013 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning beslutades av riksdagen den 21 november 2012.

Förändrad modell för resurstilldelning

Bakgrund

I den förra forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50) presenterade regeringen en ny modell för fördelning av resurser för forskning och forskarutbildning. Modellen, som fortfarande tillämpas, utgår från en kvalitetsbaserad resurstilldelning där resurser fördelas i två delar. En del utgör basfinansiering för forskning där tilldelning av medel sker utifrån antalet helårsstudenter vid lärosätet. Den andra delen fördelas utifrån kvalitetsindikatorerna citeringar samt externa medel. Alltså hur ofta vetenskapliga artiklar som publicerats vid lärosätet citeras av andra forskare samt hur mycket medel från alla externa finansiärer som lärosätet fått. Det sker också en omfördelning av medel med utgångspunkt i kvalitetsindikatorerna. Det totala belopp som omfördelas är summan av de medel som har omfördelats föregående år och 10 procent av de nya resurserna som har tillförts universitet och högskolor föregående år.

Under 2011 presenterades rapporten Prestationsbaserad resurstilldelning för universitet och högskolor (U2011/7356/UH). I rapporten lämnade utredaren förslag på hur modellen för prestationsbaserad resurstilldelning kan utvecklas.

Propositionen

I dag tilldelas universitet och högskolor resurser för forskning och forskarutbildning delvis med utgångspunkt i kvalitetsindikatorerna publiceringar och citeringar samt externa medel till forskning. Den nuvarande resursfördelningsmodellen bör i huvudsak behållas oförändrad med vissa justeringar för att ytterligare premiera kvalitet i forskningen. Modellen bör även fortsättningsvis omfatta de lärosäten som nu ingår. Av de befintliga anslagen för forskning och forskarutbildning fördelas 10 procent efter dessa kvalitetsindikatorer. Regeringens bedömning är att en större andel av anslagen bör omfördelas för att ytterligare stimulera kvalitetsarbetet vid universitet och högskolor. Från och med 2014 föreslår regeringen därför en höjning av den andel av de ökade anslagen som tillförs omfördelning från 10 procent till 20 procent.

Regeringen anser att kvalitetsindikatorn citeringar bör behållas oförändrad. Däremot bör indikatorn externa medel förändras något. I dagens resurstilldelningssystem summeras intäkter från alla externa finansiärer. Regeringen anser att indikatorn bör ändras så att intäkter av avgifter inte ingår i fördelningen. Skälet är att avgifter inte speglar forskningens kvalitet och inte tilldelas i konkurrens.

Publikationer inom humaniora och delar av samhällsvetenskapen har mycket dålig täckning i den internationella databasen Web of Science, som i dag används för att få uppgifter om publiceringar och citeringar. Regeringen föreslår att Kungl. biblioteket bör få i uppdrag att i samarbete med Vetenskapsrådet och med lärosätena genom Sveriges universitets- och högskoleförbund vidareutveckla databasen SwePub för att möjliggöra och kvalitetssäkra bibliometriska analyser. Data från SwePub möjliggör att även publikationer inom humaniora och samhällsvetenskap på sikt kan mätas inför resursfördelningen.

Motionerna

Tre motioner innehåller yrkanden som berör resurstilldelningsmodellen.

Ibrahim Baylan m.fl. (S) anför i kommittémotion 2012/13:Ub6 att statens fördelning av anslag ska vara långsiktigt transparent, rättvis och skapa drivkrafter för högre kvalitet i all forskning. Motionärerna anser att basresurserna för forskning ska höjas från 8 000 kronor per helårsstudent till 10 000 kronor (yrkande 8). Vidare anförts att en andel av de direkta anslagen för forskning och forskarutbildning till högskolor och universitet ska tilldelas efter kvalitetskriterier. De kvalitetsindikatorer – publiceringar, citeringar och externa medel – som använts saknar inte invändningar men är internationellt erkända och bör fortlöpande utvecklas och förbättras så att de bättre speglar forskningens mångfald och olika ämnesområdets egenart. Universitets och högskolors samverkan med det omgivande samhället bör också ligga till grund för tilldelning av

resurser (yrkande 10). Regeringen bör också återkomma med förslag för att säkerställa att fördelningen av forskningsmedel inte systematiskt missgynnar kvinnliga forskare (yrkande 16).

Miljöpartiet anför i partimotion 2012/13:Ub5 att ökade inslag av kollegial bedömning behövs då nuvarande resursfördelningsmodell bl.a. missgynnar vissa forskningsområden och riskerar att verka konserverande genom att tilldela mer medel till forskning om sådant som vi redan har kunskap om. Det försvårar också för den tvärvetenskapliga forskningen. Ökade inslag av kollegial bedömning kan leda till en mer nyanserad bedömning (yrkande 2). Fördelningen av resurser bör också beakta andelen kvinnliga professorer vid lärosätet för att motverka sned könsfördelning (yrkande 3). Miljöpartiet anför vidare att samverkan med tredje part bör ingå som ytterligare ett kriterium vid resursfördelning. Det behövs, enligt Miljöpartiet, stärkta incitament för samverkan med t.ex. industrin (yrkande 4). Miljöpartiet motsätter sig den föreslagna höjningen av andelen medel som omfördelas mellan lärosäten (yrkande 5). Slutligen motsätter sig Miljöpartiet en fördelningsmodell som missgynnar de regionala högskolorna (yrkande 6).

Rossana Dinamarca m.fl. (V) anför i kommittémotion 2012/13:Ub3 att de kvalitetsindikatorer som nu används inte är tillräckligt träffsäkra för att på ett tillfredsställande sätt mäta kvaliteten i högskolornas forskning. Att använda dessa indikatorer för att fördela om en allt större andel av forskningsresurserna är riskabelt. Bredden och mångfalden i forskningen kan på sikt drabbas negativt. Regeringen bör därför tillsätta en utredning som gör en grundlig översyn av kvalitetsindikatorerna i resursfördelningssystemet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna (yrkande 7). Regeringen bör också återkomma med förslag för att säkerställa att fördelningen av medel inte systematiskt missgynnar forskare som är kvinnor (yrkande 5).

Kompletterande information

I rapporten Prestationsbaserad resurstilldelning för universitet och högskolor (U2011/7356/UH) lämnas följande förslag. Utredaren föreslår att endast bidragsintäkter ska räknas som externa medel och inte intäkter från avgifter och uppdrag. Utredaren anser också att den nuvarande modellen för omfördelning ger små effekter och anser därför att 10 procent av föregående års basresurs ska ingå i omfördelningen av medel. Därigenom får framgångsrika lärosäten större utdelning på sina ansträngningar. Basresursen bör, enligt utredaren, inte beräknas utifrån antalet helårsstudenter (vilket är fallet nu) utan utifrån forskningens vetenskapliga kvalitet och kvaliteten i samverkan och påverkan på samhället. Utredaren vill också premiera vetenskaplig excellens genom att vikta medel som lärosäten fått från Vetenskapsrådet och Europeiska forskningsrådet högre än övriga externa forskningsbidrag. Ett ytterligare förslag är att de nuvarande viktfaktorerna, som infördes för att inte missgynna humaniora och samhällsvetenskap, byts ut. Viktfaktorerna ersätts med dynamiska faktorer som bygger på data från SCB. SCB redovisar anslag respektive externa medel uppdelat på tolv forskningsinriktningar. Utredaren föreslår slutligen att en svensk databas byggd på SwePub byggs ut av Kungl.

biblioteket i samarbete med Vetenskapsrådet och i nära dialog med lärosätena. Detta för att vid resurstilldelning bättre kunna inkludera den publicering som inte täcks av Web of Science. Utredningen undersöker inte närmare huruvida vissa högskolor gynnats respektive missgynnats av rådande kvalitetsfördelningsmodell. De förslag till förändringar som utredningen presenterar beräknas inte heller leda till några betydande anslagsförändringar för lärosätena. Jämställdhetsaspekter av resurstilldelningen berörs inte av utredningen.

I SOU 2011:1, Svart på vitt – om jämställdhet i akademien (s. 48–51), redovisas studier av fördelningen av forskningsbidrag mellan kvinnor och män. Enligt utredningen bidrar forskningsråden och Vinnova genom olika typer av stöd med ungefär 14 procent (dvs. 3,8 miljarder kronor) av lärosätenas totala forskningsbudget. Det vanligaste sättet för en forskare att få del av dessa pengar är att ansöka om projektstöd. Sammanlagt inkom fler projektansökningar med manliga än kvinnliga huvudsökande till tre av de fyra forskningsfinansierande myndigheterna år 2009. Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) utgör undantaget, och uppgav att drygt 50 procent av alla projektskisser kom från kvinnor. För FAS och VR gäller att manliga sökande år 2009 hade en högre beviljandegrad än kvinnliga. Det betyder att en procentuellt sett större andel ansökningar från män än från kvinnor beviljades. FAS förklarar detta med att beviljandegraden är högre för professorer än

för övriga sökande och att männen är fler bland professorerna. Rapporten konstaterar att även om man bara jämför de ansökningar där huvudsökandena är professorer är beviljningsgraden något högre för män. VR har också, i en tidigare uppföljning av sina projektstöd, kommit till en liknande slutsats som FAS – männens gynnsammare utfall förklaras till stor del, men inte helt, av att de är mer erfarna forskare. På Vinnova och Formas hade kvinnliga huvudsökande 2009 en något högre beviljandegrad än män, men skillnaderna utgjordes bara av enstaka procent. I synnerhet Vinnova fick också in få ansökningar från kvinnor, omkring 20 procent.

Utredningen konstaterar vidare att analyser av satsningar på strategiska forskningsområden och så kallade "excellenta" forskare pekar på att kvinnor missgynnas. Av forskningsmedlen inom de excellenssatsningar som studerats fick kvinnor endast 12,7 procent. Det kan jämföras med de reguljära forskningsmedel som fördelades 2006. Inom VR-medicin mottog då kvinnor 26 procent. Motsvarande siffra för VR-NT och Formas var 18 respektive 34 procent. Dessutom har kvinnor i mindre omfattning än män känt sig manade att ansöka om excellenspengar.

Sammanfattningsvis, menar utredningen, visar de båda excellensstudierna i kombination med tillgänglig statistik från Högskoleverket och de forskningsfinansierande myndigheterna att det finns skäl att vara mycket uppmärksam på hur jämställdheten bland den forskande och undervisande personalen utvecklas. Visserligen har könsskillnaderna minskat i respektive personalkategori, men tillgången till forskningsmedel, och då i synnerhet större satsningar, är ojämnt fördelad både mellan ämnen och mellan könen inom respektive ämne. Det får sannolikt konsekvenser för framtiden.

Utskottets ställningstagande

Finansutskottet bereder ärenden om ekonomisk styrning i staten. Utskottet har således under lång tid följt frågor om resultatstyrning. Utskottet välkomnade i sitt yttrande 2008/09:FiU4y en utveckling där resursfördelningen i ökad utsträckning kopplas till uppnådda resultat. Samtidigt påpekade utskottet att resultatstyrningens historia visar att det finns många svårigheter med en sådan ansats, t.ex. är val av kvalitetsindikatorer inte problemfritt.

Samtliga motionärer kritiserar regeringens förslag till den förändrade modellen för resurstilldelning och kommer med alternativa förslag till kriterier som bör ligga till grund för fördelningen. De tre motionerna innehåller också yrkanden, av lite olika slag, om att resursfördelningsmodellen bör säkerställa att kvinnliga forskare inte missgynnas.

Utskottet anser att det är komplext att på ett objektivt sätt mäta resultat inom forskning och innovation, och därför bör modellen för resurstilldelning kontinuerligt omprövas och modifieras efter hand som erfarenheter vinnas. Därför välkomnar utskottet de av regeringen föreslagna förändringarna i resurstilldelningsmodellen.

Finansutskottet anser att regeringens föreslagna förändringar i resursfördelningsmodellen fokuserar på att främja kvalitet inom forskningen. Utskottet anser att jämställda villkor inom universitet och högskolor är en viktig framtidsfråga, och utskottet kan också konstatera att forskningsråden har till uppgift att främja jämställdhet inom sina verksamhetsområden. Mot bakgrund av detta avstyrker utskottet skrivningarna i motionerna Ub6 (S), Ub5 (MP) och Ub3 (V) som innebär ytterligare detaljstyrning av resurstilldelningen för forskning till universitet och högskolor.

Med detta ställer sig finansutskottet bakom regeringens förslag till förändringar.

Hantering av oförbrukade bidrag

Propositionen

Universitetens och högskolornas intäkter av forskningsbidrag har ökat de senaste åren. Samtidigt har även storleken av oförbrukade forskningsbidrag ökat. Utvecklingen av oförbrukade bidrag följer i princip utvecklingen av inbetalade bidrag. I analysen Förbrukade och oförbrukade forskningsbidrag (Analys 2011:5) förklarar Högskoleverket ökningen av de oförbrukade bidragen med att forskningsbidragen har ökat i och med att redovisningsprinciperna för indirekta kostnader har

ändrats. Även Vetenskapsrådet gör analysen att den främsta förklaringen till ökningen av de oförbrukade bidragen är universitetens och högskolornas förändrade modell för kostnadsredovisning (U2012/2367/F).

Diagram 1: Utveckling av oförbrukade bidrag m.m., alla serier i miljarder kronor i löpande priser

Källa: Regeringens proposition 2012/13:30 s.32

Universitet och högskolor framhåller i en skrivelse (U2012/3648/UH) att modellen för hantering av inbetalade forskningsbidrag är effektiv och resulterar i ett ansvarsfullt utnyttjande av statens medel.

Oförbrukade forskningsbidrag har enligt regeringen inget egenvärde, och det är väsentligt att de hålls på en nivå som kan motiveras utifrån de krav som ställs för att bibehålla och stärka en forskning av hög kvalitet. Regeringen kommer noga att följa utvecklingen av de oförbrukade forskningsbidragen.

Kompletterande information

I Riksrevisionens granskning Oförbrukade forskningsbidrag vid universitet och högskolor (RIR 2011:3) konstaterades att mängden oförbrukade bidrag ökat med 74 procent under perioden 1998–2009. Ökningen har varit särskilt kraftig sedan 2005. Enligt Riksrevisionen kan en ökning av oförbrukade bidrag tyda på ineffektivitet i finansieringssystemet. En utveckling där det successivt tar längre tid att omsätta forskningsbidrag i verksamhet är enligt Riksrevisionens mening tecken på bristande effektivitet.

Utbildningsutskottet behandlade Riksrevisionens rapport i sitt betänkande 2011/12:UbU5. Utbildningsutskottet ansåg det vara av stort värde att högskole- och universitetssektorn följs upp och utvärderas ur olika aspekter. Utskottet välkomnade därför Riksrevisionens granskning av den ökning av oförbrukade forskningsbidrag hos lärosätena som skett under perioden 2004–2009. Utskottet konstaterade att regeringen i sin skrivelse om Riksrevisionens rapport delvis instämmer i Riksrevisionens iakttagelser. Regeringen betonade dock särskilt att lärosätenas övergång till nya redovisningsprinciper för indirekta kostnader kunde förklara ökningen av oförbrukade bidrag. Utbildningsutskottet delade regeringens uppfattning. Utskottet ansåg att det är viktigt att det finns väl utvecklade rutiner både för utbetalning av forskningsstöd och för lärosätenas redovisning av bidragsmedel. Utbildningsutskottet konstaterade att regeringen avser att vidta åtgärder för att åstadkomma detta.

Utskottets ställningstagande

Finansutskottet bereder ärenden som rör budgettekniska frågor och övergripande förvaltningsekonomiska frågor. Budgetlagen (2011:203) betonar vikten av hög effektivitet och god hushållning i offentlig verksamhet. Vidare ska, enligt 11 § anslagsförordningen (2011:223), utbetalning av bidrag från anslag ske i nära anslutning till att bidraget ska användas av mottagaren.

Utskottet menar att omotiverat lång tid mellan utbetalning av bidrag och forskningens genomförande kan utgöra tecken på låg effektivitet och bristande hushållning med statens resurser, vilket strider mot principerna för en effektiv förvaltning. Utskottet ser därför positivt på att regeringen avser att noga följa utvecklingen av de oförbrukade forskningsbidragen och förutsätter att regeringen vidtar nödvändiga åtgärder för att säkerställa att forskningsbidragen används på effektivast möjliga sätt.

Innovationer

Propositionen

Insatser för att stimulera innovation genom forskning i samverkan mellan universitet och högskolor, forskningsinstitut, företag, den offentliga sektorn och civilsamhället är av stor vikt för att forskningen ska bidra till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

Ett redskap för att nå en ökad samverkan och ett ökat nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap är de innovationsstödjande verksamheter som bedrivs vid de holdingbolag som är knutna till universitet och högskolor samt innovationskontor. De innovationsstödjande verksamheternas roll bör enligt regeringens mening utvecklas och även stärka länkarna till de offentliga kapitalförsörjningsaktörerna för att skapa ett effektivt system för kommersialisering. Det krävs också goda ramvillkor för innovation, t.ex. en ökad kunskap om immaterialrätt och hur immateriella tillgångar strategiskt bör hanteras.

Totalt kommer regeringens satsningar att innebära att resurserna för forskning och utveckling samt innovation ökar med 9 miljarder kronor under 2009–2016. Detta är den i särklass största resursökningen för svensk forskning och dess nyttiggörande som har skett under en så kort tidsperiod.

Motionerna

Två motioner innehåller yrkanden som rör innovationsupphandling.

Ibrahim Baylan m.fl. (S) anför i kommittémotion 2012/13:Ub6 att en nationell strategi för offentlig upphandling av innovationer bör utformas (yrkande 33). Enligt motionärerna upphandlas årligen varor och tjänster av stat, kommun och landsting till ett värde av 500 miljarder kronor. Det finns stor potential för förbättring av upphandlingen. Offentlig upphandling bör i större utsträckning användas som verktyg för att driva fram fler innovationer. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Rossana Dinamarca m.fl. (V) konstaterar i kommittémotion 2012/13:Ub3 att innovativ upphandling helt saknas i regeringens forsknings- och innovationsproposition. Motionärerna anför att offentliga behov av varor och tjänster har stor och ibland avgörande betydelse för utvecklingen av nya marknader för varor och tjänster. I Vänsterpartiets budgetmotion föreslogs 50 miljoner kronor till Vinnova för att stimulera innovationsupphandlingar inom stat, kommun och landsting. Offentliga aktörer kan på så sätt använda sin upphandling för att driva på utvecklingen när det gäller innovationer och teknikutveckling (yrkande 13). Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Utskottets ställningstagande

Finansutskottet bereder ärenden som berör upphandlingsfrågor. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet anför i sina respektive motioner att offentlig upphandling i ökad utsträckning bör användas för att stimulera innovationer. Utskottet instämmer i att det är viktigt att stimulera innovationer och teknikutveckling. Utskottet vill dock inledningsvis påminna om att syftet med de strikta reglerna för offentlig upphandling är att värna skattebetalarnas intresse av en effektiv resursanvändning inom offentlig förvaltning och vid offentliga inköp.

Utskottet kan konstatera att regeringen aktivt verkar för att stärka innovationsupphandling genom det arbete som pågår med en översyn av upphandlingsdirektiven inom EU1 [Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (KOM(2011) 895). Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om offentlig upphandling (KOM(2011) 896). Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tilldelning av koncessioner (KOM(2011) 897).]. Den pågående upphandlingsutredningen ska också, i översynen av upphandlingsregelverket i Sverige, ta hänsyn till eventuella ändringar av EU-direktiven. Förslagen till nya EU-direktiv har som mål att ge upphandlare bättre möjligheter att använda offentlig upphandling till stöd för gemensamma samhällliga mål, såsom skyddet av miljön, högre resurs- och energieffektivitet, kampen mot klimatförändringar, främjande av innovation, sysselsättning och social integration samt säkerställande av bästa tänkbara villkor för tillhandahållande av sociala tjänster av hög kvalitet. Utskottet ser, i likhet med regeringen, i huvudsak positivt på de förslag till revideringar som presenterats och ställer sig därmed bakom regeringens arbete för att bättre stimulera innovationer. Utskottet bedömer att motionärernas förslag kan komma att tillgodoses genom arbetet med att utveckla EU-direktiven samt den

pågående upphandlingsutredningen. Därför bör utbildningsutskottet avstyrka motionerna 2012/13:Ub6 och 2012/13:Ub3.

Vänsterpartiet yrkar vidare på ökat anslag till Vinnova för att stimulera innovationsupphandlingar. Finansutskottet kan konstatera att anslaget till Vinnova för 2013 beslutas inom utgiftsområde 24 Näringsliv inom ramen för riksdagens budgetprocess under höstsessionen. Utbildningsutskottet bör därför avstyrka motion 2012/13:Ub3 yrkande 13.

Stockholm den 13 december 2012

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Göran Pettersson (M), Pia Nilsson (S), Peder Wachtmeister (M), Jörgen Hellman (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Maryam Yazdanfar (S), Carl B Hamilton (FP), Bo Bernhardsson (S), Per Bolund (MP), Anders Sellström (KD), Sven-Olof Sällström (SD), Ulla Andersson (V), Jörgen Andersson (M), Sven-Erik Bucht (S), Edip Noyan (M) och Emil Källström (C).

Avvikande meningar

1.

Förändrad modell för resurstilldelning (S)

Fredrik Olovsson (S), Pia Nilsson (S), Jörgen Hellman (S), Maryam Yazdanfar (S), Bo Bernhardsson (S) och Sven-Erik Bucht (S) anför:

Forskningspolitiken ska ha tydligt fokus på framstående forskning där Sverige ligger i framkant och på områden som är avgörande för sysselsättning och en långsiktigt hållbar tillväxt. Statens fördelning av anslag ska vara långsiktig, transparent, rättvis och skapa drivkrafter för högre kvalitet i all forskning. De kvalitetsindikatorer som används i regeringens modell för resurstilldelning, publiceringar och citeringar bör därför kompletteras med ytterligare en indikator, nämligen universitets och högskolors samverkan med det omgivande samhället.

Forskningsresurserna är ojämnt fördelade mellan lärosätena och många högskolor har alltför små medel att tillgå. Basresursen för forskning bör därför höjas från 8 000 kronor till 10 000 kronor per helårsstudent och år.

Utvecklingen mot en jämställd akademi går alltför långsamt. Det behövs större ansträngningar och en mer strategisk politik för att nå målet om en jämställd akademi. Idag missgynnas kvinnliga forskare vid tilldelning av resurser och regeringen bör återkomma med förslag på hur detta kan motverkas.

Mot bakgrund av ovan bör utbildningsutskottet tillstyrka motion 2012/12:Ub6 (S) yrkandena 8, 10 och 16.

2.

Innovationer (S)

Fredrik Olovsson (S), Pia Nilsson (S), Jörgen Hellman (S), Maryam Yazdanfar (S), Bo Bernhardsson (S) och Sven-Erik Bucht (S) anför:

Årligen upphandlas varor och tjänster av stat, kommun och landsting till ett värde av cirka 500 miljarder kronor. Innovationsupphandling förekommer emellertid sällan idag, i vare sig stat, kommun eller landsting. Den offentliga upphandlingen bör i högre utsträckning användas som verktyg för att driva fram fler innovationer. En nationell strategi för offentlig upphandling av innovationer bör därför utformas. Utbildningsutskottet bör därför tillstyrka motion 2012/13:Ub6 (S) yrkande 33.

3.

Förändrad modell för resurstilldelning (MP)

Per Bolund (MP) anför:

Det behövs ett nytt resursfördelningssystem för landets högskolor. De direkta anslagen till högskolorna är långsiktiga och fria för lärosätena att använda till den forskning som de prioriterar. Huvuddelen av den statligt finansierade forskningen bör därför fortsatt ske på detta sätt, men nya incitament behövs. Ökade inslag av kollegial bedömning vid tilldelning av resurser kan leda till en mer nyanserad bedömning än endast publiceringar och citeringar. Sned könsfördelning bör motverkas genom att fördelningen av resurser också delvis bör utgå från andelen kvinnliga professorer.

Påståenden har framförts om att statens resurser för forskning kommit alla högskolor till del. Detta stämmer inte. Regeringens politik har missgynnat mindre högskolor. Utvärderingar har visat att forskningens kvalitet inte skiljer mellan mindre och större lärosäten. Regeringen bör därför säkerställa att forskningsanslagen inte systematiskt missgynnar mindre högskolor. Slutligen avvisar Miljöpartiet regeringens förslag om att öka andelen konkurrensutsatta forskningsmedel för att inte försvåra högskolornas långsiktiga planering. Mot bakgrund av detta bör utbildningsutskottet tillstyrka motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 2–6.

4.

Förändrad modell för resurstilldelning (V)

Ulla Andersson (V) anför:

Regeringen bör tillsätta en utredning för att grundligt se över kvalitetsindikatorerna i resursfördelningssystemet. De kvalitetsindikatorer som nu används för tilldelning av forskningsresurser är inte tillräckligt träffsäkra för att på ett tillfredställande sätt mäta kvaliteten i högskolornas forskning. Vänsterpartiet anser därför att det är riskabelt att använda dessa indikatorer för att fördela en allt större andel av forskningsresurserna, vilket regeringen föreslår. Bredden och mångfalden i forskningen kan på sikt påverkas negativt. Utredningar har föreslagit flera andra kriterier som i stället skulle kunna ligga till grund för resurstilldelningen, t.ex. antalet kvinnliga professorer vid lärosätena och hur väl forskarutbildningen fungerar.

Vidare anser Vänsterpartiet att utvecklingen mot en jämställd akademi går alltför långsamt. En viktig aspekt av detta är jämställdhet inom forskningsfinansiering, och erfarenheter visar att kvinnliga forskare ofta missgynnas i tilldelning av resurser. Regeringen bör därför återkomma med förslag för att säkerställa att forskare som är kvinnor inte missgynnas. Därför bör utbildningsutskottet tillstyrka motion 2012/13:Ub3 (V) yrkandena 5 och 7.

5.

Innovationer (V)

Ulla Andersson (V) anför:

Innovationsupphandlingar kan vara ett kraftfullt verktyg för att driva på innovationer, men trots detta saknas området helt i regeringens forsknings- och innovationsproposition. Den offentliga sektorn upphandlar årligen tjänster och varor och gör investeringar för ca 600 miljarder kronor. Offentliga behov av varor och tjänster har ibland avgörande betydelse för utvecklingen av nya marknader för varor och tjänster. Den offentliga upphandlingen måste därför bli strategiskt innovationsorienterad för såväl produkter som tjänster. Vänsterpartiet föreslår därför att Vinnova får resurser för att stimulera innovationsupphandlingar inom stat, kommun och landsting. Jag yrkar därför bifall till motion 2012/13:Ub3 (V) yrkande 13.

Bilaga 4

Socialutskottets betänkande

2012/13:SoU3

Forskning och innovation

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 16 oktober 2012 att ge bl.a. socialutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2012/13:30 Forskning och innovation och de motionsyrkanden som rör utskottets beredningsområde.

Socialutskottet begränsar yttrandet till motionerna 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 34–36 och 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 24–27 samt propositionen i motsvarande delar. Dessutom behandlas motion 2012/13:So357 av Hillevi Larsson och Åsa Lindestam (båda S) yrkande 3 som hänvisades till socialutskottet under den allmänna motionstiden 2012. Utskottet har beslutat att överlämna detta yrkande till utbildningsutskottet tillsammans med yttrandet.

Socialutskottet välkomnar propositionen och föreslår att utbildningsutskottet avstyrker motionsyrkandena.

I yttrandet finns tre avvikande meningar.

Utskottets överväganden

Forskning och innovation

Propositionen

Inledning

Regeringen lämnar i propositionen sin syn på forsknings- och innovationspolitikens inriktning under perioden 2013–2016. Regeringen bedömer att ökade anslag för forskning och kunskapsintensiv innovation är viktiga instrument för att höja kvaliteten på svensk forskning. Forskning av hög kvalitet kan bättre bidra till medborgarnas välfärd, samhällets utveckling, näringslivets konkurrenskraft och

en hållbar utveckling. I propositionen redovisar regeringen åtgärder som syftar till att forskningens kvalitet och nyttiggörandet av forskningsbaserad kunskap ska öka.

I budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1) föreslås att anslagen för forskning och utveckling höjs med 1,74 miljarder kronor 2013. Förslagen är första steget i en fortsatt kraftfull satsning på svensk forskning, som sammantaget skulle innebära en successiv ökning fram till och med 2016 med 4 miljarder kronor.

I den föregående forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) gjordes satsningar på 24 strategiska forskningsområden. Utöver den fortsatta satsningen på dessa strategiska forskningsområden har regeringen i denna proposition identifierat ytterligare några områden av särskild betydelse för näringsliv och samhälle där det finns behov av riktade forskningssatsningar. Ett av dessa är forskning inom livsvetenskap för näringsliv och samhälle.

I det följande sammanfattas vad som sägs i propositionen i de delar som rör socialutskottets beredningsområde.

Livsvetenskap

Med livsvetenskaper avses i detta sammanhang vetenskaper som studerar människor och andra levande organismer, inklusive närliggande områden såsom bioetik. Verksamheterna inom livsvetenskaperna syftar till att förbättra liv och hälsa och är ofta tvärvetenskapliga till sin natur. I propositionen redovisas ett antal åtgärder för att ytterligare stärka Sveriges position som en stark forskningsnation inom det livsvetenskapliga området och som ett attraktivt land för den internationella läkemedels-, medicinteknik- och bioteknikindustrin att placera forsknings- och utvecklingsenheter i.

Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning (SciLifeLab)

Forskningscentrumet för livsvetenskaplig forskning, som de deltagande lärosätena har benämnt Science for Life Laboratory (SciLifeLab), är ett vetenskapligt centrum för storskalig molekyllärbilogisk forskning och metodutveckling. SciLifeLab drivs av fyra universitet: Karolinska institutet, Kungliga Tekniska högskolan, Stockholms universitet och Uppsala universitet.

Regeringen ser det som mycket angeläget att SciLifeLab får möjligheter att utvecklas till ett världsledande centrum för storskalig molekyllärbilogisk forskning på högsta internationella nivå för att kunna attrahera de allra främsta forskarna i världen inom området. Med Sveriges styrkeområden, framför allt forskning med hjälp av register, longitudinella befolkningsstudier och biobanker, kan Sverige genom SciLifeLab få en konkurrensmässig fördel och skapa bra förutsättningar för den svenska forskningen.

Infektion och antibiotika

En av de stora globala hälsoutmaningarna är ökningen av antibiotikaresistens hos sjukdomsframkallande bakterier och den snabba spridningen av dessa bakterier bland människor och djur. En förväntad ökning av infektioner till följd av klimatförändringar, större spridningshastighet för nya smittor som en följd av ett ökat resande och spridningen av nya antibiotikaresistenta bakteriellstammar motiverar en prioritering av dessa områden. För vissa infektioner orsakade av resistenta bakterier kommer det snart att saknas fungerande antibiotika. Dessa infektioner kommer då inte att vara behandlingsbara.

Behovet av en effektiv användning av antibiotika vid bakteriella infektioner hos människor och djur har tidigare slagits fast i propositionen Strategi för ett samordnat arbete mot antibiotikaresistens och vårdrelaterade sjukdomar (prop. 2005/06:50, bet. 2005/06:SoU13, rskr. 2005/06:178). Om de mål som formulerades i propositionens handlingsplan ska kunna uppnås, behöver resurserna för forskning öka.

Den grundläggande forskningen inom området mikrobiologi (bakterier, virus och parasiter) har minskat i Sverige. Detta har en negativ påverkan även på immunologisk forskning med risk för att också denna kommer att försvagas. Forskning om infektioner och antibiotikaresistens är därför ett prioriterat område. Viktiga områden är, enligt propositionen, grundläggande forskning om molekylära mekanismer vid bakterieinfektion, utveckling av nya antibiotikum, diagnostiska metoder, mekanismer för resistensutveckling, vårdrelaterade infektioner, vaccin och andra smittförebyggande åtgärder, hur antibiotika omsätts i människor och djur, hälsoekonomi och effekter av spridningen av antibiotika till den yttre miljön.

Åldrande och hälsa

Sverige står liksom de flesta andra länder i Europa inför en stor demografisk utmaning, nämligen att anpassa samhället till en allt äldre befolkning.

För att samhället ska klara en anpassning till en åldrande befolkning kan forskningsresultat utifrån ett helhetsperspektiv bidra till en bättre hälsa och ökad livskvalitet, ett aktivt och hälsosamt åldrande med goda förutsättningar att arbeta högre upp i åldrarna, till att samhället är tillgängligt med anpassat boende och boendemiljöer samt till en effektiv vård och omsorg.

Forskning om äldre och åldrande innefattar såväl medicinsk forskning som teknisk och socialvetenskaplig forskning. Studier kan gälla förebyggande vård och omsorg, diagnostik eller behandling av sjukdomar som är direkt relaterade till åldrande. Forskningen kan också innefatta äldres arbets- och levnadsvillkor samt äldreomsorgens förutsättningar och demografiska förändringar. Medicinsk och annan forskning samt teknisk utveckling kan leda till nya lösningar som kan komma att förbättra hälsan för de äldre genom effektiv prevention, diagnostik, vård och omsorg. Även vårdforskning, som är ett område under uppbyggnad, kan bidra med värdefulla resultat inom specifika områden, såsom reumatism, cancer, hjärnans åldrande, äldres psykiska ohälsa och läkemedelsanvändning samt odontologisk forskning och medicinsk teknik.

De största utmaningarna för vård och omsorg handlar mer och mer om tvärsektoriella problemställningar och sammansatta behov hos patienter och brukare. Forskningsresultat behöver enligt regeringen kombineras på nya sätt, föras ut till relevanta målgrupper och nyttiggöras i verksamheter. Det är därför angeläget att stimulera forskningssamarbete mellan olika forskningsdiscipliner. Det tvärvetenskapliga samarbetet kan bidra till ökad vetenskaplig kvalitet och relevans så att man kan möta de utmaningar samhället nu står inför. Regeringen gör därför bedömningen att både Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap är viktiga för en satsning på forskning om åldrande och hälsa.

Läkemedelsutveckling

Sverige har länge haft en läkemedelsindustri som har utvecklats tillsammans med den medicinska och kliniska forskningen vid universitet och högskolor. Nu genomgår läkemedelsindustrin globalt en genomgripande förändring och ställer om sina forsknings- och utvecklingsstrategier genom att i högre utsträckning förlita sig på samarbeten med små bioteknikföretag och partner vid universitet och högskolor.

Om Sverige ska fortsätta att vara en attraktiv plats för etablering av forskning och utveckling inom detta område, måste det enligt regeringen finnas miljöer som erbjuder vetenskapliga samarbeten av hög klass, avancerad infrastruktur och god kompetens. Mot denna bakgrund bör forskningen inom läkemedelsutveckling utvidgas och medel avsättas för att fler läkemedelskandidater¹ [Dvs. kemiska substanser som har visat effekt i djurförsök men som ännu inte har prövats på människor.] i tidiga skeden ska kunna komma fram. För att tillvarata kompetens, och som ett led i att vidareutveckla ett attraktivt klimat för livsvetenskap i Sverige, bör en nationell satsning på läkemedelsutveckling göras kopplad till centrumet för livsvetenskaplig forskning, SciLifeLab. Med Sveriges bas av kvalificerad forskning, tradition av kvalitetskontroll och god infrastruktur finns det, enligt regeringen, goda förutsättningar att skapa en attraktiv miljö vid SciLifeLab för samarbeten inom läkemedelsutveckling mellan universitet och högskolor samt läkemedelsföretag.

Nationellt stöd för samordning av kliniska studier

Kliniska studier av läkemedel, medicintekniska produkter och behandlingsmetoder har tidigare varit en svensk styrka, men under senare år har allt färre kliniska studier genomförts. I stället för att satsa på egen tidig forskning och utveckling av nya läkemedel söker nu företagen fler samarbeten med universitet och högskolor och små bioteknikbolag. I Sverige har de kliniskt verksamma forskarna ofta svårt att frigöra tid för forskning. Vidare har näringslivet svårt att hitta möjligheter till samarbeten med kliniskt verksamma forskare och därmed med sjukvården och patienter.

Det finns enligt regeringen behov av att utforma en tydligare samverkan för att stimulera kliniska studier av hög kvalitet, såväl initierade och finansierade av näringslivet som initierade av forskare. Forskare vid universitet och högskolor behöver bl.a. rådgivning, stöd och tillgång till utbildning för att kunna genomföra kliniska behandlingsstudier. Sjukvården behöver samarbeta med universitet och högskolor och näringsliv för att utveckla vården. Det finns behov av att underlätta näringslivets möjligheter att få tillgång till sjukvården och patienter för att kunna genomföra kliniska studier. Regeringen anser att det behövs en nationell samordning av kliniska studier. Denna bör ske genom att ett system skapas som kan samordna aktörer inom kliniska studier och samtidigt tillhandahålla råd och stöd för kliniska forskare och sjukvården. Eftersom kliniska studier bedrivs i hälso- och sjukvården bör ett system för nationell samordning utarbetas i nära samarbete med sjukvårdshuvudmännen.

Klinisk behandlingsforskning

Resultat från klinisk behandlingsforskning kan bidra till förbättrad hälso- och sjukvård och syftar både till att optimera existerande behandlingsrutiner och till att samtidigt utveckla och utvärdera nya behandlingsmetoder baserade på ny kunskap. Klinisk behandlingsforskning kan vara initierad såväl av oberoende forskare som av myndigheter och näringsliv. En del av den behandlingsforskning som genomförs i Sverige finansieras av läkemedels-, medicinteknik- och bioteknikföretagen.

Flera utredningar har betonat behovet av bättre förutsättningar för den kliniska behandlingsforskningen, och området framhölls redan i den förra forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50). Vetenskapsrådet och Verket för innovationssystem har inom ramen för ett gemensamt uppdrag från regeringen (N2009/9694/FIN) utarbetat en rapport benämnd Svensk behandlingsforskning, SBF – Ett förslag för ökad samverkan inom den kliniska forskningen. I rapporten föreslås en ny nationell finansiering för klinisk behandlingsforskning bl.a. avsedd för större forskningsprojekt rörande prevention, behandling och diagnostik.

Enligt regeringens mening är det viktigt att en satsning görs på klinisk behandlingsforskning med en sådan inriktning som såväl utredningen som Vetenskapsrådet och Verket för innovationssystem har föreslagit. Satsningen bör göras i nära samverkan med sjukvårdshuvudmännen. Avsikten är att sjukvårdshuvudmännen bör bidra med motsvarande finansiering 2013. Från och med 2014 och framåt är det en förutsättning för statens fortsatta satsning via Vetenskapsrådet att sjukvårdshuvudmännen bidrar med motsvarande finansiering. Enligt regeringen bör en kommitté för klinisk behandlingsforskning inrättas vid Vetenskapsrådet.

Vårdforskning

Vårdforskningen har sitt ursprung i traditionella yrkeskategorier inom omvårdnad, arbetsterapi och sjukgymnastik. Forskningsområdet har sedan dess vuxit snabbt och kommit att omfatta ett stort antal ämnesområden. De utmaningar som samhället står inför gör enligt regeringens bedömning att vårdforskningen behöver stärkas. Vårdforskning är av central betydelse för att utveckla vård och omsorg och förbättra befolkningens hälsa.

Vårdforskningen ser ofta individen ur ett socialt perspektiv och är därför ett viktigt komplement till det traditionellt medicinska perspektivet i forskningen. En del av forskningen involverar landstingens hälso- och sjukvård, men det är viktigt att även kommunernas omsorgsverksamhet inkluderas. Forskningen om vårdens arbetsorganisation och personalens arbetsmiljö har betydelse både för

kvaliteten i vård och omsorg och för ett hälsosamt arbetsliv. Det är också viktigt att forskare inom vårdområdet samverkar med forskare inom andra medicinska områden.

Forskning om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel

En utvärdering av svensk forskning om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spelberoende har genomförts på uppdrag av Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (Swedish Research on Alcohol, Narcotics, Doping, Tobacco and Gambling, Evaluation report, Swedish Council for Working Life and Social Research, 2012). Den visar att Sverige internationellt sett har en forskning av hög kvalitet inom området, men att de ekonomiska förutsättningarna och forskningsprioriteringarna behöver bli mer samordnade och långsiktiga. Unga forskare bör ges möjlighet att utveckla sig och sin forskning för att säkra en fortsatt högkvalitativ forskning vid en förestående generationsväxling. En satsning på epidemiologisk forskning, bl.a. kopplad till förebyggande arbete, och en utvärdering av den nationella politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och spelberoende rekommenderas.

Kännetecknande för missbruks- och beroendevården är att den omfattar både medicinska och psykosociala insatser. Det finns därför enligt regeringen ett stort behov av att utveckla tvärvetenskaplig praktisk forskning om effekter av psykosociala behandlingsprogram och tidiga insatser, vilket även bör inkludera nya internetbaserade behandlingsformer och behandlingsprogram som kombinerar psykosocial behandling och läkemedelsbehandling. Kunskap om vilka grupper som nås av behandling samt hur programmen bör utformas och genomföras för att öka tillgängligheten är angelägen.

Följdmotioner

I kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 34 begärs ett tillkännagivande om livsvetenskap. Motionärerna föreslår en rad åtgärder inom området. Regeringen bör enligt motionärerna inrätta ett råd med alla inblandade parter som kan reformera samarbetet på ett konkret plan. Vidare bör regeringen ta initiativ till att det utvecklas nya metoder att mäta kostnader och produktivitet i sjukvård som arbetar integrerat med forskning, utveckling och utbildning. I yrkande 35 begärs ett tillkännagivande om nationella kvalitetsregister. Motionärerna anför att kvalitetsregistren ger oss förutsättningar att följa upp patienterna och därigenom utveckla vården och bedriva forskning. Den satsning som görs på att utveckla kvalitetsregistren måste följas upp med det tydliga målet att kvalitetsregistren ska komma till praktisk användning i forskning, uppföljning och utveckling. I yrkande 36 begärs ett tillkännagivande om vårdforskning. För att utveckla vården och omsorgen i Sverige krävs ett mycket större kunskapsunderlag om effekterna av olika handlingsalternativ innan ett beslut fattas.

I partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 24 begärs ett tillkännagivande om forskning för förbättrad hälsa. Motionärerna anför bl.a. att den hälsofrämjande forskningen bör vara bredare och ta upp hur livsmiljöer och socioekonomiska faktorer påverkar befolkningens hälsa. I yrkande 25 begärs ett tillkännagivande om en bredare ansats kring de strategiska medicinska satsningarna i forskningspolitiken. Motionärerna anför att det förebyggande perspektivet – vad som skapar hälsa och ohälsa – i stor utsträckning saknas i forskningspropositionen. I yrkande 26 begärs ett tillkännagivande om att läkemedelsforskningen i Sverige i framtiden bör bygga på en kombination av god grundforskning, spetsforskning och internationell excellens. I yrkande 27 begärs ett tillkännagivande om stimulans för välfärdsnära forskning. Motionärerna anför att staten kan och bör göra mer för att stimulera ändamålsenliga mötesplatser för att åstadkomma ett ömsesidigt växelspel mellan praktiska erfarenheter och forskningsbaserade kunskaper.

Motionsyrkande från allmänna motionstiden 2012

I motion 2012/13:So357 av Hillevi Larsson och Åsa Lindestam (båda S) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om fler äldre kvinnor i kliniska behandlingsstudier. Motionärerna anför att det finns en osäkerhet i fråga om mediciner och andra behandlingsmetoder mot bröstcancer, då de inte i tillräckligt hög grad är utprovade på äldre kvinnor.

Utskottets ställningstagande

Socialutskottet konstaterar inledningsvis att regeringen i den förra forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50) pekade ut ett antal s.k. strategiska forskningsområden. Bland annat utpekades områden med inriktning på folkhälsa och sjukdomstillstånd av stor betydelse för folkhälsan. Resurser har avsatts för långsiktig forskning inom dessa områden.

I den nu aktuella propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) har regeringen identifierat ytterligare några områden av särskild betydelse för näringsliv och samhälle där det finns behov av riktade forskningssatsningar. Ett av dessa är forskning inom livsvetenskap. Forskningssatsningar görs bl.a. inom områdena infektion och antibiotika, åldrande och hälsa, forskning om läkemedelsutveckling, vårdforskning och klinisk behandlingsforskning. Socialutskottet välkomnar dessa breda satsningar. Förutom den stora betydelse som många forskningsresultat har för människors hälsa och välbefinnande kan forskning ge värdefulla bidrag till utvecklingen av offentligt finansierade verksamheter som bedrivs effektivt.

Vidare görs en satsning på det nationella centrumet för livsvetenskaplig forskning, SciLifeLab. Socialutskottet delar uppfattningen att SciLifeLab bör bli ett forskningscentrum för nationell samverkan. Med Sveriges styrkeområden, framför allt forskning med hjälp av register, longitudinella befolkningsstudier och biobanker, kan Sverige genom SciLifeLab få en konkurrensmässig fördel och skapa bra förutsättningar för den svenska forskningen.

När det gäller frågan om att de nationella kvalitetsregistren bör komma till praktisk användning i forskning, uppföljning och utveckling, konstaterar socialutskottet att en översyn av de nationella kvalitetsregistren – Guldgruvan i hälso- och sjukvården – Förslag till gemensam satsning 2011–2015 – presenterades hösten 2010. Under 2011 tillsatte regeringen en nationell samordnare för utveckling av de nationella kvalitetsregistren. Arbetsformen var enligt socialutskottet framgångsrik och möjliggjorde att de förslag som lämnades i rapporten Guldgruvan i hälso- och sjukvården på ett snabbt och effektivt sätt realiserades. Det gjordes bl.a. genom att regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting under 2011 träffade en överenskommelse om utvecklingen och finansieringen av nationella kvalitetsregister för vård och omsorg. Överenskommelsen är femårig och sträcker sig över åren 2012–2016. Satsningen har som mål att leda till ökad kvalitet på data i registren, bättre analyser och återkoppling som stöd för förbättringsarbetet i vården, bättre tillgång till och användning av kvalitetsregistren för forsknings- och innovationsändamål, ökad öppenhet och tillgång till data även för patienter och i slutändan en bättre och mer jämlik vård.

Socialutskottet välkomnar de satsningar som görs på den kliniska forskningen. Förutsättningarna för att bedriva klinisk forskning har under en tid försämrats genom att utrymmet för sådan forskning inom sjukvården har minskat. Avtalet mellan svenska staten och vissa landsting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården, det s.k. ALF-avtalet, är en viktig länk mellan staten och landstingen när det gäller ansvaret för den kliniska forskningen. Socialutskottet konstaterar att förhandlingar mellan regeringen och berörda sjukvårdshuvudmän om ett nytt avtal har inletts under hösten 2012. Målet är att ett nytt avtal ska bidra till att långsiktigt säkra att den kliniska utbildningen av blivande läkare håller hög kvalitet, att internationellt konkurrenskraftig klinisk forskning främjas och att universitetssjukvården stärks som en kvalitetsdrivande och innovativ faktor i utvecklingen av svensk sjukvård.

När det gäller motionsyrkandet om att fler äldre kvinnor bör ingå i kliniska behandlingsstudier, kan socialutskottet konstatera att det redan finns sådana krav inom EU. I februari 2011 lanserade Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) en strategi för geriatrisk medicin. Syftet med strategin är att försäkra sig om att äldre personer får läkemedel som är av hög kvalitet och som på adekvata sätt har testats på och utvärderats för just den åldersgruppen. Motionsyrkandet är tillgodosett.

Det som tas upp i övriga motionsyrkanden bedöms bli i huvudsak tillgodosett genom forskningspropositionens inriktning.

Socialutskottet anser att motionerna 2012/13:So357 (S) yrkande 3, 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 24–27 och 2012/13:Ub6 (S) yrkande 34–36 bör avstyrkas.

Stockholm den 6 december 2012

På socialutskottets vägnar

Anders W Jonsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders W Jonsson (C), Lena Hallengren (S), Saila Quicklund (M), Margareta B Kjellin (M), Christer Engelhardt (S), Helena Bouveng (M), Isabella Jernbeck (M), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Rickard Nordin (C), Agneta Luttröpp (MP), Anders Andersson (KD), Per Ramhorn (SD), Eva Olofsson (V), Meeri Wasberg (S) och Barbro Westerholm (FP).

Avvikande meningar

1.
Forskning och innovation (S)

Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S) och Meeri Wasberg (S) anför:

Medicinsk forskning och utveckling är en stor och viktig näringsgren för Sverige och har central betydelse för att vår hälso- och sjukvård ska kunna hålla högsta kvalitet. Om Sverige ska fortsätta att vara ett attraktivt land för forskning inom medicin, medicinteknik och läkemedel krävs mer av samordning och långsiktig samverkan mellan sjukvården, universiteten och industrin.

En sammanhållen offentlig sjukvård är en förutsättning för forskningen inom livsvetenskap och för näringslivet inom Life Science-området. Det är nödvändigt att staten medverkar till att det utvecklas nya metoder att mäta kostnader och produktivitet i sjukvård som arbetar integrerat med forskning, utveckling och utbildning. Ett samarbete mellan näringsliv, akademi och vård är vägen fram till denna tillväxt. Regeringen bör inrätta ett råd med alla inblandade parter som konkret kan reformera samarbetet.

Vidare bör regeringen förtydliga sjukvårdshuvudmännens ansvar för klinisk forskning samt se till att forskning och utveckling finns med i avtal med annan utförare än sjukvårdshuvudmannen. Regeringen bör inleda samtal med företrädare för branschen och sjukvårdshuvudmännen för att utveckla strategier för kliniska prövningar av medicinsk teknik som kan bidra till att utveckla nya effektiva behandlingsmetoder.

Det finns ett område där svensk hälso- och sjukvård och medicinsk forskning har unika konkurrensfördelar. Personnummer, heltäckande befolknings- och hälsodataregister samt nationella kvalitetsregister av hög kvalitet ger förutsättningar att följa upp patienterna och därigenom utveckla vården och bedriva forskning. Den satsning som nu sker på att utveckla kvalitetsregistren måste följas upp med det tydliga målet att kvalitetsregistren ska komma till praktisk användning i forskning, uppföljning och utveckling.

För att utveckla vård och omsorg i Sverige krävs generellt ett mycket större kunskapsunderlag när det gäller effekterna av olika handlingsalternativ. Därför behöver Sverige också satsa på den typen av forskning, s.k. health policy-forskning. Detta område är helt nytt för Sverige, det är i dagsläget bara Forum för Health Policy som sysslar med det. Denna verksamhet bör stödjas och utvecklas. Inom ramen för den svenska forskningspolitiken bör även en satsning göras på att utveckla en process för innovativa forskningsidéer. Ett forskningsstöd för att finansiera idéer skulle kunna bidra till att vårdforskningen gör nya genombrott som får betydelse för människors vardag.

Slutligen anser vi att det finns en osäkerhet när det gäller mediciner och andra behandlingsmetoder för kvinnor över 65 år. Enligt vår mening bör fler äldre kvinnor ingå i kliniska behandlingsstudier.

Med det anförda anser vi att motionerna 2012/13:So357 (S) yrkande 3 och 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 34–36 bör tillstyrkas.

2.

Forskning och innovation (MP)

Agneta Luttröpp (MP) anför:

Att skapa förutsättningar för god hälsa hos hela befolkningen är en av de viktigaste uppgifter som samhället har. Hälsa är inte enbart ett ansvar för den enskilde. Forskning behövs för att tydliggöra kopplingen mellan miljöfaktorer och hälsa men också hur livsvillkor och levnadsförhållanden påverkar befolkningens hälsa. Regeringen fokuserar bara på livsstil i sin nuvarande politik. Propositionen fokuserar på medicin och hälsa och pekar ut vårdforskningen. Den hälsofrämjande forskningen bör vara bredare och ta upp hur livsmiljöer och socioekonomiska faktorer påverkar befolkningens hälsa lika väl som vårdforskning. Med forskning som grund kan politiken utveckla nya strategier för en förbättrad folkhälsoutveckling, globalt, nationellt och lokalt.

Forskning behövs för att få ökad kunskap om kroppens sätt att fungera och om hur förebyggande åtgärder kan förhindra uppkomsten av eller påverka förloppet av sjukdomstillstånd. Det förebyggande perspektivet – vad som skapar hälsa och ohälsa – saknas i stor utsträckning i forskningspropositionen. Miljöpartiet vill därför se en bredare ansats kring de strategiska medicinska satsningarna i forskningspolitiken.

Regeringen gör en stor satsning inom livsvetenskap, så kallad life science. Branschen är en av landets mest forskningsintensiva. Utveckling och produktion av läkemedel samt utveckling av medicinteknik och bioteknik är områden där Sverige redan står sig starkt. Framtiden för läkemedelsforskningen i Sverige bygger enligt min mening på en kombination av god grundforskning, spetsforskning och internationell excellens.

Det finns ett brett samförstånd om att lärandeprocesser, kompetensförsörjning och partnerskap utgör den framtida grunden för välfärden. Staten bör göra mer för att stimulera ändamålsenliga mötesplatser så att ett ömsesidigt växelspel mellan praktiska erfarenheter och forskningsbaserade kunskaper åstadkoms. En av de mest uppenbara formerna för samverkan mellan akademien och det allmänna rör den offentliga sektorn som arena för forskning och kunskapsproduktion.

Slutligen anser jag att det finns en osäkerhet när det gäller mediciner och andra behandlingsmetoder för kvinnor över 65 år. Enligt min mening bör fler äldre kvinnor ingå i kliniska behandlingsstudier.

Med det anförda anser jag att motionerna 2012/13:So357 (S) yrkande 3 och 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 24–27 bör tillstyrkas.

3.

Forskning och innovation (V)

Eva Olofsson (V) anför:

Medicinsk forskning och utveckling är en stor och viktig näringsgren för Sverige och har central betydelse för att vår hälso- och sjukvård ska kunna hålla högsta kvalitet. Om Sverige ska fortsätta

att vara ett attraktivt land för forskning inom medicin, medicinteknik och läkemedel krävs mer av samordning och långsiktig samverkan mellan sjukvården, universiteten och industrin.

En sammanhållen offentlig sjukvård är en förutsättning för forskningen inom livsvetenskap och för näringslivet inom Life Science-området. Det är nödvändigt att staten medverkar till att det utvecklas nya metoder att mäta kostnader och produktivitet i sjukvård som arbetar integrerat med forskning, utveckling och utbildning. Ett samarbete mellan näringsliv, akademi och vård är vägen fram till denna tillväxt. Regeringen bör inrätta ett råd med alla inblandade parter som konkret kan reformera samarbetet.

Vidare bör regeringen förtydliga sjukvårdshuvudmännens ansvar för klinisk forskning samt se till att forskning och utveckling finns med i avtal med annan utförare än sjukvårdshuvudmannen. Regeringen bör inleda samtal med företrädare för branschen och sjukvårdshuvudmännen för att utveckla strategier för kliniska prövningar av medicinsk teknik som kan bidra till att utveckla nya effektiva behandlingsmetoder.

Det finns ett område där svensk hälso- och sjukvård och medicinsk forskning har unika konkurrensfördelar. Personnummer, heltäckande befolknings- och hälsodataregister samt nationella kvalitetsregister av hög kvalitet ger förutsättningar att följa upp patienterna och därigenom utveckla vården och bedriva forskning. Den satsning som nu sker på att utveckla kvalitetsregistren måste följas upp med det tydliga målet att kvalitetsregistren ska komma till praktisk användning i forskning, uppföljning och utveckling.

Slutligen anser jag att det finns en osäkerhet när det gäller mediciner och andra behandlingsmetoder för kvinnor över 65 år. Enligt min mening bör fler äldre kvinnor ingå i kliniska behandlingsstudier.

Med det anförda anser jag att motionerna 2012/13:So357 (S) yrkande 3 och 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 34–35 bör tillstyrkas.

Bilaga 5

Kulturutskottets betänkande

2012/13:KrU1

Forskning och innovation

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 16 oktober 2012 att ge bl.a. kulturutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens forskningsproposition Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) som remitterats till utbildningsutskottet, jämte eventuella motioner som väckts med anledning av propositionen.

Kulturutskottet har beslutat att yttra sig över propositionen i de delar som berör kulturutskottets beredningsområde samt över motion 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 4 och 6 som väckts med anledning av propositionen.

Kulturutskottet har inte någon annan uppfattning än vad som framförs av regeringen i propositionen i dessa frågor. Utskottet anser inte heller att något initiativ är nödvändigt med anledning av motionsyrkandena. Yrkandena bör därför avstyrkas.

I yttrandet finns två avvikande meningar (SD).

Utskottets överväganden

Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå

Propositionen

Regeringen föreslår att sådan verksamhet som i högskolelagen (1992:1434) benämns konstnärligt utvecklingsarbete ska omfattas av konstnärlig forskning och utvecklingsarbete, dvs. begreppet konstnärligt utvecklingsarbete ersätts i lagtexten med begreppet konstnärlig forskning. Ändringarna i högskolelagen föreslås träda i kraft den 1 juni 2013.

Regeringen gör i propositionen bedömningen att anslagen för forskning och forskarutbildning till Lunds universitet, Göteborgs universitet och Högskolan i Borås bör öka med totalt 14 miljoner kronor för konstnärlig forskning och konstnärlig forskarutbildning 2013–2016. Därmed beräknas anslagsnivån för dessa tre universitet och högskolor bli 14 miljoner kronor högre 2016 än 2012. Bakgrunden till den aviserade ökningen av anslagsnivån är att regeringen anser att det är angeläget att stärka de konstnärliga forskningsmiljöer som har tillräckligt hög kvalitet.

Regeringen gör vidare bedömningen att inriktningen bör vara att Dans- och cirkushögskolan, Operahögskolan i Stockholm och Stockholms dramatiska högskola ska gå samman i en ny högskola den 1 januari 2014. Detta skulle innebära att dessa högskolor upphör den 31 december 2013.

Anslaget till Stockholms dramatiska högskola bör enligt regeringen öka med 13 miljoner kronor 2013 och med ytterligare 13 miljoner kronor 2014 för uppbyggnad av forskning och forskarutbildning vid Dans- och cirkushögskolan, Operahögskolan i Stockholm och Stockholms dramatiska högskola. Sammanlagt bör 26 miljoner kronor fördelas till den planerade nya högskolan 2014. Därmed beräknas anslagsnivån bli 26 miljoner kronor högre 2016 än 2012.

Motionen

I motion 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 6 anförs att begreppet konstnärlig forskning måste definieras vetenskapligt och kunna utvärderas likt andra discipliner. Sverigedemokraterna motsätter sig därför den föreslagna ändringen i högskolelagen som innebär att begreppet konstnärlig forskning förs in i lagen.

I motionen framförs att den definition av vetenskaplig forskning som återfinns på Vetenskapsrådets webbplats varken är en definition eller en målsättning och att man finner den otillräcklig och direkt ovetenskaplig. Innan man ändrar i högskolelagen måste man ha svar på vad exakt konstnärlig forskning är och vad målsättningen med forskningen är. I motionen anförs vidare att kvaliteten på forskningen inom övriga discipliner mäts genom antalet publiceringar och citeringar. Detta, menar man, kunde även vara en mätbar variabel för konstnärlig forskning. I motionen framförs vidare att Sverigedemokraterna motsätter sig den föreslagna anslagsökningen för konstnärlig forskning.

Utskottets ställningstagande

Konstnärlig forskning tar sin utgångspunkt i den konstnärliga processen och verksamheten. Forskningen, som kan beröra alla konstarter, är ofta praktikbaserad. Resultatet från konstnärlig forskning redovisas vanligen i både gestaltande och skriftlig form.

Forskningsfältet har funnits sedan tidigt 1990-tal och utvecklas snabbt. I Sverige finns i dag drygt 100 doktorander, närmare 50 disputerade och två nationella forskarskolor varav en inom design och

en inom konstnärlig forskning. Vetenskapsrådets anslag till konstnärlig forskning och utveckling var omkring 25 miljoner kronor 2011.

I samband med 1993 års högskolereform infördes konstnärligt utvecklingsarbete som det konstnärliga områdets motsvarighet till den vetenskapliga forskningen i högskolelagen. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att det konstnärliga utvecklingsarbetet för det konstnärliga området är en parallell till forskning inom andra områden (prop. 1992/93:1, bet. 1992/93:UbU3, rskr. 1992/93:103).

I propositionen Forskarutbildning med profilering och kvalitet (prop. 2008/09:134, bet. 2008/09:UbU18, rskr. 2008/09:276) anförde regeringen att konstnärligt utvecklingsarbete har kommit att ändra betydelse över åren och att en successiv övergång börjat ske från användandet av konstnärligt utvecklingsarbete till konstnärlig forskning.

Utskottet konstaterar att en stor del av den verksamhet som tidigare bedrevs inom ramen för konstnärligt utvecklingsarbete i dag beskrivs som konstnärlig forskning. Genom att föra in begreppet konstnärlig forskning i högskolelagen markerar man den konstnärliga forskningens särart och betydelse i förhållande till vetenskaplig forskning.

Utskottet konstaterar att metoder och hållningar i vetenskaplig forskning och konstnärlig forskning ofta är överlappande och att gränserna mellan vetenskaplig och konstnärlig forskning är flytande. Utskottet menar dock att det är viktigt att den konstnärliga forskningen även fortsättningsvis får möjlighet att utvecklas utifrån de principer och angreppssätt som bäst gynnar det konstnärliga området. Utskottet erinrar också om att det, mellan universiteten och högskolorna, har utvecklats gemensamma synsätt och metoder för den konstnärliga forskningen.

I likhet med regeringen anser utskottet att det är angeläget att stärka de konstnärliga forskningsmiljöer som har tillräckligt hög kvalitet. Utskottet välkomnar regeringens förslag om höjda anslagsnivåer för detta ändamål.

Vad gäller sammanslagningen av de tre konstnärliga högskolorna konstaterar utskottet att beslut om vilka statliga högskolor som ska finnas är underställt riksdagen, enligt 2 kap. 1 § högskolelagen. Enligt vad regeringen redovisar i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16) inkom Dans- och cirkushögskolan, Operahögskolan i Stockholm och Stockholms dramatiska högskola i juni 2012 till regeringen med en framställan om ett samgående fr.o.m. den 1 januari 2014 i syfte att skapa en stark konstnärlig forskningsmiljö i Stockholm. Regeringen anför också att även ett samgående mellan andra konstnärliga högskolor i Stockholm kan bli aktuellt på sikt med den planerade nya högskolan som grund. Utskottet anser att ett samgående måste initieras av berörda högskolor, vilket också har skett i det aktuella fallet. Utskottet delar regeringens bedömning om fördelarna med ett samgående mellan Dans- och cirkushögskolan, Operahögskolan i Stockholm och Stockholms dramatiska högskola. Ett sådant samgående skulle kunna skapa en god grund för en långsiktigt stark konstnärlig forskningsmiljö i Stockholm och utgöra en gemensam mötesplats för de konstnärliga professionerna för utveckling av den konstnärliga forskningen.

Utskottet anser att förslaget om att införa begreppet konstnärlig forskning i högskolelagen bör tillstyrkas av utbildningsutskottet och att motion 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 6 bör avstyrkas.

Forskning inom kultur- och kulturarvsområdet

Propositionen

Regeringen lämnar inga förslag eller bedömningar i avsnittet.

Motionen

I motion 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 4 anförs att kulturarvsforskningen måste få ett större anslag. Sverigedemokraterna vill därför satsa ytterligare 30 miljoner kronor per år

för Riksantikvarieämbetet och 100 miljoner kronor per år till en kulturarvsfond som ett led i Sverigedemokraternas långsiktiga strävan att stärka kärnan i den svenska kulturen och återupprätta en gemensam nationell identitet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att forskningen inom kultur- och kulturarvsområdet omfattar inte bara kultur och kulturarv utan även frågor om bl.a. värderingar och förhållningssätt samt kulturens och kulturarvets roll, funktion och betydelse i samhället.

Forskningen inom kultur- och kulturarvsområdet är utpräglad tvärvetenskaplig med anknytning till flera olika forskningsdiscipliner inom främst humaniora och samhällsvetenskap, men det kan också förekomma beröringspunkter till naturvetenskapliga och tekniska discipliner. Forskningsområdet öppnar också för samverkan mellan universitet och högskolor och institutioner inom kultur- och kulturarvssektorn. Forskningen har vidare stor betydelse för kunskapsuppbyggnaden och verksamhetsutvecklingen inom kultur- och kulturarvssektorn.

Utskottet konstaterar vidare att institutionerna inom kulturområdet har en central roll i landets förvaltning, hantering och förmedling av kultur och kulturarv, men också för att utveckla kulturområdet i stort. Flera av institutionerna har en nationellt och internationellt stark profil inom sina verksamhetsområden. Genom att kulturarvsinstitutionernas forskning till stor del är knuten till samlingarna, blir deras roll som kunskapsuppbyggare och kunskapsbärare central och kan svårligen ersättas med andra aktörer.

Inom ramen för arbetet med forskning och utveckling samverkar institutionerna med universitet och högskolor. Som exempel kan nämnas att internationella och nationella studenter tas emot för praktik och studier samt att myndigheternas personal undervisar vid olika lärosäten. Flera institutioner deltar också i internationella forskningssamarbeten, t.ex. inom ramen för EU.

Staten ger inom utgiftsområde 17 stöd till forsknings- och utvecklingsinsatser inom kultursektorn (anslaget 1:4). För 2012 uppgår anslaget till drygt 36 miljoner kronor. Medlen används bl.a. för projekt inom Statens kulturråds, de centrala museernas, Riksarkivets, Riksantikvarieämbetets och Institutet för språk och folkminnets ansvarsområden. Statens kulturråd har i uppgift att bl.a. följa utvecklingen och ge ett samlat underlag för den statliga kulturpolitiken. Även anslaget 1:7 Myndigheten för kulturanalys används delvis för forsknings- och utvecklingsinsatser på kulturområdet.

Utskottet vill understryka betydelsen av kultur- och kulturarvsforskningen för utvecklingen inom andra samhällsområden. Många viktiga samhällsutmaningar, t.ex. förändringar i klimat och demografi, kräver insatser inom kulturarvsforskning. Utskottet anser vidare att kulturen och kulturarvet utgör en viktig resurs för att gynna kreativitet i samhälls- och näringslivsutvecklingen och menar att det inom området finns stora behov av ytterligare forskning och utveckling. Kulturutskottet välkomnar därför ytterligare forskningsinsatser på detta område. Utskottet är emellertid inte berett att ställa sig bakom förslaget i motion 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 4 om ökade anslag till kulturarvsforskning utan anser att det bör avstyrkas av utbildningsutskottet.

Stockholm den 6 december 2012

På kulturutskottets vägnar

Gunilla Carlsson i Hisings Backa

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Christer Nylander (FP), Cecilia Magnusson (M), Anne Marie Brodén (M), Peter Johnsson (S), Göran Montan (M), Kerstin Engle (S), Gustaf Hoffstedt (M), Per Svedberg (S), Isak From (S), Amir Adan (M), Tina Ehn (MP), Lars-Axel Nordell (KD), Margareta Larsson (SD), Lars Ohly (V), Jörgen Hellman (S) och Rickard Nordin (C).

Avvikande meningar

1.

Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå (SD)

Margareta Larsson (SD) anför:

Jag motsätter mig inte av princip konstnärlig forskning, men att ändra högskolelagen innan begreppet "konstnärlig forskning" ens är ordentligt definierat anser jag vara oseriöst. Regeringen betonar själv i sin forskningsproposition den konstnärliga forskningens särart gentemot övrig forskning.

På Vetenskapsrådets webbplats definieras begreppet konstnärlig forskning enligt följande: "Konstnärlig forskning tar sin utgångspunkt i den konstnärliga processen och verksamheten. Forskningen, som kan beröra alla konstarter, är praktikbaserad och inkluderar en intellektuell reflektion för att utveckla ny kunskap. Resultatet från konstnärlig forskning redovisas vanligen i både gestaltande och skriftlig form."

Detta är varken en definition eller en målsättning och jag finner den otillräcklig och direkt ovetenskaplig. Inom naturvetenskaperna innebär forskning att utöka våra kunskaper om den verklighet vi lever i och som omger oss, detta för att eventuellt kunna utnyttja denna verklighet till mänsklighetens fromma. Inom samhällsvetenskapliga ämnen utforskar vi hur samhället är uppbyggt, hur det fungerar och påverkar oss människor. Inom psykologi, medicin och beteendevetenskap forskar vi om människor för att lära oss mer om oss själva. Men vad exakt innebär konstnärlig forskning? Vad är det för kunskaper man vill avtäcka och vad exakt är målsättningen? Innan högskolelagen ändras måste dessa frågor besvaras, allt annat anser vi Sverigedemokrater är oseriöst.

Inom forskning inom övriga discipliner mäts kvaliteten genom antalet publiceringar och citeringar. Detta kunde även vara en mätbar variabel för konstnärlig forskning.

Vad jag nu anfört bör utbildningsutskottet föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att utbildningsutskottet bör föreslå att riksdagen bifaller motion 2012/13:Ub4 (SD) yrkande 6.

2.

Forskning inom kultur- och kulturarvsområdet (SD)

Margareta Larsson (SD) anför:

Regeringen satsar 25 miljoner kronor per år inom kultur och kulturarvsområdet. Detta är inte tillräckligt. Jag anser att kulturarvsforskning måste få ett större anslag och anser att ytterligare 30 miljoner kronor per år bör ställas till förfogande för Riksantikvarieämbetet och 100 miljoner kronor per år till en kulturarvsfond, bl.a. som ett led i Sverigedemokraternas långsiktiga strävan att stärka kärnan i den svenska kulturen och återupprätta en gemensam nationell identitet.

Vad jag nu anfört bör utbildningsutskottet föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att utbildningsutskottet bör föreslå att riksdagen bifaller motion 2012/13:Ub4 (SD) yrkande 4.

Forskning och innovation

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har den 16 oktober 2012 berett övriga utskott tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2012/13:30 Forskning och Innovation jämte eventuella motioner.

Forskning och innovation inom trafikutskottets beredningsområde intar en strategisk betydelse för att uppnå såväl de transportpolitiska som it-politiska målen, vilket bidrar till ökad livskvalitet för medborgarna och förbättrade möjligheter till deltagande i samhällsutvecklingen. Trafikutskottet berörs inte direkt av de förslag till riksdagsbeslut som utbildningsutskottet har att hantera i detta ärende. Dock ser trafikutskottet det som angeläget att riksdagen ges möjlighet till en samlad bedömning av utgångspunkter, förutsättningar och mål för forskning. Därmed ges förutsättningar för att sektorsforskning och utvecklingsinsatser inom trafikutskottets beredningsområde kan sättas in i ett större sammanhang.

Trafikutskottet redovisar mot denna bakgrund i det följande sin bedömning om forskningens och innovationsarbetets roll för den fortsatta utvecklingen inom utskottets ansvarsområden och de insatser som sker inom utskottet med att följa upp och bevaka FoU-frågor inom området. Efter denna bakgrund redovisas vissa utgångspunkter för forsknings- och innovationsarbete inom utskottets beredningsområde. Utgångspunkter som trafikutskottet förutsätter kan ligga till grund för fortsatt utvecklingsarbete inom området för att bl.a. uppnå en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar infrastruktur för såväl transporter som för IT och elektronisk kommunikation.

Utskottets överväganden

Propositionen

Regeringen lämnar i propositionen sin syn på forsknings- och innovationspolitikens inriktning under perioden 2013-2016. För transportområdet betonas att ett effektivt, robust och hållbart transportsystem är en förutsättning för hållbar tillväxt och samhällsutveckling. Den ekonomiska tillväxten och globaliseringen av handeln ökar kraftigt efterfrågan på såväl person- som godstransporter. Regeringen lyfter också fram att den ökade internationella konkurrensen kräver högre effektivitet och kvalitet i transportsystemet. Vidare leder urbanisering till trafikökningar i storstadsregionerna. Det kräver effektivare lösningar som är miljövänliga och som bidrar till attraktiva livsmiljöer där det är lätt att förflytta sig till fots, med cykel eller via kollektivtrafik.

Regeringen lyfter fram att det krävs att fler privata och offentliga aktörer engagerar sig i förnyelsearbetet för att möta de utmaningar som finns. Dessa behöver finnas med i hela innovationskedjan, från forskning till tillämpning. Transportmyndigheterna bör aktivt medverka i och driva på utvecklingen, såväl själva som i samverkan med varandra och andra berörda offentliga och privata aktörer. Myndigheternas forsknings- och utvecklingsverksamhet bör följas upp kontinuerligt och utvärderas regelbundet.

Regeringen framhåller vidare att Sverige har en stark internationell position inom sjöfartsteknisk utveckling, inte minst miljöteknik. Den internationella sjöfartsorganisationen IMO har beslutat om gränsvärden för svavel i marint bränsle som träder i kraft den 1 januari 2015. Dessa gränsvärden och kommande miljörestriktioner för t.ex. hantering av barlastvatten som träder i kraft den 1 januari 2017 samt för utsläpp av kväveoxider och koldioxid m.m. ställer stora krav på en miljövänligare sjöfart.

Även inom flygteknisk utveckling har Sverige en stark internationell position, inte minst inom miljöteknik, framhåller regeringen. Inom flygteknisk forskning är svensk kompetens efterfrågad internationellt. Det finns en dokumenterat stark länk mellan grundforskning och produktutveckling inom landet och en industriell kompetens inom avancerad teknologi. Svenska företag konkurrerar med tekniska lösningar av hög klass. Vidare påpekar regeringen att den kunskap som tas fram inte stannar i flygindustrin utan används vidare inom andra branscher och bidrar till Sveriges konkurrenskraft på flera områden.

I dag sker utvecklingsarbete framförallt inom följande teknikområden: grundläggande flygteknik, helhetsförmåga och konceptstudier, intelligenta ombordsystem, motorteknologi samt flygtrafikledning. För att stärka dessa områden har det nationella flygtekniska forskningsprogrammet som Verket för innovationssystem ansvarar för, stor betydelse, anger regeringen. Programmets viktigaste roll är att bidra till att skapa väl fungerande forskningsmiljöer på flygområdet inom industri, industriforskningsinstitut och universitet och högskolor samt till samverkan mellan dessa aktörer. Regeringen anger att den bedömer att programmet bör fortsätta.

Fordonsindustrin är också en för Sverige viktig industrigren påpekas i propositionen. De fordonstillverkande företagen driver på teknikutvecklingen. I propositionen betonas vikten av att minska trafikolyckorna och att svensk fordonsforskning i detta avseende kan spela en avgörande roll. Regeringen lyfter vidare fram att den beslutat tillsätta en utredning för att studera omställningen för att fasa ut det fossila beroendet (N 2012:05). För att säkerställa tillgång på kompetens och i samverkan med industrin utveckla kunskap och teknik för säkrare och mindre miljöstörande trafik satsar staten genom myndigheterna Verket för innovationssystem, Statens energimyndighet och Trafikverket årligen 450 miljoner kronor för fordonsstrategisk forskning och innovation. Programmet genomförs i samverkan med fordonsindustrin som satsar minst motsvarande belopp. Regeringen anger att den bedömer att programmet bör fortsätta.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet konstaterar att propositionens förslag till riksdagsbeslut liksom väckta motionsförslag inte direkt faller inom utskottets beredningsområde. Utskottet avstår därför från att yttra sig i denna del. Trafikutskottet ser det dock som angeläget att riksdagen ges möjlighet till en samlad behandling av forskningens utgångspunkter, förutsättningar och mål. Därmed ges förutsättningar för att sektorsforskning inom fackutskott som trafikutskottet kan sättas in i ett större forskningspolitiskt sammanhang. Trafikutskottet redovisar mot denna bakgrund i det följande sin bedömning om forskningens och innovationsarbetets roll för den fortsatta utvecklingen inom utskottets ansvarsområden och de insatser som sker inom utskottet med att följa upp och bevaka FoU-frågor inom området. Efter denna bakgrund redovisas vissa utgångspunkter för forsknings- och innovationsarbete inom utskottets beredningsområde. Utgångspunkter som trafikutskottet förutsätter kan ligga till grund för fortsatt utvecklingsarbete inom området för att bl.a. uppnå en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar infrastruktur för såväl transporter som för IT och elektronisk kommunikation.

Forskning och innovation har stor betydelse för att nå de politiska målen inom utskottets beredningsområde

Trafikutskottet vill inledningsvis klargöra att forskningen inom utskottets beredningsområde intar en strategisk betydelse för att uppnå såväl de transportpolitiska som it-politiska målen. Såväl transport- som it-områdena gäller medborgarnas livskvalitet och delaktighet i samhällsutvecklingen. Detta slags forskning får därmed i hög grad anses relevant för den forskningspolitiska propositionens tema Forskning och innovation. För att de transport- och it-politiska målen skall kunna uppnås är det av

särskild vikt att relevant kunskapsunderlag av hög kvalitet tillhandahålls. Forskning och innovation är också av strategisk betydelse för många av frågorna inom trafikutskottets beredningsområde. Varje år fördelas cirka 1,6 miljoner kronor till behovsmotiverad forskning på transportområdet. Av den rapport som Statskontoret på uppdrag av regeringen presenterat Forskning med fokus på transporter – en väg till måluppfyllelse 2012:31 framkommer att myndigheterna prioriterar forskning som berör hänsynsmålet i högre grad än funktionsmålet. Enligt utskottets mening är det viktigt att funktionsmålet och hänsynsmålet får en likvärdig behandling då de båda bidrar till det övergripande målet att säkerställa ett samhällsekonomiskt effektivt och hållbart transportsystem.

Forskningsfrågor integreras i utskottets beredningsarbete

Trafikutskottets arbete med forsknings- och innovationsfrågor sker på flera plan. Ärendehantering med bedömningar och förslag i betänkanden och yttranden är givetvis ett centralt inslag; trafikutskottet söker bevaka att forskningsfrågorna ingår som en naturlig del i de riksdagsbeslut som rör utskottets beredningsområde. Löpande söker också trafikutskottet informera sig om aktuella forskningsrön. Detta sker bl.a. genom deltagande vid forskningsseminarier men också genom att företrädare för forskarsamhället bereds möjligheter att vid utskottets utfrågningar lämna information och synpunkter. Utskottet publicerade i februari 2005 en uppföljning avseende transportforskningens inriktning. Där fann utskottet att en ändrad inriktning mot närings- och tillväxtpolitiskt intressant forskning framträdde medan transportpolitiskt viktig och långsiktigt kunskapsuppbyggande forskning fått minskat stöd. Inom utskottet har vidare en särskild arbetsgrupp tillsatts för forsknings- och framtidsfrågor bestående av en ledamot från varje parti. Gruppen arbetar med att ta fram förslag till olika fördjupningsområden och lägga upp en strategi för arbetet med forskningsfrågor och teknikutvärdering inom transport och it-området.

Transportutvecklingen och klimatmålen

Ett effektivt och robust transportsystem är en förutsättning för hållbar tillväxt och samhällsutveckling. Ökad internationell konkurrens kräver högre effektivitet och kvalitet i transportsystemet. Transportsektorns samlade utmaning är att möta en kraftigt ökad efterfrågan på transporter och samtidigt utveckla ett långsiktigt hållbart transportsystem. Det ökar behovet av forskning och innovation för att få mer av såväl utveckling som tillämpning av ny kunskap. Forskning och innovation är därför nödvändigt på en mängd delområden som infrastruktur, fordon, bränslen, trafiksäkerhet, miljö, tillgänglighet m.m.

Kommande trafikökningar innebär enligt trafikutskottets mening kapacitetsproblem som inte enbart kan byggas bort. Klimatpåverkan och framtida bränsleförsörjning förutsätter en effektivare energianvändning i transportsystemet. För att tvågradersmålet ska kunna nås måste de klimatpåverkande emissionerna minska kraftigt. Det är också viktigt, framhåller trafikutskottet, att transportsystemet utformas så att det bidrar till utvecklingen av mer attraktiva livsmiljöer, där hänsyn tas till barn, äldre och andra utsatta grupper. Vägtrafiken är ännu beroende av fossila drivmedel och svarar därför för en stor del av koldioxidutsläppen. En omställning för att fasa ut fossila drivmedel är nödvändig och utskottet ser därför med tillfredsställelse på de insatser som pågår och planeras. Fortsatta insatser när det gäller forskning och innovation för att klara utveckling av ett hållbart transportsystem är därför angeläget.

Infrastrukturens utbyggnad

Utbyggnaden av trafikens infrastruktur ställer särskilda krav på ett väl underbyggt beslutsunderlag. Med tanke på att investeringarna kan vara mycket kostsamma, ha en lång livslängd och i flera fall kan vara styrande för samhällsutvecklingen under decennier krävs väl utvecklade beslutsmodeller. Inom transportområdet har mot denna bakgrund utvecklats en samhällsekonomisk metodik för att mäta och värdera åtgärder i trafikens infrastruktur. Inom ramen för det transportpolitiska utvecklingsarbetet har frågor rests i vad mån dessa kalkyler lyckas fånga olika samhälleliga effekter av åtgärder i trafikens infrastruktur. Det gäller exempelvis värderingen av godstrafikens nyttor vid beräkning av samhällsekonomiska effekter men också hur olika miljökonsekvenser ska värderas. Fortsatta forskningsinsatser inom området är därför angeläget. Utskottet konstaterar att regeringen bedömer att anslaget för forskning till forskningsområdet för miljö, areella näringar och

samhällsbyggande bör öka med totalt 100 miljoner kronor 2013–2016. I detta område ingår frågor om infrastruktur som väg, trafiksystem och transporter. Det är enligt utskottet en väl avvägd bedömning. Det är viktigt att studera samhällsbyggande och infrastruktur i syfte att uppnå ett hållbart och robust samhälle där transportsystemet bidrar till såväl tillgänglighet som till att uppnå förbättrad miljö och hälsa.

Kollektivtrafikens utveckling

Utskottet vill vidare lyfta fram kollektivtrafikens betydelse för samhällsbyggande och behovet av ökade insatser inom detta område för att underlätta för människor att resa. För att stödja arbetet med att fördubbla kollektivtrafiken är enligt utskottets uppfattning forskning, innovation och kunskapsöverföring av fundamental betydelse. För att få fler hållbara resor i framtiden krävs att kollektivtrafiken utvecklas med fler innovationslösningar.

Utveckling av en effektiv och miljömässigt hållbar sjöfart

Sjöfartens transportarbete förväntas öka med 30 till 46 procent till 2020 och med 150 till 300 procent till 2050, enligt IMO. Enligt utskottets mening är det såväl nödvändigt som möjligt att öka sjötransporterna, även internationellt. Det krävs emellertid utveckling av intermodaliteten. En viktig aspekt är att sjöfartens tillväxt påverkar möjligheterna att nå miljökvalitetsmålen. En aktuell utmaning är de nya gränserna för svavelhalten i marint bränsle. Det påverkar särskilt Sverige, och vissa andra länder, som ligger inom ett särskilt kontrollområde för svaveldioxidutsläpp, ett s k SECA-område. Även kommande restriktioner för barlastvatten och avloppsvatten samt utsläpp av kväveoxider och koldioxid innebär utmaningar. För att klara av dessa och andra utmaningar krävs förnyelse med hjälp av forskning, utveckling och innovation samt samarbete mellan sjöfartens aktörer, nationellt och internationellt. Trafikutskottet vill i detta sammanhang lyfta fram att Sverige har en stark internationell position inom sjöfartsteknisk utveckling, där svenska företag konkurrerar med miljötekniska lösningar av högsta klass. Enligt utskottets mening är det viktigt att behålla och utveckla den positionen.

Ökad flygtrafik ställer särskilda krav

När det gäller luftfarten kan nämnas att OECD beräknar en fördubbling av flygtrafiken inom Europa fram till år 2029. Svenska företag konkurrerar internationellt med tekniska lösningar av hög klass när det gäller flygteknisk forskning. Ny teknologi innebär möjligheter att reducera flygets miljöpåverkan, de svenska styrkeområdena ger viktiga bidrag internationellt och stärker Sveriges miljöprofil internationellt. Trafikutskottet vill härvid framhålla att de långa utvecklingscyklerna gör att det är viktigt med långsiktiga och uthålliga forsknings- och innovationssatsningar som täcker faserna från grundforskning till demonstration. Enligt trafikutskottets mening är det nationella flygtekniska forskningsprogrammets roll i innovationssystemet inom flygteknik betydelsefull och det är således lämpligt att programmet fortsätter inom ramen för Verket för innovationssystem's befintliga anslag.

Fordonsindustrin och trafiksäkerhetsutveckling

Fordonsindustrin är viktig för Sverige och svensk fordonsindustri har länge varit i frontlinjen när det gäller säkerhet och miljö. Det är emellertid viktigt att Sverige även på områden som produktkvalitet och produktionsteknik ligger i framkant för att vi ska kunna hävda oss internationellt.

Utskottet vill vidare lyfta fram Sveriges internationella position inom trafiksäkerhet. Att minska trafikolyckorna är en stor samhällsutmaning och där svensk fordonsforskning kan medverka till lösningar tillsammans med den svenska synen på trafiksäkerhet, som genomsyras av nollvisionen, för att detta synsätt ska få större genomslag internationellt. Mångårig forsknings- och utvecklingsverksamhet har bidragit till att Sverige är bland de främsta länderna i världen på trafiksäkerhetsområdet. Detta systematiska arbete behöver, enligt trafikutskottets mening, fortsätta för att vi ska kunna nå våra högt ställda mål på området.

It-området

När det gäller it-området hänvisar trafikutskottet till de många utmaningar som finns. Den snabba och ständigt accelererande internationella utvecklingen gör det motiverat med betydande forskningsinsatser även i Sverige. Utskottet anser det angeläget att Sverige befäster – men också ytterligare utvecklar – sin ställning som it-nation. Även i fråga om åtgärder för att tillgodose målen om tillväxt och välfärd är forskning och innovation inom it-området av stor betydelse. Detta innebär att svenska forskningsmiljöer med internationell slagkraft på dessa områden är av stor betydelse för svenskt näringsliv och svensk samhällsutveckling.

Sammanfattande slutsatser

Trafikutskottet berörs inte av de förslag till riksdagsbeslut som utbildningsutskottet har att hantera i detta ärende. Trafikutskottet avstår därför från att yttra sig i denna del men framhåller att innebörden av de övergripande målen inom utskottets beredningsområde kräver att forskning och innovation inom området ges en tillfredsställande omfattning, kvalitet och inriktning mot angelägna samhällsfrågor. Mot denna bakgrund har trafikutskottet i detta yttrande redovisat vissa utgångspunkter som utskottet förutsätter kan ligga till grund för fortsatt utvecklingsarbete inom området för att uppnå bl.a. en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar infrastruktur såväl för transporter som för IT och elektronisk kommunikation.

Stockholm den 4 december 2012

På trafikutskottets vägnar

Anders Ygeman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ygeman (S), Jan-Evert Rådström (M), Eliza Roszkowska Öberg (M), Monica Green (S), Jessica Rosencrantz (M), Lars Mejern Larsson (S), Sten Bergheden (M), Suzanne Svensson (S), Lars Tysklind (FP), Leif Pettersson (S), Anders Åkesson (C), Lars Johansson (S), Edward Riedl (M), Stina Bergström (MP), Annelie Enochson (KD), Tony Wiklander (SD) och Siv Holma (V).

Bilaga 7

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2012/13:MJU3

Forskning och innovation

Till utbildningsutskottet

Den 16 oktober 2012 beslutade utbildningsutskottet att ge bl.a. miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2012/13:30 Forskning och innovation och de motioner som väckts med anledning av propositionen i de delar som rör utskottets beredningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att yttra sig över propositionen i de delar som rör utskottets beredningsområde samt över motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 37, 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 22 och 23 samt 2012/13:Ub3 (V) yrkande 21.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (S, MP, V).

Utskottets överväganden

Inledning

Regeringen lämnar i propositionen sin syn på forsknings- och innovationspolitikens inriktning under perioden 2013–2016. Regeringen bedömer att ökade anslag för forskning och kunskapsintensiv innovation är viktiga instrument för att höja kvaliteten på svensk forskning. Forskning av hög kvalitet kan bättre bidra till medborgarnas välfärd, samhällets utveckling, näringslivets konkurrenskraft och en hållbar utveckling. I propositionen redovisar regeringen åtgärder som syftar till att forskningens kvalitet och nyttiggörandet av forskningsbaserad kunskap ska öka.

I propositionen anförs att Sverige tillsammans med andra länder behöver skapa förutsättningar för hållbara lösningar på globala samhällsutmaningar som attraktiva livsmiljöer, demografisk förändring, globala hälsohot, hållbar råvaruförsörjning och biologisk mångfald, säker, trygg och hälsosam livsmedelsförsörjning, klimateffektiv och hållbar tillgång till energi, trygghet och säkerhet samt global konkurrenskraft. Den globala efterfrågan på nya lösningar inom dessa områden skapar också framtidens tillväxtmarknader. Innovativa lösningar på dessa utmaningar kan därför också, utöver ökad livskvalitet och en mer hållbar utveckling, bidra till tillväxt och nya jobb. För att möta detta bör enligt regeringen ett nytt instrument, strategiska innovationsområden, användas. Regeringen vill på detta sätt lägga grunden för att nya, långsiktiga och fördjupade samverkansprojekt mellan universitet och högskolor, forskningsinstitut, näringsliv, offentlig sektor, civilsamhälle och andra aktörer utvecklas. Dessa aktörer bör gemensamt utveckla långsiktiga strategier med syftet att bidra till att möta samhällsutmaningar.

Av anslagen för forskning till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) bör enligt propositionen 12,5 miljoner kronor användas för satsningar på strategiska innovationsområden från och med 2014. Av anslagen för forskning och samfinansierad forskning till Formas bör 12,5 miljoner kronor användas för satsningar på strategiska innovationsområden från och med 2014.

Verket för innovationssystem och Formas bör enligt regeringen ansvara för urval och uppföljning av de strategiska innovationsområdena. Centralt i utformandet av instrumentet strategiska innovationsområden är att användarna av forskningsresultaten aktivt kan involveras redan på problemformuleringsstadiet. De strategiska innovationsområdena bör identifieras inom svenska styrkeområden utifrån syftet att bidra till att möta samhällsutmaningar.

För att man ska kunna bidra till att successivt utveckla insatserna bör en återkommande uppföljning av de strategiska innovationsområdena göras. Dessutom bör man göra en eller flera utvärderingar av effekter på medellång och längre sikt, både i termer av uppnådda resultat och av effekter på samverkansmönster mellan aktörer. Forskningsfinansiärerna beslutar själva vilka aktörer som ska tilldelas medel och vilken tidsram som bidragen bör ges, beroende på resultaten av uppföljningar och utvärderingar.

Sammanfattningsvis bör enligt propositionen de projekt som tilldelas medel för strategiska innovationsområden utgå från samhällsutmaningar, hålla hög vetenskaplig kvalitet, ha inslag av medfinansiering och kunna påvisa ny eller områdesöverskridande samverkan.

Motionerna

I motion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 37 uppmärksammas forskningen om klimat, kemikalier och ekosystemtjänster samt den tillämpade lantbruksforskningen. Enligt motion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 22 finns behov av en förbättrad styrning och uppföljning av klimatforskningen. I yrkande 23 i samma motion framhålls behovet av en myndighet eller ett departement som har ansvar för att samordna klimatforskningen och dess resultat. Enligt motion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 21 bör forskningen stärkas när det

gäller livsstilsförändringar och livsmedel som ger minskad klimatbelastning, t.ex. odling av kött på konstgjord väg.

Utskottets ställningstagande

Forskning inom miljö- och jordbruksområdena

Som regeringen anför i propositionen bör anslagen för forskning samt för forskning och samfinansierad forskning till Formas öka med totalt 100 miljoner kronor under perioden 2013–2016. De utmaningar som samhället står inför när det gäller miljö, samhällsbyggande och utveckling av en hållbar produktion inom de areella näringarna gör att forskningen på området behöver stärkas. Svensk miljö- och lanthushushvetenskaplig forskning håller hög kvalitet, vilket innebär att Sverige kan bidra med viktiga och nya kunskaper så att vi kan möta de globala utmaningar vi står inför när det t.ex. gäller livsmedelsförsörjning och minskad användning av fossila råvaror. Centrala områden är en trygg och säker livsmedelsförsörjning, god djurvälstånd och ett hållbart nyttjande av producerad biomassa samt de areella näringarnas roll för utvecklingen av en biobaserad samhällsekonomi. Skogens liksom landsbygdens roll i det sammanhanget bör särskilt uppmärksammas. Utskottet delar regeringens bedömning att forskningen om riskerna med kemikalieanvändning inklusive forskningen om användning och spridning av nanomaterial och läkemedel bör stärkas. Det behövs även forskning om farliga ämnen och grön kemi. Basanslagen till IVL Svenska Miljöinstitutet AB och Stockholm Environment Institute bör som regeringen anför också stärkas genom finansiering från utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. En ökning av anslaget till Formas är därmed motiverad från kvalitetssynpunkt.

I den föregående forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) gjordes satsningar på strategiska forskningsområden. Syftet med de strategiska forskningsområdena är att åstadkomma en tillräcklig och långsiktig kraftsamling inom områden med stor samhällsrelevans där forskningen håller hög internationell kvalitet. Betydande resurser under en längre tidsperiod möjliggör prioriteringar och ökar risktagandet. På sikt ska satsningen stärka kvaliteten på svensk forskning och svenskt näringslivs internationella konkurrenskraft.

I proposition 2008/09:50 pekades tre områden ut som strategiska forskningsområden, bl.a. klimatfrågan. Som delområden under klimatrelaterad forskning nämndes bl.a. energi, hållbart nyttjande av naturresurser, effekter på naturresurser, ekosystemtjänster och biologisk mångfald, klimatmodeller samt havsmiljöforskning. Även området säkerhet och krisberedskap bedömdes som ett strategiskt forskningsområde.

Som regeringen anför kommer satsningen på de strategiska forskningsområdena att fortsätta att vara en viktig del av regeringens forskningspolitik. Den har i huvudsak mottagits positivt, och lärosäten och näringslivet har visat att de uppskattar de koncentrerade satsningar som har gjorts. Ett behov vid forskningssatsningarna av en ökad samverkan med näringslivet och samhället har dock lyfts fram. Man anser att samverkan i flera fall har varit svag och att det fortsättningsvis finns anledning att stärka denna. Det är en av de aspekter som behöver bedömas i den utvärdering av satsningen som ska göras 2015.

Utöver den fortsatta satsning på strategiska forskningsområden som beskrevs i proposition 2008/09:50 har regeringen i denna proposition identifierat ytterligare några områden av särskild betydelse för näringsliv och samhälle där det finns behov av riktade forskningssatsningar. Ett sådant område som berör utskottets beredningsområde är forskning om skogsråvaror och biomassa – nya material och biobaserade produkter för en biobaserad samhällsekonomi. En utveckling av en s.k. biobaserad samhällsekonomi pågår i ökande takt världen över. Svensk forskning inom dessa områden håller en hög kvalitet och Sverige har konkurrensfördelar. I en hållbar biobaserad samhällsekonomi ökar biomassan förädlingsvärdet i biobaserade produkter, samtidigt som energianvändningen minimeras och näring och energi återvinns från slutprodukterna. Inom EU:s kommande ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020, har området en central position. I EU 2020-strategin pekas området ut som ett av de viktigaste utvecklingsområdena. Utskottet konstaterar, i likhet med regeringen, att klimatfrågan, minskad användning av fossila råvaror och

brist på naturresurser är stora utmaningar. En central åtgärd för att komma till rätta med dessa är att utveckla produktion, användning och förädling av förnybar biomassa. Det finns en stor potential i att höja förädlingsvärdet hos de förnybara råvaror som dagens processindustri använder. En effektivare användning av råvaran och användning av restprodukter, biprodukter och avfall minskar belastningen på ekosystemen och kan ersätta användningen av fossila råvaror. Råvaran kan vidareförädlas mekaniskt, kemiskt och biologiskt, t.ex. med bioteknik, för att få fram önskvärda egenskaper. Bioraffinaderier (biokombinat) erbjuder ett sätt att effektivisera användningen av råvaror och biprodukter och att skapa nya produkter. I dessa används biomassan som råvara till nya material, värme, elektricitet, biodrivmedel och organiska ("gröna") kemikalier. Här behövs forskning som ur ett systemperspektiv belyser den mest effektiva resursanvändningen vid vidareförädling. Tvärsektoriella systemlösningar är också en viktig utveckling, t.ex. för bioraffinaderier i form av kombinationer av och samarbete mellan teknik-, kemi-, skogs-, jordbruks- och energiföretag.

Skogsindustrierna har redovisat en långsiktig plan för sin forskning och utveckling med visionen att produktionen mätt som förädlingsvärde i det svenska skogsindustriklustret ska fördubblas fram till 2035, där hälften av värdeökningen ska komma från nya produkter. För att uppnå detta är målsättningen att forskningsinvesteringarna ska fördubblas fram till 2030. En förutsättning för att de ska lyckas med denna målsättning är att även staten gör satsningar på den långsiktiga forskningen inom dessa forskningsområden.

En ökad användning av biomassa innebär behov av ökad tillväxt av skog och produktion av träråvara. Hållbart brukande och hållbar användning av resurser är en grundförutsättning för att produktionssystemen ska kunna behålla sin produktionskapacitet och återhämtningsförmåga, att negativ miljöpåverkan undviks eller motverkas och att en rättvis och hållbar global utveckling främjas i enlighet med Sveriges politik för global utveckling.

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att det är viktigt att på ett effektivt sätt ta till vara jordbrukets och skogsbrukets kolsänka genom att säkerställa en fortsatt hög tillväxt och att använda biomassa på olika sätt som ersättning för fossilintensiva produkter och energi. Eftersom klimatnyttan blir större när ett effektivt hållbart skogsbruk kombineras med materialval, materialåtervinning och återanvändning i form av nya produkter samt direkt- eller återanvändning av biomassa i form av bioenergi, är det av vikt att helhetslösningar utvecklas. Hänsyn måste också tas till effekter på livsmedelsförsörjningen av ändrad markanvändning och ändrade brukningsformer. Eftersom behovet av en ökad biomassaproduktion bedöms som stort, är det väsentligt att i detta sammanhang knyta framsynt forskning till olika skötselsystem och miljöhänsyn i skogs- och annan markanvändning för att kunna upprätthålla hållbara produktionssystem. Andra nödvändiga insatser för en ökad produktion är förädling av skogsträd och växter för att ta fram lämpliga växtsorter. Dessutom är det viktigt med metoder för att identifiera riskerna med växtskadegörare som kan föras in och etableras i landet, detta för att i ett tidigt skede kunna motverka etablering av växtskadegörare och för att kunna ta fram hållbara metoder för bekämpning.

Mot bakgrund av arbetet med en biobaserad samhällsekonomi bör en fortsatt samverkan mellan Statens energimyndighet, Verket för innovationssystem och Formas vara aktuell. Utskottet bedömer i likhet med regeringen att det behövs en utökad forskning inom områden av relevans för ökad produktion och användning av skogsråvara och biomassa. Därigenom kan kvaliteten på denna forskning bibehållas och höjas.

När det gäller miljöforskning ansluter sig utskottet till det som anförs i höstens budgetproposition (prop. 2012/13:1 utg.omr. 20 s. 93–94). I budgetpropositionen anförs att Formas forskningsstöd har stor betydelse för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden och för att man ska kunna nå målen för en hållbar samhällsutveckling. De förändringar som genomfördes under 2009 med färre och problemorienterade beredningsgrupper har medfört att beredningen av ansökningar har blivit effektivare och att nyttan för samhället blivit tydligare. Formas har ett väl utvecklat arbete för att minska risken för jäv, öka jämställdheten inom forskningen och stärka viktiga forskningsmiljöer. Formas har också ett omfattande samarbete med andra forskningsfinansiärer, branscher och organisationer samt ett betydande internationellt samarbete. Den forskning som finansieras av Naturvårdsverket bidrar främst med att ge ett vetenskapligt underlag för att man ska kunna nå de nationella miljökvalitetsmålen. De programsatsningar som anslaget finansierar ger också ett viktigt

stöd till Naturvårdsverkets övriga arbete. Ett nytt forskningsprogram om miljökvalitetsnormer har påbörjats under året. Anslaget finansierar också synteser, utredningar och forskningskommunikation. Utskottet anser i likhet med vad regeringen anför i budgetpropositionen att den forskning som finansieras via Formas och Naturvårdsverket är av stor betydelse för miljöarbetet och till stöd för miljöpolitiken nationellt och internationellt. Forskningen vid Stockholm Environment Institute (SEI) bidrar med underlag till den internationella miljöpolitiken. Verksamheten vid SEI utvärderades 2010 av Statskontoret och Formas. Resultaten av utvärderingarna visar att forskningen håller hög internationell vetenskaplig kvalitet och har hög relevans. Även statens forskningssamarbete med näringslivet inom ramen för IVL Svenska miljöinstitutet bidrar med ett viktigt underlag för miljöarbetet. IVL har också ett omfattande internationellt samarbete och deltar i ett flertal EU-projekt. Forskningen vid SMHI är av stor betydelse när det gäller att utveckla väderprognoserna och varningar för olika väderhändelser. SMHI:s forskning är också av stor vikt för att öka kunskaperna om klimatpåverkan och anpassningsåtgärder.

Mot bakgrund av det anförda anser inte utskottet att det krävs någon åtgärd med anledning av motion 2012/13:Ub6 (S) yrkande 37 i denna del. Yrkandet bör därför avstyrkas av utbildningsutskottet i denna del.

Forskning inom klimatområdet m.m.

Förutom det som har anförts ovan om forskning med anknytning till klimatfrågan vill utskottet även hänvisa till det som anförts i budgetpropositionen om stärkt klimatforskning. Där står bl.a. följande. Klimatforskningen är av stor betydelse för att man ska kunna nå de klimatpolitiska målen och som underlag inom klimatpolitiken nationellt och internationellt. Det finns flera finansiärer av klimatforskning. Ansvar för att finansiera grundforskningen ligger hos Vetenskapsrådet medan den mer riktade behovsmotiverade klimatforskningen främst finansieras av Formas. Exempel på sådan forskning är forskning om klimatmodeller, effekter av klimatförändringar på ekosystem och samhälle samt forskning om styrmedel. Den åtgärdsinriktade tillämpade klimatforskningen för att minska utsläppen av växthusgaser finansieras främst av Energimyndigheten och är en viktig del av energiforskningen. Resultaten från grundforskningen gör att vi vet allt mer om de grundläggande faktorer som styr klimatet. Den mer riktade forskningen medför bl.a. att de klimatmodeller som används för att göra scenarier för klimatpåverkan blir alltmer tillförlitliga. Denna forskning bidrar också till ökade kunskaper om klimatets påverkan på samhället och ger viktig kunskap om anpassningsåtgärder. Den tillämpade och åtgärdsinriktade forskningen är av avgörande betydelse för att man ska kunna minska användningen av fossila bränslen och ställa om samhället till en ökad användning av förnybar energi (prop. 2012/13:1 utg.omr. 20 s. 93–94).

När det gäller samordning och uppstyrring av klimatforskningen presenterade Riksrevisionen våren 2012 rapporten Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett? (RiR 2012:2). I rapporten anfördes att regeringen särskilt bör redovisa statens samlade stöd till klimatforskningen i budgetpropositionerna. Regeringen bör enligt rapporten även utarbeta en strategi som tydliggör hur forskningen ska bidra till att klimatmålen kan nås och den bör återkommande utvärdera vilka resultat klimatforskningen har lett till och rapportera dessa till riksdagen. Dessutom rekommenderar Riksrevisionen att regeringen utpekar ett tydligt ansvar för samordningen av klimatforskningen för att samlat kunna följa upp klimatforskningens omfattning, inriktning och resultat. Regeringen har i skrivelse 2011/12:161 med anledning av rapporten anförts bl.a. följande. Regeringen avser att i kommande budgetpropositioner ge en samlad redovisning av klimatforskningens omfattning och resultat i anslutning till redovisningen av det övriga klimatarbetet. Regeringen avser även att ge Energimyndigheten och Formas i uppdrag att i samråd med andra berörda myndigheter komplettera dessa två myndigheters forskningsstrategier så att de även omfattar klimatforskning. Strategierna bör också integreras med myndigheternas arbete och strategier för kommersialisering. I uppdraget bör det också ingå att föreslå en definition och avgränsning av den svenska klimatforskningen. I uppdraget till Energimyndigheten och Formas ska det ingå att redovisa hur resultaten av den forskning som de finansierat har bidragit till att klimatmålen uppnås. Myndigheterna ska också föreslå hur en löpande redovisning kan ske, t.ex. med hjälp av resultatindikatorer. Resultaten av redovisningen ska rapporteras till riksdagen. Regeringen anför i skrivelsen att det är ett ansvar för forskningsfinansiärerna att samordna forskningen inom ramen för det samordningsansvar som myndigheterna har i sina instruktioner. Forskningsfinansiärerna ska dock enligt skrivelsen genom

sina regleringsbrev få tydligare krav på att redovisa hur samordningen av klimatforskningen har skett.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 37 i denna del och 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 22 och 23 bör avstyrkas av utbildningsutskottet.

Forskning om kemikalier

Som nämns ovan framhåller regeringen i propositionen att forskningen om riskerna med kemikalieanvändning inklusive forskning om användning och spridning av nanomaterial och läkemedel bör stärkas. Regeringen anser även att det behövs forskning om farliga ämnen och grön kemi.

När det gäller forskning om kemikalier har utskottet tidigare uttalat sig i den frågan. I betänkande 2011/12:MJU1 s. 45 anförde utskottet bl.a. följande. En av de viktigaste punkterna när det gäller att nå miljö kvalitetsmålet giftfri miljö är att få en bättre kunskap om hur kemikalier påverkar miljön och människors hälsa. Den första registreringsomgången för Reach (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier) har genomförts enligt plan, vilket innebär att det för ca 3 400 ämnen ska finnas tillräckliga uppgifter för att hantera dessa på ett säkert sätt. Fortfarande kvarstår dock att de registreringskrav som ska uppfyllas fr.o.m. den 31 maj 2018 för ämnen som tillverkas eller importeras i volymer om 1–10 ton bedöms vara otillräckliga för att miljö kvalitetsmålet ska kunna uppnås. Det finns också frågetecken om hur nya rön om risker med nanomaterial respektive hormonstörande ämnen samt kombinationseffekter som kan uppstå vid exponering för flera ämnen samtidigt ska fångas upp. I betänkandet nämndes även att den svenska toxikologiska och ekotoxikologiska forskningen behöver bli mer långsiktig och samordnas bättre. Det finns t.ex. behov av att kartlägga och undersöka om exponeringen för hormonstörande ämnen påverkar reproduktionsförmågan i form av sämre spermie kvalitet hos män. Utskottet erinrade även om att miljöministern som svar på den skriftliga frågan 2010/11:175 om att stärka kunskaperna om risker med kemikalier anförde följande den 22 december 2010.

Målet att skapa en giftfri miljö är ett av regeringens prioriterade miljöpolitiska områden. Sverige driver på för en mer effektiv kemikaliepolitik inom EU, bland annat genom att verka för skärpt lagstiftning och genom att gå före på en rad områden. [...] Kemikaliepolitiken ska grundas på välunderbyggda vetenskapliga underlag. Detta innebär att det är viktigt att Sverige har en stark miljötoxikologisk forskning. En viktig finansiär av miljötoxikologisk forskning är Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas, som under många år har satsat betydande resurser på denna typ av forskning, även under de senaste åren. [...] Några andra viktiga finansiärer av miljöforskning, bland annat miljötoxikologi är Naturvårdsverket och Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra). Dessutom satsas betydande resurser på miljötoxikologisk forskning inom EU:s ramprogram för forskning och utveckling. Kemikalieinspektionen har också fått i uppdrag att ta fram och genomföra en handlingsplan för giftfri vardag. Arbetet kommer att pågå under mandatperioden. Det är ett viktigt initiativ för att ytterligare förbättra kunskapen om farliga kemikalier. [...] Regeringen planerar att under år 2012 presentera en forskningspolitisk proposition där regeringen kommer att se över forskningsprioriteringarna för kommande år.

Kemikalieinspektionen får en resursförstärkning på sammanlagt 100 miljoner kronor under perioden 2011–2014 för att genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag. Även andra myndigheter, näringsliv, forskning och konsument- och miljöorganisationer kommer att engageras i genomförandet. Vidare noterar utskottet att Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra), som är en viktig finansiär av åtgärdsinriktad forskning, erbjuder ett forskningsstöd som uppgår till ca 200 miljoner kronor per år.

Mot bakgrund av det anförda anser inte utskottet att något initiativ är nödvändigt med anledning av motion 2012/13:Ub6 (S) yrkande 37 i denna del. Yrkandet bör därför avstyrkas av utbildningsutskottet i denna del.

Forskning inom de areella näringarna

När det gäller forskning inom de areella näringarna vill utskottet, förutom det som anförs ovan, hänvisa till sitt betänkande 2012/13: MJU2. I betänkandet anförs bl.a. följande. Utbildning och forskning inom landsbygdsdepartementets ansvarsområde, tillsammans med den fortlöpande miljöanalysen vid SLU, utgör medel för att uppnå regeringens vision bruka utan att förbruka. Hög kompetens och nya forskningsrön är av största vikt för att visionen ska kunna uppnås. Utbildning och forskning inom Landsbygdsdepartementets ansvarsområde är väsentligt för att kunna möta globala utmaningar som t.ex. klimatfrågan, livsmedelsförsörjningen och smittsamma djursjukdomar samt det ökade behovet av en hållbar produktion av biomassa för energi och förnybara råvaror.

Utskottet kan i detta sammanhang nämna att enligt uppgift från Regeringskansliet är frågan om hur mer forskningsmedel för tillämpad lantbruksforskning ska tas fram under beredning inom Regeringskansliet.

När det gäller forskning om odling av kött på konstgjord väg har utskottet tidigare besvarat liknande motionsyrkanden (bet. 2011/12: MJU2 s. 45). Utskottet anförde bl.a. att enligt uppgift från Regeringskansliet riktar man normalt inte forskningsanslagen mot specifika forskningsinsatser, utan medlen kan sökas hos forskningsfinansiärerna i konkurrens med andra forskare. När det gäller forskning om odling av kött på konstgjord väg finns det flera institut som är tänkbara forskningsfinansiärer. Vetenskapsrådet är en statlig myndighet som ger stöd till grundläggande forskning av hög vetenskaplig kvalitet inom alla vetenskapsområden. Vetenskapsrådet fördelar ca 4 miljarder kronor årligen. Sveriges innovationsmyndighet, Vinnova, ska främja hållbar tillväxt i Sverige genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem. Vinnova har ca 2 miljarder kronor att investera i nya och pågående projekt varje år. Beslut om finansiering fattas i regel efter offentliga utlysningar inom Vinnovas program. Institutet för Livsmedel och Bioteknik AB (SIK) är ett industriforskningsinstitut. SIK:s syfte är att stärka livsmedelsföretagens konkurrenskraft. En tredjedel av SIK:s intäkter är forskningsmedel från RISE Holding AB, EU, Vinnova samt olika forskningsstiftelser och forskningsråd. SIK bedriver strategisk och tillämpad forskning enligt ett industristyrkt, målinriktat forskningsprogram och i industrigemensamma projekt. I sammanhanget kan även nämnas att Formas, vid sidan av den fria utlysningen, har tagit initiativ till ett forskningsprogram inom livsmedelsområdet (Tvärlivs) tillsammans med näringen. Programmet omfattar totalt 22,5 miljoner kronor för perioden 2010–2012. Sex områden har identifierats som strategiskt viktiga inom Tvärlivs och dessa har varit utgångspunkt för forskningsprogrammets fokus. Ett av dessa strategiskt viktiga områden är hållbar livsmedelsproduktion.

Mot bakgrund av det anförda anser inte utskottet att någon åtgärd är nödvändig med anledning av motionerna 2012/13: Ub6 (S) yrkande 37 i denna del och 2012/13: Ub3 (V) yrkande 21. Yrkandena bör därför avstyrkas av utbildningsutskottet.

I övrigt har utskottet inte något att anföra med anledning av regeringens proposition.

Stockholm den 6 december 2012

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Bengt-Anders Johansson (M), Johan Löfstrand (S), Rune Wikström (M), Helén Pettersson i Umeå (S), Johan Hultberg (M), Jan-Olof Larsson (S), Anita Brodén (FP), Pyry Niemi (S), Åsa Coenraads (M), Helena Leander (MP), Irene Oskarsson (KD), Josef Fransson (SD), Christer Akej (M), Christina Karlsson (S), Staffan Danielsson (C) och Jacob Johnson (V).

Avvikande meningar

1.

Forskning om miljö och de areella näringarna (S)

Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Pyry Niemi (S) och Christina Karlsson (S) anför:

Flera svenska forskare har tidigare haft viktiga roller i FN:s forskarpanel för klimatförändringar (IPCC), och det är vår ambition att svensk klimatforskning även i fortsättningen ska bidra till IPCC. Svenska företag ska ligga i framkant när det gäller att utveckla den fossilfria och energieffektiva teknik som hela världen efterfrågar. Vi föreslår en ny satsning med inriktning på stöd till klimatinnovationer. Statligt stöd med 50 procent av kostnaderna ska ges för att pröva innovationer i full skala eller i pilotanläggningar. Svenska företag ska få möjlighet att pröva ny teknik, vilket vi tror kan stimulera framtida exportmöjligheter. Huvudinriktningen ska vara åtgärder för energieffektivisering, ökad produktion och konsumtion av förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaser.

Kunskapen om farliga kemikalier ökar hela tiden. Men det är en ojämnhet för forskare och myndigheter eftersom fler och fler kemikalier tas fram till de produkter som vi omger oss med. Vi menar att tre områden bör prioriteras i forskningen: de hormonstörande kemikalierna, de nya nanomaterialen och kemikaliernas kombinationseffekter. Ofta nämns begreppet grön kemi, vilket innebär forskning och utveckling av alternativ till de farliga ämnena. Vi tror också att det är en viktig framtidsfråga för svenskt näringsliv att Sverige ligger långt framme i utvecklandet av grön kemi. Genom samarbete mellan forskning, näringsliv och politik kan Sverige bli ledande inom detta område.

Ekosystemen är uppbyggda i ett komplext nät av arter och för varje gång en art försvinner hotas produktionen. Just nu pågår en av de största artutrotningarna i planetens historia. Forskningen som undersöker ekosystemtjänsterna är viktig för framtiden. I detta sammanhang vill vi också understryka vikten av det arbete som pågår i det svenska artprojektet under Artdatabanken. Att undersöka den svenska naturens artsammansättning är att undersöka den biologiska mångfaldens språk och således en grundförutsättning för att kunna bemöta hotet mot denna.

Den tillämpade forskningen i de gröna näringarna finansierades tidigare av återföringen av handelsgödselskatten. Forskningen skars ned kraftigt när regeringen avskaffade skatten. Det har gett t.ex. Stiftelsen Lantbruksforskning svåra problem att finansiera forskningen. Vi menar att forskningen på detta område är det viktigaste bidrag som samhället kan ge för att utveckla och säkra jordbruks- och trädgårdsnäringsens konkurrenskraft. Den tillämpade forskningen sker i nära samarbete med näringen och delfinansieras av näringen. Det handlar om forskning som är direkt tillämpbar för att utveckla det svenska jordbruket. Vi behöver förstärka den svenska forskningen i de gröna näringarna för att säkra konkurrenskraften och jobben och föreslår satsningar på detta.

Därmed anser vi att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:Ub6 (S) yrkande 37.

2.

Förbättrad styrning och uppföljning av klimatforskningen m.m. (MP)

Helena Leander (MP) anför:

Miljöpartiet föreslår fyra prioriterade strategiska områden för forskningspolitiken, bl.a. klimatet. Det behövs mer forskning om hur vi kan ställa om vårt samhälle. Regeringen nämner biologisk mångfald och hållbar tillgång till energi som viktiga strategiska områden, vilket är positivt. Men klimat- och miljöutmaningarna är större än så. En helhetssyn behövs. Internationellt uppmärksammas forskning med svensk anknytning visar att människans påverkan överskrider planetens ramar för klimatförändring, biologisk mångfald, kväveutsläppen och kanske även spridningen av kemikalier. Vi måste skapa och ta vara på möjligheter att överbrygga klyftan mellan å ena sidan forskningen och å

andra sidan beslutsfattare och andra intressenter. Miljöpartiet anser att klimatforskningen bör ses i tre stora och skilda områden: grundforskning, tillämpad forskning om bl.a. utveckling av teknik, metoder och strukturförändringar samt uppföljning av förändringar i naturen och anpassning till klimatförändringarna. Det är viktigt att det satsas brett på klimatforskning. Avsaknaden av denna bredd medför därför att vi är kritiska till utformningen av regeringens förslag. Öronmärkning kan behövas för t.ex. strategiskt viktiga forskningsinriktningar som våra institutioner inte klarat av. Men regeringens tidigare långtgående öronmärkning riskerar att leda till att viktig forskning prioriteras bort för att den inte faller inom ramen för de politiska prioriteringar som regeringen har gjort. Klimatforskningen måste i högre utsträckning stödja arbetet med att uppnå klimatmålen. Riksdagen bör få en samlad redovisning av klimatforskningen när det gäller forskningens omfattning, inriktning och resultat.

Eftersom klimatforskningen ofta är sektorsövergripande och involverar flera departement och myndigheter behövs en myndighet eller ett departement som har ansvar för att samordna klimatforskningen och dess resultat. Detta påpekas också av Riksrevisionen i rapporten Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett? (RiR 2012:2).

Därmed anser vi att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 22 och 23.

3. Forskning om livsstilsförändringar för minskad klimatbelastning (V)

Jacob Johnson (V) anför:

Jordbruket står för cirka 18 procent av de svenska utsläppen av växthusgaser, och klimatåtgärder brådskar. Redan 2008 konstaterade Klimatberedningen (SOU: 2008:24) att det saknas styrmedel som är direkt inriktade på att minska utsläppen av växthusgaser inom jordbrukssektorn. Det effektivaste sättet att minska utsläppen från jordbrukssektorn är genom åtgärder mot konsumtionen av jordbruksprodukter, i synnerhet livsmedel. Här kan forskning om nya klimatvänligare livsmedel samt livsstilsförändringar spela en helt avgörande roll. Detta gäller inte minst vegetariska livsmedel. Forskarnas slutsats är att möjligheterna att minska utsläppen med en effektivare produktion är begränsade. Om världen ska lyckas att begränsa den globala uppvärmningen till max 2 grader Celsius måste konsumtionen av animaliska produkter minska.

Vänsterpartiet vill se en utvecklad forskning om klimatvänligare livsmedel. I Sverige finns ett intresse för detta bland forskare och vissa företag, men än så länge råder det brist på forskningsmedel. Nederländerna anslår sedan flera år tillbaka betydande statliga medel till forskning om odlat kött och har nu kommit en bra bit på väg. Men mycket finns kvar att göra. Vi har förslag i denna riktning i det paket som vi kallar "Sverige – det hållbara matlandet" och som vi tidigare presenterat i vår motion om utgiftsområde 23 i statens budget.

Vi tror också att det behövs mer forskning om livsstilsförändringar. Enligt Naturvårdsverkets rapport Genusperspektiv på allmänhetens kunskaper och attityder till klimatförändringen är mer än hälften av Sveriges befolkning positiv till att minska sin köttkonsumtion. Bland kvinnor ligger siffran på 69 procent. Som anförts ovan ökar den svenska köttkonsumtionen och utsläppen från denna sektor. Det behövs mer forskning om hur livsstilsförändringar kan minska belastningen på klimatet.

Därmed anser vi att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:Ub3 (V) yrkande 21.

Bilaga 8

Näringsutskottets betänkande

2012/13:NU3

Forskning och innovation

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 16 oktober 2012 att ge bl.a. näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2012/13:30 Forskning och innovation och de motionsyrkanden som rör utskottets beredningsområde.

Näringsutskottet begränsar yttrandet till motionerna 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 4–6, 10, 23 och 28–34, 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 4 och 14–18, 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 3 och 5 och 2012/13:Ub3 av Rossanna Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 10–13 samt propositionen i motsvarande delar. Sammanfattningsvis föreslår näringsutskottet att utbildningsutskottet avstyrker motionsyrkandena.

I yttrandet finns sju avvikande meningar (S, MP, SD och V).

Utskottets överväganden

Forskning och innovation

Inledning

I propositionen lämnas ett förslag till riksdagsbeslut, nämligen förslag till ändringar i högskolelagen (1992:1434). Förslaget berör inte näringsutskottets beredningsområde. Enligt riksdagsordningen bereder näringsutskottet bl.a. ärenden om allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor. I propositionen redovisas på övriga områden regeringens bedömningar, som inte förutsätter formella riksdagsbeslut. Näringsutskottet berörs huvudsakligen av propositionens avsnitt om resursfördelning efter bedömning av kvalitet och prestation i samverkan med det omgivande samhället (avsnitt 6.3), strategiska innovationsområden (avsnitt 7), strategisk forskning för näringsliv och samhälle (avsnitt 8.1 och 8.2.1), institut för hållbar processutveckling och katalys (avsnitt 9.5), nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap (avsnitt 11), Verket för innovationssystem (avsnitt 13.2), Statens energimyndighet (avsnitt 13.3) och svenskt deltagande i partnerskapsprogram och inrättandet av en nationell samordningsfunktion (avsnitt 15.1.1) samt motsvarande delar i motionerna.

Propositionen

Samverkan med det omgivande samhället

Det ingår i universitetens och högskolornas uppgift att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt att verka för att forskningsresultat som nåtts vid lärosätena kommer till nytta. Regeringen anser att anslaget för forskning och utveckling till Verket för innovationssystem (Vinnova) bör öka med totalt 60 miljoner kronor under 2013–2016 för finansiering av universitets och högskolors forskning och forskarutbildning utifrån bedömning av kvalitet i samverkan med det omgivande samhället i termer av relevans och nyttiggörande (avsnitt 6.3). Vinnova bör ges i uppdrag att, i samråd med Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, utforma metoder och kriterier för bedömning av prestationen och kvaliteten i lärosätenas samverkan i termer av relevans och nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap och utifrån dessa genomföra en

utlysning och fördela medel. Medlen bör fördelas till de lärosäten som efter ett ansökningsförfarande bedöms visa bäst kvalitet och prestation i samverkan med det omgivande samhället.

För att poängtera vikten av att universitet och högskolor arbetar med strategier för samverkan avser regeringen att även ge Vinnova i uppdrag att i samråd med Vetenskapsrådet stödja lärosätenas strategiska arbete när det gäller samverkan med det omgivande samhället och deras arbete med att verka för att forskningsbaserad kunskap kommer till nytta (avsnitt 11.3.1).

I den senaste forsknings- och innovationspolitiska propositionen (prop. 2008/09:50) presenterades en satsning på strategiska forskningsområden. Regeringen gör nu bedömningen att förutsättningarna för att kunna bidra till att möta de globala samhällsutmaningarna behöver förbättras genom utvecklad samverkan. Regeringen bedömer att ett nytt instrument, strategiska innovationsområden, bör användas för att möta globala samhällsutmaningar och för att förbättra förutsättningarna för ökad samverkan med näringslivet och det omgivande samhället (avsnitt 7.1). Regeringen vill på detta sätt lägga grunden för att nya, långsiktiga och fördjupade samverkansprojekt mellan universitet och högskolor, forskningsinstitut, näringsliv, offentlig sektor, civilsamhälle och andra aktörer ska utvecklas. Dessa aktörer bör gemensamt utveckla långsiktiga strategier med syfte att bidra till att möta samhällsutmaningar. Det är inte regeringen som avgör vilka områden som kan bli aktuella, utan detta bör avgöras utifrån gemensamma processer för problemformulering omfattande bl.a. företag, universitet, högskolor och forskningsinstitut. Av anslaget för forskning och utveckling till Vinnova bör ökade medel med totalt 225 miljoner kronor under 2013–2016 användas för dessa satsningar.

Som ytterligare insatser för att möta samhällsutmaningar nämns satsningar inom ytterligare några prioriterade forskningsområden (avsnitt 8): gruv-, mineral- och stålforskning, skogsråvaror och biomassa, hållbart företagande och livsvetenskap. Syftet är att möta långsiktiga kunskapsbehov inom viktiga samhälls- och näringslivssektorer. Forskning inom de utvalda områdena bör ske i samverkan med näringsliv och offentlig sektor, där lärosäten, myndigheter, företag och institut kan medverka i gemensamma satsningar.

Förstärkning av industriforskningsinstituten

Det övergripande målet för industriforskningsinstituten under RISE Research Institutes of Sweden Holding AB (RISE-instituten) är att de ska vara internationellt konkurrenskraftiga och verka för hållbar tillväxt i Sverige genom att stärka näringslivets konkurrenskraft och förnyelse. Uppgiften för RISE Research Institutes of Sweden Holding AB (RISE Holding AB) är att företräda staten som ägare i RISE-instituten och skapa förutsättningar för att utveckla dessa i linje med det övergripande målet.

Regeringen bedömer att anslaget för institutens strategiska kompetensmedel m.m. till RISE Holding AB bör öka med totalt 125 miljoner kronor under 2013–2016 (avsnitt 11.2.1). RISE Holding AB bör fortsatt verka för en sammanhållen svensk institutssektor som även inkluderar institut som i dag står utanför RISE, och det bör verka för ett ökat branschövergripande samarbete mellan instituten under RISE Holding AB. Vidare bör RISE Holding AB verka för att effektivisera RISE-institutens legala och organisatoriska struktur för att på bästa sätt stärka kunderbjudandet, och fortsatt verka för att stärka RISE som varumärke så att det blir tydligare för kunden och samhället i övrigt att de ingående instituten är en del av RISE Holding AB.

Regeringen anför vidare att RISE Holding AB bör verka för att RISE-instituten

- fördjupar samverkan med universitet och högskolor samt näringsliv och offentlig sektor på nationell och regional nivå i syfte att underlätta näringslivets och lärosätenas tillgång till kompetens och kunskap
- tillsammans med näringsliv, universitet och högskolor, Vinnova och andra aktörer samverkar inom strategiska innovationsområden för att möta de globala samhällsutmaningarna och stärka näringslivets konkurrenskraft

- ger ökat stöd till små och medelstora företag i innovations- och internationaliseringsprocesser
- stärker sin kompetens inom immaterialrätt och hantering av immateriella tillgångar för att erbjuda ett professionellt stöd till företag och därmed öka deras förmåga att använda immateriella tillgångar som en del av sina affärsstrategier
- stöder nyttiggörandet av tjänsteforskning
- ökar såväl de egna institutens som företagens, särskilt små och medelstora företags, förmåga att medverka i, och dra nytta av, internationella forskningssamarbeten och EU:s kommande forskningsprogram samt aktivt deltar i samverkansplattformar inom Europeiska institutet för innovation och teknik
- vidareutvecklar kriterierna för fördelning av strategiska kompetensmedel.

Utöver anslagsökningen bör anslaget för institutens strategiska kompetensmedel m.m. till RISE Holding AB tillfälligt öka med totalt 150 miljoner kronor under 2013–2015 för att SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut AB ska kunna etablera ett nytt institut för hållbar processutveckling och katalys (avsnitt 9.5). Huvudsyftet med verksamheten vid det nya institutet ska vara att ge forskare vid universitet och högskolor eller små och medelstora forskningsbolag tillgång till verktyg, teknik, utrustning och kunskap som krävs för att vidareutveckla forskningsresultat för kommersiell användning.

Vidare gör regeringen bedömningen att anslaget för forskning och utveckling till Vinnova bör öka med totalt 50 miljoner kronor under 2013–2016 för att dels användas för att öka tillgängligheten till test- och demonstrationsanläggningar inom RISE-institutet, dels för andra investeringar och nyetableringar av test- och demonstrationsanläggningar (avsnitt 11.4.1). Syftet med test- och demonstrationsanläggningar är att testa forskningsresultat och nya lösningar tidigt i utvecklingskedjan av en idé, under verkliga förhållanden, ofta i samverkan med potentiella användare och kunder.

Vidare avser regeringen att ge Vinnova och RISE Holding AB i uppdrag att gemensamt ta fram en strategi för att tillgängliggöra test- och demonstrationsanläggningar inom RISE Holding AB och gemensamt bedöma behovet av investeringar och nyetableringar. Satsningen innebär att forskare inom universitet och högskolor och små och medelstora företag kan utnyttja test- och demonstrationsmiljöer hos industriforskningsinstitutet i större utsträckning och att därmed fler forskningsresultat ges förutsättningar att nyttiggöras och kommersialiseras.

Kommersialisering genom företagsfinansiering och rådgivning

I arbetet med att öka värdeskapandet med bas i forskningsbaserad kunskap och andra kunskapsintensiva affärsidéer är tillgång till såddkapital och annat riskvilligt kapital i tidig fas en viktig del. Sammanslagningen av Innovationsbron AB och Almi Företagspartner AB bör genom att realisera potentialen för synergier och effektivisering öka fokus på insatser i de allra tidigaste investeringsskedena, inte minst när det gäller kunskapsintensiva affärsidéer, och därmed förbättra förutsättningarna för tillväxt i hela landet. Bolagets insatser bör bl.a. inkludera marknadskompletterande medel och rådgivning inom affärsutveckling. Ett nära samarbete med universitet och högskolor samt deras innovationsstödande funktioner är en förutsättning för att länka samman alla delar i ett sammanhållet, effektivt och tydligt system för kapitalförsörjning, rådgivning och affärsutveckling av företag. Vidare är bolagets samverkan med Vinnova, Tillväxtverket, Statens energimyndighet (Energimyndigheten), institut och regionala aktörer centralt (avsnitt 11.4.2).

Vinnova

I avsnittet om Vinnova (avsnitt 13.2) anføres att offentlig verksamhet i stor utsträckning driver efterfrågan på innovativa lösningar, varor, tjänster, processer och organisationsförändringar. Det är

därför viktigt att förbättra samspelet mellan offentlig efterfrågan och innovationsinvesteringar, vilket bidrar till näringslivets internationella konkurrenskraft.

Innovativa miljöer och kluster är viktiga förutsättningar för hållbar samhällsutveckling. Vinnova bör utifrån sitt verksamhetsområde stödja regionerna i deras arbete med strategiskt innovationsarbete, bl.a. genom att erbjuda regionerna kompetens och erfarenheter i form av omvärldsanalys. Vinnova bör också bistå nationella och regionala aktörer i bedömningen av regionala kluster och innovationsprojekt. Verket och andra offentliga aktörer bör i högre grad anpassa sin verksamhet till s.k. öppna innovationsprocesser.

Andelen små och medelstora företag som bedriver innovationsarbete i egen regi eller i samarbete med andra utvecklas svagare i Sverige än i andra länder. För att motverka detta behöver forskning och utveckling öka i sådana företag.

Inom ramen för Vinnovas forskningsanslag bör det även genomföras en riktad satsning på tjänsteforskning i syfte att skapa en svensk tjänsteforskning med internationellt hög vetenskaplig kvalitet som kan bidra till näringslivets konkurrenskraft och till förnyelse av offentlig sektor.

Vinnova bör som nämnts ges ansvar att utforma satsningar på utmaningsinriktade strategiska innovationsområden.

Vinnova bör även bidra till att sammanföra Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande och Energimyndighetens satsningar inom strategiska innovationsområden när det gäller fasen där olika konstellationer eller konsortier naturligen kan sammanföras.

Ytterligare satsningar inom Vinnovas ansvarsområde är områden av särskild betydelse för näringsliv och samhälle såsom gruv-, mineral- och stålforskning. Sverige har en unik geologisk potential och är den ledande gruvnationen i Europa. En växande gruv- och mineralnäring skapar nationell och regional tillväxt. Stålintustrin betecknas av många som en av de stora utvecklingsbranscherna inom svensk industri. Svensk forskning inom geovetenskap och metallurgi håller hög kvalitet. Vinnovas medel bör därför öka så att en satsning inom området gruv-, mineral- och stålforskning kan genomföras.

Vinnovas medel bör som nämnts även öka för tillgängliggörande av test- och demonstrationsanläggningar inom RISE-instituten och även andra investeringar i och nyetablering av test- och demonstrationsanläggningar.

Som nämnts bör Vinnova även ges i uppdrag att utforma metoder och kriterier för bedömning av kvalitet och prestation i universitetens och högskolornas samverkan och nyttiggörande samt utifrån dessa genomföra en utlysning och i konkurrens mellan lärosäten fördela medel.

Vidare bör anslaget för forskning och utveckling till Vinnova öka med totalt 200 miljoner kronor under 2014–2016 för finansiering av strategiskt svenskt deltagande i s.k. partnerskapsprogram inom ramen för det europeiska forsknings- och innovationssamarbetet (avsnitt 15.1.1). En nationell EU-samordningsfunktion med ett sekretariat bör finnas vid Vinnova för att i samverkan med övriga forskningsfinansiärer underlätta prioritering av deltagandet i partnerskapsprogrammen, samordna och förstärka det strategiska och proaktiva arbetet inom det europeiska forsknings- och innovationssamarbetet samt verka för synergier mellan EU-satsningar och nationella satsningar inom forskning och innovation. Vidare bör den nationella organisationen för EU:s forskningssamarbete ses över.

Energimyndigheten

Regeringen anser att anslaget för energiforskning till Energimyndigheten bör öka med totalt 470 miljoner kronor under 2013–2016 (avsnitt 13.3).

Regeringens satsningar på forskning och innovation, i kombination med ett positivt företagsklimat som uppmuntrar till nytänkande och satsningar inom energi- och miljöområdet, skapar tillväxt, nya

jobb och goda exportmöjligheter inom energi- och miljösektorn samtidigt som resultaten bidrar till en bättre miljö.

Denna förstärkning möjliggör att ambitionerna höjs när det gäller teknikverifiering och demonstration på energiområdet, samfinansiering inom EU:s strategiska energiteknikplan och andra energiaktiviteter inom det europeiska samarbetet samt inom ingångna bilaterala avtal om forskningssamarbeten. Insatserna för forskning och utveckling av hög kvalitet för långsiktig kompetensuppbyggnad ökas och insatser kring strategiska innovationsområden med energirelevans kan skapa starka tvärvetenskapliga och tvärsektoriella samverkansstrukturer.

Motionerna

Socialdemokraterna

I kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om samverkan för ett konkurrenskraftigt Sverige. Genom en nära samverkan mellan staten, näringslivet och forskningen kan den kunskapsbaserade delen av ekonomin där Sverige har konkurrensfördelar utvecklas. Motionärerna vill även se en bred samverkan mellan akademi och hela det omgivande samhället. Utan ett kraftfullt helhetsgrepp på samverkansuppgiften kommer inte Sveriges fulla potential som kunskaps- och forskningsnation att utnyttjas.

I motionen förespråkas vidare en modell för strategisk samverkan mellan olika samhällssektorer som tar sin utgångspunkt i centrala framtidsutmaningar för samhället (yrkande 5). Motionärerna föreslår att det avsätts 500 miljoner kronor årligen under 2013–2016 för strategiska samverkansprogram, utöver regeringens nivå för forskning och innovation.

Som ett led i arbetet med att bygga strategisk samverkan föreslår motionärerna att det inrättas ett innovationsråd som har i uppgift att departementsövergripande samordna frågor av betydelse för forskning och innovation, däribland forskningspolitikens övergripande inriktning, strategisk kompetens- och kapitalförsörjning, immaterialrätt och offentlig upphandling av innovationer (yrkande 6).

Motionärerna anför vidare att det finns behov av att ytterligare stimulera och premiera lärosätenas samverkan med det omgivande samhället och föreslår därför att samverkan tillförs som en ny indikator för fördelning av anslag för forskning och forskarutbildning till högskolor och universitet (yrkande 10). Forskningsråden och Vinnova bör inom ramen för sitt uppdrag om resursfördelning efter bedömning av kvalitet och prestation i samverkan med det omgivande samhället ta fram en fungerande indikator för samverkan och eventuellt också andra värderingsformer.

I motionen (yrkande 23) betonas bl.a. vikten av att Sverige är en aktiv part i EU:s gemensamma forsknings- och innovationssamarbete. Motionärerna ser klara fördelar med att en nationell EU-samordningsfunktion med ett sekretariat inrättas vid Vinnova men anser att industriforskningsinstitutens tillsammans med Vinnova bör tilldelas en tydligare roll som koordinator för svensk medverkan i EU-forskning inom ramprogrammen. Ansvar för samordning och deltagande i forskningsprogram samt ansvar för sekretariatet bör delas mellan Vinnova och forskningsinstitutet.

I motionen (yrkande 28) framförs vidare att de framtida utmaningarna för industriforskningsinstitutet är att kunna erbjuda testmiljöer som svarar mot det omvandlingstryck som svenska företag lever under. Den växande tjänstesektorn är ett exempel på hur institutet kan svara mot företagets behov. Utvecklingen av innovativa tjänster blir allt viktigare för små och medelstora företags möjligheter att växa och internationaliseras. Behovsmotiverad samhälls- och näringslivsrelevant forskning som utgår från tjänstesamhällets förutsättningar och egenskaper behöver därför utvecklas. Med hjälp av en kraftfull institutsektor vill motionärerna ta ett brett grepp över tjänsteforskningen som kan öka förädlingsvärdet för de växande tjänstebranscherna.

I motionen (yrkande 29) framförs också att regeringen inte har sett till att samverkan kommit till stånd mellan akademien och det omgivande samhället. De strategiska forskningsområdena är i

grunden inga samverkansprogram mellan akademi, företag och andra aktörer, eftersom det saknas direkta incitament och uppföljningskriterier för samverkan. Satsningen har enligt motionärerna heller inte, i tillräcklig omfattning, genererat nya, utökade eller fördjupade samarbeten med näringslivet. Det kan därför inte heller förväntas att projekt inom ramen för strategiska forskningsområden kommer att bidra till innovationer i medverkande organisationer, eftersom direkta samarbetsrelationer är en nödvändig förutsättning för effektivt kunskapsutbyte. Motionärerna välkomnar att man nu inrättar strategiska innovationsprogram som syftar till att öka forskningssamverkan mellan aktörerna, men framför att kritiken mot projekten bättre behöver tas till vara. De svenska forskningsinstituten bör tillsammans med Vinnova ges huvudansvaret för de strategiska innovationsområdena.

Motionärerna vill förstärka FoU-investeringar i svenska småföretag; för att driva på investeringarna och samtidigt skapa en mer differentierad och därmed mindre sårbar privat forskningsbas vill de utöka avdragsrätten för FoU-utgifter så att företag under ett uppbyggnadsskede ska kunna göra avdrag för FoU-utgifter mot arbetsgivaravgiften (yrkande 30).

I motionen (yrkande 31) anförs dessutom att det finns brister i kapitalförsörjningen för företag i tidiga skeden där behovet av statlig stödfinansiering är som störst. Samtidigt finns god tillgång till statligt riskkapital som till betydande del inte utnyttjas. Motionärerna föreslår att det inrättas en marknadskompletterade investeringsfond med inriktning mot investeringar i tidiga skeden byggd på statlig och privat samfinansiering.

Små och medelstora företag och enskilda forskare eller forskargrupper har i jämförelse med stora globala företag begränsade möjligheter att försvara sig mot patentintrång, framförs det vidare i motionen (yrkande 32). Många av företagen är beroende av rådgivning och juridiska ombud för att kunna bedöma sina möjligheter att skydda sina patent mot patentintrång. Till följd av de kostnader som detta föranleder avstår många företag från att försöka värna sina rättigheter. För att små och medelstora företag bättre ska kunna försvara sina rättigheter behöver ett bättre skydd mot patentintrång utvecklas. Motionärerna föreslår att Patent- och registreringsverket får i uppdrag att undersöka förutsättningarna för en bättre fungerande försäkring mot patentintrång.

I motionen förespråkas även att ett nationellt kompetenscentrum för offentlig innovationsupphandling bildas för att ge innovations- och jobbskapande en mer framträdande roll i den offentliga upphandlingen. De uppdrag som finns inom området bör samordnas med det nya centret. I det framtida arbetet bör man också se över om det finns möjligheter att koppla arbetet till förslaget om ett innovationsråd för att stärka utfallet av insatserna. Den offentliga upphandlingen bör enligt motionärerna i högre utsträckning användas som verktyg för att driva fram fler innovationer. Motionärerna vill att det utformas en nationell strategi för offentlig upphandling av innovationer (yrkande 33).

Ett tillkännagivande om livsvetenskap begärs det vidare i motionen (yrkande 34). Enligt motionärerna saknas det i regeringens förslag på livsvetenskapernas område resonemang om klinisk forskning och innovation. Utveckling genom samarbete med näringslivet är ett område som regeringen undviker. Det saknas även resonemang om sambandet mellan sjukvård, akademi och näringsliv och en förståelse för att näringslivet, universiteten och sjukvården behöver hitta ett innovativt samarbete runt verkliga patienter. Regeringen bör inrätta ett råd som kan reformera samarbetet på ett konkret plan. Regeringen bör vidare ta initiativ till att det utvecklas nya metoder att mäta kostnader och produktivitet i sjukvård som arbetar integrerat med forskning, utveckling och utbildning. Samverkan mellan de medicintekniska företagen och klinisk expertis måste ske i den kliniska vardagen och utgöra ett naturligt led i att utveckla vården. Regeringen bör inleda samtal med företrädare för branschen och sjukvårdshuvudmännen för att utveckla strategier för kliniska provningar av medicinsk teknik som kan bidra till att utveckla nya effektiva behandlingsmetoder.

Miljöpartiet

Det behövs tydligare incitament för att akademien ska stärkas i sin samverkan med omvärlden, sägs det i partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) (yrkande 4). I en ny modell för fördelning av resurser för forskning bör därför samverkan med tredje part ingå som ett kriterium.

I motionen (yrkande 14) framförs vidare att en innovationsfrämjande forskningspolitik måste se till hela produktionsledet. Det finns flera modeller för innovationsprocessen som bygger på interaktivitet mellan de olika aktörerna i processen. Det går därför inte att politiskt prioritera bara en del av produktionskedjan, anför motionärerna.

I motionen önskas vidare ett tillkännagivande om forskningspolitikens betydelse för att främja en hållbar omställning av svensk basindustri (yrkande 15).

Motionärerna framhåller vidare att forskningspolitiken tydligare behöver se till behovet av tvärvetenskaplig kunskap för ökad tjänsteinnovation. Det finns enligt motionärerna potential att skapa många nya jobb i små forskningsintensiva företag. Tjänsteinnovationer leder till utveckling, dels genom ny verksamhet eller nya företag, dels genom att förnya och vitalisera befintliga företag. Ökad samverkan och mer tjänsterelaterad forskning krävs, menar motionärerna och begär ett tillkännagivande om forskningspolitikens roll för att stimulera utveckling inom tjänstesektorn (yrkande 16).

Ett tillkännagivande om att offentliga medel i innovationssystemen bör främja en öppen innovation begärs vidare i motionen (yrkande 17). Aktörer inom forskningen kan inte enbart förlita sig på egen forskning eller eget utvecklingsarbete utan måste också köpa eller licensiera processer och uppfinningar (patent) från andra aktörer. Då skapas dessutom förutsättningar för att interna idéer som inte utnyttjas i ett företags verksamhet kan användas någon annanstans, exempelvis genom licensiering eller i form av samriskföretag kring spin-off-produkter.

I motionen framhålls vidare de regionala högskolornas betydelse för att erbjuda utbildning i regionen och samtidigt bidra med forskning som har en särskild betydelse lokalt och regionalt. När det gäller regeringens bedömning i propositionen att Vinnova, i samråd med Vetenskapsrådet, ska stödja lärosätena i deras samverkan med det omgivande samhället anser motionärerna att lärosätena bör stimuleras att ta en ledningsroll i de regionala innovationssystemen (yrkande 18). Ett sådant tydligare uppdrag bör dessutom åtföljas av basresurser för dess genomförande.

Sverigedemokraterna

I motion 2012/13:Ub4 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att en riskkapitalfond bör inrättas. Riskkapitalfondens uppgift ska vara att kommersialisera svenska innovationer, där en del av finansieringen sker genom vinstuttag från Vattenfall. Det finns behov av en marknadskompletterande riskkapitalfond, där fonden prioriterar företag och innovatörer som har små möjligheter att söka kapital på den ordinarie riskkapitalmarknaden, för att på det sättet främja innovationsutvecklingen och stärka landets konkurrenskraft. Motionärerna föreslår en extra vinstutdelning från Vattenfall på upp till fem miljarder kronor om året under förutsättning att vinstutrymmet finns. Pengarna ska gå till den marknadskompletterande riskkapitalfonden. Fokus ska ligga på kunskapsintensiva branscher, vilket gör att den svenska internationella konkurrenskraften på området stärks.

Vidare begärs i motionen ett tillkännagivande om ökade medel till energiforskning och energieffektivisering (yrkande 5). Motionärerna framför att Sverigedemokraterna vill satsa mer på energiforskning och energieffektivisering än regeringen för att påskynda framtagandet av långsiktiga hållbara energilösningar, för att långsiktigt säkra Sveriges energiförsörjning samt som ett led i den övergripande och långsiktiga målsättningen om ett Sverige fritt från oljeberoende och beroende av andra fossila bränslen. Energieffektivisering är ett av flera områden som har en betydande potential och som måste utnyttjas. Den offentliga sektorn ska sträva efter en energieffektiv verksamhet, detta genom upphandling av ny och innovativ energieffektiv teknik inom alla led, från produktion till slutanvändning.

Vänsterpartiet

De strategiska innovationsprogrammen bör inriktas på tre övergripande samhällsutmaningar, anför det i kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) (yrkande 10). De tre

utmaningarna som avses är klimatet (miljö och energi), den växande åldrande befolkningen (hälsa och sjukvård) och globaliseringen (konkurrenskraftig produktion, råvarutillgång). Delprojekt inom ramen för det sistnämnda området bör enligt motionärerna utgöras av samverkansprogram för gruvnäringen, mjukvaruindustrin och turistnäringen. I motionen hänvisas till att Vänsterpartiet i sin budgetmotion, partimotion 2012/13:N341, föreslog 100 miljoner kronor per år utöver regeringens förslag till Vinnovas strategiska innovationsprogram.

Motionärerna vill vidare förstärka industriforskningsinstitutens verksamhet med fokus på miljöteknik och innovation (yrkande 11). Institutens arbete när det gäller demonstrationsanläggningar och testbäddar bör utvecklas.

I motionen önskas även ett tillkännagivande om kapitalförsörjning (yrkande 12). För en innovationsdriven tillväxt är en väl fungerande kapitalförsörjning av avgörande betydelse, sägs det i motionen. Vidare anføres att det i Sverige generellt sett inte råder brist på utvecklingskapital utan det som framför allt saknas är mer samordning och renodling av de statliga myndigheternas och bolagens verksamheter. Det finns även vissa branschmässiga och geografiska inlåsningar som behöver rättas till, och det saknas kapital i de tidiga faserna av ett företags utveckling. Inte sällan uppstår konkurrens mellan olika statliga aktörers insatser. Mot denna bakgrund föreslås att Innovationsbron AB, Almi Företagspartner AB och Inlandsinnovation AB förs ihop till en ny organisation med uppgift att stimulera kapitalförsörjningen i de riktigt tidiga faserna. Regeringen bör få i uppdrag att utreda formerna för en sådan sammanslagning.

Vidare begärs ett tillkännagivande om innovativ upphandling (yrkande 13). Den offentliga upphandlingen måste bli strategiskt innovationsorienterad, menar motionärerna och hänvisar till att Vinnova har föreslagit att offentliga innovationsupphandlingar för miljö, energi, hälsa, säkerhet, it och telekom ges en kraftfull statlig stimulans genom särskilt stöd för att minska de risker som möter enskilda statliga myndigheter, landsting och kommuner i deras upphandlingsprocesser och som kan hämma upphandlingar av innovativa lösningar. Motionärerna stöder Vinnovas förslag och framhåller att offentliga aktörer på så sätt kan använda upphandlingar för att driva utvecklingen framåt när det gäller FoU, innovationer och teknikutveckling.

Vissa kompletterande uppgifter

Innovationsstrategi

Regeringen beslutade i oktober 2012 om en nationell innovationsstrategi. Strategin är ett långsiktigt arbete för att behålla och vidareutveckla Sveriges ledande position vad gäller innovationsklimat och innovationsförmåga för att möta de globala samhällsutmaningarna, öka konkurrenskraften och förnya framtidens välfärds- och samhällstjänster. Syftet med strategin är att bidra till ett innovationsklimat med bästa möjliga förutsättningar för innovation i Sverige med sikte på 2020. Innovationsstrategin handlar om att identifiera och åtgärda områden där det i dag finns hinder för innovation eller där Sverige uppvisar svagheter i internationella jämförelser. Det handlar vidare om att värna och vidareutveckla de områden där Sverige i dag är starkt i jämförelse med andra länder och öka samordningen mellan politikområden, mellan olika nivåer och samhällssektorer för att effektivisera offentliga insatser och uppnå största möjliga effekt på förnyelse, hållbar tillväxt och samhällsutveckling i Sverige. Strategin ska omsättas i konkreta insatser från regeringens sida men också bidra till att mobilisera andra aktörers insatser för att stärka innovationskraften i Sverige.

Innovationsupphandling

Regeringen tillsatte i december 2009 en särskild utredning med uppdrag att utreda förutsättningarna för ökad tillämpning av innovationsupphandling i Sverige. I betänkandet Innovationsupphandling (SOU 2010:56), som överlämnades i augusti 2010, föreslår utredningen både åtgärder för att göra offentlig upphandling i allmänhet mer innovationsvänlig och en särskild lag för att statliga och kommunala myndigheter lättare ska kunna upphandla innovationsarbete från företag. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

I budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1) tillfördes medel till Vinnova för uppbyggnad av kompetens, metod och erfarenhet på innovationsupphandlingens område. Regeringen avser att ge Vinnova i uppdrag att se över hur offentliga aktörer i Sverige kan bli bättre på att efterfråga nya lösningar vid upphandlingar.

Kapitalförsörjning

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1) en reform av de statliga kapitalförsörjningsinsatserna. Som ett led i att skapa en tydligare aktörsstruktur för marknadskompletterande finansiering i tidiga skeden genomför regeringen en sammanslagning av Almi Företagspartner AB och Innovationsbron AB så att ett gemensamt bolag etableras till den 1 januari 2013. Sammanslagningen bidrar enligt regeringen till en tydligare aktörsstruktur där finansiering i tidiga faser samlas hos en aktör. Förutsättningarna för kommersialisering av kunskapsintensiva idéer i tidiga skeden stärks för att bättre kunna tillgodose varierande behov av marknadskompletterande finansiering i hela landet.

Ett förslag lades fram i propositionen Vårändringsbudget för 2012 (prop. 2011/12:99) om tillvägagångssätt för inrättandet av en gemensam organisation, där även ett bemyndigande begärdes för att överföra statens aktier i Innovationsbron AB till Almi Företagspartner AB. Finansutskottet föreslog att riksdagen skulle bemyndiga regeringen att överlåta statens aktier i Innovationsbron AB till Almi Företagspartner AB och vidta de åtgärder som var nödvändiga för att genomföra transaktionen (bet. 2011/12:FiU 21). Riksdagen beslutade i enlighet med finansutskottets förslag.

Rådgivning i patentfrågor

Regeringen gav i mars 2011 Vinnova och Patent- och registreringsverket (PRV) i uppdrag att gemensamt genomföra en kartläggning och analys av det offentliga stödsystemet för skydd och hantering av företags immateriella tillgångar. Enligt uppdraget skulle analysen särskilt beakta hur det offentliga stödsystemet motsvarar de små och medelstora företagens behov. Vinnova och PRV redovisade sina förslag i en rapport i oktober 2011 [N2011/6287/FIN.]. I november 2011 gav regeringen Vinnova och PRV i uppdrag att utifrån rapporten utforma och lansera insatser som säkerställer att små och medelstora företag ges bättre möjligheter att hantera sina immateriella tillgångar på ett mer affärsstrategiskt sätt. Insatserna ska stödja en utveckling av det offentliga stödsystemet i dess marknadskompletterande roll inom områdena rådgivning och finansiering. Syftet är att öka medvetenheten hos de innovativa små och medelstora företagen om vikten av, och möjligheterna med, att hantera sina immateriella tillgångar affärsstrategiskt. Insatserna ska höja rådgivningskompetensen hos de offentliga aktörerna i innovationssystemet om hur immateriella tillgångar över tid skapar värden i företag. Insatserna ska i första hand förstärka och komplettera aktörernas nuvarande insatser. De ska bl.a. omfatta information till företag, kompetensutveckling för offentliga företagsrådgivare på det immaterialrättsliga området och när det gäller affärsstrategiska kunskaper i immateriella tillgångar samt komplettera ekonomiska stöd till företag så att de även kan omfatta strategier för immateriella tillgångar, strategisk kompetens och specialiserad rådgivning i hantering av immateriella tillgångar. Resultatet av uppdraget ska slutredovisas senast den 15 mars 2014.

Patentförsäkring

Frågan om försäkringslösningar eller annat statligt stöd när det gäller patentintrång och skydd för patent främst för små och medelstora företag har utretts flera gånger i Regeringskansliet. Det har konstaterats att en statlig försäkring inte går att genomföra med hänvisning till att den skulle bli alltför dyr för staten. En försäkringslösning för patentinnehavare är enligt regeringens mening inte heller en fråga för staten utan för den privata marknaden. Det finns i dag flera privata alternativ på marknaden när det gäller försäkringslösningar mot patentintrång för företagen.

Proposition om energiforskning

Den 19 oktober 2012 överlämnades propositionen Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem (prop. 2012/13:21) till riksdagen.

I propositionen anger regeringen riktlinjerna för de fortsatta insatserna kring forskning och innovation på energiområdet för 2013–2016.

Energiforskningen kommer under de kommande fyra åren att främst fokuseras på följande fem prioriterade områden, nämligen

- att ställa om till fossiloberoende fordonsflotta
- att forma ett kraftsystem som klarar att ta emot alltmer förnybar elproduktion
- ökad energieffektivitet i bebyggelsen
- ökad användning av bioenergi
- energieffektivisering i industrin.

I propositionen anger regeringen riktlinjer för de fortsatta insatserna kring forskning, utveckling, demonstration och kommersialisering på energiområdet. Regeringen föreslår även övergripande mål för insatserna. Energimyndigheten har en sammanhållande roll för energiforskningen.

Näringsutskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet behandlar motionsyrkandena under rubrikerna Samverkan med det omgivande samhället, Innovationsupphandling, Tjänsteforskning och Övrigt om forskning och innovation.

Samverkan med det omgivande samhället

För att forskning och utbildning effektivt ska bidra till samhällets utveckling och Sveriges globala konkurrenskraft är universitets och högskolors samverkan med det omgivande samhället av stor betydelse. Det är viktigt att lärosätena verkar för att forskningsresultat som uppnåts vid högskolan kommer samhället till nytta. Det är avgörande för tillväxt och sysselsättning att goda förutsättningar skapas för kommersialisering av forskningsresultat. Utskottet noterar att regeringen avser att ge Vinnova i uppdrag att i samråd med Vetenskapsrådet stödja lärosätenas strategiska arbete när det gäller samverkan med det omgivande samhället och deras arbete med att verka för att forskningsbaserad kunskap kommer till nytta. Det är svårt att skapa en modell för att kunna göra rättvisande bedömningar av kvalitetsaspekterna i, och effekterna av, universitetens och högskolornas samverkan med det omgivande samhället och i deras uppgift att verka för att forskningsbaserad kunskap ska komma till nytta. Utskottet ser mot denna bakgrund positivt på regeringens förslag om att Vinnova ges i uppdrag att, i samråd med Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, utforma metoder och kriterier för bedömning av prestationen och kvaliteten i lärosätenas samverkan i termer av relevans och nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap samt utifrån dessa genomföra en utlysning och fördela medel. Utskottet ser dock inget skäl för riksdagen att vidta några åtgärder med anledning av de här aktuella motionerna som rör samverkan med det omgivande samhället.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 4 och 10 samt 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 4.

Innovationsupphandling

Utskottet vill inledningsvis framhålla sin uppfattning att upphandling är ett viktigt instrument i strävan efter fler innovationer. Den nationella innovationsstrategin som regeringen nyligen har beslutat om

kan ses som ett långsiktigt arbete för att behålla och vidareutveckla Sveriges ledande position vad gäller innovationsklimat och innovationsförmåga för att möta de globala samhällsutmaningarna, öka konkurrenskraften och förnya framtidens välfärds- och samhällstjänster. Det handlar om att värna och vidareutveckla de områden där Sverige i dag är starkt i jämförelse med andra länder och öka samordningen mellan politikområden, mellan olika nivåer och samhällssektorer för att effektivisera offentliga insatser och uppnå största möjliga effekt på förnyelse, hållbar tillväxt och samhällsutveckling i Sverige. Förslag från Innovationsupphandlingsutredningen, som handlar bl.a. om åtgärder för att göra offentlig upphandling mer innovationsvänlig, bereds för närvarande i Regeringskansliet. Utskottet vill också påminna om att Vinnova i budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1) tillfördes medel för uppbyggnad av kompetens, metod och erfarenhet för innovationsupphandling. Regeringen avser även att ge Vinnova i uppdrag att se över hur offentliga aktörer i Sverige kan bli bättre på att efterfråga nya lösningar vid upphandlingar.

Mot bakgrund av vad som ovan redovisats ser utskottet inget skäl för riksdagen att tillmötesgå de här aktuella motionerna och föreslår att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 33 samt 2012/13:Ub3 (V) yrkande 13.

Tjänsteforskning

I propositionen redogörs för en ökad satsning på institutens strategiska kompetensmedel m.m. till RISE Holding AB. I RISE Holding AB:s uppgifter ingår bl.a. att verka för att RISE-instituten stöder nyttiggörandet av tjänsteforskning. Inom ramen för Verket för innovationssystem's forskningsanslag bör det enligt regeringen även genomföras en riktad satsning på tjänsteforskning i syfte att skapa en svensk tjänsteforskning med internationellt hög vetenskaplig kvalitet som kan bidra till näringslivets konkurrenskraft och till förnyelse av offentlig sektor. Utskottet välkomnar sådana satsningar men ser ingen anledning för riksdagen att uppmana regeringen att vidta ytterligare åtgärder mot bakgrund av de här aktuella motionerna.

Utskottet föreslår följaktligen att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 28 och 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 16.

Övrigt om forskning och innovation

Det är angeläget att fortsätta att kraftsamla inom områden som är viktiga för att bidra till att möta samhällsutmaningar och stärka konkurrenskraften för företagen i Sverige. Detta innebär bl.a. att fortsätta stärka flödet av kunskap mellan universitet och högskolor, näringsliv och samhället i övrigt genom samverkan mellan dessa. Regeringen föreslår satsningar på utmaningsinriktade strategiska innovationsområden. Utskottet ställer sig bakom dessa satsningar. Vilka områden som kan bli aktuella avgörs utifrån gemensamma processer för problemformulering omfattande bl.a. företag, universitet, högskolor och forskningsinstitut.

När det gäller industriforskningsinstitutet välkomnar utskottet den förstärkning som redovisas i propositionen. Satsningen innebär att institutets kompetens stärks liksom deras förmåga till samverkan, särskilt med näringslivet och lärosätena.

Tillgång och användning av infrastruktur för test, verifiering och demonstration – innovationsinfrastruktur – är av stor betydelse för innovationsförmågan i Sverige. Medel avsätts därför till Vinnova för utveckling och tillgängliggörande av test- och demonstrationsmiljöer, vilket utskottet välkomnar.

Utskottet ser även positivt på att en nationell EU-samordningsfunktion med ett sekretariat inrättas vid Vinnova.

När det gäller tillgång till riskkapital vill utskottet framhålla att det för närvarande genomförs en sammanslagning av Almi Företagspartner AB och Innovationsbron AB och att ett gemensamt bolag ska vara etablerat vid kommande årsskifte. Sammanslagningen bidrar till en tydligare aktörsstruktur där finansiering i tidiga faser samlas hos en aktör. Förutsättningarna för kommersialisering av

kunskapsintensiva idéer i tidiga skeden stärks för att bättre kunna tillgodose varierande behov av marknadskompletterande finansiering i hela landet.

Med anledning av motion 2012/13:Ub6 (S) yrkande 30 om utökad avdragsrätt för FoU-utgifter vill utskottet erinra om att den s.k. Företagsskattekommittén i ett delbetänkande i september 2012 (SOU 2012:66) lämnade förslag när det gäller skatteincitament för forskning och utveckling. Kommittén föreslår att det ska vara möjligt för arbetsgivare att i vissa fall få nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning och utveckling.

När det gäller skydd mot patentintrång vill utskottet här framhålla att regeringen under 2011 och 2012 har gjort insatser för att stödja framför allt kunskapsintensiva små och medelstora företag med anpassad finansiering, rådgivning och kompetenshöjning för affärsstrategisk hantering av immateriella tillgångar genom uppdrag till Vinnova och PRV. Frågan om försäkringslösningar eller annat statligt stöd när det gäller patentintrång och skydd för patent främst för små och medelstora företag har utretts flera gånger i Regeringskansliet. Det har konstaterats att en statlig försäkring inte går att genomföra med hänvisning till att den skulle bli alltför dyr för staten.

I propositionen presenteras ett samlat paket av åtgärder för att stärka Sveriges ställning inom livsvetenskap. Utskottet välkomnar satsningen.

Stöd till forskning och innovation inom energiområdet är en viktig och integrerad del av energipolitiken. Forskning och innovation på energiområdet ska utformas och genomföras så att dess resultat bidrar till uppfyllandet av uppställda energi- och klimatpolitiska mål samt energirelaterade miljöpolitiska mål. Insatserna fokuseras på områden inom vilka Sverige har en nationell styrkeposition i form av naturresurser och kompetens samt goda förutsättningar för export av teknik eller kunnande. Utskottet ställer sig bakom regeringens satsning, som möjliggör ökade ambitioner på ett flertal angelägna områden, bl.a. energieffektivisering i bebyggelsen och i industrin.

Sammanfattningsvis ställer sig utskottet bakom propositionen i aktuella delar och föreslår att utbildningsutskottet avstyrker motion 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 5, 6, 23, 29–32 och 34, motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 14, 15, 17 och 18, motion 2012/13:Ub4 (SD) yrkandena 3 och 5 samt motion 2012/13:Ub3 (V) yrkandena 10–12.

Stockholm den 6 december 2012

På näringsutskottets vägnar

Jessica Polfjärd

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jessica Polfjärd (M), Jonas Eriksson (MP), Jennie Nilsson (S), Hans Rothenberg (M), Olof Lavesson (M), Krister Örnfjäder (S), Cecilie Tenfjord-Toftby (M), Ann-Kristine Johansson (S), Eva Flyborg (FP), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Kent Persson (V), Ingela Nylund Watz (S), Margareta Larsson (SD), Penilla Gunther (KD) och Anders Ahlgren (C).

Avvikande meningar

1.
Samverkan med det omgivande samhället (S, MP, V)

Jonas Eriksson (MP), Jennie Nilsson (S), Krister Örnfjäder (S), Ann-Kristine Johansson (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Kent Persson (V) och Ingela Nylund Watz (S) anför:

Sveriges framskjutna plats i världsekonomin vilar på gemensamma investeringar i kunskap, forskning och utveckling. Genom en nära samverkan mellan staten, näringslivet och forskningen kan

den kunskapsbaserade delen av ekonomin – där Sverige har konkurrensfördelar – utvecklas. Vi vill även se en bred samverkan mellan akademi och hela det omgivande samhället. Utan ett kraftfullt helhetsgrepp på samverkansuppgiften kommer inte Sveriges fulla potential som kunskaps- och forskningsnation att utnyttjas.

Det behövs tydligare incitament för att akademien ska stärkas i sin samverkan med omvärlden. I en ny modell för fördelning av resurser för forskning bör därför samverkan med tredje part ingå som ett kriterium.

Forskningsråden och Vinnova bör inom ramen för sitt uppdrag om resursfördelning efter bedömning av kvalitet och prestation i samverkan med det omgivande samhället ta fram en fungerande indikator för samverkan och eventuellt också andra värderingsformer.

Med det sagda förordar vi att utbildningsutskottet tillstyrker motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 4 och 10 samt 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 4.

2.

Innovationsupphandling (S, V)

Jennie Nilsson (S), Krister Örnfjäder (S), Ann-Kristine Johansson (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Kent Persson (V) och Ingela Nylund Watz (S) anför:

Offentliga behov av varor och tjänster har stor betydelse för utvecklingen av nya marknader för dessa. Den offentliga upphandlingen måste bli strategiskt innovationsorienterad och bör i högre utsträckning än i dag användas som verktyg för att driva fram fler innovationer. Vi anser att det bör utformas en nationell strategi för offentlig upphandling av innovationer. Vidare bör ett nationellt kompetenscentrum för offentlig innovationsupphandling bildas för att ge innovations- och jobbskapande en mer framträdande roll i den offentliga upphandlingen.

Med det sagda förordas att utbildningsutskottet tillstyrker motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 33 och 2012/13:Ub3 (V) yrkande 13.

3.

Tjänsteforskning (S, MP)

Jonas Eriksson (MP), Jennie Nilsson (S), Krister Örnfjäder (S), Ann-Kristine Johansson (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S) och Ingela Nylund Watz (S) anför:

Forskningspolitiken behöver tydligare se till behovet av tvärvetenskaplig kunskap för ökad tjänsteinnovation. De framtida utmaningarna för industriforskningsinstituterna är att kunna erbjuda testmiljöer som svarar mot det omvandlingstryck som svenska företag lever under. Den växande tjänstesektorn är ett exempel på hur instituten kan svara mot företagens behov. Tjänsternas betydelse för ekonomin är stor och kommer att öka framgent. Kopplingen mellan industrin och tjänstesektorn har förstärkts kraftigt genom avknoppningar eller genom att tjänsteföretag på olika sätt ger service till industriföretagen. Utvecklingen av innovativa tjänster blir därför allt viktigare för små och medelstora företags möjligheter att växa och internationaliseras. Behovsmotiverad samhälls- och näringslivsrelevant forskning som utgår från tjänstesamhällets förutsättningar och egenskaper behöver därför utvecklas. Med hjälp av en kraftfull institutsektor kan man ta ett brett grepp över tjänsteforskningen som kan öka förädlingsvärdet för de växande tjänstebranscherna. Som exempel kan nämnas att forskningsinstituterna skulle kunna erbjuda möjligheter för små och medelstora företag att testa sina tjänster inom ramen för den egna verksamheten och i partnerskap med andra aktörer. Regeringen bör vidta åtgärder i linje med vad vi har anfört.

Med det sagda förordar vi att utbildningsutskottet tillstyrker motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 28 och 2012/13:Ub5 (MP) yrkande 16.

4.

Övrigt om forskning och innovation (S)

Jennie Nilsson (S), Krister Örnfjäder (S), Ann-Kristine Johansson (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S) och Ingela Nylund Watz (S) anför:

Vi förespråkar en modell för strategisk samverkan mellan olika samhällssektorer som tar sin utgångspunkt i centrala framtidsutmaningar för samhället. Ansatsen bygger på tanken att framtidens samhälleliga möjligheter och utmaningar, rätt hanterade, i många fall kan innebära betydande möjligheter att stärka svensk konkurrenskraft och därmed skapa nya arbetstillfällen.

Sverige har fått en innovationsparadox som innebär att de samlade satsningarna på forskning och utveckling inte leder till kommersialiseringar av nya innovationer i en utsträckning som vore väntat och önskvärt. Som ett led i arbetet med att bygga strategisk samverkan föreslår vi att det inrättas ett innovationsråd som har i uppgift att departementsövergripande samordna frågor av betydelse för forskning och innovation, däribland forskningspolitikens övergripande inriktning, strategisk kompetens- och kapitalförsörjning, immaterialrätt och offentlig upphandling av innovationer. Rådet ska ha till uppgift stärka samverkan mellan olika aktörer runt om i landet och samla arbetet för att utveckla Sveriges innovations- och konkurrenskraft.

Regeringen har nu presenterat en nationell innovationsstrategi. Vi anser att det är olyckligt att innovationsstrategin – när den äntligen presenterades – inte överlämnades till riksdagen för förankring, debatt och beslut.

Det är viktigt att Sverige är en aktiv part i EU:s gemensamma forsknings- och innovationssamarbete. Vi ser klara fördelar med att en nationell EU-samordningsfunktion med ett sekretariat inrättas vid Vinnova men anser att forskningsinstituten tillsammans med Vinnova bör tilldelas en tydligare roll som koordinator för svensk medverkan i EU-forskning inom ramprogrammen. Ansvaret för samordning och deltagande i forskningsprogram samt ansvaret för sekretariatet bör delas mellan Vinnova och forskningsinstituten.

Det finns brister i kapitalförsörjningen för företag i tidiga skeden där behovet av statlig stödfinansiering är som störst. Samtidigt finns god tillgång till statligt riskkapital som till betydande del inte utnyttjas. Vi föreslår att det inrättas en marknadskompletterade investeringsfond med inriktning mot investeringar i tidiga skeden byggd på statlig och privat samfinansiering. Staten blir på så sätt en katalysator för det nya fondsystemet som finansieras genom att tillgängliga statliga medel för riskkapitalförsörjning omdisponeras.

Strategiska forskningsområdena är i grunden inga samverkansprogram mellan akademi, företag och andra aktörer, eftersom det saknas direkta incitament och uppföljningskriterier för samverkan. Satsningen i den senaste forsknings- och innovationspropositionen har enligt oss inte i tillräcklig omfattning genererat nya, utökade eller fördjupade samarbeten med näringslivet. Det kan därför inte heller förväntas att projekt inom ramen för strategiska forskningsområden kommer att bidra till innovationer i medverkande organisationer, eftersom direkta samarbetsrelationer är en nödvändig förutsättning för effektivt kunskapsutbyte. Vi välkomnar att man nu inrättar strategiska innovationsprogram som syftar till att öka forskningssamverkan mellan aktörerna, men kritiken mot projekten inom ramen för strategiska forskningsområden behöver bättre tas till vara. Vi anser att de svenska forskningsinstituten tillsammans med Vinnova bör ges huvudansvaret för de strategiska innovationsområdena.

Vi vill förstärka FoU-investeringar i svenska småföretag. För att driva på investeringarna och samtidigt skapa en mer differentierad och därmed mindre sårbar privat forskningsbas vill vi utöka

avdragsrätten för FoU-utgifter så att företag under ett uppbyggnadsskede ska kunna göra avdrag för FoU-utgifter mot arbetsgivaravgiften.

Små och medelstora företag och enskilda forskare eller forskargrupper har i jämförelse med stora globala företag begränsade möjligheter att försvara sig mot patentintrång. För att små och medelstora företag bättre ska kunna försvara sina rättigheter behöver ett bättre skydd mot patentintrång utvecklas. Syftet bör vara att möjliggöra för små och medelstora företag att fullt ut kunna exploatera sina idéer och göra dem kommersiellt gångbara. Vi föreslår att Patent- och registreringsverket får i uppdrag att undersöka förutsättningarna för en bättre fungerande försäkring mot patentintrång.

I regeringens förslag på livsvetenskapernas område saknas resonemang om klinisk forskning och innovation. Utveckling genom samarbete med näringslivet är ett område som regeringen undviker. Det saknas även resonemang om sambandet mellan sjukvård, akademi och näringsliv och det saknas förståelse för att näringslivet, universiteten och sjukvården behöver hitta ett innovativt samarbete runt verkliga patienter. Regeringen bör inrätta ett råd som konkret och bit för bit kan reformera samarbetet på ett konkret plan. Regeringen bör vidare ta initiativ till att det utvecklas nya metoder att mäta kostnader och produktivitet i sjukvård som arbetar integrerat med forskning, utveckling och utbildning. Samverkan mellan de medicintekniska företagen och klinisk expertis måste ske i den kliniska vardagen och utgöra ett naturligt led i att utveckla vården. Regeringen bör inleda samtal med företrädare för branschen och sjukvårdshuvudmännen för att utveckla strategier för kliniska prövningar av medicinsk teknik som kan bidra till att utveckla nya effektiva behandlingsmetoder.

Med det sagda förordar vi att utbildningsutskottet tillstyrker motion 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 5, 6, 23, 29–32 och 34. Motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 14, 15, 17 och 18, motion 2012/13:Ub4 (SD) yrkandena 3 och 5 samt motion 2012/13:Ub3 (V) yrkandena 10–12 bör avstyrkas av utbildningsutskottet.

5.

Övrigt om forskning och innovation (MP)

Jonas Eriksson (MP) anför:

En innovationsfrämjande forskningspolitik måste se till hela produktionsledet. Det finns flera modeller för innovationsprocessen som bygger på interaktivitet mellan de olika aktörerna i processen. Det går därför inte att politiskt prioritera bara en del av produktionskedjan.

Forskningspolitiken kan tillsammans med näringspolitiken skapa förutsättningar för basindustrin att modernisera, utveckla och ställa om sin produktion. Statens forskningsinsatser är i det perspektivet mycket betydelsefulla för basindustrin. Forskningen som bedrivs i nära samarbete med industrin är väsentlig för en långsiktig kunskapsuppbyggnad. Den medför att industrin kan gå mot en långsiktigt hållbar utveckling och samtidigt fortsätta att vara central i den svenska ekonomin och i skapandet av nya arbetstillfällen. Den stärker också industrins internationella konkurrenskraft.

Offentliga medel i innovationssystemen bör främja en öppen innovation. Aktörer inom forskningen kan inte enbart förlita sig på egen forskning eller eget utvecklingsarbete utan måste också köpa eller licensiera processer och uppfinningar (patent) från andra aktörer. Då skapas dessutom förutsättningar för att interna idéer som inte utnyttjas i ett företags verksamhet kan användas någon annanstans, exempelvis genom licensiering eller i form av samriskföretag kring spin-off-produkter.

När det gäller regeringens bedömning i propositionen om att Vinnova, i samråd med Vetenskapsrådet, ska stödja lärosätena i deras samverkan med det omgivande samhället anser vi att lärosätena bör stimuleras att ta en ledningsroll i de regionala innovationssystemen.

Med det sagda förordar jag att utbildningsutskottet tillstyrker motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 14, 15, 17 och 18. Motion 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 5, 6, 23, 29–32 och 34, motion 2012/13:Ub4 (SD) yrkandena 3 och 5 samt motion 2012/13:Ub3 (V) yrkandena 10–12 bör avstyrkas av utbildningsutskottet.

6.

Övrigt om forskning och innovation (SD)

Margareta Larsson (SD) anför:

Svenska företag har ofta brist på det kapital som krävs för att genomföra idéer. Detta leder i sin tur till att många potentiella arbetstillfällen aldrig skapas. Det finns ett behov av en marknadskompletterande riskkapitalfond, där fonden prioriterar företag och innovatörer som har små möjligheter att söka kapital på den ordinarie riskkapitalmarknaden. På det sättet främjas innovationsutvecklingen och stärks landets konkurrenskraft. Detta kan möjliggöras genom en extra vinstutdelning från Vattenfall på upp till fem miljarder kronor om året under förutsättning att vinstutrymmet finns. Pengarna ska gå till riskkapitalfonden. Fokus ska ligga på kunskapsintensiva branscher, vilket gör att den svenska internationella konkurrenskraften på området stärks.

Jag och Sverigedemokraterna vill även satsa mer på energiforskning och energieffektivisering än regeringen för att påskynda framtagandet av långsiktiga hållbara energilösningar, för att varaktigt säkra Sveriges energiförsörjning samt som ett led i den övergripande och långsiktiga målsättningen om ett Sverige fritt från oljeberoende och beroende av andra fossila bränslen. Energieffektivisering är ett av flera områden som har en betydande potential och som måste utnyttjas. Den offentliga sektorn ska sträva efter en energieffektiv verksamhet, genom upphandling av ny och innovativ energieffektiv teknik inom alla led, från produktion till slutanvändning.

Med det sagda förordar jag att utbildningsutskottet tillstyrker motion 2012/13:Ub4 (SD) yrkandena 3 och 5. Motion 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 5, 6, 23, 29–32 och 34, motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 14, 15, 17 och 18 samt motion 2012/13:Ub3 (V) yrkandena 10–12 bör avstyrkas av utbildningsutskottet.

7.

Övrigt om forskning och innovation (V)

Kent Persson (V) anför:

Jag anser att de strategiska innovationsprogrammen bör inriktas på tre övergripande samhällsutmaningar: klimatet (miljö och energi), den växande åldrande befolkningen (hälsa och sjukvård) och globaliseringen (konkurrenskraftig produktion, råvarutillgång). Delprojekt inom ramen för det sistnämnda området bör utgöras av samverkansprogram för gruvnäringen, mjukvaruindustrin och turistnäringen.

Vidare anser jag att industriforskningsinstitutens verksamhet med fokus på miljöteknik och innovation bör förstärkas på så sätt att institutens arbete när det gäller demonstrationsanläggningar och testbäddar utvecklas.

För en innovationsdriven tillväxt är en väl fungerande kapitalförsörjning av avgörande betydelse. Generellt sett råder det ingen brist på utvecklingskapital, utan det som framför allt saknas är mer samordning och renodling av de statliga myndigheternas och bolagens verksamheter. Det finns även vissa branschmässiga och geografiska inlåsningar som behöver rättas till och det saknas kapital i de tidiga faserna av ett företags utveckling. Inte sällan uppstår konkurrens mellan olika statliga aktörers insatser. Mot denna bakgrund förordar jag att Innovationsbron AB, Almi Företagspartner AB och Inlandsinnovation AB förs ihop till en ny organisation med uppgift att

stimulera kapitalförsörjningen i de riktigt tidiga faserna av ett företags utveckling. Regeringen bör få i uppdrag att utreda formerna för en sådan sammanslagning.

Med det sagda förordas att utbildningsutskottet tillstyrker motion 2012/13:Ub3 (V) yrkandena 10–12. Motion 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 5, 6, 23, 29–32 och 34, motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 14, 15, 17 och 18 samt motion 2012/13:Ub4 (SD) yrkandena 3 och 5 bör avstyrkas av utbildningsutskottet.

Bilaga 9

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2012/13:AU3

Forskning och innovation

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet gav den 16 oktober 2012 övriga utskott tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2012/13:30 Forskning och innovation och över de motioner som kan komma att väckas med anledning av propositionen, i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Fyra motioner har väckts med anledning av propositionen.

Arbetsmarknadsutskottet yttrar sig främst över frågor om jämställdhetsforskning och arbetslivs- och arbetsmiljöforskning.

Utskottets överväganden

Propositionen

Regeringen ger i proposition Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) sin syn på forsknings- och innovationspolitikens inriktning under perioden 2013–2016. Regeringen bedömer att ökade anslag för forskning och kunskapsintensiv innovation är viktiga instrument för att höja kvaliteten på svensk forskning.

Regeringen hänvisar i propositionen till budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1) där regeringen föreslår att anslagen för forskning och utveckling höjs med 1,74 miljarder kronor 2013. Regeringen anser att anslagen därefter bör öka med ytterligare 960 miljoner kronor 2014 och med ytterligare 365 miljoner kronor 2015.

Vetenskapsrådet bör enligt regeringen särskilt bevaka att kvinnor och män ges lika möjligheter och förutsättningar att ta del av forskningsmedel från programmet för internationell rekrytering av forskare som bedriver forskning av högsta kvalitet och de forskningsmedel som avsatts för framstående yngre forskare.

Jämställdhetsforskning

Regeringen framhåller att jämställda villkor inom universitet och högskola är en strategisk framtidsfråga för Sveriges ställning som forskningsnation och för att skapa så goda förutsättningar för innovation som möjligt. Universitet och högskolor bedriver redan i dag ett jämställdhetsarbete, men kvaliteten i arbetet och förutsättningarna för att arbeta med dessa frågor varierar mellan olika universitet och högskolor. Utveckling och framsteg inom området genom ökad kunskap från forskning av hög vetenskaplig kvalitet och relevans för verksamheterna är nödvändig för att man ska kunna uppnå jämställdhetspolitikens mål. Förutsättningarna för det praktiska jämställdhetsarbetet ser olika ut när det gäller t.ex. organisation, verksamhetsinnehåll, storlek, kultur samt styr- och ledningsprocesser. Det finns behov av forskning inom olika vetenskapliga discipliner som närmare undersöker och prövar under vilka förutsättningar olika metoder och arbetssätt fungerar.

Regeringen bedömer att Verket för innovationssystem (Vinnova) bör få i uppdrag att i samråd med Vetenskapsrådet fördela medel för forskning som är av högsta vetenskapliga kvalitet inom olika vetenskapliga discipliner och som bedöms bidra till utveckling av och framsteg för praktiskt jämställdhetsarbete inom universitet och högskola, näringsliv och offentlig sektor. Behovet av en bred vetenskaplig ansats betonas i propositionen. Regeringen bedömer att det finns behov av forskning för att förbättra förutsättningarna att omsätta teoretisk och forskningsbaserad kunskap om jämställdhet i praktisk verksamhet av betydelse för människors välfärd, samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

Regeringen bedömer att Vinnova totalt bör tillföras 32 miljoner kronor 2013 och 2014 och att kostnaderna bör belasta utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet, anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.

Arbetslivs- och arbetsmiljöforskning

Regeringen bedömer att kunskapsspridningen inom arbetslivs- och arbetsmiljöområdet kommer att vara prioriterad även i fortsättningen. Forskning om konsekvenserna av t.ex. nya produktions- och utvecklingsprocesser liksom av nya sätt att organisera och leda arbete, är viktigt för att möta förändringarna i arbetslivet.

Regeringen framhåller att det av budgetpropositionen för år 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 14) framgår att regeringen utökar Arbetsmiljöverkets kunskapsspridningsuppdrag genom att myndigheten ska inrätta en nationell funktion för kunskapsområdet arbetsmiljö och arbetsliv. Funktionen ska inte bedriva egen forskning utan vara en kunskapsförmedlande resurs och nyttiggöra arbetsmiljö- och arbetslivsforskning. Det är ett sätt att stärka kunskapsspridning som redan görs av andra aktörer. Regeringen anser även att det finns ett behov att förmedla en mer sammanhängande bild av detta breda och vittomfattande kunskapsområde, som många gånger även bedrivs i mång- och tvärvetenskapliga miljöer.

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) stöder för närvarande forskning inom de sex huvudområdena Arbete och hälsa, Arbetsorganisation, Arbetsmarknad, Folkhälsa, Välfärd och socialförsäkring samt Omsorg och sociala relationer. Regeringen bedömer att forskningsanslaget till FAS bör öka med totalt 45 miljoner kronor 2013–2016. Anslaget bör öka med 30 miljoner kronor 2013 och med ytterligare 15 miljoner kronor 2014. Därmed beräknas anslagsnivån bli 45 miljoner kronor högre 2016 än 2012.

Därutöver bedömer regeringen att forskningsanslaget till FAS bör öka med 50 miljoner kronor 2013–2016 för forskning om åldrande och hälsa.

Regeringen föreslår att namnet Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap ändras till Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd eftersom myndigheten i dag också sysslar med välfärdsforskning.

Motionerna

Socialdemokraterna framhåller i kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. att Sverige ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. Partiet menar att regeringens förslag saknar

insatser för att öka jämställdheten i akademien. Partiet vill därför kraftigt förstärka arbetet för en mer jämställd akademi där såväl kvinnors som mäns kompetens tas till vara (yrkande 12). För att öka ansträngningarna att nå resultat i jämställdhetsarbetet vill partiet införa en jämställdhetsbonus. Bonusen ska gå till lärosäten där jämställdheten, både kvantitativt och kvalitativt sett, och efter systematisk utvärdering, bedöms vara påtagligt god och ha påtagligt förbättrats (yrkande 13). Socialdemokraternas bedömning är att regeringens förslag för ökad jämställdhet är långt ifrån tillräckligt och att regeringen därför bör återkomma med förslag på hur man kan öka den numerära jämställdheten i akademien (yrkande 14). Partiet vill skärpa instruktionerna för Vetenskapsrådet, FAS och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) samt Vinnova och tydliggöra kraven att arbeta för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män (yrkande 15). Regeringen bör återkomma med förslag för att säkerställa att fördelningen av forskningsmedel inte systematiskt missgynnar forskare som är kvinnor (yrkande 16). Regeringen bör också säkerställa att medel för rekrytering av framstående yngre forskare fördelas jämnt mellan kvinnor och män (yrkande 17). Socialdemokraterna anser att regeringens forskningspolitik inte säkerställer forskningen om arbetslivet och anser även att förslaget till finansiering av arbetslivsforskningen är otillräckligt. Det kommer att saknas en överblick över läget och utvecklingen i arbetslivet. Partiet ser enskilda lärosätens möjlighet att prioritera tvärvetenskap och arbetslivsforskning som en möjlighet att återupprätta arbetslivsforskningen. En översyn av möjliga framtida strukturer bör därför enligt Socialdemokraterna göras (yrkande 38).

Miljöpartiet anger i partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. att en grundläggande strävan för partiet är att lärosätena ska erbjuda en god arbetsmiljö och ett gott forskningsklimat som är attraktivt för både kvinnor och män. Den sneda könsfördelningen inom akademien måste motverkas genom att fördelningen av resurser delvis utgår från andelen kvinnliga professorer (yrkande 3). Miljöpartiet anser att regeringens satsning på spetsforskning i stort är välriktad, men att den i mycket liten grad kommit forskande kvinnor till del. Genom medelstildelning och forskningsanslag går det att tydligt visa en önskan om att ändra de negativa konsekvenser som den s.k. excellenssatsningen har haft för jämställdheten inom den svenska högskolan (yrkande 7). Betydelsen av ett hållbart arbetsliv med ett tydligt jämställdhetsperspektiv behöver lyftas fram, liksom arbetsmiljöfrågorna. Forskningen måste också omfatta den diskriminering som förekommer på arbetsmarknaden (yrkande 21).

Vänsterpartiet anser i kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. att utvecklingen mot en jämställd akademi går alltför långsamt. Partiet vill därför kraftigt förstärka arbetet för en mer jämställd akademi där såväl kvinnors som mäns kompetens tas till vara. Det behövs större ansträngningar och en mer strategisk politik för att nå målet om en jämställd akademi (yrkande 1). För att öka ansträngningarna att nå resultat i jämställdhetsarbetet föreslår Vänsterpartiet en jämställdhetsbonus som ska gå till lärosäten där jämställdheten, både kvantitativt och kvalitativt sett, efter systematisk utvärdering, bedöms vara påtagligt god och ha påtagligt förbättrats (yrkande 2). Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur man kan öka den numerära jämställdheten i akademien (yrkande 3). Jämställdhet inom forskningsfinansieringen måste beaktas i större utsträckning än som görs i dag. Instruktionerna för de tre forskningsråden Vetenskapsrådet, FAS och Formas samt Vinnova måste förstärkas och kravet att främja jämställdhet mellan kvinnor och män måste tydliggöras (yrkande 4). Systemet för fördelning av forskningsanslag måste utvärderas utifrån sina jämställdhetsresultat. Vänsterpartiet anser att regeringen ska återkomma med förslag för att säkerställa att fördelningen av forskningsmedel inte systematiskt missgynnar forskare som är kvinnor (yrkande 5). Regeringen bör vidare ge Vetenskapsrådet i uppdrag att se till att de medel regeringen avsätter för rekrytering av framstående yngre forskare fördelas jämnt mellan kvinnor och män (yrkande 6). Genusforskningen och dess integrering i andra forskningsområden liksom genussatsningar tillmätts inte tillräckligt stor betydelse i regeringens proposition. Genusforskningen bör uppmärksammas mer i den nationella forskningspolitiken (yrkande 17). Av Vetenskapsrådets anslag bör ytterligare 10 miljoner kronor gå till utlysningar när det gäller genusforskning (yrkande 18) och 10 miljoner kronor användas för att utlysa ytterligare sex genusprofessorer med tillhörande resurser för att finansiera doktorand- och forskarassistenttjänster (yrkande 19). Vänsterpartiet hävdar att arbetslivs- och arbetsmiljöforskning är av stor vikt för arbetslivets utveckling. Det finns ett värde i att samla denna forskning och kompetens inom ramen för ett nationellt kunskapscentrum som arbetar i nära kontakt med parterna på arbetsmarknaden och som kan bidra till att resultatet av forskningen kommer till praktisk användning. Partiet anser därför

att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på hur man kan samla och stärka arbetslivsforskningen (yrkande 21).

Richard Jomshof m.fl. (SD) förespråkar i motion 2012/13:Ub4 en formell jämställdhet där varken kvinnor eller män ska särbehandlas på basis av sin könstillhörighet. En stor del av svensk genusforskning har enligt partiet utmärkt sig genom att inte bygga på vetenskaplig grund. Orsaken till det är den politisering som skett inom detta område. Partiet menar dock att en seriös genusforskning är av godo och för samhällsutvecklingen framåt. Sverigedemokraterna anser att regeringen bör säkerställa att genus- och jämställdhetsforskningen vid svenska högskolor och universitet vilar på vetenskaplig grund och har sin utgångspunkt i verkliga förhållanden (yrkande 7).

Utskottets ställningstagande

Inledning

Arbetsmarknadsutskottet instämmer med regeringen att forskningen måste vara fri, men att det är nödvändigt att de statliga medlen används för den forskning som ur olika aspekter håller hög kvalitet. En strävan efter kvalitet i form av vetenskaplig excellens, nyttiggörande och relevans måste därför finnas inom hela forskningssystemet. Utskottet värdesätter att regeringen bedömer att det krävs särskilda insatser för att skapa goda förutsättningar för universitet och högskolor att ta ett ökat ansvar för samverkan med det omgivande samhället. Sverige står inför en stor demografisk utmaning, nämligen att anpassa samhället till en allt äldre befolkning. Det innebär stora utmaningar för hälsa och välfärd samt samhälls- och arbetsliv. Utskottet vill framhålla att forskning behövs för att främja bl.a. hälsa och livskvalitet och ett aktivt och hälsosamt åldrande med goda förutsättningar att arbeta högre upp i åldrarna. Utskottet välkomnar att regeringen betonar ett ökat nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap, vilket t.ex. kan bidra till ett hållbart arbetsliv. Ett annat sådant exempel är att forskningen om vårdens arbetsorganisation och personalens arbetsmiljö har betydelse både för kvaliteten i vård och omsorg och för ett hälsosamt arbetsliv.

Jämställdhet

Utskottet instämmer med regeringen att jämställdhetsintegrering bör vara den huvudsakliga strategin för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Målet för regeringens jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina liv. Jämställdhetsintegrering innebär att all verksamhet ska bedrivas med utgångspunkt från kunskap om kvinnors och mäns villkor och behov. De som vanligen ansvarar för beslutsprocessen ansvarar också för att den genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

Utskottet vill i sammanhanget peka på webbportalen Jämställ.nu som utgör ett värdefullt instrument för att samla och sprida erfarenheter av och kunskaper om praktiskt arbete och forskning inom området jämställdhetsintegrering. Portalen tillhandahåller bl.a. metoder, modeller och interaktiva verktyg som syftar till att förenkla och kvalitetssäkra arbetet med jämställdhetsintegrering. Europeiska socialfonden, Göteborgs universitet, Sveriges Kommuner och Landsting och Vinnova driver gemensamt portalen.

Utskottet anser att det är av stor betydelse att det råder jämställda villkor inom offentlig sektor, näringsliv och akademi. Utskottet välkomnar därför regeringens bedömning att Vinnova bör tillföras totalt 32 miljoner kronor 2013 och 2014 för forskning som bedöms bidra till utveckling av och framsteg för praktiskt jämställdhetsarbete inom universitet och högskolor, näringsliv och offentlig sektor. Enligt utskottet är det följdenligt att kostnaderna belastar utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet, anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.

Utskottets anser att det är av största vikt för jämställdheten att män och kvinnor har lika möjligheter och förutsättningar att ta del av tillgängliga forskningsmedel. Det är därför positivt att Vetenskapsrådet särskilt bör bevaka att så blir fallet när det gäller forskningsmedel för internationell rekrytering av forskare som bedriver forskning av högsta kvalitet och för finansiering av anställningar och forskningsmedel för framstående yngre forskare.

Utskottet välkomnar att regeringen i mars 2012 beslutade om nya rekryteringsmål för professorer. Universitet och högskolor har getts ett mål att öka andelen nyrekryterade professorer som ska vara kvinnor under perioden 2012–2015. Högskoleverket fick i sitt regleringsbrev för 2012 i uppdrag att lämna förslag på hur rekryteringsmålen kan utvecklas och bli mer effektiva och ändamålsenliga. Uppdraget har redovisats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottet värdesätter att regeringen har gett Högskoleverket två betydelsefulla uppdrag inom jämställdhetsområdet. Det första uppdraget (U2010/5703/UH) avser jämställdhet i högskolan och består i sin tur av två deluppdrag. Det första deluppdraget är en uppföljning av hur jämställdheten vid universitet och högskolor har utvecklats till följd av lärosätenas ökade frihet och självbestämmande i fråga om läraranställningar fr.o.m. den 1 januari 2011. I samband med förändringen infördes en ny bestämmelse i syfte att främja jämställdheten. Bestämmelsen innebär att om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämn representerade i gruppen. Det andra deluppdraget rör delegationen för jämställdhet i högskolan, som nu har upphört. Delegationen hade i uppdrag att främja jämställdheten i högskolan, bl.a. genom att fördela medel (60 miljoner kronor) till insatser för jämställdhet under perioden 2009–2010. Delegationen har fördelat medel till sammanlagt 37 projekt. Högskoleverket har fått i uppdrag att följa upp projekten så att den kunskap om jämställdhet som de genererat kan användas och spridas. Uppdraget ska redovisas i två separata rapporter senast den 1 april 2014. Högskoleverkets andra uppdrag (U2011/6115/JÄM) går ut på att göra en förstudie i fråga om anslagen för forskning och forskarutbildning ur ett jämställdhetsperspektiv. Syftet är att kartlägga tillgängligt underlag samt vilket underlag som saknas för att följa upp lärosätenas anslag för forskning och forskarutbildning ur ett jämställdhetsperspektiv. I uppdraget ingår även att kartlägga och analysera vilka aspekter som i övrigt behöver beaktas för att följa upp anslaget ur ett jämställdhetsperspektiv. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2012.

Med anledning av Vänsterpartiets motionsyrkanden om genusforskning kan utskottet nämna det nationella sekretariatet för genusforskning, som arbetar med att analysera och informera om genusforskningens utveckling och villkor. Sekretariatet är en del av Göteborgs universitet, men uppdraget omfattar hela Sverige. I verksamheten ingår regelbundet deltagande i olika former av arrangemang över hela landet. Sekretariatet har i uppdrag att förbättra villkoren för genusforskning av hög internationell klass, synliggöra svensk genusforskning och bidra till samverkan med omvärlden och underlätta svensk genusforskningens internationalisering.

Sammantaget bedömer utskottet att regeringens satsningar på ett tillfredsställande sätt förstärker arbetet för ökad jämställdhet inte minst genom att betona betydelsen av att det råder jämställda villkor inom akademien samt lika möjligheter och förutsättningar för män och kvinnor att ta del av tillgängliga forskningsmedel.

Arbetsliv

Utskottet anser att arbetsmarknadens funktionssätt och arbetslivets utveckling är av stor betydelse för samhällsutvecklingen. Det är därför angeläget att arbetslivs- och arbetsmiljöforskning bedrivs med hög kvalitet och i tillräcklig omfattning. För att uppnå en hög sysselsättningsgrad och ett längre deltagande i arbetskraften, behövs forskning om hur man kan skapa ett inkluderande, utvecklande och hälsosamt arbetsliv med en bra arbetsmiljö, som inte i förtid slår ut människor på grund av skador eller ohälsa. Arbetslivsforskning behövs också för att få kunskap om hur olika grupper av människor påverkas av strukturomvandlingar som uppstår på arbetsmarknaden och hur politiska reformer påverkar arbetsmarknadens funktionssätt.

Utskottet välkomnar därför regeringens satsningar på forskning inom detta område. Utskottet är positivt till regeringens bedömning att forskningsanslaget för s.k. fria medel till FAS bör öka med totalt 45 miljoner kronor åren 2013–2016. FAS stödjer forskning inom de sex huvudområdena Arbete och hälsa, Arbetsorganisation, Arbetsmarknad, Folkhälsa, Valfärd och socialförsäkring samt Omsorg och sociala relationer. Utskottet vill också framhålla den satsning om totalt 50 miljoner kronor som regeringen aviserar för åren 2013–2016. Det är pengar som FAS ska använda för forskning om åldrande och hälsa. Utskottet vill understryka behovet av bred forskning om hur ett högt och förlångt arbetskraftsdeltagande kan uppnås och därmed fler arbetande timmar. Det är

också angeläget att få större kunskap om hur ett hälsosamt arbetsliv skapas och om vilken roll arbetsmiljön och arbetsförhållandena spelar för mäns och kvinnors deltagande i arbetslivet och för nyttjandet av socialförsäkringarna.

Utskottet vill också framhålla att regeringen i budgetpropositionen för 2013 (2012/13:1 utg.omr. 14) utökar Arbetsmiljöverkets kunskapsspridningsuppdrag så att det också omfattar uppgiften att inrätta en nationell funktion för kunskapsområdet arbetsmiljö och arbetsliv. Funktionen ska inte bedriva egen forskning utan vara en kunskapsförmedlande resurs och nyttiggöra arbetsmiljö- och arbetslivsforskning. Utskottet vill betona att detta är ett sätt att stärka den kunskapsspridning inom området som redan görs av andra aktörer. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det finns ett behov att förmedla en mer sammanhängande bild av detta breda och vittomfattande kunskapsområde, som även bedrivs i mång- och tvärvetenskapliga miljöer.

När det gäller forskning om kvinnor i arbetslivet vill utskottet särskilt peka på att regeringen hösten 2011 tillsatte en delegation för jämställdhet i arbetslivet (dir. 2011:80). Delegationen ska bl.a. sammanställa och tillgängliggöra kunskap om kvinnors och mäns olika villkor och möjligheter i arbetslivet, liksom om de förhållanden som är grunden för dessa skillnader. Uppdraget ska redovisas för regeringen senast den 24 oktober 2014.

I sammanhanget kan utskottet också nämna att det finns vissa projektmedel för bl.a. arbetsmiljöforskning inom ramen för Nordiska ministerrådet.

Utskottet vill avslutningsvis understryka betydelsen av en arbetslivsforskning av hög kvalitet och anser att regeringens bedömningar inom arbetslivsområdet är väl avvägda.

Mot denna bakgrund anser utskottet sammanfattningsvis att de nu behandlade motionsyrkandena bör avstyrkas.

Stockholm den 4 december 2012

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Elisabeth Svantesson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Elisabeth Svantesson (M), Ylva Johansson (S), Maria Plass (M), Raimo Pärssinen (S), Katarina Brännström (M), Gustav Nilsson (M), Hans Backman (FP), Annika Qarlsso (C), Johan Andersson (S), Hanif Bali (M), Andreas Carlsson (KD), Mattias Karlsson (SD), Josefin Brink (V), Kerstin Nilsson (S), Ingemar Nilsson (S), Arhe Hamednaca (S) och Esabelle Dingizian (MP).

Avvikande meningar

1.

Jämställdhets- och arbetslivsforskning (S)

Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Johan Andersson (S), Kerstin Nilsson (S), Ingemar Nilsson (S) och Arhe Hamednaca (S) anför:

Regeringens förslag för ökad jämställdhet är långt från tillräckligt. Akademien är inte jämställd och utvecklingen går alltför långsamt. Vi vill därför kraftigt förstärka arbetet för en jämställd akademi där såväl kvinnors som mäns kompetens tas till vara. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i akademien först då kan allas kompetens tas till vara fullt ut.

Delegationen för jämställdhet i högskolan, som nu har upphört, drog slutsatsen att det finns brister i arbetet för jämställdhet i högskolan när det gäller planmässighet, långsiktighet, samverkan samt

teoretisk och praktisk kunskapsförankring. Det behövs alltså större ansträngningar och en mer strategisk politik för att nå målet om en jämställd akademi.

I Europa talar man ofta om "the leaky pipeline", en metafor som används för att illustrera att kvinnor som resurs försvinner ur det akademiska systemet under hela vägen upp genom forskningshierarkin, från grundutbildningen och upp till högsta nivån. Trots att kvinnor har varit i majoritet bland studenterna sedan 70-talet är i dag bara 23 procent av professorerna i Sverige kvinnor. Sedan 1995 har det skett en ökning med 15 procentenheter, det innebär en ökning med mindre än 1 procentenhet per år. Men den hastigheten kommer det att ta nästan tre decennier innan man når en numerärt jämställd akademi. Inom teknik och naturvetenskap pekar prognoser rent av på att andelen professorer som är kvinnor riskerar att minska.

För att öka ansträngningarna att nå resultat i jämställdhetsarbetet vill vi införa en jämställdhetsbonus som ska ges till lärosäten där jämställdheten, både kvantitativt och kvalitativt sett, efter systematisk utvärdering bedöms vara påtagligt god och ha påtagligt förbättrats.

Systemet för fördelning av forskningsanslag måste utvärderas utifrån sina jämställdhetsresultat. Det är uppenbart att det nuvarande systemet inte håller tillräckligt hög kvalitet. Rapporten Hans Excellens, en utvärdering av excellenssatsningarna, visar att den snäva definitionen av excellens har gynnat manliga forskare och haft starka negativa effekter på jämställdheten.

Jämställdhet inom forskningsfinansieringen måste beaktas i större utsträckning än som är fallet i dag. Vi vill därför skärpa instruktionerna för Vetenskapsrådet, FAS och Formas samt Vinnova, och tydliggöra kraven på att arbeta för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

Vi vill dessutom att forskningsråden och Vinnova får ett gemensamt uppdrag att ur ett jämställdhetsperspektiv se över hela processen för fördelningen av forskningsmedel inklusive excellenssatsningar och motsvarande. Det måste säkerställas att fördelningen av forskningsmedel inte systematiskt missgynnar kvinnliga forskare. Vetenskapsrådet bör ges i uppdrag att se till att de medel som regeringen avsätter för rekrytering av framstående yngre forskare fördelas jämnt mellan kvinnor och män.

Vi har varit starkt kritiska till regeringens nedläggning av Arbetslivsinstitutet. Regeringens forskningspolitik säkerställer inte forskning om arbetslivet. Den ersätter inte alls de förlorade resurser som försvann vid nedläggningen av Arbetslivsinstitutet. Det saknas en överblick över läget och utvecklingen i arbetslivet. Regeringens förslag till finansiering av arbetslivsforskningen är otillräckligt. Vi ser enskilda lärosätens möjlighet att prioritera tvärvetenskap och arbetslivsforskning som en av de utvägar som nu måste till för att återupprätta arbetslivsforskningen. Inom ramen för de ökande anslagen till universitet, högskolor och forskningsråd bör detta vara möjligt. En översyn av möjliga framtida strukturer bör göras.

Det anförda innebär att vi anser att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 12–17 och 38.

2.

Jämställdhets- och arbetslivsforskning (MP)

Esabelle Dingizian (MP) anför:

Grunden i Miljöpartiets forskningspolitik är självständiga och oberoende lärosäten som genom sin forskning bidrar till samhällsutvecklingen. En grundläggande strävan är att lärosätena ska erbjuda en god arbetsmiljö och ett gott forskningsklimat som är attraktivt för både kvinnor och män. Det är därför – inte minst av kvalitetsskäl – också nödvändigt med ett jämställdhetsperspektiv på forskningens genomförande.

Vetenskapsrådet har ett uppdrag att ta fram ett system där kollegial bedömning är ett kriterium för den del av forskningsanslagen som ska konkurrensutsättas. Ökade inslag av kollegial bedömning kan leda till en mer nyanserad bedömning. Det bör emellertid inte ensamt vara kriterium för fördelningen. Ökade inslag av kollegial bedömning måste utvärderas löpande, särskilt utifrån sina jämställdhetsresultat.

Den sneda könsfördelningen inom akademien måste motverkas genom att fördelningen av resurser delvis utgår från andel kvinnliga professorer. Det är viktigt att den nationella jämställdhetspolitiken genomsyrar forskningsfinansieringen.

Regeringen har presenterat satsningar på spetsforskning, s.k. excellenceforskning, som i stort är välriktade. Samtidigt måste man genom medelstildelningen och forskningsanslagen tydligare visa att man vill se en förändring angående de negativa konsekvenser som excellenssatsningarna på s.k. strategiska forskningsmiljöer haft för jämställdheten inom den svenska högskolan. Delegationen för jämställdhet i högskolan framförde redan 2010 att satsningarna i mycket liten grad kommit forskande kvinnor till del. Detta måste åtgärdas.

Sverige behöver lyfta fram betydelsen av ett hållbart arbetsliv, inklusive arbetsmiljöfrågor, med ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Arbetsmiljöverkets förelägganden och förbud riktas dubbelt så ofta mot manliga sektorer av arbetslivet som mot kvinnliga. Arbetsmiljölagen tillämpas inte tillräckligt på belastningssjukdomar, utbrändhet och andra följder av dåliga arbetsmiljöer i kvinnligt dominerade sektorer. Forskningen kan här spela en viktig roll för att få fram underlag och viktiga perspektiv till framtida politiska beslut. Forskningen måste också tydligare se på den rådande diskrimineringen på arbetsmarknaden.

Det anförda innebär att jag anser att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 3, 7 och 21.

3.
Jämställdhets- och arbetslivsforskning (SD)

Mattias Karlsson (SD) anför:

För Sverigedemokraterna är det en fullständig självklarhet att män och kvinnor har exakt samma värde och att båda könen ska ha samma rättigheter, vara lika inför lagen och känna sig trygga och respekterade. Att män och kvinnor är exakt lika mycket värda är däremot inte detsamma som att de också är exakt likadana. Sverigedemokraternas uppfattning är att det är helt upp till individen att välja sin egen väg i livet. Vi förespråkar en formell jämställdhet där varken kvinnor eller män ska särbehandlas på basis av sin könstillhörighet. Om detta sedan skulle visa sig leda till att män och kvinnor inte gör allting på samma sätt, i exakt samma utsträckning, så betraktar vi inte det som problematiskt. Det viktiga är dock att endera sidan inte värderas lägre än den andra.

En stor del av svensk genusforskning har utmärkt sig genom att inte bygga på vetenskaplig grund. Orsaken till detta är den politisering som skett inom detta ämne. Seriös genusforskning är dock av godo och för samhällsutvecklingen framåt. Därför bör regeringen säkerställa att genusforskningen vid våra svenska högskolor och universitet vilar på vetenskaplig grund och har sin utgångspunkt i verkliga förhållanden.

Det anförda innebär att jag anser att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:Ub4 (SD) yrkande 7.

4.
Jämställdhets- och arbetslivsforskning (V)

Josefin Brink (V) anför:

Det krävs ökade ansträngningar för en mer jämställd akademi. Jämställdhet är en avgörande fråga för akademins legitimitet som samhällsbärande institution och, i förlängningen, för det svenska samhällets utveckling och konkurrenskraft. Kvinnor och män har olika villkor för att göra akademisk karriär och meritera sig till de högsta tjänsterna. Det är ett brott mot de värden forskningssamhället bygger på och en misshushållning med resurser. Det behövs en mer strategisk politik för att nå målet om en jämställd akademi.

Kvinnor som resurs försvinner ur det akademiska systemet under hela vägen upp genom forskningshierarkin, från grundutbildningen och upp till professorsnivån. Trots att kvinnor har varit i majoritet bland studenterna sedan 70-talet är i dag bara 23 procent av professorerna i Sverige kvinnor. Det har skett en ökning med 15 procentenheter under perioden 1995–2011, vilket innebär en ökning med mindre än 1 procentenhet per år. Utvecklingen går för långsamt, eller till och med åt fel håll inom vissa områden. Vi vill därför förbättra uppföljningen av rekryteringsmålen avseende professorer. Regeringens förslag för ökad jämställdhet är långt från tillräckligt och regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag för att öka den numerära jämställdheten i akademien.

Vi i Vänsterpartiet vill införa en jämställdhetsbonus som ska ges till lärosäten där jämställdheten, både kvantitativt och kvalitativt sett, efter systematisk utvärdering bedöms vara påtagligt god respektive ha påtagligt förbättrats.

Rapporten Hans Excellens, en utvärdering av excellenssatsningarna, visar att den snäva definitionen av excellens har gynnat manliga forskare och haft starka negativa effekter på jämställdheten. Enligt rapporten har mellan en halv och en miljard kronor på detta sätt omfördelats från kvinnor till män. Vänsterpartiet anser att systemet för fördelning av forskningsanslag måste utvärderas utifrån sina jämställdhetsresultat.

Vi i Vänsterpartiet vill därför att instruktionerna för de tre forskningsråden Vetenskapsrådet, FAS, och Formas samt Vinnova ska skärpas och tydliggöra kraven på att arbeta för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. De ska alla ha jämn könsfördelning i beredningsorganisationen, säkerställa att det i beredningsorganisationen finns kompetens rörande jämställdhet som forskningsområde, verka för att genusperspektivet får genomslag i forskning och utveckling samt rapportera i vilken utsträckning man har tagit hänsyn till könsspecifika förhållanden inom myndighetens ämnesområde. Vänsterpartiet föreslår dessutom att forskningsråden och Vinnova får ett gemensamt uppdrag att ur ett jämställdhetsperspektiv se över hela processen för fördelningen av forskningsmedel inklusive excellenssatsningar och motsvarande.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag för att säkerställa att fördelningen av forskningsmedel inte systematiskt missgynnar forskare som är kvinnor. Regeringen bör också ge Vetenskapsrådet i uppdrag att se till att de medel som regeringen avsätter för rekrytering av framstående yngre forskare fördelas jämnt mellan kvinnor och män.

Genusforskningen bidrar till att utveckla samhällskritiken och därigenom demokratin genom analyser av maktstrukturer i samhället. En strategisk åtgärd för att stärka genusforskningen var beslutet 1995 att tillsätta sex stycken s.k. genusprofessorer. Detta har inneburit att genusforskningen har integrerats i nya miljöer, vilket har skapat en bredare legitimitet för ämnet. Forskningsmiljöer har byggts upp där genusforskningen ingår som en naturlig del. Vänsterpartiet vill bygga vidare på denna strategi och trygga kontinuiteten i satsningen och utlysa ytterligare sex genusprofessorer med tillhörande resurser för att finansiera doktorand- och forskarassistenttjänster.

Arbetslivsforskningen har minskat drastiskt och skingrats för vinden sedan regeringen lade ned Arbetslivsinstitutet. Institutet bedrev världsledande och värdefull forskning inom en mängd arbetsrelaterade områden såsom arbetsmarknad och sysselsättning, arbetsrätt, arbetets organisering, hälsa och ohälsa i arbetslivet. Det saknar nu en överblick över läget och utvecklingen i arbetslivet liksom en kunskapsöversikt över intressanta resultat.

Vänsterpartiet anser att arbetslivs- och arbetsmiljöforskningen är av stor vikt för arbetslivets utveckling. Det finns ett värde i att samla denna forskning och kompetens inom ramen för ett nationellt kunskapscentrum som arbetar i nära kontakt med parterna på arbetsmarknaden och som kan bidra till att resultatet av forskningen kommer till praktisk användning. Regeringen bör därför tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på hur man ska samla och stärka arbetslivsforskningen.

Det anförda innebär att jag anser att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:Ub3 (V) yrkandena 1–6, 17–19 och 21.